

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANABİLİM DALI

**YAZILI YEREL BASIN'DA LGBTT TEMSİLİ:
GAZİANTEP ÖRNEĞİ (2009-2014)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA YENMEZ

GAZİANTEP
Aralık 2014

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANABİLİM DALI

**YAZILI YEREL BASIN'DA LGBTT TEMSİLİ:
GAZİANTEP ÖRNEĞİ (2009-2014)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA YENMEZ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fuat USTAKARA

GAZİANTEP
Aralık 2014

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM ANABİLİM DALI

YAZILI YEREL BASIN'DA LGBTT TEMSİLİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ
(2009-2014)
Fatma YENMEZ

Tez Savunma Tarihi: 24/12/2014

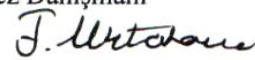
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Doç. Dr. Emre KÖKSALAN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

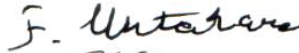

Yrd. Doç. Dr. Fuat USTAKAR
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Fuat USTAKARA

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR

Yrd. Doç. Dr. Mesut YÜCEBAŞ

ÖZET

YAZILI YEREL BASIN'DA LGBTT TEMSİLİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ (2009-2014)

YENMEZ, Fatma

Yüksek Lisans Tezi, İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fuat USTAKARA

Aralık 2014, 133 Sayfa

Çalışmanın temel amacı, LGBTT bireylerin yerel basında nasıl temsil edildiklerini eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile saptamaya çalışmaktır. Bu tez çalışmasının yapılması için, Gaziantep Yazılı Yerel Basın'dan Sabah, Hâkimiyet, Ekspres, Gaziantep27, Olay ve Telgraf Gazeteleri seçilmiş ve bu gazetelerde LGBTT bireylerin nasıl temsil edildikleri incelenmiştir. Çalışma için incelenmiş olan haberlerin 2009 ve 2014 yılları arasında yayınlanmış olması, doğrudan ve dolaylı (farklı başlıklar altında çeşitli konularla ilişkilendirilerek yer verilmiş) olarak LGBTT bireylerini konu almış olması temel kıstaslardır. Belirlenen bu süre içerisinde yayınlanan tüm haberler incelenmiştir. Çalışma kapsamında medya ve işlevi nedir, söylem, nefret söylemi ve medyada nefret söylemi nasıl üretilmektedir, temsil, medyada temsil ve medyada azınlık gruplar genelinde LGBTT bireyler özelinde, nasıl temsil edildiği, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim nedir gibi sorulara cevap verilmektedir. Öncelikli olarak belirlenen kıstaslar doğrultusunda gazetelerde yer alan haberlerin taranması sonucu elde edilen mevcut haberler, ayrıntılı olarak eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Söylem, Temsil, Toplumsal Cinsiyet, Cinsel Yönelim, LGBTT, Homoseksüellik.

ABSTRACT**THE REPRESENTATION OF LGBTTT IN LOCAL PRESS: THE EXAMPLE
OF GAZİANTEP (2009-2014)**

YENMEZ, Fatma

Master. Thesis, Communication and Social Transformation Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Fuat USTAKARA

December 2014, 133 Pages

Basic purpose of my thesis is trying to determine how LGBTTT individuals were represent in the local press. For these i used the method of critical discourse analysis. For this theses i used the local press of Gaziantep. The newspapers are: Sabah, Hâkimiyet, Ekspres, Gaziantep 27, Olay and Telgraf. The basic criteria was investigating articals which were published between 2009-2014 and must be taken the subject directly or undirectly. In this time, all published news were investigated in this thesis which answered many questions: What is the media and its fonction? How the discourse arose? How does the hate discourse were produced in the media? How were the minority groups and LGBTTT individuals were represented in the local press? After collecting the the results throught scanning the local press, it was analysed by scrutining detailed critical discourse analysis.

Keywords: Media, Discourse, Representation, Gender Maintreaming, Sexual Orientation, LGBTTT, Homosexualism

ÖN SÖZ

Türkiye’de özellikle 1990 sonrası gerek medyada gerekse bilimsel çalışmalarda varlıklarından söz edilmeye başlanan LGBTT bireylerin yerel basında nasıl temsil edildiklerine odaklanan bu çalışmada Gaziantep Yerel Basın’dan seçilmiş olan Sabah, Hâkimiyet, Ekspres, Gaziantep27, Olay ve Telgraf Gazeteleri haberlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın fikir olarak ortaya çıktığı günden beri bazen abim, bazen hocam olarak desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Yaşar Gündoğdu’ya, öncelikle teşekkür ederim. Çalışma süresi boyunca her telaşa kapıldığımda hocam yardımınıza ihtiyacım var diye kapısını aşındırdığım Prof. Dr. Hilmi Bayraktar, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fuat Ustakara, zaman zaman desteğini gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Mesut Yücebaş, Yrd. Doç. Dr. Fatma Nisan ve özellikle yapılan bu çalışma için temel kaynaklara ulaşma noktasında desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Mehmet Nuri Gültekin’e teşekkürü bir borç biliyorum. İlk danışmanım Yrd. Doç. Dr. Moldiyar Yergebekov’a bu tez çalışması, konusunun belirlenmesinde önemli bir paya sahip olduğu için, ayrıca teşekkür etmek isterim. Konya’dan Gaziantep’e gelmeme vesile olan ve Prof. Dr. Mehmet Yaşar Gündoğdu’nun “Başarılı bir bilim insanı olmak istersen sana ışık olacak potansiyele sahip birisi” diye nitelendirdiği, benim de, bu çalışmanın başladığı günden son güne kadar ne yapmalıyım sorularına kendim cevap veremediğim zaman ilk aradığım ve hocam diyebildiğim! Zihnimin tıkanıp, enerjimin tükendiğini ve umutsuzluğa düştüğüm her an desteğini benden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Arif Yıldırım’a minnettar olduğumu belirterek ayrıca teşekkür ederim. Sadece varlığının bile bana güç vermesinin yanı sıra, esprileriyle, güçlü duruşuyla, zaman zaman benim sorumluluklarımı bile üstlenmesiyle hep desteğini gördüğüm biricik oğlum M. Yuşa’ya, minnettarım! Çalışmanın kaynaklarının temin edilmesinden başlayarak her türlü maddi ve manevi desteğini esirgemeyen abim Erdal’a ve değerli büyüğüm Baki Kırışık’a ayrıca teşekkür etmek isterim. Son olarak manevi desteklerini benden esirgemeyen Ablam Zeynep, arkadaşım Burcu ve burada ayrı ayrı isimlerine yer veremediğim tüm gönüllü kahramanlarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Aralık 2014
Fatma YENMEZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1
1.1. Giriş	1
MEDYA SÖYLEM ve TEMSİL	6
2.1. Medya ve Topluma Etkileri.....	6
2.1.1. Medyanın Kapsamı	9
2.1.2. Medyanın Toplumsal İşlevi	17
2.1.3. Yerel Medya ve Önemi	20
2.2. Söylem	22
2.2.1. Söylem Kavramı	22
2.2.2. Nefret Söylemi	27
2.2.3. Medyada Nefret Söylemi	29
2.3. Temsil	34
2.3.1. Temsil Kavramı.....	34
2.3.2. Medyada Temsil.....	36
2.3.3. Medyada Azınlıkların Temsili	37
TOPLUMSAL CİNSİYET VE LGBTT	41
3.1. Toplumsal Cinsiyet (Gender) Kavramı.....	41
3.2. Cinsiyet (Sex)	46
3.3. Cinsel Kimlik	48
3.4. Cinsellik	49
3.5. Cinsel Yönelim	51
3.5.1. Lezbiyen (Lesbian).....	52
3.5.2. Gey (Gay)	53
3.5.3. Biseksüel (Bisexual).....	53
3.5.4. Travesti (Transvestite)-Transeksüel (Transsexual).....	55
3.5.5. Heteroseksüel.....	56
3.6. Homoseksüellik (Eşcinsellik).....	57
3.7. Homofobi	60
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE ÇÖZÜMLEMESİ.....	63
4.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	64
4.1.1. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesi	64
4.1.2. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Sınırlılıkları.....	67
4.1.3. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Önemli Soruları.....	68
4.2. 2009-2014 Yılları Arasında Yerel Basında LGBTT Temsili (Gaziantep-Örneği).....	70
4.3. Makro Yapılar	71
4.3.1. Başlıklar.....	72
4.3.1.1. Sabah	72
4.3.1.2. Hâkimiyet	75

4.3.1.3.	Ekspres	75
4.3.1.4.	Gaziantep 27	76
4.3.1.5.	Olay	77
4.3.1.6.	Telgraf	78
4.3.2.	Haber Girişleri ya da Ana Olay	78
4.3.2.1.	Sabah	79
4.3.2.2.	Hâkimiyet	81
4.3.2.3.	Ekspres	82
4.3.2.4.	Gaziantep 27	84
4.3.2.5.	Olay	85
4.3.2.6.	Telgraf	86
4.3.3.	Ardalan ve Bağlam Bilgisi	88
4.4.	Mikro Yapılar	94
4.4.1.	Kelimelerin Seçimi ve Sentaktik çözümleme	94
4.4.1.1.	Sabah	96
4.4.1.2.	Hâkimiyet	101
4.4.1.3.	Ekspres	105
4.4.1.4.	Gaziantep 27	108
4.4.1.5.	Olay	109
4.4.1.6.	Telgraf	111
4.4.2.	Haberin Retoriği	113
4.4.2.1.	Sabah	113
4.4.2.2.	Hâkimiyet	114
4.4.2.3.	Ekspres	115
4.4.2.4.	Gaziantep 27	115
4.4.2.5.	Olay	115
4.4.2.6.	Telgraf	116
	SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	118
	KAYNAKLAR	125
	ÖZGEÇMİŞ	136
	VITAE	136

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AM:	Genlik Modülasyonu
FM:	Frekans Modülasyonu
GAÜN:	Gaziantep Üniversitesi
KK:	Kaynak Kişi
LGBTT:	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, Transseksüel
s:	Sayfa
ss:	Sayfa Aralığı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TSK:	Türk Silahlı Kuvvetleri

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Giriş

Türkiye'de cinsel yönelim, cinsiyet kimliği meselelerinin kamusal alanda tartışılmaya başlanmasının 1950'li yıllarda gündeme gelmeye başladığı söylenebilir; ancak LGBTT bireyler 1970'li yıllardan itibaren bir araya gelme yönünde ilk adımlarını atmaya başlamışlardır. Fakat 70'li yıllarda cinsel kimlikleri çerçevesinde örgütlenme fırsatı yakalayamadıkları görülmüştür. Çünkü cinsel tercihlerinden dolayı dışlanma kaygısıyla toplum içinde kendilerine bir yer edinebilmek için mevcut tercihlerini saklama veya gizli yaşama yoluna gitmişlerdir. Cinsel tercihleri farklı olan bireyler, nadiren de olsa 1980'li yıllardan itibaren bir araya gelerek deneyimlerini ve yaşadıkları sorunları paylaşmaya başlamışlardır. Ama bu durumun gerçekleşmesi toplumun her alanında yani, metropollerde ve taşrada aynı paralelde görülmüş olmasından söz edilemeyebilir. Ama cinsel tercihleri farklı olan bireylerin taşrada sayıca daha az, metropollerde daha fazla olduğunu gösteren elimizde bir kanıt da yoktur. Bu farklılığın nedeni olarak taşra toplumunda baskın kültürü yaşamamanın daha önemli olması, farklılıkları kabullenme konusunda daha katı olunacağı öngörüsü, vb. gösterilebilir. Metropollerde ise, O yıllarda bir araya gelerek sorunlarını ve deneyimlerini paylaşmaya başlayan bireyler daha çok ekonomik anlamda bağımsızlığını kazanmış, iyi eğitim almış, aile ile olan bağlarına kendi tercihleri doğrultusunda yön verebilecek durumdaki bireyler olması muhtemeldir (Oksačan, 2012: 313-323).

İlk çağdan bu yana cinsel arzu ve yönelimlerin üzerine birçok kuramcının ve doktorun kafa yorduğu söylenebilir. Bu filozoflardan biri Platon'dur ve Soranus gibi doktorlar da vardır (Baird, 2004: 98). Cinsel tercihlerin ilk çağda bile bilime konu olmasından hareketle bazı öngörülerde bulunabiliriz. Böylece insanın ve canlı türlerinin olduğu her yerde, her daim cinsel tercihlerin farklılık göstermesi kaçınılmaz olabilir. Bu durumda LGBTT bireylerinin toplumda varlığı bugün ya da yakın geçmişte var olan bir olgu olarak düşünülmesi anlamsızdır. Dolayısıyla geçmişte cinsel tercih farklılıkları baskın kültürün etkisi altında çok ifşa edilemese de, görülmeye başladığı günden itibaren egemen toplum tarafından azınlıklar olarak

görülen; dilsel, dinsel, ırksal, düşünsel (Ermeniler, Rumlar, Gürcüler, Lazlar, Çerkesler, Süryaniler, Keldaniler, Yahudiler, Araplar, Romanlar, Aleviler, Hıristiyanlar, LGBT bireyler, sosyalistler, komünistler, anarşistler ve daha birçok etnik topluluk, inanç ve düşünce topluluğu) anlamda farklı olan gruplar içine dâhil edilmişlerdir. Ancak azınlıklar kategorisinde değerlendirilen tüm gruplar toplumdaki çoğunluk tarafından aynı bakış açısıyla değerlendirilmemişlerdir. Yani kabulleniş ve dışlama noktasında tehdit oluşturma varsayımına göre farklılık görülmesi kaçınılmazdır. Örneğin, düşünsel olarak baskın ideolojiden farklılık gösteren sosyalistlere toplumdaki çoğunluğun bakış açısıyla LGBTT bireylere bakış açıları aynı ölçütlerde değildir.

Böylece her azınlık grup haklarını talep etme noktasında da sesini duyurmak için baskın kültür veya ideoloji tarafından aynı çerçeveden bakılarak algılanmamakta veya dikkate alınmamaktadır. Bu yüzdendir ki, 1990'lara kadar, söz konusu LGBTT bireylerin herkes gibi hakları olanı talep etmek için kendi seslerini duyurmaları konusunda gerek ulusal basında, gerek yerel basında yer bulmaları pek mümkün olmamıştır. LGBTT bireylerle ilgili basında yer bulan haberler ise, daha çok nefret söylemi veya magazinsel haberlerle ilişkilendirilerek kamuoyuna aktarılmıştır. Medyanın toplum üzerindeki etkisi göz önüne alındığı zaman, LGBTT bireylerin cinsel kimlik farklılığının, toplumsal yapıdaki çoğunluğu oluşturduğu düşünülen heteroseksüel bireyler tarafından kabul edilmesi ve dışlanması noktasında payının ne kadar büyük olduğu göz ardı edilmemelidir. 1990'lardan sonra ulusal medya her ne kadar LGBTT bireylerin varlığından söz etmeye başlayıp toplumsal yapıdaki baskın kültürün kabullenmesine yönelik söylemini değiştirme yönünde belli başlı değişimler gösterse de, yerel basında hala LGBTT bireylerinin varlığından pek fazla söz edilmemektedir.

Genellikle yerel basın, haberlerde LGBTT bireyleri, cinayet ve şiddet haberleri ile ilişkilendirerek yansıttığı öngörülebilir ve bu haberlerde kullanılan söylem/dil baskın kültür haberlerini aktaran ile aynı olması mümkün görülmemektedir. Ayrıca yerel basın, nefret söylemi kullanarak veya cinsel kimliği sürekli vurgulayıp, olumsuzlayarak ya da sadece olumsuz algı yaratan farklı olaylarla ilişkilendirerek toplumsal yapıdaki baskın kültürün LGBTT bireyleri kabullenmesini öteleyebilir. Medya toplumdaki bireyleri, grupları veya kurumları kullandığı araçlardaki dilsel pratikler aracılığıyla anlamlandırmaktadır. Medya araçları toplumdaki bireylerin her anında, her sahada bulunmakta ve son zamanlarda

bilinirlik ve yayılma anlamında küresel çapta etkili olan sosyal medya, diğer medya araçlarının yaratmış olduğu etkiyi daha da artırmaktan öte, kendi başına bir etki alanı oluşturarak dört bir yandan toplumu sarıp sarmalamaktadır. Medyanın toplum üzerinde bu denli etkin olmasından dolayı, azınlıklara ve çalışmanın konusu dâhilinde LGBTT bireylere karşı, toplumsal yapıdaki çoğunluğu oluşturduğu düşünülen heteroseksüel bireylerin daha hoşgörülü olması yine medya aracılığıyla mümkün olabilir. Çünkü medyanın belirlemiş olduğu yayın politikası, toplumda gerçekleşebilecek olumlu ve olumsuz yaklaşımları, kullandığı dil/söylem aracılığıyla yönlendirebileceği göz ardı edilemez. Günlük yaşamda kullanılan ya da kullanmak zorunda kalınan medya araçlarının, bilindiği üzere LGBTT bireyleri çoğunlukla olumsuz veya farklı şekilde konu ettiği görülmektedir. Medyanın LGBTT bireyler hakkında genellikle olumsuz bir yaklaşım sergilemesi, medya çalışanlarının yeterli bilgiye sahip olmadığı yönünde bir izlenim oluşturmaktadır.

Medya çalışanlarının ürettiği medya içeriklerinin kendine özgü dili ve grameriyle “temsil etme” konusunda önemli olması, medya araçlarından biri olan gazeteleri de medya çalışmalarının merkezinde konumlandırmaktadır. Haberin objektif olup, olmadığına göstergesi kabul edilenlerden biri olarak görülen başlıkların çözümlenmesinde ise, retorikğin önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir ve Aristoteles retorikği tanımlarken "elde var olan inandırma yollarını kullanma yetisi" ifadesini kullanmaktadır. Bu durum bize gösteriyor ki, retorik, yani dili stratejik ve etkin kullanma sanatı, medya içeriklerinin oluşturulmasında da önemli bir yere sahiptir (Aşçı, 2013: 1).

LGBTT bireyler etkin kültürün baskısına her dönem maruz kalmıştır. Oysa cinsel tercihi farklı olan bireyler toplumda kabul görme ve tercihlerinin baskın kültürü oluşturan bireylerin tercihleri kadar doğal karşılanma ve baskın kültürü oluşturan bireyler tarafından dışlanmadan yaşayabilme savaşı vermektedir. LGBTT bireylerinin son yıllarda, yani 1990'lı yıllardan sonra tercihlerini özgürce yaşayabilme ve baskın kültürü oluşturan bireylerin sahip olduğu her türlü haklara kendilerinin de sahip olması gerektiği düşüncesi ya da toplumdaki herkes kadar kendilerinin de saygı görme istekleri, bu savaşı verme noktasında onların harekete geçmelerini sağlayan birçok olgudan bazılarıdır. LGBTT bireyler haklarını aramak için vermiş oldukları mücadeleyi veya özgürlük savaşını eyleme dönüştürmek için kendilerine şimdiye kadar daha çok metropollerde yer bulmuşlardır. Özellikle gezi eylemleriyle, LGBTT bireyler de diğer bütün isteklerini/taleplerini ve şikâyetlerini

dile getirmek isteyen bireyler gibi, kendi seslerini duyurmak için bir platform bulmuş oldular. Bütün bu bilgilerden hareketle, Cinsel kimlik savaşı veren bireylerin medyadaki temsili üzerine odaklanan bilimsel çalışmalar LGBTT bireyler ve azınlıklarla ilgili haberler veya yazıların 1990'lardan itibaren yoğunlaştığı gözlemlenmektedir.

Ancak bu yoğunlaşmanın yazılı yerel basında nasıl gerçekleştiği çoğunlukla incelenmeyen bir konudur. Bu çalışmanın temel amacı ise, yazılı yerel basında LGBTT bireyleri konu edinen haberlerin nasıl kurgulandığının çözümlemesi, esas alınmıştır. Yapılan bu çalışmada Gaziantep ilindeki yazılı yerel basında LGBTT bireylerinin yer aldığı haberlerde cinsel kimlik sorununun nasıl ele alındığını, anlamlandırıldığını, alınıldığını, cinsel kimliğin nasıl temsil edildiğini ve bunun hakkındaki söylemin/dilin nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç bağlamında çalışmanın birinci bölümünde, LGBTT kavramı, konusu ve çalışmanın diğer bölümlerinde nasıl bir yol izleneceği kısaca açıklanmıştır. LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel) kavramı, cinsel yönelim farklılıklarını açıklamak için kullanılan kavramların ilk harflerinden oluşmaktadır ve yapılması amaçlanan çalışmanın araştırma ve çözümleme bölümünde haberler incelenirken, başat olarak bu kavramlar belirleyici olacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümde, medya ve topluma etkileri, medyanın kapsamında yer aldığı düşünülen mecraların neler ve ne tür özelliklere sahip olduğu, temel işlevi ve yerel medyanın önemi kısaca açıklanmaktadır. Ayrıca medyanın kullanmış olduğu dilin/söylemin etkisi düşünülerek söylem kavramına ve azınlıklar hakkındaki üretilen söyleme yer verilmekte ve medyanın temsillerdeki rolü de ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde toplumsal cinsiyet kavramından başlayarak cinsel kimlik farklılıkları ve bu farklılıklara karşı toplumsal yapıdaki egemen kültürün oluşturduğu yaklaşımlar veya tutumlar üzerine dikkat çekilmektedir.

Dördüncü bölümde ise Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesinin haber incelemelerinde neden önemli olduğu kuramsal bir yaklaşımla ele alındıktan sonra, çalışma bağlamındaki aşamalar açıklanmaktadır. Bu çalışma kapsamında 2009-2014 yılları arasında Gaziantep ilinin yazılı yerel basında LGBTT bireylerin temsil edildiği haberleri incelemek için altı gazete seçilmiş (Gaziantep 27, ekspres, hâkimiyet, sabah, olay ve telgraf), bu gazetelerde farklı başlıklar altında ya da doğrudan yer almış bütün haberler taranarak elde edilen haberlerde LGBTT bireylerinin nasıl temsil edildiği saptanmaya çalışılmıştır. İncelenen haberlerde

ötekileştirme var mı, haberler LGBTT bireyleri olumsuzlayan bir yaklaşım içinde mi, olumsuzlayan bir yaklaşım mı söz konusu ya da yansız bir habercilik anlayışı hâkim mi? Gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılmaktadır.

Çalışmada güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk, ideoloji, ayrımcılık, çıkar, kazanç yeniden üretme, dönüştürme, gelenek, sosyal yapı ya da sosyal düzen gibi temalar üzerine eğilen, ayrıca araştırma sahası olarak bu konulara ağırlık veren Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi tercih edilmektedir (2003, aktaran; Çelik ve Ekşi, 2008: 113). Çözümleme aşamasının bir kategorisi olan kelime seçimlerinin analizi yapılırken de, haber metinlerinde ön plana çıkarılmak istenen kelimeler koyu renkli olarak belirginleştirilmiş olarak verilmektedir.

Beşinci bölümde ise, medyanın, kullanmış olduğu dil/söylem ile toplumu bütünleştirme veya ayrıştırma, geniş kitlelere ulaşabilmesi sayesinde uzağı yakınlaştırma, bilinmeyeni bilindir kılma ve yediden yetmişe herkese aynı enformasyonu aktararak, gerek farklı toplumlarda gerekse aynı toplumsal yapı içindeki belirgin çizgilerle ayrıştırılabilen kültürel farklılıkları, belirsiz kılma gibi önemli bir güce sahip olduğu düşüncesinden hareketle, yazılı yerel basından seçilmiş olan gazetelerin, aktardıkları haberlerde LGBTT bireyleri, nasıl temsil ettikleri ve yazılı yerel basında LGBTT bireylerinin, nasıl temsil edildikleri değerlendirilmekte ve yorumlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA SÖYLEM ve TEMSİL

2.1. Medya ve Topluma Etkileri

Medyanın, bütün toplumları az ya da çok olumlu veya olumsuz etkilediği düşünülebilir ve toplumsal etkileri denildiğinde akla gelen sorulardan bazıları şöyle ifade edilebilir: Medya denildiği zaman bireylerde nasıl çağrışım yapmaktadır? Medya kapsamındaki araçların kısaca özellikleri ve etkileri nelerdir? Medyanın toplumsal işlevleri nelerdir ve bunları nasıl gerçekleştirmektedir? Medya her zaman asıl işlevlerini mi yerine getirmekte ya da dolaylı olarak farklı işlevleri de gerçekleştirmekte midir? Yine medya, temsil konusunda çoğunluk tarafından kabul görülen konularda nasıl tutum sergiler ve azınlıkların temsili noktasında nasıl bir yol izlemektedir? Gibi birçok soruyu beraberinde getirdiği söylenebilir. Burada ise medya, medyanın topluma etkileri ve gücü üzerine yapılmış olan çalışmalardan yararlanılarak açıklanmaya çalışılmaktadır.

Medya denildiği zaman birçok insanın aklına televizyon gelmektedir. Çakır'ın da belirttiği gibi (2005: 124), hatta çoğu insan televizyonun diğer bütün kitle iletişim araçlarını kapsadığını düşünmektedir. Fakat medya, günlük dilde radyo, televizyon, gazete, dergi gibi elektronik ve/veya yazılı basın organlarının tamamını anlatmak için kullanılan ortak bir terimdir. Teknik anlamı "iletişim araçları"dır.

Medya kavramı; (TDK, 25.9.2014), İngilizce media, iletişim ortam aracı anlamına gelmektedir ve kitle iletişim araçları olarak bilinen bütün mecraları ifade etmek için kullanılmaktadır. Günümüzde ise medya, geleneksel medya ve yeni medya olarak ikiye ayrılmaktadır. Köseoğlu'nun da belirttiğine göre (2012: 58), yeni medya, aynı zamanda sosyal medya olarak da bilinen Web 2.0 teknolojilerdir. İnternet teknolojisi ve sosyal etkileşim sosyal medya olgusunu gerçekleştirmektedir. Bu teknolojiler içinde en popüler olanlardan biri sosyal ağ siteleridir. Geleneksel medya ise, radyo, televizyon, gazete, dergi gibi görsel ve/veya yazılı basın organlarını kapsamaktadır.

Medyanın genel özellikleri kamu, iletişim süreci ve toplum tarafından aşama aşama şekillendirilmiştir. Birbirinden farklı medyalar ortak özelliklere sahip olsa da aynı zamanda hepsinin kendilerini niteleyen ayrı ayrı özellikleri bulunmaktadır ve medyanın genel özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

- Kavramların üretilmesi, dağıtılması ve yeniden üretilmesi
- İzleyici, dinleyici, okuyucu ve kullanıcıyı kendine bağlayabilen kanalların oluşturulması
- Herkese hitap etme ve açık olma özelliği
- Herkese tüketim özgürlüğü sunması (kişilerin hiçbir sorumluluğu yoktur, isteyen katılabilir, istemeyen katılmayabilir).
- Hizmet ve eğlence kuruluşlarını niteler (gelişmiş bir endüstri yaratmıştır)
- Bütün toplumların kendi yasaları içinde düzenlenmektedir (Lazar 2001: 62).

Yukarıdaki bilgiler ışığında kısaca medyayı yorumlamak gerekirse, hepsinin en önemli ortak özelliği geniş kitlelere enformasyon aktarabilmesidir. Fakat her araç kendi yapısal özellikleri çerçevesinde enformasyon aktarımı gerçekleştirir. Örneğin, gazete yazılı olarak aktarımda bulunurken; televizyon hem görsel hem işitsel aktarımda bulunmaktadır. Dolayısıyla kitleleri etkileme konusunda da farklılıklar görülebilir. McLuhan'ın (2005: 23) şu ifadesi de bu duruma vurgu yapar nitelikte düşünülebilir: "Gerçek bir entelektüel olmak için medyanın etkilerini iyi bilmek gerekir" Bu bağlamda etkilerden kaçınılması belki imkânsız, ama etkilenenlerin etkileyen araçları tanıması imkânsız değil, bu araçları tanıyarak aktarılan enformasyonu doğru yorumlayabilme ve bakış açısı oluşturabilme becerisi kazanılabilir. Çünkü etkilerin oranı, farklılıkları ne olursa olsun medyanın toplum üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu gerçeğini değiştirmek neredeyse imkânsız görülmektedir.

Medyanın nitelikleri bağlamında, medya toplumu nasıl etkiler, ne kadar etkiler hangi koşullarda ve kimleri daha çok etkiler gibi birçok soruyu ve tartışmayı da beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu çerçevede McQuail ve Windahl'a göre (2005: 79), kitle iletişimi kuramcılığının çoğu belki de birçoğu gönderenden alıcıya ulaşan mesaj, alıcıyı nasıl etkiler sorusu ile ilgilenmiştir ve birçok kuramcı kitle iletişim araçlarından gönderilen mesajların toplum üzerindeki etkilerini incelemek için çeşitli iletişim modelleri geliştirmiştir.

Lasswell medyanın bireyler üzerindeki güçlü etkisini "hipodermik iğne-sihirli mermi kuramı" ile açıklamaktadır. Onun saptamasına göre iletişim sürecinde önemli

olan olgu "etki" dir. Yani iletişimi "ileti aktarımı" olarak düşünen Lasswell, kaynağın alıcıya mesaj göndermesinin başlıca nedeni alıcıyı etkilemek olduğu üzerinde durmuştur ve kaynağın alıcıyı etkileme amacı taşıdığını savunmuştur. Lasswell Modeli, "*Kim - Ne Diyor - Hangi Kanal -Dan dan - Kime - Hangi Etkiyle*" şeklinde formüleştirmektedir (Alemdar ve Erdoğan 1990: 65-67).

Yukarıdaki örnekten de yola çıkarak iletişim alanında pek çok araştırmanın medyanın etkileri üzerine yöneltildiği söylenebilir. Diri'nin de belirttiği gibi (2010: 60), günümüzde toplumun bir konu hakkında doğru ve/veya yanlış algısının şekillenmesinde medyanın rolü kaçınılmazdır. Böylece medya toplum üzerinde yasama, yürütme ve yargı erklerinin yanı sıra dördüncü kuvvet olarak doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde hâkimiyet kurmaktadır. Bu bağlamda medya kamuoyunu doğru ve tarafsız bilgilendirir mi veya nasıl bilgilendirir ve yönlendirir gibi sorular, farklı yönlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Böylelikle medyanın etkileri konusu birçok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla onun tarafsızlığı üzerine birçok kuramcı da eleştirilerde bulunmaktadır.

Eleştirel kuram, kitle iletişim araçlarının yönlendirmesi sonucu dinleyicilerin, izleyicilerin ve okuyucuların egemen moda, değerlere ve davranışlara uyma eğilimi gösterdikleri yönündedir. Çünkü siyasal, ekonomik ve toplumsal güçlerin kitle iletişim araçları iletileriyle hegemonik değerleri aktarmak yoluyla toplumsal kontrolü sağladıklarını ve devam ettirdiklerini savunmaktadır. Medyanın, toplumun bilgi alış-verişini sağlayan, eğlendiren, yönlendiren vb. birçok özelliğe sahip olmasından dolayı, toplumu açık seçik etkilemek yerine, dört koldan sarıp sarmalayarak dolaylı ve toplumun kendi rızasını oluşturup bu yolla etkilemeyi daha uygun bulduğu üzerinde durulmaktadır (Altun, 2011: 29).

Gerçekten de yapılan eleştirilerden de yola çıkarak, medyanın toplum üzerinde farklı şekillerde etkili olabileceği düşünülebilir. Örneğin, büyüme çağındaki çocuk ebeveynlerini ya da aileye yakın kişileri rol-model almak yerine, artık medyanın sundukları içerisinden rol-model seçebileceği muhtemeldir. Arkadaşlarıyla etkileşimde bulunup deneme yanılma yoluyla yeteneklerini geliştirip bir şeyler öğrenmek yerine, doğrudan medyanın sunduklarını örnek alabilir ve bu yolla öğrenmeyi gerçekleştirebileceği kaçınılmaz olabilir. Ayrıca yetişkinlerin ise, medya aracılığıyla aktarılan neredeyse her şeyi doğru kabul edip seçimlerini ona göre yapmaları ve kararlarını o doğrultuda almaları öngörülebilir. Bu bağlamda bireylerin doğru, yanlış, gerçek vb. gibi algıları, medyadan tamamen bağımsız şekillenmesinin

neredeyse imkânsız olduğu düşünülebilir. Fakat medya araçlarından aktarılan enformasyonu, herkes olduğu gibi almış olsa, insanlara yarar sağlayacağı düşünülen programların olumlu yönde etki etmesi de mümkündür. Bu durumda medya araçlarının aktarmış olduğu enformasyonun, toplumdaki topluma ve bireyden bireye etkilerinin farklılık göstermesi muhtemeldir.

2.1.1. Medyanın Kapsamı

Medya kapsamında yer aldığı düşünülen gazete, radyo, televizyon ve yeni teknolojinin gelişmesiyle yaygınlık kazanan sosyal medyanın, yapısal özellikleri, toplumu etkileme şekilleri ve bu araçların/mecraların etkilerinden doğan toplumsal yapının dönüşümü üzerine iletişim kuramcılarının yapmış olduğu çalışmalardan da birkaç örnek ile genel olarak açıklanmaya çalışılmaktadır.

Burada öncelikle medya araçlarının en eskilerinden biri olduğu bilinen gazetye kısaca değinmek gerekirse, gazetenin ve gazeteciliğin genel bir tanımını şu sözlerle ifade etmek mümkündür; temel işlevi kamuoyuna bilgi ve haber vermektir. Gazete sözcüğü Kavaklı'nın tespitine göre (1985: 41), dilimize İtalyanca "Gazatte" sözcüğünden gelmiştir ve onun tanımıyla, "Çeşitli özelliklerine göre değişik şekillerde sınıflandırılan gazete şöyle tarif edilmektedir: Siyasi, iktisadi, sosyal, vb. konularda yorumlu veya yorumsuz haber ve bilgi vermek için, her gün veya belirli zamanlarda çıkarılan yayın"dır.

Bazı araştırmacılar gazetenin işlevi ve kavramın kökeni açıklanmaya çalışılırken, bazıları nasıl ortaya çıktığı üzerine eğilmişlerdir. Tokgöz de (2003: 97), gazetenin nasıl ortaya çıktığı hakkında bilgi vermektedir ve belirttiğine göre, Batı Avrupa'da gelişen ticari kapitalizmin ürünü olarak ortaya çıkan bir kitle iletişim aracı olduğudur. Kökeninde ise, Avrupa'da ortaçağ sonrasında haberleşme amacıyla yazılan mektuplar vardır. Modern anlamda gazete, ticari kapitalizmin üretim şekli ve piyasa ekonomisi içinde, toplumsal bir kuruluş ve ticari işletme olarak kendine yer bulmuştur. 19. yüzyılda kapitalizmle birlikte, günümüzün kitle gazeteleri hayat bulurken, bu süreç esnasında gazetelerin ticari kuruluş olarak işleyiş mantalitesini, içerisinde bulunduğu piyasa koşulları belirlemiştir.

Yukarıda belirtilen gelişmeler sonucunda, gazete içeriklerinin, ticari kaygılar gölgesinde oluşturulması kaçınılmaz olmuştur diyebiliriz. Dolayısıyla "hangi içerik daha çok satır" düşüncesiyle nitelikli olanın değil, çok tutanın yaygınlık kazanması olasıdır. Bu durumun, gazete içeriklerini tektipleştirmiş olması da muhtemeldir.

Gazetenin içeriklerini oluşturmada koşullar bu denli etkili olurken, elbette gazetecilik anlayışı üzerinde de etkisi kaçınılmaz olmuştur ve bu dönüşümü Marshall McLuhan (2005: 24) şöyle belirtir: Önceden gazeteci bir olayın her iki tarafında yer alanları vererek durumu objektif bir çerçeve içinde fotoğraflamaya çalışırdı. Önceden gazeteci bir olayın çok farklı tarafı ve hatta kırk farklı yönünün olabileceğini hesaplamazdı. Fakat daha sonra bu gazetecilik anlayışı ortadan kalkmış ve Truman Capote, Norman Mailer ve Tom Wolfe'un öncülük ettiği yeni bir gazetecilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Yeni gazetecilik anlayışı öyleki, okuyucuya hiçbir tarafı vermez, sadece okuyucuya bütün olayı anlayabileceği şekilde aktarır. Yani okuyucuyu olayın içine daldırır ve onlar kendilerini nereye koymak isterse orada bulabilir. Burası bir yangının ortası da olabilir bir kongrenin ortası da ve bu dönüşümde her şey okuyucunun algı ve yorumuna bırakılmıştır.

Gazetenin özelliklerine de vurgu yapan birçok araştırmacının olduğunu söylemek mümkün ve Tokgöz'ün bu özellikler üzerine açıklaması ise (2003: 103), şöyle sıralamıştır: Gazete ve diğer yazılı basın ürünleri göze hitap eden araçlardır. Okuma yazma bilmeyenler, yazılı basının mesajlarını alma ve değerlendirme olanağına sahip değildirler, ancak dinleme yoluyla faydalanabilirler. Yazılı basının ulaştırdığı haber mesajları saklanabilir olmasından dolayı belge niteliği taşımaktadır ve saklanabilir olması istendiği takdirde tekrar tekrar okuma olanağı sağlamaktadır. Yazılı basın, haberleri daha ayrıntılı ve derinlemesine okuyucuya sunmaktadır. Ama diğer araçlara göre haber verme bakımından daha yavaş bir araçtır.

Bütün bu bilgiler doğrultusunda gazetenin yapısal özelliğinden kaynaklanan önemli avantajlarının olduğu görülmektedir, gazete okuyucusu zaman ve mekân konusunda tamamen özgürdür. Çünkü istediği saat, istediği yerde tekrar tekrar aynı satırları okuyabilme olanağı vardır. Ayrıca gazete, mesajlarını derinlemesine inerek daha detaylı aktarma gücüne sahiptir. Böylelikle mesajların daha kalıcı olduğu söylenebilir.

Medya araçlarından biri olan radyonun da toplum üzerindeki etkisi kısaca belirtilebilir. Kavaklı'nın ifadesine göre (1985: 95), 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren gelişmeye başlamıştır. Başlangıçta daha çok bir haberleşme aracı olan radyodan kısaca şöyle söz etmek mümkündür: İşitsel bir iletişim aracıdır. Yani dinleyicisine sadece ses aracılığıyla ulaşmaktadır ve bütün gücünü aktarmış olduğu sesin muhatabında yarattığı etkiden almaktadır.

Televizyonun henüz yaygınlaşmadığı, gazetelerin baskı ve dağıtımının yetersiz olduğu, toplumda okuma-yazma bilen sayısının düşük olduğu yıllarda, kitleler üzerinde en güçlü etkiye sahip olan, hem de daha geniş kitleye ulaşabilen bir araç olmuştur. Ayrıca radyo, işitsel iletişim, siyaset, propaganda, bilgi ve haber alma aracı olarak daha birçok görevi de üstlenmiştir ve o yıllarda toplum üzerindeki etkisinden dolayı "radyo savaşları", "radyonun altın yılları", ya da "parazit savaşları" olarak adını yazdırmış olduğu görülmektedir.

Günümüzde ise, internet teknolojisinin yaratmış olduğu etki sonucu, radyonun bazı değişimler geçirmesinin kaçınılmaz olduğu öngörülebilir ve bu değişimlerin yaratmış olduğu avantajları, dezavantajları vurgulamak yerinde olabilir. Bunları Altunbaş'ın (2003: 62-75) ifadesiyle şöyle sıralayabiliriz; Avantajları:

Radyo uzmanlaşmış bir araçtır: Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte radyo diğer mecralar karşısında gücünü kaybetmemek için uzmanlaşmıştır.

Geniş dinleyici kitlesine ulaşır: Radyonun taşınabilir olması ve yayınlarının geleneksel yöntemler (AM ve FM) yanı sıra yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla geniş kitlelere ulaşma olanağı vardır.

Her yerde dinleme olanağı sunar: Radyo transistörün bulunması, radyo alıcılarının cebe girecek kadar küçülmesi ve hafif üretilmesi, radyo dinlemek için cep telefonlarının da bu işlevi gerçekleştirmesi sonucu radyo kolaylıkla ve daha geniş kitlelere yaygın yapma olanağı bulmuştur.

Müziğin gücünü kullanır: Radyo, işitsel bir araç olmasından dolayı müziğin gücünü kullanır. Yeni iletişim teknolojilerinin sağlamış olduğu imkânlardan da yararlanarak radyo yayın formatları tematikleşmiştir.

Radyo için harcanan süre fazladır: Yapılan bazı çalışmalarda belirtildiğine göre radyoya ayrılan süre diğer araçlarla kıyaslandığı zaman daha fazladır. Fakat radyo dinleyicisini kendine hapseden bir araç değildir.

Yerel gücü yüksektir: Ulusal radyolarla kıyaslandığı zaman yerel radyonun yayın yaptığı yörede dinlenme oranının daha yüksek olması muhtemeldir.

Dezavantajları:

Dinleyici dikkatsizdir: Dinleyicileri radyoyu geri plan (background) mecrası olarak düşünürler ve radyodan gelen mesajlara tamamen odaklanmazlar.

Görüntünün olmaması: İşitsel bir araç olması her şeyi duyduğu ses bağlamında dinleyicinin tahayyülüne bırakıp samimiyet hissi oluşturur. Fakat mal ve hizmet

tanıtımı işlevini gerçekleştirirken görüntünün boşluğunu müzik aracılığıyla doldurmaya çalışmaktadır.

Karışıklık: Radyo istasyonlarının çoğalması ve dinleyicilerin çeşitli aktiviteler eşliğinde radyo dinlemeleri, gerek hangi frekanstan dinledikleri, gerekse aldıkları mesajların içeriğinde karışıklığa neden olabilir.

Kontrol eksikliği: Radyo istasyon sayısının fazla olması ve dinleyicinin çeşitli araçlarla birçok yerde radyo dinleyebilmesi avantajı aynı zamanda kontrol eksikliğine neden olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle radyonun, yayındaki spikerin sesi onun en büyük gücü olmasının yanı sıra, bir arka plan mecrası olmasından dolayı dinleyicilerinin çeşitli aktivitelerle zaman harcadıkları durumda da onlara eşlik edebilmesi, önemli bir avantajı olarak değerlendirilebilir. Yeni iletişim teknolojilerinin sağlamış olduğu olanklardan faydalanarak değişimler geçirmesi, diğer medya araçlarının sağlamış olduğu avantajlar sonucu, olanakların fazlalaşmasıyla sürekli değişim veya farklılık isteyen toplum algısı karşısında hala ulusalda ve yerelde geniş dinleyici kitlesine ulaştığı söylenebilir.

Medya araçlarını açıklamak maksadıyla geleneksel medya araçlarının en etkili olduğu ileri sürülen televizyondan da kısaca bahsetmek yerinde olabilir. Televizyonun genel bir tanımı şu sözlerle tarif edilebilir, görsel ve işitsel olarak ileti aktarımına sahip olan bir kitle iletişim aracıdır. Kitle iletişim araçları içinde özel bir yere sahip olan televizyonun, Kazaz ve Çoban'ın da belirttiğine göre (2010: 191), hem göze hem de kulağa hitap etmesi, toplumsal yapıda güçlü bir etkiye sahip olmasını etkilemiştir. Bireylerin neyi, nasıl, ne kadar bilmesi ve düşünmesi gerektiği konusunda belirleyici ve yönlendirici bir araç olma özelliğine de sahip olduğunu söylemek mümkündür.

İnsanları bu kadar yönlendirdiği veya çeşitli etkilerinin olduğu düşünülen ve diğer araçlar arasında özel bir yere sahip olduğu vurgulanan televizyonu, Işık'ın (2005: 11) aktarımıyla tanımak gerekirse; 1950'li yıllarda bütün dünyada yaygınlık kazanan ve benimsenmeye başlayan televizyon, olgunlaşma evresini ise 1960'lı yılların başında gerçekleştirmiştir. O yıllardan sonra televizyon altın çağını yaşamıştır. Onun renkli yayına geçişi, yayın türündeki artış, radyolinkle ve uydularla gerçekleştirilen naklen yayınlar televizyonun güçlü bir etki ve yaygınlık kazanmasına neden olurken, ayrıca diğer mecralara üstünlük sağlamasını da beraberinde

getirmiştir. Üstelik hem görsel hem de işitsel olmasının avantajını kullanarak o, toplum üzerinde de daha güçlü bir etkiye sahip olmuştur.

Bu güçlü etkiye maruz kalan toplumda ise, çok hızlı bir değişim yaşanmıştır. Dolayısıyla televizyonun toplum üzerindeki etkileri birçok araştırmacı tarafından inceleme konusu olduğu bilinmektedir ve bunlardan biri de Marshall McLuhan'dır. McLuhan (2005: 24), toplumdaki değişimi şu sözler açıklar: "Şimdiki zamanda olan odur ki, artık değişim öyle büyük bir hızla gerçekleşmektedir ki, dikiz aynası işe yaramamaktadır. Jet hızıyla giderken dikiz aynaları işe yaramazlar" der ve insanlığın doğası hızla değişmekte olduğunu vurgular. Bu yüzden kişinin, bununla başa çıkmanın bir yolunu bulmak zorunda olduğunu çünkü büyük bir hızla gerçekleşen bu değişim, insanoğlunun doğasında, geniş bir yer küresel duyarlılığının oluşmasına ve hiç bir gizliliğin kalmamasına neden olacak enformasyon sistemlerine dönüşmüşlüğün görüleceğini belirtmektedir.

Televizyonun etkilerinden söz eden Meyrowitz ise (1985; aktaran: Stevenson, 2006: 231), "televizyon çeşitli yaşam biçimlerine ilişkin anlayışımızı derinleştirmeyebilir, ancak en azından yakınımızdaki toplumsal mekânları paylaşmayan ötekilere ilişkin bir yüzey aşinalığı sunar" der. Böylece televizyon toplumlar arasındaki kültürel farklılıkları görünür kılarken, bir taraftan da bunların kesin çizgilerle ayrılmasını imkânsız hale getirmektedir.

Goffman'ın ifadesiyle, "Televizyon, sahne önü ve sahne arkası alanları bulanıklaştırır" Bu durumda televizyon, izleyicilerin kendilerinden çok güçlü gördükleri insanların da aslında sıradan insanlar gibi olduklarını görme olanağı sağlayarak toplumsal yapıyı oluşturan insanların farklı katmanlara ayrıldığı algısının da üzerine bir çizgi çekmektedir ve böylece herkesi sıradanlaştırabilme özelliğine sahiptir diyebiliriz. Hatta yetişkinler ve çocuklar arasındaki çizgileri kalktığı önceden yetişkinlerin dünyasında olan ama çocukların haberdar olmadığı birçok konuda artık gizliliğin kalmadığı söylenebilir (Goffman'ın, 1971; aktaran: Stevenson, 2006: 231).

Radford'ın (2004: 21) şu sözleri de Goffman'ın yukarıdaki ifadesini destekler niteliktedir. "Anlamsız söz yalnız kafa karışıklığı değildir; zihinsel ve görsel kafa karışıklığının, vücut bulmuş halidir." Çocukların henüz ne anlama geldiğini bile bilmediği kelimelerden oluşan enformasyona maruz kalması onların ruhsal ve zihinsel gelişimini çoğunlukla olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır. Böylece televizyonun nasıl ve ne kadar etkili olduğu birçok kuramcı tarafından inceleme konusu olmuştur.

Onlardan biri olan Postman ise (2010: 101) saptamasını şöyle ifade eder: "Televizyon aygıtımız bizi dünyayla hep yakın ilişkide tutar, ama bunu bize gülümseyen çehremizin hiç değişmediği bir yüzle yaptırır". Burada sorun, televizyonun insanlara eğlendirici temalar sunması değil, bütün temaların eğlence olarak sunulmasıdır ve bunun da insanların televizyondan aktarılan mesajların hepsini eğlence unsuruymuş gibi algılamasına neden olup, bambaşka bir sorun yaratmasıdır. Televizyonun etkileri yanı sıra bir de bu etkileri hangi özellikler aracılığıyla gerçekleştirdiği önem kazanmaktadır. Bu özellikleri Kavaklı (1985: 98), "sözlü ve görüntülü bir kitle iletişim aracı olan televizyon ile sabit veya hareketli cisimlerin, kalıcı olmayan görüntülerinin uzak mesafelere nakli gerçekleştirilir." şeklinde açıklar ve televizyonun özelliklerini yine Kavaklı (1985: 103) şöyle sıralar:

- 1) Evreni küçültme özelliğine sahiptir.
- 2) Popüler bir sanat olarak kendine yer bulmuştur.
- 3) Simgeleri genelleştirir ve herkesin malıymış gibi algılanmasını sağlar.
- 4) Mikrofonu yardımcı unsur olarak kullanır.
- 5) Asıl önemli olan anlatımdır, okuman değildir.
- 6) Sessizlik çok önem arz etmez hatta radyodaki kadar kesin değildir.
- 7) Zaman tüketen bir araçtır.
- 8) Kişiyi pasif duruma getirir ve bağımlısı yapar.

Bu bilgiler doğrultusunda televizyon, okuma-yazma bilmeyi gerektirmez. Bu özelliği ile hem görsel hem işitsel olması ne tamamen sessizlik ne de gazete okumuş gibi odaklanmak gerektirmektedir. Televizyonun birçok insan için eğlence aracı haline gelmesi ona en çok zaman tüketen araç olma özelliği de kazandırmıştır. Evreni küçültme özelliğiyle, insanlar her akşam ailecek oturduklarında televizyon da ailenin bir üyesiymiş gibi aileye dâhil olur ve dünyadan haberler vererek ailenin bilirkişisi rolünü üstlenmiş durumdadır öngörüsünde bulunmak, günümüzde ailelerin ya da toplumsal yapının şekillenmesi gözlemlendiği zaman abartı olmayacağı söylenebilir.

Son olarak, günümüzde toplumları küresel çapta etkileyebildiği, tarifinin bütün medyaların en güçlüsü diye belirtildiği hatta mevcut özelliklerinden dolayı medyanın geleneksel medya ve yeni medya olarak iki yaklaşımla ele alınmasını mümkün kıldığı öngörülebilir olan yeni medya, yani sosyal medyayı açıklarsak, toplumların kendilerini iletişimle gerçekleştirmelerinin bir sonucu olarak her dönem çeşitli buluşlar olmuştur. Günümüzde ise, yeni teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimin hızına yetişmenin imkânsız olduğunu söylemek

mümkündür. Yüzer'in de aktardığı gibi (2006: 87), internet, dünyada neredeyse sayılamayacak kadar çok bilgisayarı birbirine bağlayan ve bunların birbiriyle iletişim kurmasını olanaklı hale getiren bir ağ veya şebeke olarak tanımlanabilir. Bu ağ, kullanılan teknolojik altyapıya göre kablolu veya kablosuz olarak yapılandırılabilir. Işık (2009: 30) ise, yeni iletişim teknolojilerinin gelişimini şu sözlerle ifade eder: "İçinde yaşadığımız bu çağın ana aktörlerinden biri de hayatımızın her alanını içine dâhil etmeye başlayan "internet"dir ve insanlık tarihi açısından yeni bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir." İnternet, ağlarını her geçen gün genişleterek daha çok insanı içine almakta ve küresel bir iletişim aracı olarak dünyadaki gelişmelerden ağ kapsamındaki insanları anında haberdar etmekte ve önemli toplumsal değişimlere ve gelişmelere öncülük etmektedir.

İnternetin küresel çapta ağlar oluşturması, yeni medya veya sosyal medya diye adlandırılan birçok internet sitesinin oluşmasını da sağlamıştır. Yağmurlu'nun da belirttiğine göre (2011: 9), sosyal medya diğer medyalardan ve internet üzerindeki en etkili araç kabul edilen internet sitelerinden farklı bir niteliğe sahiptir. Sosyal medya da koşulsuz kontrol söz konusu değildir. Dolayısıyla alternatif/radikal medyaların oluşmasını olanaklı hale getirmiş ve küresel çapta dilsel, dinsel, ırksal ve toplumsal cinsiyet gibi birçok mücadelenin sosyal medya üzerinden yürütülmesine olanak sağlamıştır. Bu yöndeki Terkan'ın (2010: 42) saptaması da, yeni iletişim teknolojilerinin alternatif/radikal medyaların yaratılmasında kullanılması sonucu, yerel hareketler küresel çapta dayanışmayı örgütlemiş ve toplumlarda büyük değişimlerin gerçekleşmesine neden olmuştur.

İnternetin gelişmesiyle birlikte herkes kendi kamusal alanında daha çok ilişki içinde olma olanağı bulmakta ve özellikle yeni medya hiç kimsenin kaçamayacağı bir istila eden konumuna yükselmektedir. Aynı zamanda sosyal medya platformu daha geniş bir kamuya sızarak internette modayı ağızdan ağıza büyütmüş ve geleneksel olanın anlamını genişletmiştir. Üstelik sosyal medya, kullanıcılarını internet üzerinde daha özel hissettir (McLetchie & Knight, 2011: 1-10).

O kadar ki, Sosyal medya toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bireylerin en çok kullanılan internet sitelerinden biri olan Facebook başta olmak üzere çeşitli sosyal medya uygulamalarını kullanmakla kalmayıp, bunlarla neşelendikleri, üzüldükleri hatta Arap Baharı'nda olduğu gibi mevcut sistemleri değiştirebilecek eylemleri gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ayrıca bireylere sosyalleşme, kaçış, bilgilenme, eğlenme, iletişim gibi cevap veren sosyal medya,

günümüzde insanları en hızlı ve en fazla kuşatan araç haline gelmiş olmasının yanı sıra, gelecekte de etkili olmaya devam edeceği öngörülebilir (Hazar, 2011: 153).

Sosyal medyayı diğer medyalardan ayıran en önemli özelliği ise, bireylerin kendilerini başkalarına açık veya yarı açık bir şekilde internet aracılığıyla ifade edebilme imkân sağlaması, bireyler kullandıkları siteler aracılığıyla farklı profiller oluşturarak bunlar üzerinden yeni kimlikler kazanması ve bu kimliklere dayanarak başkalarıyla iletişim kurabilmesi olanağı düşünülebilir. Ayrıca kullanıcılar, oluşturdukları profiller aracılığıyla farklı farklı kişilerle olumlu ve olumsuz eleştiriler yaparak etkileşimde bulunabilirler. Bu durumda sosyal medya popülerliğini kullanıcının tercihinine göre değişebilen esnek bir yapıda olmasına borçludur diyebiliriz.

Sosyal medyanın Heres ve Thomas'ın tespitleri bağlamında çeşitli ve güçlü etkilerinden söz etmek mümkündür ve bu etkiler:

- Sosyal medyanın bireylere, zamana, yere, konuya ve diğer birçok faktöre göre farklı etkileri görülmektedir.

- Aynı internette olduğu gibi sosyal medya kullanımı da sosyal etkileşimi bir yandan güçlendirici bir yandan zayıflatıcı diğer taraftan tamamlayıcı etkilere sahiptir.

- Sosyal medyanın insanlarla etkileşim için maliyetsiz ve kolay bir olanak sağlaması, zaman ve mekân kısıtlaması olmaması güçlendirici etkiler arasında sayılabilir.

- Diğer taraftan insanların ailesi, yakınlarıyla ve arkadaşları ile yüz yüze iletişim kurmasını engellemesi, bölgesel iletişimi kısıtlaması konularında zayıflatıcıdır.

- Bir de tamamlayıcı etkilerden söz etmek mümkündür. Sosyal medya kullanımı ile yüz yüze iletişim bir arada kullanılabilirdiği gibi biri diğeri için bir randevulaşma olanağı sağlayabilir (Heres ve Thomas; 2001: 177; aktaran: Hazar, 2011: 158).

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda özellikle gelişmiş teknolojilere sahip ülkelerde insanlar artık dünyanın neresinde ne olursa olsun haberdar olabilmektedir. İlhan'ın ifadesiyle de (2007: 61), iletişim teknolojisindeki yeni olanaklarla, bilgi, haber ve bunlarla ilgili görüntü ve sesler anında dünyanın her tarafına iletilebilmektedir. Dünya bir iletişim ağı ile örülmüş; içindekiler nerede olursa olsun bir bilgiye, bir yayınlanmış rapora, bir kitaba, bir belgeye anında erişip ondan yararlanma imkânına sahip duruma gelmiştir.

2.1.2. Medyanın Toplumsal İşlevi

Günümüzde medya, toplumsal yaşamın olmazsa olmazı durumunda kendisine bir yer edinmiştir ve/veya toplumsal yaşamı şekillendirmede güçlü bir etkiye sahiptir diyebiliriz. Mutlu'nun ifadesi de (2007: 18), medya geniş kitlelere enformasyon aktararak, gündemi oluşturacak konuların neler olacağı, bunlar hakkında kamuoyunun nasıl düşüneceği ve bunların meşru olup olmadığı noktasında sınırların belirlenmesinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla medya, haber verme, eğitime, eğlendirme, mal ve hizmet tanıtımı yapma, propaganda yapma vb. birçok işlevin yanı sıra kamuoyu oluşturma gibi önemli bir işlevi de yerine getirmektedir.

Medyanın işlevlerine vurgu yapan Herman ve Chomsky'nin ifadesine göre (2012: 15), medya bir yandan işlevlerini gerçekleştirirken diğer bir yandan da, kendisini denetleyen ve finanse eden güçlü toplumsal grupların çıkarlarına hizmet etmektedir ve onların lehine propaganda yapmaktadır. Tabii ki, o bunları yaparken, doğrudan ve kaba bir müdahale yöntemi kullanarak yapmaz. Medya bunu uygun çizgide düşünen personelin seçilmesi, editörlerin ve çalışan gazetecilerin kurum politikasıyla uyumlu öncelikleri ve haber değerleri kriterlerini içselleştirmeleri sayesinde başarmaktadır

Öte yandan İnceoğlu ve Çoban ise (2014: 52), medyanın toplumun algısını şekillendirmedeki gücünü şu sözlerle ifade etmektedir: "Medya, rızanın imal edilmesinde insanların gönüllü olarak bilinçlerini egemenlere sunmasında en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır". Bu sözlerden anlaşıldığı üzere medya çoğunlukla egemen sınıf yararına enformasyon aktarımı yapan bir araçlar topluluğu olarak görülebilir. Fakat burada Stevenson'ın (2006: 145), Giddens'in medya ile ilişkili modelini yorumlayışına bakarsak; tüketicinin kendisi için uygun gördüğü belli ürünleri satın alarak diğerlerine direnç göstereceği yönündedir ve onların edilgen olmadığını açıklamaktadır. Ama bir yandan da aktarılan kültürel biçimleri doğrudan kontrol edemediklerine vurgu yapmaktadır. Burada yapılan saptamadan anlaşılacak olan ki, toplum aslında medya mesajlarını olduğu gibi kabul etmemektedir ve bu bilgiler ışığında toplumdaki bireylerin onun karşısında tamamen pasif durumda olduğunu söylemek yanlış olabilir.

Medyanın kamuoyunu tarafsız ve doğru bilgilendirmesi konusunda birçok eleştiri mevcuttur. Şen'in ifadesiyle (2011: 90), "Medya, ideolojilerin anlam oluşturma ve oluşmuş anlamların temsili açısından bir mücadele alanıdır". Bu

bağlamda medyanın doğru ve tarafsız kamuoyunu bilgilendirmesi; ancak Işık'ın da belirttiği gibi (2005: 116), medyanın sorumluluk bilincinin yanı sıra toplumsal yapı içindeki çokkültürlülüğü de göz önünde bulundurması ve temsil konusunda tarafsız olmaya çalıştığı oranda, halkın gözünde güven ve itibar kazanacağı aşikârdır. Ancak günümüz toplumunun aşırı enformasyona maruz kalması sonucu olaylara sorgulayıcı yaklaşmak yerine bu durumu eğlenceye dönüştürmesi de muhtemeldir.

Castells ise (1996, aktaran: Stevenson, 2006: 311), medyanın gücünü şu sözlerle anlatır: "Biz küresel bir köyde değil; küresel olarak üretilip yerel olarak dağıtılan, kişiye özel kulübelerde yaşamaktayız". Gerçekten internet teknolojisinin de gelişmesiyle, geniş ağlar aracılığıyla dünyada olup biten olayları anında öğrenme olanağına sahip olan günümüz toplumundaki bireylerin sanki evinde otururken dünyayı dolaşmış gibi bir hisse kapılması mümkündür. O kadar ki internet, insanların şimdiye kadar görmüş olduğu tüm medyaları içeren en güçlü iletişim aracı haline gelmiştir. İnternetin gazete, radyo, bildiri, sinema, dergi, televizyon vb. bütün iletişim araçlarını kapsadığı söylenebilir. Dolayısıyla çok sayıda protesto grupları ve bireysel kullanıcılar dünyayı sarıp sarmaladığı düşünülen bu internet ağı üzerinde bireysel siteler ve grup siteleri oluşturabilir veya mevcut sosyal paylaşım sitelerinden yararlanarak diğer medya araçlarıyla gerçekleştirilemeyen interaktif iletişim kurma olanağına sahip olabilir (Çoban, 2009: 57).

Kısacası medya toplumsal işlevini gerçekleştirirken toplum etkin ya da edilgen her koşulda, farklı etkilerle bu işlevi gerçekleştirdiği söylenebilir. Mutlu'nun da (2007: 18), medyanın işlevlerine yapmış olduğu vurgu bağlamında; kitle iletişimi, yalnızca haber ve mesaj değişimi değil, aynı zamanda düşünce, olgu ve veri iletim değişiminin tamamını içine alan bireysel ve grup faaliyetlerini de kapsayan en geniş anlamında düşünülmelidir. Üstelik ona tüm toplumsal sistemlerde ortak olan belli başlı işlevlerin de verildiği görülmektedir. Bu işlevleri MacBride ise (1993: 15; aktaran: Mutlu, 2007: 19-20) şöyle sıralamaktadır:

- Habercilik: Bireysel, toplumsal, ulusal veya uluslararası olguları akıllıca kavrayabilmek, uygun kararları alabilmek ve yorumlayabilmek için gerekli olan haber, veri, argüman, mesaj, görüş ve yorumların toplanması, depolanması, işlenmesi ve dağıtılması.

- Toplumsallaştırma: Herkese içinde yaşadığı toplumla bütünleşme imkânı sunacak, toplumsal birlikteliği ve kamusal yaşama etkin bir şekilde katılma için

zorunlu olan bilinçlenmeyi kolaylaştıracak ortak bir bilgi ve düşünce fonu oluşturmak.

- Motivasyon: Bütün toplumlarda o andaki amaçları ve ulaşacağı en son hedefi izlemek; kişisel istek ve özelemleri güçlendirmek; bireysel ve toplu faaliyetleri ortak amaçların gerçekleştirilmesine yönelik harekete geçirmek.

- Tartışma ve diyalog: Uzlaşmaya yönelik yaklaşımda bulunmak ve kamusal yarar konusunda mevcut sorunları çözüme kavuşturmak için ihtiyaç olan enformasyon öğelerini sunmak ve değiş tokuşu sağlamak; tüm yerel, ulusal ve uluslararası sorunlarda kamu yararını ve katılımını arttırmak için gerekli öğeleri elde etmek.

- Eğitim: Bireysel veya toplumsal düşüncenin geliştirilmesine, kişiliğin oluşmasına, yaşamın bütün evrelerinde yetenek ve becerilerin kazanılmasına yardımcı olacak bilgileri aktarmak.

- Eğlence: İşaret, simge, ses ve imgeler yardımıyla gerçekleştirilen tiyatro, dans, sanat, edebiyat, müzik, spor ve oyun gibi bireysel veya toplu nitelikli, yaratıcı etkinlikleri gerçekleştirmek ve yaymak.

- Bütünleştirme: Tüm kişi, grup ve ulusların karşılıklı ilişkide bulunarak birbirlerini tanımaları, anlamaları, ötekilerin durumlarını, görüşlerini, isteklerini ve özelemlerini kavramaları için gerekli olan mesaj çoğulculuğuna ulaşmayı kolaylaştırmak

Yukarıda sıralanan işlevler veya görevler gerçek manada medya tarafından yerine getirilmesi durumunda bütün toplumlarda, yaşamın her alanında ve her evresinde bireysel ve toplumsal gelişim için vazgeçilmesi mümkün olmayan tek güç medya olabilir. Ayrıca medyanın bütün bu işlevlerinin yanı sıra önemli işlevlerinden biri de mal ve hizmet tanıtımı yapmak olduğunu daha önce de belirtilmişti.

Herman ve Chomsky'ın (2012: 17) saptaması ışığında, tekrar mal ve hizmet tanıtımı işlevini vurgulamak gerektiği görülmektedir; 1990'lı yıllardan bu yana dev şirketlerle yapılan muazzam anlaşmalar ve hızla küreselleşme medya endüstrisinin de tekelleşmesine neden olmuştur ve medya ulusaşırı şirketlerin çatısı altında kendine yer bulmaktadır. Dolayısıyla medyanın mal ve hizmet tanıtımı işlevini gerçekleştirirken, iç içe geçmiş şirketlerin çıkarlarını korumak öncelikli görevi olmuştur. Bu durumda medya, kendini finanse eden şirketlerin çıkarlarını koruma kaygısıyla bir yandan çoğunluğa yönelik program ve reklam içerikleri oluştururken, bir yandan da pazarlama sahasında daha çok tüketiciye ulaşma çabası içine girmesi

kaçınılmaz bir durum haline gelebilir. Böylece reklamların ve programların hedef kitlesi kapsamında çoğunluğun "öteki"leştirilmeye çalışıldığı azınlık gruplar da yer alabilir.

Bronski (1984: 187; aktaran: Sender, 2005: 160) reklamların; 1994'de gey bir çiftin oynadığı Ikea televizyon reklamlarında görüldüğü gibi açıkça lezbiyen, gey ve biseksüel pazarlara yönelebileceğini veya ima yoluyla, heteroseksüel okuyucuların dikkatini çekmeyeceği düşünülen, ama biseksüel, lezbiyen ve gey okuyucular tarafından yorumlanabilen şifrelenmiş temsiller kullanılarak hazırlanabileceğini belirtmektedir. Reklamlarda kadın bedeninin bir meta olarak sunulması sıkça görülen bir durumken, günümüzde erkek bedeninin de, meta haline getirildiği, özellikle şampuan veya parfüm reklamlarının birçoğunda görülebilir. Bu reklamlarda, reklamları kurgulayanların, hedef kitlenin kimler olabileceğini, izleyicinin algısına ve yorumuna bırakmış olması muhtemeldir.

Reklamlar bir yandan kamusal dikkati üzerine çekerken aynı zamanda reklama maruz kalmayı ve kanaati denetler, karmaşık eksiklik, yenilik, muğlaklık, yineleme ve olumlu öz temsil stratejileri yoluyla dev şirketlerin gücünü gizlemeyide gözardı etmemektedir (Davis ve Walton, 1983; Packard, 1957; Tolmach Lakoff, 1981; aktaran: Van Dijk, 2005: 358).

McLuhan'ın (aktaran: Stevenson 2006: 209) da dediği gibi, medya veya yeni medya teknolojileri, toplumsal hayatı, yeniden yapılandırmıştır ve ona katılım için bir uzman olmaya gerek yoktur. Medya artık kültürel hiyerarşileri ve alan ayrımlarını silmiş, iç içe geçmiş bir dünyada yaşamayı olanaklı hale getirmiştir. Böylece bireysel tercihler, düşünceler ne olursa olsun toplumda başkalarının da olduğu gerçeği diğerine yine medya aracılığıyla gösterilmektedir ve medya bir taraftan ayırtırdığı düşünülen toplumu bir taraftan da bir birinden haberdar etmektedir.

2.1.3.Yerel Medya ve Önemi

İletişimin temelinde iletişimsizliğin yaratmış olduğu toplumsal sorunları çözüme kavuşturma çabasının yattığı varsayımından hareketle, medya araçlarının toplumların ihtiyaçları doğrultusunda örgütlenme ve yapılanma biçimlerini oluşturdukları söylenebilir. Sınırları dar bölgelerde, yöre halkını bilgilendirmeye (haberdar etmeye), eğitmeye, eğlendirmeye ve yöre kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamaya yönelik yayıncılık faaliyeti sürdüren araçlar bütünü olarak tanımlanması

mümkün olan yerel medyanın, dar alandaki bölge halkının ihtiyaçları ve yereldeki kamu düzeninin yakın takipçisi olması sebebiyle önemi büyüktür (Vural, 2007: 337-342). Medyaların ulusaldan yerele yayın ve dağıtım alanlarını ise şöyle açıklamak mümkündür: Merkezi İstanbul'da olup, Türkiye'nin her yerine dağıtımı yapılan ve yayın yapan medya araçlarını ulusal medya, belli bir bölgeye (bu bir şehir de olabilir bir birkaç şehirde olabilir) yayın ve dağıtımı yapılanlara bölgesel medya, yayınları ve dağıtımları daha da sınırlı olanlara yerel medya denmektedir (Gürel, 2007: 171).

Ulusal basında çoğunlukla ekonomi, politika, kültür, magazin ve spor gibi Ankara ve İstanbul merkezli haberler yer bulmaktadır. Oysa toplumsal, kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimleri yöre halkına aktaran yerel basın, kendi toplumunun ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal özelliklerini yansıtan bir aynaya benzemektedir. Dağıtım alanı daha dar olan, ancak bulunduğu yöreye ilişkin daha geniş ve ayrıntılı bilgi aktarma özelliğine sahip olan yerel basın, tüm dünyada ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü yerel basın o toplumda yaşayan insanların gerçeklerini aktaran sestir. İletişimciler ise yerel basını, otoritenin merkezden uzaklaşmasına ve insanı gözetken bir yapının oluşmasına olanak sağlayan dinamik bir etmen olarak görmekteler ve işlevini üç ana başlık altında açıklamaktadırlar. Bunlar:

- Yöneten-yönetilen ilişkisi çerçevesinde kamu hizmetlerinin doğru bir biçimde halka duyurulması, ayrıca denetim, yönetenin halk adına denetlenmesi ve kamuoyu yaratılması
- Yörede yerel yönetimlerin hizmetlerinin duyurulmasıyla birlikte yerel yönetim-yurttaş ilişkisinin sağlanması
- Ulusal basının işlevlerinden biri olan eğitim işlevi; yerel basında toplumsal kimliği ile önem kazanır ve ulusal iradenin doğru ve amaca uygun yansımada gerekli demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, yerel basının en önemli işlevlerinden biridir (Gezgin, 2007: 177-178).

Yöre halkını daha yakından ilgilendiren, ancak ulusal basında yer bulamayan yöre haberlerini ayrıntılı olarak aktaran yerel basın, ayrıca kamu hizmetlerinin nasıl yürütüldüğü konusunda halkı bilgilendirmesi ve halk adına bu hizmetlerin doğru şekilde yürütülüp, yürütülmediğini kontrol etmesi, yöre halkının yerel basına daha çok güven duymasını sağlayabilir.

Arar ve Bilgin'in deyimiyle (2009: 134), bir şeyin amacı, onun varoluş nedeni olarak değerlendirildiği zaman, medya araçlarının varoluş nedenlerinin hedef kitesine yönelik bilgi ve haber verme işlevini gerçekleştirmek olduğu söylenebilir.

Dolayısıyla tüm medya araçlarında olması beklenildiği gibi gazetelerin de yerleşmesi sonucu, yöre halkını doğrudan ilgilendiren haberleri daha hızlı ve daha güncel aktarabilmesi mümkündür ve daha etkili olması muhtemeldir. Ayrıca bölgesel ve yerel haberlerin ulusal gazetelerde yer bulma olasılığının düşük olması yöre halkı için yerel gazetelerin önemini daha da güçlendirmesi olasıdır. Kısacası ulusal basında, siyasi partiler, ekonomi, spor, magazin gibi İstanbul ve Ankara merkezli haberler ağırlıklı olarak yer bulmaktadır. Oysa yerel gazeteler çıkarıldığı bölge haberlerine ağırlık verdiği için ulusal gazetelerde yer bulamayan birçok haberin yer bulma şansı vardır ve yerel gazete çıkarıldığı bölgenin haberlerini öncelikli ve daha ayrıntılı verme imkânına sahiptir. Hatta süreklilik gösterme olasılığı olan olayların yakın takipçisi olabilir. Dolayısıyla yerel ve bölgesel medya genel yayın yapan ulusal basın içinde ayrı bir önem kazanmaktadır. Ayrıca yerel gazeteler, çıkarıldığı bölgede yaşayan insanların sorunlarının yakın takipçisi olduklarından dolayı samimi ve güvenilir hissi oluşturup, daha güçlü ve kalıcı da olabilir.

Erdoğan'ın da aktardığına göre (2006: 52), Türk kamuoyunda 'yöresel basın', 'Anadolu basını' ya da 'taşra basını' olarak adlandırılan yerel basının, İstanbul ve Ankara dışındaki gelişmeleri aktarması, yörenin sesini, sorunlarını, haberlerini ayrıntılı ve daha çabuk aktarma gücüne sahip olduğu söylenebilir. Yerel basın, kendi bölgesindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi gelişmeleri doğru ve daha hızlı okurlarına aktarabilen, bölgesinde kamuoyu oluşturmada daha etkili olan yayınlardan oluşmaktadır diyebiliriz.

2.2. Söylem

2.2.1. Söylem Kavramı

Söylem, bilebileceğimiz, bildiğimiz ve söylediğimiz veya söyleyebileceğimizin hepsini içinde üretir. Söylemsel "bilgi", dil içindeki "gerçeğin" şeffaf temsilinin olmadığı, gerçek ilişkiler ve durumlar hakkındaki dilin ürünü olduğudur ve söylemsel bir pratiğin sonucudur (Hall, 2005: 90). Söylemin bir dil pratiği olduğunu açıklayan Foucault, "İdeoloji bilgisi, diyalog, anlatım, ifade tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir" der. Herhangi bir kültürdeki algılama biçimlerini, dili ve bilgiyi tek tip olarak denetleyen kültürel kodların söylem olduğu ifade edilmektedir (Foucault, 1987: 27)

Söylemle ilişkili Kocaman ise (1996: 15; aktaran: Özsoy ve Yıldız, 2013: 47), onu kültürel ve toplumsal bağlamda kullanılan dilin değerlendirilmesi veya ele

alınması olarak ifade eder. Yine bu yöndeki açıklamalarını Foucault'nun söylem hakkındaki "söylem, bir şey hakkında ne söylenebileceğini belirleyen ve sınırlayan bilgidir" sözüne de, vurgu yaparak söylemin aslında bir çerçevesi olduğunu ve böylelikle anlam kazanacağını açıklamaktadır. Söylem üzerine Mills'in (1997: 11; aktaran: Sözen, 1999: 27) de ifadesi şöyle: "Söylemler boşlukta durmaz; bir bağlam içinde gelişir, diğer söylem ve bağlamlarla ilişkiye girer ve dışsallaşır" Söylemlerin, anlatılanlar bütününe yerinden çıkarılması olmadığı, bir sosyal bağlamda akışkanlığı ya da hareketi sağlayan bağlam tarafından belirlenen ve bağlamın varlığını veya etkinliğini sürdüren ifade ve cümle toplulukları olduğu vurgulanmaktadır. Her söylemsel olay, kısacası bir metin olarak incelenebilen tüm dil kullanımı ya da kültürel ve toplumsal pratikler, belli bir toplumsal ve kültürel yapının ortaya çıkardığı kurumsal ve durumsal ilişkiler kapsamında yer alan öznel ve nesnel arasında gelişen eylem olarak anlaşılmalıdır (Şen, 2006: 83).

Söylem üzerine, Ricoeur'un (1990; aktaran: Özsoy, 2004: 63) ifadesi, söylemin daima bir şey hakkında olduğudur ve anlatmak, temsil etmek veya betimlemek zorunda olduğu bir dünyayı imler. Ayrıca söylem, bütün iletilerin alınıp verildiği bir dünyaya sahip olarak görülmektedir. Böylece söylemin bir dünyası olduğu gibi, bir kişisi ve muhatap bulacağı bir durum da vardır.

Jensen (2005: 53), söylemin, toplumsal pratikler içinde ayrıcalıklı kullanıma sahip türler olduğunu vurgular ve söylem, "öznellik bireysellik değil kolektif terimlerle, toplumsal olarak konumlandırılmış yorumsal repertuarların ifadesi olarak tanımlanmaktadır" der. Bağlamın ise, düşünmeye aracı kurumların amaçlarına yönelik hizmet eden toplumsal konumlarıyla bağlantılı veya ilişkili olduğunu belirtmektedir. Söylem hakkında Zeyrek'in saptaması ise (2009: 47), söylemin sadece ne metin üreticisinin/yazarın ve metnin, ne bağlamın, ne de toplumsal ve kültürel pratiklerin meydana getirebildiği bir yapıdır. Söylemin birincil özelliği bunların birbiriyle girdiği ilişkilerin sonucunda ortaya çıkan süreçlerde oluşmasıdır. Üstelik metin, bağlam, toplumsal ve kültürel durumlar birbirlerini etkileyici, yenileyici ve yeniden oluşturucu özelliğe sahip oldukları için söylem asla tek ve değişmeyen anlamları sunmaz; söylem bütün öğelerin diğerleriyle oluşturduğu ve oluşturacağı bağlar aracılığıyla sürekli olarak yenilenen ve devingen bir olgu olma özelliğini taşımaktadır.

Söylem, metin üreticisi/konuşucu ile okuyucu/dinleyici arasında ortaya çıkar veya oluşur. Bu bağlamda söylem parçaların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir bütün

olmaktan çıkar ve konuşucu/metin üreticisi ile dinleyici/okuyucunun birbirini etkilemeleri sonucu çeşitli metin üretimi/algılama sınırları içinde meydana gelen bir eylem biçimini almaktadır (Ruhi, 2009: 22).

Söylemlerin hayata geçirilmesi, yaygınlık kazanması, değer bulması hatta ona atıfta bulunma tarzları kültürden kültüre farklılık gösterebileceği gibi aynı kültür içinde de farklılık gösterebilmesi muhtemeldir. Doltaş'ın (2009: 50) Foucault'nun ifadesinde yapmış olduğu saptamaya göre, özneyi bilgiyi ve tarihi bir araya getiren kavram söylemdir. Çünkü söylem bir açıdan bu öğeleri farklı diziler içine yerleştirip yayarken, diğer açıdan da hem dizilerin oluşmasını sağlayan kuralları tanımlar hem de diziler arasındaki bağları oluşturarak gerek bu bağların özelliklerini, gerekse çerçevesini oldukça belirgin çizgilerle görünür kılar ve aktarır. Yani söylemin seçici, tanımlayıcı, belirleyici, taşıyıcı ve aktarıcı özelliklerinin olduğunu vurgulamaktadır.

Söylem kavramının kelime anlamını ise Sözen (1999: 19) şu sözlerle açıklamaktadır: Etimolojik köken olarak söylem kavramı, Latince "discurrere" (oraya buraya koşturma, gidiş gelişler) kelimesinden ve/veya "uzaklaşma", "erime", yayılma" ile "discursus" kelimesinin muhtelif türevlerine karşılık gelir; mecazi anlamda da "özne hakkında uzun uzun konuşma", " herhangi bir şey hakkında iletişim" anlamına gelmektedir. Söylem kavramı temelde batıdaki felsefi, ilahiyat ve diğer beşeri araştırmaların birçoğunun karakteristiğini oluşturan metinlerden mirastır. Öncelikli kabul, dilin insanlarla gerçeklik arasındaki (algı, alımlama ve eylem süreçlerinde) temel etkileşim aracı olduğu yönündedir. Bu bağlamda, sözlü metinlerin, bilgi ve gerçeğin taşıyıcısı olabileceği saptamasında bulunmaktadır (Jensen, 2005: 27).

Potter ve Reicher ise (1985; aktaran: Göregenli, 2013: 58), 'Söylem' kavramının ortaya çıkışı ve günümüze kadar ne tür aşamalardan geçtiği, kavramın disiplinler arası eleştirel bir yaklaşımla her zaman yeniden inşa edildiğini göstermektedir. Öyle ki, söylem teorisi, tek bir paradigmadan yola çıkarak anlaşılacak kadar kompleks ve dinamik bir yapı içinde gelişmektedir. Psikoloji kapsamında 'dil'i yalnız zihinsel süreçlerin bir temsili ve bir iletişim aracı olarak ele alan ana akım anlayışa karşı bir bakış açısıyla, dilin sosyal etkileşimler bağlamında nasıl inşa edildiği ve devam ettirildiği üzerine çalışmalar, 'söylem' üzerine ilk kavramsallaştırmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sosyal psikoloji bakış açısıyla, söylemin toplumsal bir pratik olması, gruplara ait olma duygusu ve gruplar arası ilişkilerin söylemler aracılığıyla yapılandırıldığı, anlamlandırıldığı ve

meşrulaştırıldığı anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, insanlar, belirli bir grup içinde yaşatılan ve sürdürülen inançları, temsilleri, tutumları ve ideolojileri söylemler aracılığıyla inşa ederler.

Söylemin ideolojilerin yeniden üretilmesinde nasıl bir rol oynadığına vurgu yapan Van Dijk dan Aygül'ün aktardığına göre (2010: 99) söylem, ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifade edilişlerinde başrol oynayan aktörlerden biridir. Söylemler, belirgin olarak ideolojinin yanı sıra, ırkçılık, etnik önyargı, dinsel ve cinsel yönelimler gibi konularda daha açık seçik olarak karşımıza çıktığı görülmektedir.

Wodak'ın yaklaşımından Evren'in yapmış olduğu saptama ise, söylemsel pratiklere ilişkin olarak makro düzeyde kurucu, idame ettirici, dönüştürücü ve yıkıcı olmak üzere dört farklı işlev gerçekleşmektedir. Bunlar:

Birincisinde; söylemsel pratikler belirli kolektif kimlikler (ırklar, etnisiteler, milletler vb.) oluşturmak gibi kurucu bir görev üstlenmektedir.

İkincisinde; söylemsel pratikler belli bir ırkla vb. alakadar olan bir toplumsal statükoyu yaşatabilmekte, üretebilmekte ve meşrulaştırabilmektedir.

Üçüncüsünde; söylemsel pratikler bir statükonun dönüştürülmesinde aracı olabilir.

Dördüncüde ise; söylemsel pratikler statükonun bölünmesinde, etkili olabilmektedir (Evren, 2009: 146; aktaran: Aygül, 2010: 97).

Günümüzde söylemler yukarıda bahsedilen bu etkileri gerçekleştirirken kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisinden de yararlanarak etkinlik çerçevesini genişletme olanağı da bulmuştur. Çoban'ın (2009: 45) belirttiğine göre, kitlelerin ana akım medya aracılığıyla ideolojik anlamda şekillendirilmesi, tek tipleştirilmesi süreci onların alternatif söylemlerden uzaklaştırılmasını ve sonrasında onların bu söylemleri anlamlandıramamalarına sebep olur.

Ayrıca kitleleri mevcut gerçeklere yabancılaştırırken, muhaliflerin ötekileştirilen kitleler için yaratmak istediği farkındalık yaratma mücadelesine de engel olmaktadır. Böylece kitlelerin "akılsızlaştırılması" sürecinde ana akım medya etkili bir araç olmuştur. Çünkü kitle hareketleri ideolojilerine ve hedef kitlelerine uygun söylem biçimlerini ancak bu söylemlere uygun medyalar aracılığıyla aktarabilirler.

Medyaların söylemi ve hedef kitle bağlamında irdelenirse Marshall ve Gleeson'ın (2005: 223-244) dediğine göre, toplumun medyanın aktarmış olduğu

enformasyona sorgulayıcı veya eleştirel yaklaşabilmeleri, "seyircilerin 'eleştirel' biri olarak görülmeleri, metnin belirlediği parametrelerin ötesine geçebilmelerine bağlıdır" Onlar bu ifadeyle, insanların medya mesajlarını alırken ne tür okuma yaptıklarının önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Burada Hall (1973: 1980; aktaran: Stevenson, 2008: 77) ise, "Medya Söylemlerinin Kodlanması ve Kodaçımı" çalışması kapsamında "simgesel olarak kodlanmış bir metin üç şekilde okunabilir." olduğunu belirtmektedir ve insanların medya mesajlarını algı düzeylerine göre okuduklarını vurgulamaktadır;

Egemen okuma: Bir okuma, metni, iletinin sunduğu tercih edilmiş anlamı paralelinde yorumlamak ve olduğu gibi kabul etmek.

Müzakereci Kod: Burada yorumlayıcı ile kodlanmış ileti arasındaki arayüzeyin ürettiği anlama belli oranda muhalefet olma söz konusudur. İzleyici/ dinleyici hâkim kodun sunduğu genel çerçeveyi kabul etse de, mesajı farklı şekilde anlamlandırır.

Muhalif okuma: Muhtemelen böylesi devlet güdümlü bir uygulamanın bizzat kendi memurlarına yaptığı bir saldırı olarak yorumlanacaktır. Muhalif anlayış, sunulan perspektife çok taviz vermez.

Gerçekten de medya mesajlarında kodlanan ne olursa olsun insanların bu mesajları nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıkları önemlidir. Bu konuda Morley'in ifadesi ise (2005: 102), medyanın baskınlığının zayıf ve etkisiz olduğu yönündedir ve insanların medya mesajlarında kodlanana anlamak yerine, kendi anlam ve zevklerini yarattıklarını vurgulamaktadır.

Özet olarak, söylem üzerine birçok araştırmacının çalışması olduğunu ve söylemin birçok tanımının yapıldığı yukarıdaki bilgiler ışığında belirtilebilir. Öyleki söylem, kimine göre hem yay hem de ok ve hedef olabilirken bir başkası için, düşüncenin dil yoluyla iletişimi olarak ele alınabilir veya benzer iletişim işlevleri yüklenen metinlerin oluşturduğu bütün olarak görülebilir ya da söylem, ideolojilerin taşıyıcılığını yapan somut ve soyut öğelerin tamamını içinde bulunduran olgu da olabilir. Söylemi en yalın haliyle tanımlamak gerekirse, dil içindeki anlamın hareket etmesi ile oluşan veya ortaya çıkan olgudur diyebiliriz. Diğer taraftan söylemlerin, söylenelere ve söyleyen kişiye göre farklı anlam kazanması, kişinin ideolojisi paralelinde ortaya çıkabileceği düşüncesini doğurabilir. Bu durum, tarafsız bir söylemin olabileceği düşüncesini imkânsız kılabilir. Böyle bir durumda objektif söylemin varlığından söz etmek belki mümkün değil ama objektif söylemin

sağlanmaya çalışılması, kişilerin objektif olmaya çalışmalarında olumlu ve motivasyon sağlayıcı bir etki göstermesi mümkün olabilir.

2.2.2. Nefret Söylemi

Nefret söylemi, gündelik yaşamda birçok insanın maruz kaldığı bir olgu olarak toplumun her katmanında kendini göstermektedir. O, ne sadece bir ülkede vardır, ne de tek bir toplumda belli bir gruba yönelik işlevini gerçekleştirmektedir. Onun, her toplumda kendini gösterme etkinliği ve sınırları farklıdır. Dolayısıyla her toplumda nefret söyleminin algılanışı, yorumlanması ve tanımlamaya çalışılması farklılık göstermektedir. Keyman'ın da belirttiği gibi (2013: 9), örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde düşünce özgürlüğünün sınırlarını daraltmamak için, bu tanımın sınırları daraltılırken, hukuksal tanımları kesin çizgilerle bile belirtilmemektir. Fakat Avrupa (AB)'da yeterli olmamasına rağmen tanımsal bir uzlaşma arayışına gidilmiştir ve sınırları daha belirgin çizilmeye çalışılmaktadır. Öyle ki, Türkiye'de bu yöndeki çalışmalar yakın bir geçmişe sahiptir ve hukuksal alanda yapılmış belirgin bir tanıma rastlanmamaktadır. Bu farklılık onun gücünü, yaygınlık kazanmasını zayıflatmak yerine tam tersi onun gücüne güç katmaktadır. Günümüzde nefret söylemi ve nefret suçu temel insan haklarını etkileyen, güçlü ve sürekli yayılan bir tehdit unsuru olarak görülmektedir.

İnsan haklarını ihlal eden bu kadar güçlü bir olgunun hukuksal ve tanımsal anlamda muğlaklığı, birçok araştırmacının inceleme konusu olduğu ve çeşitli tanımlamaları da beraberinde getirdiği getirmiştir. Buradan hareketle konunun daha iyi anlaşılması için bir kaç tanıma yer verirse, Akdeniz'in (2009; aktaran: Binark, 2010: 23), deyimiyle kişilere; ırkları, ten renkleri, etnik kökenleri, toplumsal cinsiyetleri, milliyetleri, dinleri, dilleri, cinsel yönelimleri, fiziksel-zihinsel engelli olmaları ve diğer bireysel farklılık şekilleri temelinde yöneltilen nefreti içeren ve teşvik eden söylemler olarak tanımlanabilir.

İnceoğlu ve Çoban'ın saptamasına göre (2014: 66), 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nefret söylemine yönelik bir tavsiye kararı kabul edilmiştir. Bu kararda nefret söylemi şu sözlerle tanımlanmıştır: "İrkçı nefret, yabancı düşmanlığı, anti-semitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere, hoşgörüsüzlüğe dayanan diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her türlü ifade biçimidir." Nefret söylemi, sadece söylem olarak kalmaz, aynı zamanda nefret suçuna giden sürecin

temelini oluşturmaktadır. Yani nefret suçunun çıkış noktasını imler, önündeki bariyeri kaldırır, bireylerin tahammülsüzlüğünün ve hoşgörüsüzlüğünün ortaya çıkmasının birincil nedeni olur.

Türk Dil Kurumu sözlüğü (TDK, 25.09.2014), nefret kavramını, "Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu ve tiksinti" olarak anlamlandırmaktadır. Nefret kavramına ilişkin Ataman'ın (2012; aktaran: İnceoğlu, 2013: 75) ifadesi ise, 'nefret'i, bazı araştırmacılar, duygu, yaratılış, ruhsal bir anormalite (psikanalitik yaklaşım) veya ruhsal bir davranış olarak açıklamaya çalışırken, günümüzde popülerlik kazanan bir başka tanımlama da, bireyselleştirilen aynı zamanda yaygınlık kazandırılan küreselleştirilmiş öfkenin çeşitleri olarak açıklamaya çalışmaktadır. Bu açıklamaya çalışılan kavramı birkaç nefret örneği ile aktarmak gerekirse, İnceoğlu ve Çoban'ın (2014: 71) deyimiyle, "lezbiyenlere tecavüz ederek onları topluma kazandırabiliriz", "Gey barlardan çıkıp gasp yaptılar", "Rahipler uçkuru kilisede çözüyor" gibi söylemlerle karşılaşmak mümkündür.

Bu çerçevede nefret ve nefret söylemine Aygül ise (2010: 100), şöyle vurgu yapar; her türlü hoşgörüsüzlüğün, tahammülsüzlüğün ve önyargıların kaynaklık ettiği nefret söylemi, nefreti yayan, teşvik eden, meşrulaştırmaya çalışan veya haklı çıkaran ifadeler için kullanılmaktadır. Birçok yerde benzer ifadeler kullanılırken, nefret söylemi toplumsal yapı içinde bu olgunun hedefi olan gruplarla aktörü, faili olan grupların eşitlenmesine ve nefret suçlarının adeta eşitler arası bir iletişim hatası ya da bazı kişilerin bilinçsiz veya duyarsız davranışları olarak yorumlanması olarak görülmektedir.

Nefret söylemine dair sınırlama Karan'ın açıklamasına göre (2013: 104-105), alışılmamış olan, şok eden, kaygı oluşturan bilgi ve düşüncelerin susturulması veya dile getirilmemesi anlamına gelmez. Söylemin kendisi somut bir fiilin oluşmasını sağlamadığı sürece cezalandırılmaması gerektiği düşünülse de, onun geçmişte neden olduğu insanlık dışı olaylar düşünüldüğünde, sınırlandırılması için ortaya bir fiilin çıkmasını beklemek anlamsız olmaktadır. Nefret söyleminin etkisi sadece bir gruba yönelik olmadığı daha önce de belirtilmişti yine burada onun bütün azınlık grupları kapsadığı ve daha görünmez nitelikte süreklilik kazandığı tekrar vurgulanabilir.

Nefret söylemi her zaman açık ve doğrudan ifade edilmez, tam tersi dolaylı ve gizli ifadelerle bazen karşımıza çıkar. Van Dijk ise (2009; aktaran: Dirini, 2010: 78-79), gizli nefret söylemine örnek olarak "âmâ"lı cümleleri işaret etmektedir ve Van Dijk, "İnsanlar bağlamsal model denilen, var olan iletişim bağlamına özgül zihinsel

bir modele sahiptir ve bu model söylemin hedefleri iletişim eylemleri ve de kitlenin özellikleri ile ilgili bilgileri ön plana çıkarır" der. Örneğin, azınlıkları hedef alan bir söylemde, hem medyada hem de günlük yaşamdaki konuşmalar da ön yargılı dili kullananlar, genellikle azınlıklar hakkında sadece, etnik olayların kendi modellerindeki temsillerinde görüldüğü gibi, olumsuz düşüncelerini ifade etmezler; tam tersi kurdukları cümlelerin peşine ilaveler yaparak, 'Zencilere karşı değilim ama...' gibi ifadeler ırkçığı, 'Eşcinsellere karşı değilim ama...' gibi ifadelerle cinsel yönelimleri farklı olan bireyleri, 'Alevilerin yaşam biçimine saygılıyım ama...' gibi cümlelerle inanç sistemleri içindeki farklılıkları imleyen cümleler eklemektedirler.

Göregenli'ye göre (2013: 57), nefret söyleminin üretilmesi ve yayılması, azınlıklar, ötekiler ve ayrımcılıkta olduğu gibi, iktidarların kontrolü içinde gerçekleşir ve ancak iktidarda olma koşuluyla mümkündür. Dolayısıyla nefret söyleminin inşa edilmesi ve genel dinamikleri evrensel ideolojik süreçlerle ilintili olsa da, farklı toplumlarda nefret söylemi suçlarının hedef aldığı gruplar değişkenlik göstermektedir. Bu söylem bazı toplumlarda ırkçılık temelli olurken, bazı toplumlarda toplumsal cinsiyet temelli olduğu görülmektedir. Keyman'ın da belirttiği gibi (2013: 8), örneğin; ırkçılık temelli nefret söylemi bugünün sorunu olmadığı gibi, her toplumda başat bir sorun da değildir. Fakat geçmişten bugüne kadar gelen bir sorundur. Burada Wieviorka'nın (1997: 214-229; aktaran: Mora, 2011: 22) belirttiğine göre, ırkçılık, hem ideolojik ve geçerliliği olmayan bilimsel doktrini, hem de zorbalık, aşağılama, ayrımcılık göstergesi olarak Rönesans'tan sonra Avrupa'nın ev sahibi olduğu büyük değişimler bağlamında hızını artırmıştır ve nefret söylemi de, küreselleşme ile birlikte birçok alanda görülen dönüşümler gibi kendine özgü, çok yönlü ve karmaşık bir özellik kazanmıştır. Burada ahşedilen olguların bütün dünyada görülmesi muhtemeldir.

Gerçekten de Thomas Hobbes'in (1995: 54-55; aktaran: Yumul, 2013:128-129) deyimiyle günümüzde gülmek, bireylerin 'öteki'lerde gözlemlediği zayıflık karşısında hissettiği üstünlük duygusunun anlık bile olsa tatmin edilmesidir. Örneğin, eşcinsellerin uğradığı fiziksel veya psikolojik saldırı en fazla mizah konusu haline getirilip gülmeye ve güldürmeye aracılık etmektedir.

2.2.3. Medyada Nefret Söylemi

Günümüzde kültür ve ekonominin neredeyse birbirlerinin yerini aldıkları ve ayrılması mümkün olmayan bütünün parçalarıdır öngörüsünde bulunmak yanlış

olmayacaktır. Onların üreticisi ve yaygınlaştırıcısı olan medyanın sermaye odaklı olması sonucu meslek ilkelerini pazarlama mantığıyla oluşturması ve bu durum medyanın, toplumdaki çoğunluğun tercih ettiği söylemleri ve ideolojileri üretip yaymasının nedenlerinden biri olabilir. Dirini'nin (2010: 63) belirttiğine göre, medya, nefret söylemini birincil olarak biz"ler ve "öteki"ler oluşturarak yayar. Ayrıca bunu bütün toplumun kanıksamasını sağlar.

Medya Van Dijk'ın (1988a; aktaran: Göregenli, 2013: 59) ifadesine göre, dünyanın her yerinde, geçmişten günümüze, ırkçı, cinsiyetçi, homofobik ve yabancı düşmanlığı içeren ideolojileri destekler ve böylece nefret söyleminin üremesini sağlar ve yayar. Üstelik bu işlevi gerçekleştiren en etkili araçlardan biridir. Bu bağlamda medyanın, "gerçekliği olduğu gibi yansıtmak" yerine "farklı gerçeklikler ürettiği" ve bu gerçekliklerin genellikle toplumdaki egemen ideolojilerin devamlılığını sağlama yönünde bir etki oluşturması tartışmasız bir gerçektir. Gerçekten de medya her zaman hâkim ideolojilere mi hizmet eder, yoksa yansız olabilir mi? Bu sorgulayıcı yaklaşım İnceoğlu ve Çoban'ın (2014: 76-77) medyayı değerlendirmesinde görüldüğü üzere, ana akım medya, hâkim olan gücün tarafında "nefret söylemi"ni yayarak görevini yerine getirir. O "öteki"lerin sesine belki hiç kulak vermez değil, ama "öteki"ler, var olan yoğun "nefret söylemi" bombardımanı altında etkin olamamaktadır. Dolayısıyla belli alternatif basın ve yayın organları "öteki"lerin sesini duyurmaya çalışmaktadır. Fakat "öteki"lerin kendi kendilerine seslenmesi de etkin olmaları için yeterli değildir. Bu durumda, yaşananları ve gerçekleri herkese anlatabilme etkinliğine ve gücüne sahip alternatif bir medya yoktur.

Medya kurguladığı söylem/dil aracılığıyla olumsuz, küçük düşürücü, incitici, küfür, hakaret, aşağılama gibi abartı yollarına başvurarak "öteki"leştirdiği ve "hedef" haline getirdiği grupları kamu güvenliğini tehdit eden, "potansiyel risk oluşturan ve tehdit saçan öcüler" gibi göstererek toplumdaki "öteki" gruplara karşı önyargılar oluşturur veya var olanı pekiştirir. Ayrıca bu grupların kendilerini korunmasız, savunmasız ve "öteki" olmak aynı zamanda bir tehdit unsuru oluştur gibi hissetmelerine neden olmaktadır (İnceoğlu ve Çoban'ın, 2014: 71).

Arendt, insanların ancak belli sosyal ve siyasal statüler içinde bazı haklara sahip olabileceğini vurgular. Arendt'ın sözlerinden etkilenen ve "Öteki'nin Hakları"ni savunan Lyotard'a ise, (1999: 144; aktaran: Arslan, 2001: 9), bu sözlere farklı bir bakış açısı kazandırır ve "öteki" olmayı şöyle tanımlar: "Bir kişi ancak

insan olmanın dışında bir şeyse haklara sahiptir. O bir insan olmaktan başka bir şeyse, aynı zamanda bir öteki insan olmalıdır" der. Bu ifade ışığında öteki olmayı değerlendirirsek aslında medyanın azınlık grupları ötekileştirerek potansiyel tehlike gibi göstermesinin ne kadar anlamsız olduğu düşünülebilir. Çünkü toplumsal yapıdaki farklılıkları korku ve tehdit unsuru olarak görmek yerine, kültürel zenginlik olarak değerlendirmek, bireysel anlamda da insanların daha geniş perspektiften olayları anlaması, anlamlandırması ve yorumlaması muhtemeldir.

Bu bağlamda Üstün (2014: 1579) Konfüçyüs'ün söylemini şöyle yorumlar, "Sende bir bilgi var, bende de bir bilgi var. Sen bana bilgini verirsen, ben de sana bilgimi verirsem, bende de iki bilgi, sende de iki bilgi olur" demiş. Bu ifadeyle, toplumsal yapı içindeki farklılıkların aslında bir tehdit ya da tehlike oluşturmaması gerektiği, aksine bilimsel ve kültürel anlamda bir zenginlik oluşturduğu düşünülebilir. Ama görülen o ki, bunlar sadece varsayımlar ve Dirini'nin (2010: 60) deyimiyse, medya, toplumun bireysel kanaatler şeklinde parçalanmasını ve sonra da bu parçalanmış kanaatlerden soyut bir "uzlaşma" oluşturmayı, asıl amacını bir kenara bırakıp temel amaç edinmektedir. Böylece hâkim sınıf ideolojik üretim araçlarını da hâkimiyeti altına almış durumdadır. Bu araçlar dolayısıyla üretilen söylemsel pratikler nedeniyle, egemen ideoloji kendini meşrulaştırır ve doğallaştırır. Ayrıca halkın ezildiğini ve sömürüldüğünü fark etmesini imkânsız kılar.

Medyada üretilen ve yayılan nefret söyleminin yazarları hakkında Judith Butler'ın (1997; aktaran: Yumul 2013: 132) yapmış olduğu saptama ise, aslında nefret söylemini kullanan kişinin, söylediği sözlerinin yazarı olmadığı yönündedir. Kişi, söylediklerinden sorumlu olsa da o sözleri kendisi yaratmamıştır. O, sadece yaratılan sözleri söyleme işlevini gerçekleştirmektedir. Kişinin yaptığı, önceden belirlenmiş bir sözcük dağarcığından, ötekileştirici imgeler repertuarından, var olan "öteki"ler külliyattan, kullanılması için hazırlanan bir dilden, durumun gereğine uygun olanı alıntılanamaktır. Bu bağlamda yazar olarak düşünülen kişi aslında o söylemin bir ürünü olarak ortaya çıkar. Çünkü Jan'ın sözlerinden çıkarımlarını aktaran Güneş, burada önemli olanın bireysel bilinçaltı olmadığı, asıl olanın ortak bilinçdışı olduğudur. Kalıtsal olarak aktarılan bilinçdışının içeriğini oluşturan arketiplerdir, yani ilk örnekler oluşturmaktadır (Güneş, 2010: 126).

Herkeste ortak olduğu ileri sürülen bu durum, bütün geçmişi kapsayan izlenimleri içerebilir ve uygun araçlar veya belli etkinlikler vesilesiyle açığa çıkartılabilir. Bu durumda görülen o ki, nefret söyleminin tarih, sosyal, siyasal, dini

inançlar, ideolojiler gibi toplumların kültürel yapısını oluşturan öğelerin hepsinin aslında yazarı olduğudur. Van Dijk'a (2010: 38; aktaran: Çınar, 2013: 141) göre, işte medya tam bu noktadan sonra egemenin elinde bulunan araç olarak devreye girerek sembolik sermayenin sahibi olan ve ayrımcılık yoluyla hayat bulan statükoları kontrol etmeye çalışan, elit gruplar tarafından üretilen her türlü metnin dolaşıma sokulduğu yer olarak, ayrımcı söylemin üretilmesi ve dolaşıma sokulması açısından önemli bir görev üstlenmektedir. İnsanlar ayrımcılığı söylem, konuşmalar ve metinler aracılığıyla öğrenirler. Dolaşımda olan egemen söylem ise, toplumsal ayrımcılığın devamını, kendi temel rolünün devamı için arzulayan egemen ideoloji ve bu ideolojinin taraftarı olan baskın gruplar aracılığıyla üretilmektedir. Üstelik söylem, emir bildiren konuşma edimleri yoluyla yasalar, düzenlemeler veya tüzükler gibi metin tipleri aracılığıyla iktidarı doğrudan ve zorlayıcı bir şekilde harekete geçirebilir (Van Dijk, 2005: 360).

Tüm dünyada benzer olayların olabileceği varsayımında bulunursak, (Bilgiç, 2008; Uzun, 2008; Tuncer, 2009; Aktaran; Aygül'ün, 2010: 96), Türkiye'de özellikle son yıllarda günlük yaşamın farklı alanında çeşitli etnik grupları veya değişik cinsel yönelimleri işaret eden nefret söylemlerinin üretildiği ve üretilen bu söylemlerin geleneksel medya aracılığıyla yeniden üretilip sürekliliğinin sağlandığı, toplumsal sorunlar üzerine eğilen araştırmacıların yapmış olduğu çeşitli akademik çalışmalarla ortaya konmuştur. Böylece medyanın toplumum çoğunluğunu kaygılandıran veya korkutan oluşumları dışlayıcı ve çözüme kavuşturulması gereken bir sorunmuş gibi yaklaşarak hem sorunun kaynağını hâkim çoğunluğa gösterip, hem de çözüm reçetesini kullanmış olduğu dil/söylem aracılığıyla imleyebilir.

Geleneksel medya izleyicisinin/okuyucusunun daha çok pasif durumda olmasından dolayı izleyici kendisine sunulanı sadece tüketmek ve tüketmemek arasında seçim yapabilir, oysa yeni medya uygulamalarında izleyici metinle daha çok ilişki kurma olanağına sahiptir ve bilgi kaynaklarına özgürce (istediği zamanda, istediği mekânda, istediği içeriğe) ulaşabilir. Bu nedenle, yeni medya kullanımında, bireyselleşmiş bir kullanım pratiği ve buna bağlı olarak kullanıcının tercih hakkının fazlalığı dikkate değer bir durumdur. Bütün bu sebeplerin sonucu, yeni medyanın tüketicisi, geleneksel medyadaki izleyici veya okuyucu olmaktan da çıkar ve 'kullanıcı' olarak tanımlanır (Lister ve diğerleri, 2009: 21; aktaran: Çomu ve Binark, 2013: 201).

Yeni medya ortamının etkileşimsel olması, iletişimde kullanıcıyı geleneksel medyadaki pasif durumdan kurtarmanın yanı sıra, zamanda ve uzamda karşılıklılık veya çokkatmanlılık olanağını sunmaktadır. Andrew Dewdney ve Peter Ride (2006: 215-216; aktaran: Binark, 2010: 26) ise, yeni medyanın etkileşimsellik olanaklarını şu şekilde sıralarlar: Etkileşimsellik kullanıcı-türevli içerik üretimini mümkün kılar. Etkileşimsellik kullanıcı ara yüzeyinin şekillenmesinde temel kavramlardır; etkileşimsellik, önceden tanımlanmış ve birbirine bağlanmış linkler ve yazılımlar arasında ve içindeki alternatif olgularla gerçekleşir; etkileşimsellik ara yüzeyde birçok kişinin karşılıklı eylemesine ve katılımına imkân sağlar. Böylece yeni medya ortamında dolaşıma giren söylemler anında kullanıcılar tarafından yorumlanır, söylemlere ilaveler yapılır, yeniden üretilir, genişletilir ve yayılır. Tüm bu kullanıcı için olanaklar aynı zamanda medyanın üretip yaygınlaştırdığı nefret söyleminin yeni medya aracılığıyla daha güçlü ve etkin yayılmasını sağlamaktadır.

Sucu'nun da (2012: 31) belirttiği gibi, yeni medya iletişim, bilgi ve haber paylaşımında özgürlük sunuyor gibi, görünürken, aslında ideolojilerden oluşmuş düşünce sisteminin duvarlarını hızla ve daha fazla yükselttiği görülmektedir ve özgürlük vaat eden yapının içinde özgürlüğün önüne bariyer çeken bir tutum içindedir. Böylece nefret söylemine maruz kalan gruplar daha şiddetli ve abartılı olarak potansiyel risk gibi gösterilmektedir.

Çomu ve Binark' a göre ise (2013: 205), kullanıcı türevli içerik üretimi ve dağıtımı ile geleneksel medyada kendine yer bulamayan birçok içerik, ağ dolayımıyla farklı kullanıcılara ulaşmaktadır. Bu durumu olumlu tarafından düşününce fikir çeşitliliğinin artması, kültürel zenginliğin oluşması olarak değerlendirilebilir, ama olumsuz tarafından ise, yeni medyanın nefret içeriği üretip dağıtmak amacıyla kullanılmasını beraberinde getirmesi ayrıştırılma ve ötekileştirilme yönünde güçlü ve etkili bir araç olma özelliği kazandırmaktadır. Bu durumda yeni medya ortamları ve uygulamaları, kullanıcılara, sınırsız bilgiye ulaşma özgürlüğü sağlamasının yanı sıra, kullanıcıların kendi ürettiği sözleri veya enformasyonu aynı ortamlarda diğer kullanıcılara ulaştırmalarını, olanaklı kılabilir. Diğer taraftan aynı özelliklerin etkisiyle toplumda azınlık oluşturan gruplara veya cinsiyete dayalı nefret söylemlerinden oluşan içeriklerin dolaşımında çok güçlü bir rol oynaması da mümkündür.

Burnukara ve Uçanok'a göre ise (2012: 82), Sanal ortamda meydana gelen zorbalık, tehdit, incitici ve küçük düşürücü ifadeler, nefret ve ırkçı söylemler

kişilerin iletişim teknolojilerini kullanım özelliklerine bağlı olarak anlık mesajlaşma, elektronik posta, sohbet odası, cep telefonuyla arama veya mesaj gönderme gibi farklı alanlarda ortaya çıktığı görülmektedir.

Van Dijk'a, (2002; aktaran: İnceoğlu ve Çoban, 2014: 64) göre, günlük yaşamda azınlıklara yönelik yapılan konuşmaların çoğu medyadan esinlenerek gerçekleştirilmektedir. İnsanların ötekilerle ilgili bütün inançları medyanın söyleminden, edebiyattan, ders kitaplarından, yazılardan veya diğer önemli söylem şekillerinden gelmektedir. Bu nedenle Medya günümüzde toplumdaki etnik, bilgi ve düşüncelerin temel kaynağı olma özelliğine sahiptir.

Bütün bu bilgiler ışığında görülen o ki, temelde medya, sermaye odaklı olması nedeniyle, dünyanın neresinde olursa olsun, yayın politikasını kendisini finanse eden çıkar gruplarının sermaye artışını ve sürekliliğini gözeterek oluşturması muhtemeldir. Bu duruma süreklilik kazandırmak için medya, istihdam sağladığı çalışanlarını da yine finans kaynaklarının çıkarlarını gözeterek uygun kişileri tercih edebilir veya uyumlu hale getirebilir diyebiliriz. Dolayısıyla medyanın, kendisini finanse eden sermaye sahiplerinin ideolojisinden ve sermaye artışı odaklı olmasından sıyrılarak objektiflik veya tarafsızlık anlayışına sahip herkese eşit mesafeden yaklaşan ve gerçekleri aktarma temelli bir yayın politikası belirlemesinin pek mümkün olmadığını öngörüsünde bulunabiliriz. Üstelik medya toplumda çoğunluk tarafından kabul görececek bir yayın politikası belirleyip, söylemler üretmesi de kaçınılmazdır diyebiliriz.

2.3. Temsil

2.3.1. Temsil Kavramı

Benzer sözcük ve ifadeler, farklı ideolojik yapılar içinde yeniden anlamlandırılıp, yorumlanabilir. Bu süreçle doğrudan ilişkili olan ise, "temsil etme" kavramıdır. Temsil etme, bilebileceğimiz, inanabileceğimiz hatta düşünebileceğimiz olguları temsil etmek için dilin farklı şekillerde nasıl işlediği sorusuna göndermede bulunur (Montgomeri, 1992; aktaran: Wilson, 2003: 135). Temsil, dil aracılığıyla anlamın üretimidir. Ama anlam doğrudan dilin aynasından yansımaz. Dil içerisinde, farklı temsil sistemleriyle ilişkili olarak ya da onlar aracılığıyla üretilir (Hall, 2002b: 28; aktaran: Özer, 2011: 169).

Bilginin ve gerçeğin sosyal iletişimle kurgulandığı iddiasında bulunan teoriye göre temsil, "şeylerin" temel kurulumuna ait bir oluşumdur. Temsil ile "anlam"

üretir ve "gerçek" kurgulanır. Bundan dolayı, temsil, politik bir eylem olma özelliği taşır. Temsil pratiğini üreten, sosyal gerçekliğin yönünü belirler ve anlamı tespit eder (Hall, 1997: 16; aktaran: Arsan, 2014: 145). Göstergebilim açısından temsil ya da gösterge, kendi dışında bir olguyu temsil eden ve bu temsil ettiği olgunun yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit nesne, olgu ve dille ilgili bilimlerde 'gösterge' olarak ifade edilir (Rifat, 2008: 115).

Sosyal Temsiller ise, Serge Moskovici'nin 1960'lı yıllarda geliştirdiği bir teoridir. Sosyal Temsil: 'Nesnelere, sosyal ortamın görünümüne ve boyutlarına yönelik çeşitlilik gösteren eylemler, değerler, kavramlar sistemidir. Bu sistem birey veya gruplarda sadece tekdüze bir yaşam biçimi oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda durumları algılayacak bir malzeme oluşturarak cevap üretmelerine imkân yaratır (Moscovici, 1987: 125; aktaran: Sevim, 2013: 42).

Sosyal temsiller; tanıdık olmayı biliniir hale getiren bir mekanizma olup, soyut bir olguyu nesneleştirmektedir. Yani düşüncede var olan olguyu fiziksel dünyada var olan bir olguya aktarmaktadır. Sosyal temsiller zaman içerisinde değişebilir ve yeniden oluşturulabilir. Bu yaklaşım bireyden çok toplumsal düşünme biçimleri ile ilgilenir. Bütün temsillerin amacı bilinmeyi biliniir hale getirmektir. Bilinmeyen belirsiz olgular insanın dikkatini çeker ve merakını uyandırır. Üstelik aynı zamanda harekete geçirir. Böylece bilinmeyenın açıklanması gerekir. Temsillerin işlevi/fonksiyonu, çevremizdeki rahatsız edici bilgilerin dışarıdan içeriye, uzaktan yakına taşınmasıdır. Taşınma doğal olarak birbiri ile ilişkili kavram ve algıların ayrılıp; garip olanın başka bir bağlama yerleştirilmesi ve dolayısı ile bilinmeyenın tasdik edilip kabul gören kategori içerisinde yer alması ile sonuca bağlanır (Öner, 2002: 32).

Gösterilmez olanı ya da gösterilemeyi göstermek, temsil edilemez ya da dile getirilemez olanı temsil etme işi için sözcüklerden daha çok imgeye ve örüntüye başvurulur. İmgeyle temsil hem tanıklık hem de suçlama işlevini gerçekleştirebilir (Tural, 2014: 281). Bu durumda temsillerin söylemler, imgeler, olgular vb. aracılığı ile gerçekleşmesinin mümkün olduğu belirtebiliriz. Ayrıca temsil gizemli olan hakkında insanlara ipuçları vererek zihinlerinde anlamlı hale getirmelerine olanak sağladığını söyleyebilir ve zihindeki soyut olguların da somut olanla ilişkilendirilerek anlaşılır hale getirilmelerini olanaklı kıldığını ifade edebiliriz.

2.3.2. Medyada Temsil

Medya toplumsal temsillerin, yani hayatı keşfetmeye, algılamaya ve düzenlemeye imkân tanıyan değerler, düşünceler ve pratikler sisteminin sürekli üretildiği, yapılandırıldığı ve dönüştürüldüğü etkili ve geniş bir alandır. Toplumsal temsiller bireylerin grupların ve kurumların, geçmişini, bugününü ve geleceklerini anlamlandırma ve yorumlamasına hizmet etmektedir. Medyadaki temsiller; cinsiyetler, sınıflar, etnik gruplar ve hatta kurumlar arasında gerçekleşen mücadele, rekabet, işbirliği, yol gösterici, yanaşmalık, egemenlik, tabi olma ve özgürlük gibi her türlü toplumsal etkileşim biçimlerini yapılandırır, düzenler ve pekiştirir. Dinamik bir yapıya sahip olan toplumsal temsillerin kendi hayatları vardır, oluşurlar, değişirler, kaybolup giderler ve daha sonra yeni biçimlerle tekrar ortaya çıkarlar (Moscovici, 1984; aktaran: Odabaş, 2008: 56).

Medya sadece bir konu üzerine yoğunlaşmaz ve bir grubu temsil etmez, medya toplumsal ilişkiler ağında gruplar ve bireyler arasındaki değerleri, sınırları, hiyerarşileri ve mevki kazanma/kaybetme girişimlerini de yapılandırır, düzenler ve meşrulaştırır. Örneğin son yıllarda “hayatın tıplaştırılması” ve estetikleştirilmesi söyleminin merkezinde yer alan sağlıklı ve uzun yaşamak, zayıflamak, güzelleşmek, estetik cerrahi gibi birçok beden politikasının da medyanın merkezinde yer aldığı görülmektedir (Odabaş, 2008: 56-57).

Medyada kadının temsili ve kadın imgelerinde kadın, ‘gerçek’ doğal ve sıradan kadın değil, eril olmayan ‘öteki’, erkek bakışının nesnesi durumundadır, bakmanın arzulamak olduğu dikizlemeci bir anlayış doğrultusunda kadınlar artık fethedilmeyi bekleyen nesnelere haline gelmiştir. Diğer bir ifade ile kadınlar, erkek arzularının nesnesi, fetiş ve erkek iktidarının edilgen doğrulayıcıları olmaktadır. Böylece üretilen haz biçimlerinde haz, doğal olarak gözetleme yoluyla yaratılır (Uluç ve Diğer. Belirsiz: 46-47).

Medya sektörünün erkek egemen yapısından dolayı bu sektörün kadın temsiline ve kadın sorunlarının dile getirilmesine göstereceği ilginin de sınırlı olacağı açıktır (Çelenk, 2010: 231). Örnek vermek gerekirse, televizyon dünyasında erkekler kadınlardan sayısal olarak bire üç oranında daha fazladır. Sadece sözcüklerin anlattığı ile bir saptamada bulunursak, yoğun izleyicilerin, dünyada kadınların oranını daha az tahmin ettikleri sonucunu öngörebiliriz ama durum hiç de böyle değildir. Buna rağmen oldukça katı yapılandırılmış olan sembolik dünyada göreceli olarak gerçek temsil edilememesi sayılarla belirlenecek bir durum değildir. Bu birçok

yaşam değişikliğinin farklılık gösteren “kodlarına” faaliyetlerin çerçevesinin belirlenmesine, kalıplaşmış stereotiplere ve atfedilen meslek tanımlarına dönüşür (Gerbner, 2014: 324).

Yukarıdaki bilgiler ışığında medyanın dünya genelinde büyük oranda erkeklerin denetiminde olduğu öngörüsünde bulunabiliriz. Böylece medyanın temsil etmesi, eril bakışın veya ataerkil toplum çıkarları doğrultusunda işlemesi kaçınılmaz olabilir. Ataerkil toplum yapısının medyada doğurmuş olduğu sonuç ise, kendi hegemonyasına tehdit oluşturabileceğini varsaydığı bütün azınlık grupları değersizleştiren bir yaklaşımla temsil etme eğilimi gösterebilir. Ayrıca ataerkil düzen için bir tehdit olarak görüldüğü varsayımında bulunarak eşcinselliğinde dışlaması veya ötekileştirmesi yönünde bir temsil etme olasıdır.

2.3.3. Medyada Azınlıkların Temsili

Medyada ortaya çıkan ayrımcılık, özellikle televizyonda çoğu zaman bir temsil yokluğu, eksik temsil ya da stereo tipleştirme aracılığıyla hayata geçirilmektedir. Medya, toplumda azınlık olarak görülen grupları yok sayarak, onlara yer vermeyerek ya da çok sınırlı temsil imkânı sağlayarak ayrımcılık yaptığı gibi bazı gruplar başta olmak üzere (eşcinseller, etnik azınlıklar vb.) Öteki görülen bu kesimleri önyargılar ve kalıp yargılar aracılığıyla, ayrımcılığı dolaylı yollardan sürdürmektedir. Ayrıca sadece medya içeriklerinin değil, medya yapılaşması ve medyayı düzenleyen hukuki çerçevenin de azınlık grupları ötekileştirdiği görülmektedir (Çelenk, 2010: 222-223).

Ötekileştirme reklamların, dizilerin genel olarak televizyon dünyasında, özellikle toplumsal cinsiyet temsillerinin ele alınmasında sıkça karşılaşılan bir durumdur. Ayrıca toplumsal cinsiyetin başlı başına bir kategori olmasının yanında, sınıf, etnik köken, milliyet ve din gibi etmenlerle sıkı sıkıya ilişkilendirilmesi söz konusudur. Diğer taraftan LGBT'ler, yoksullar, göçmenler, etnik ya da dinsel azınlıklar, tümüyle görünmez kılınmadıkları durumlarda suç, entrika, fuhuş ve 'sapkınlık'la ilişkilendirilmektedir. Ayrıca 'yabancı' ya da 'göçmen', etnik azınlıktan olduğu açık ya da örtük biçimde ima edilen kadınlar, eşcinseller, travestiler, transseksüeller, ırkçı söylemlerin kolay hedefleri haline gelmektedir. (Doğanay, 2013: 163).

Odabaş'a göre; (2008: 57), azınlıklar ve medya arasındaki iletişim örüntülerini anlama, kavramsallaştırma ve çözümlemede dikkate alınması gereken üç temel yaklaşım vardır:

Bunlardan birincisi: Medya kurumlarının üretim ve kurumsal yapısı içindeki medya sahiplerinin, editör, köşe yazarı, yayın yönetmeni, program yapımcısı, sunucu gibi medya profesyonellerinin hangi sebeplerden hareketle azınlık temsillerini ve azınlıklara yönelik politikaları gündemlerine taşıdığı, nasıl ürettiği ve sunduğudur. Ayrıca, medya kurumlarının azınlık temsillerini, kodlarını ve beden politikalarını işleme biçiminde hangi politikaların belirleyici olduğu ve bunlar arasında bir benzerlik ya da farklılık olup olmadığıdır.

İkincisi: Medyada azınlıklar ile alakalı yer alan içeriklerin/iletilerin, kodların, temsillerin neleri içerdiği, ötekileştirdiği, yabancılaştırdığı ve ne tür politikalara öncelik verdiği ya da vermediğidir.

Üçüncüsü: Medya okuyucularının/izleyicilerinin azınlık temsillerinden ve politikalarından nasıl ve ne kadar etkilendiği, bunları nasıl algıladığı, gündelik yaşamlarında nasıl hayata geçirdikleri ve kullandıklarıdır. Günümüzde cinsel bilgileri aktaran en üst kaynaktan birisi olan medyanın toplumsallaşma süreci içerisinde eşcinsellikle ilgili olarak yaptığı katkılar istisnasız belirgin bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte medyanın cinsel konulara olan ilgisi kamusal alanda ve söylemde görülenin aksine daha fazla ve belirleyicidir (Calzo, 2009: 15), Türkiye’de medya göz önüne alındığında cinsellikle ilgili haberlerin çoğunlukla olumsuzluk içeren başka temalarla ilişkilendirilerek, olumsuz bir bakış açısı yansıttığı görülmektedir (Ercan 2005: 65).

Medyada eşcinsellik ya, transseksüellik ve seks işçiliği ile ilişkilendirilmekte, ya da eğlencelik bir durum olarak yer almaktadır. Bazı muhafazakâr yayın organları baskın erkeklik örüntülerinden dolayı liberal yayın organlarında eşcinsellerin varlığını ortaya koyan, ayrıntılı olarak eşcinselliği ve eşcinsel haklarını anlatan haberlerden alay ederek bahsetmektedir. Bazıları ise hiçbir şekilde eşcinsel haklarıyla ilgili bir habere yer vermemektedir. Buradaki temel kaygı, “toplumda eşcinselliğin normal bir durummuş gibi” algılanmasına neden olabileceği endişesiyle eşcinsellerin sesi olmasını sağlayacak hiçbir konunun gündeme taşınmaması gerektiği düşüncesi temellidir (Kılıç, 2011: 152-153).

Hoşcan’a göre (2006: 88), bir diğer ötekileştirilen grup olan kadınların yaşadığı cinsiyet ayrımcılığı ve olumsuzlukların altında ataerkil kültürdeki egemen

erkeklik örüntüsünün etkisi büyüktür. Eşcinsellerin medyada karşılaştığı ötekileştirilme, eksik temsil, dışlanma vb. yaşadığı sorunlar da bu bulgunun etkisiyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca medya eşcinsellerden farklı ifadeler kullanarak söz etmekten kaçınmamaktadır.

Türkiye’de eşcinsel kimliklerin kentsel yaşam mekânlarında ve medyada cinsel kimlik tercihi olarak yer bulmasıyla, yazılı basında, yayınlanan feminen tavrılı ünlü erkeklerin çıplak vücutlarının sunumu sırasında bir ilişki kurulabileceği gazetelerin magazin eklerinde sıklıkla gösterilmektedir. Böylece bu tarz pozların maço olmayan feminen görünümlü erkeklerin ‘yeni duyarlı erkek miti’ olarak anlaşılabilirliğini belirtmektedir (Dağdaş, 2005: 147). Medya, açıkça ifşa edilen ayrımcı ideoloji ve söylemin yanı sıra, ima yoluyla şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Eşcinsellere yönelik şiddet olayları tek taraflı bir saldırıdan çok karşılıklı bir çatışma mevzuuymuş gibi sunulmaktadır. Böylece kurbanın ve saldırganın ayrıştırılması engellenir (Göregenli, 2004: 143).

Ayrıca, gazete ve televizyonlarda genellikle magazin içerikli haberlerle gündeme gelen eşcinsellerin temel yaşam haklarının ihlal edilmesi haberlerinin sunulmasının yerine, bu haklardan bile mağdur edilen kişinin cinsel yönelimi vurgulanarak, cinayet esnasında üzerinde ne tür bir kıyafet olduğu, nasıl davrandığı üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Burada haberler, mağdurun cinsel yönelimini vurgulayıp, ifşa ederek uğradığı şiddeti hak ettiği yönünde bir izlenim vermektedir (Işık, 2008: 8).

Zaman zaman haberlerde, “eşcinsel cinayeti”, “ahlaksız teklif” başlıkları atılarak, şiddet olayları abartılı ve cinayeti meşrulaştırıcı bir biçimde sunulmaktadır. Ayrıca erkek eşcinsel bireyler medyada çoğunlukla komik, eğlenceli insanlar olarak yansıtılıp magazinsel bir çağrışım yaratarak yer verilmekte ve bu komik, eğlenceli ve gülmenin aracısı durumunda yansıtılan halleri genellikle mizahın da konusu olmaktadır (Kılıç, 2011: 155).

Başka bir deyişle “öteki” olarak tarif edilenlerin Durna’nın belirttiği gibi (2014: 152), sadece toplumdaki çoğunluk içinde azınlık oldukları değil, ekonomik olarak güçsüz oldukları da görülmektedir. Ötekileştirilen bu gruplar kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinden değil, güçlünün onları nasıl tanımladığı üzerinden bir kimlik sahibi olmaktadır. Örneğin, “bir Alevi “ben böyle inanıyorum” der, buna karşılık egemen, ”hayır sen öyle inanamazsın, böyle inanırsan ‘Ali’siz Alevi’sindir” der.”

Gerçekten de öteki görülen gruplar veya bireyler kendisini nasıl tarif ederse etsin sonuçta hâkim gücün onu nasıl gördüğü önemli olabilir ve son noktayı güçlünün koyması mümükündür. Bu sonucun meşrulaştırılmasında ve hegemonik hale getirilmesinde güçlü grupların kontrol ettiği, yaygın medya kurguladığı dil/söylemle toplumu yönlendirmede ve rızasını kazanmada çok önemli ve güçlü bir silah olarak düşünülebilir. Çünkü yaygın medya toplumun çoğunluğuna hitap ettiği için hâkim gücün söylemek istediğini kendi kullanmış olduğu medya dili/söylemi içine yerleştirebilir ve söylenmek isteneni topluma tercüme edilebilir ve hedeflenen etki kolaylıkla yaratılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TOPLUMSAL CİNSİYET VE LGBTT

3.1. Toplumsal Cinsiyet (Gender) Kavramı

Toplumsal cinsiyet (gender), toplumun kadın ya da erkeğe atfetti rolleri ve yüklediği sorumlulukları ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak açıklanabilir. Her toplumda ve her çağda bu kavramın kısmen içeriğinde değişimler görülürken, aynı zamanda benzerlik gösteren özelliklerinin etkin ve sürekliliği ile karşılaşılması da mümkündür.

Marshall'ın (1999: 98; aktaran: Ersoy, 2009: 210) ifadesine göre, *gender* kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley, *sex* ile cinsiyeti ifade etmektedir ve biyolojik olan dişil/eril ayrımı için kullanmaktadır ve *gender* ile *toplumsal cinsiyeti* belirtmektedir. Yani dişilik/erillik arasındaki toplumsal bölünmeyi işaret etmektedir. Burada *toplumsal cinsiyet* ile esasında kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların toplum tarafından kültürel bağlarla kurgulanışına ve hayata geçirilmesine dikkat çekilmektedir. Ancak daha sonraki süreçlerde bu kavram, erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ile stereotiplerini de yaratacak ve kapsayacak kadar genişletilmiştir.

O kadar ki, Selek (2013: 221), insanların varlığının ancak cinsiyetlendirilmiş muhayyel cemaatler içindeyken kabul edildiğini ve kadınlığın/erkekliğin farklı toplumsal yapılarda ortaya çıkan özgün araçlarla ve çeşitli ritüellerle öğretildiğini belirtmektedir. Scott'a göre de (2007: 11), *toplumsal cinsiyet* çeşitli sebepler için kullanılmasının yanı sıra cinsler arasındaki toplumsal ilişkileri düzenlemek için de kullanılmaktadır.

MacKinnon'ın *toplumsal cinsiyet* görüşüne vurgu yapan Butler'a göre (2012: 17) *toplumsal cinsiyet*, dişil ve eril arasındaki eşitsizlik onların niteliği olarak durağanlaştırıldığında *toplumsal cinsiyet* olarak şekillenir; onlar arasında bir ilişki olarak hareket ederken cinselliğe dönüşür ve *toplumsal cinsiyet*, eril ya da dişil arasındaki eşitsizliğin cinselleştirilmesinin tabulaştırılmış halidir. Young ise (2013: 40), *toplumsal cinsiyetin (gender)* kişinin kavrayışına ve davranışına ayrıca cinsiyet (*sex*) anatomi/biyoloji ve fizyolojiye gönderme yaptığını belirtmektedir.

Balkır'ın ifadesinde (2012: 1-3), *toplumsal cinsiyet (gender)* sosyal açıdan kadın ve erkeğe verilen farklı rolleri ve sorumlulukları kapsamaktadır. Dünyada *gender* adı verilen Türkçe'ye *toplumsal cinsiyet* olarak çevrilen bu kavram, her kültürde, her coğrafyada ayrıca tarihin her evresinde kadınlara veya erkeklere verilen farklı sorumlulukları ve rolleri anlatmaktadır. Bütün bireylerin dünyaya kız ya da oğlan olarak geldiği kabul edilir. Fakat daha dünyaya gelmeden önce (tıbbi gelişmelerin sağlamış olduğu imkânlar çerçevesinde cinsiyetlerin öğrenilmesi ile birlikte) onların ne renkte kıyafetler giyeceği, hangi tür oyuncaklarla oynayacağı hatta annenin söyleyeceği ninni sözlerinin bile kız ya da erkek olmaya göre farklılaştığı görülmektedir. Öyle ki, dünyaya yeni gelen bireylerin biyolojik cinsiyetleri toplumda kıyafetlerinin rengine göre saptanır ve Ustakara'nın da belirttiği gibi (2011: 141), bu renkler onların sadece cinsiyetini belirlemez, aynı zamanda fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal dünyalarını da etkiler ve kadın ya da erkek olma rollerini öğrenmede önemli bir araçtır.

Fine (2011: 110), toplumsal cinsiyeti şu sözlerle anlatır: "İnsanların tercihleri exnihilo (hiçten) yaratılmaz, içinde yaşadıkları toplum tarafından şekillendirilir"der. Bu ifadeden hareketle hiç bir çocuğa, doğduğunda hangi renk kıyafet giymesi, hangi oyuncaklarla oynaması gerektiği vb. farklılıkların içgüdüsel olarak verilen bir özellik olmadığı anlaşılmaktadır. Fakat sonraki süreçte kızların ve oğlanların dünyaya geldikleri toplumun tarihsel ve kültürel yapısına göre hangi renk kıyafet giymeleri gerektiğinden tutun da, nasıl davranmaları gerektiği, cinsiyetlere uygun görülen duygu, tutum ve davranış kalıpları çeşitli yollarla öğretilmektedir.

Bu olguların toplumdan topluma farklılık göstermesinin yanı sıra bütün dünyada neredeyse ortak kabul edilenlerini de görmek mümkündür. Örneğin, kadının doğurganlık özelliğinin de etkisiyle evinde çocuğunu büyütme sorumluluğu ve oğlan çocuğunun mavi renkle kız çocuğunun da pembe renkle özdeşleştirilmesi evrensel bir olguymuş gibi kabul edilmektedir (İnanç ve Üstünsöz, 1998, Doğramacı, 1992; aktaran: Palabıyık, 2013: 226-227).

Hatta renklerin etkisi bazen o kadar abartılır ki, bütün renklerin ayrı ayrı anlamlar taşıdığı ve kişilerin psikolojik durumları giydikleri kıyafetin, yaşadıkları evin mobilyalarının ve kullandıkları aksesuarların renklerine göre analiz edilmeye çalışılır ve siyah renk asaleti, beyaz renk saflığı, kırmızı renk aşkı ve sıcaklığı simgeler gibi öğretiler bireylerin bilinçaltına toplumsal etkileşim sonucu ve kültürel aktarımlarla yerleştirilmektedir (Ustakara, 2011: 139).

Connell da (1998: 189-190), *toplumsal cinsiyet* ilişkilerinin tarihsel olduğunu ve yeni örüntülerle yeniden biçimlendirildiğini vurgulamakta ve toplumsal cinsiyetin insanların eril/diştiril olarak üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı örgütlenmiş pratik anlamına geldiğini belirtmektedir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe verilen roller ve sorumluluklar tarih boyunca farklılık göstermiştir. Üstelik kadınlar ve erkekler dünyayı eşit paylaşmamışlar ve bu eşitsizlikten daha çok zarar gören her zaman kadınlar olmuştur. Bu bağlamda Kadınlara, çağlar boyunca ülkenin yönetiliştir biçimine, dini inançlarına ve toplumun kültürel yapısına göre değıştir roller ve sorumluluklar verildiğı görülmektedir. Eski çağlarda erkeğin yanında savaşa giden, ata binen vb. birçok rolü olan kadın, aynı zamanda otorite sahibi, aileyi bir arada tutan annelik rolü ile güçlü bir statüye sahipken, Ortaçağın ilk yarısında cinselliğı ön plana çıkararak cilvesiyle, kurnazlığıyla ve güzelliğıyle sanata konu olan kadın statüsü kazanmıştır ve çağın ikinci yarısının sonlarına doğru dinlerin de etkisiyle kadın, cinselliğıyle erkeğı baştan çıkararak günahkâr bir varlık olarak görülmüş ve olumsuz ifadeler içeren söylevlere maruz kalmıştır (İnanç ve Üstünsöz, 1998, Doğramacı, 1992; aktaran: Palabıyık, 2013: 226-227).

Diğer bir taraftan ancak *toplumsal cinsiyet* ve *cinsiyeti* birbirinden ayırmanın mümkün olmadığını belirtilmektedir. Çünkü toplumun kadından veya erkekten beklentileri (*toplumsal cinsiyet*) kadının veya erkeğin biyolojik farklılıklarına (*cinsiyet*) ilişkin gözlemlerinden tamamen bağımsız olmadığı yönündedir ve *toplumsal cinsiyetin*, kültürel oluşumları bir anlamda *cinsiyeti* de içermektedir. *Cinsiyet (sex)* terimi, kadın ve erkek olmanın biyolojik yönünü belirtirken, *toplumsal cinsiyet (gender)* terimi ise, kadın veya erkek olmaya, toplumun tarihsel ve kültürel bağlamda kalıp yargılarla yüklediğı beklentileri ifade etmektedir. Dolayısıyla biyolojik veraset temelinde sosyal verasetin ortaya çıkardığı olguların *toplumsal cinsiyeti* oluşturduğu vurgulanmaktadır (Dökmen 2004: 4-5; aktaran: Bayhan 2013: 153).

Toplumsal cinsiyet farklılığını açıklamada iki yaklaşım öne çıkmaktadır. Biyolojik determinizm ve sosyal inşacılık. Biyolojik determinizm, insan davranışını biyolojik/genetik ve karakteristik olarak basit, nedensel olarak açıklayan yaklaşımdır. Bu yaklaşım farklı çevrelerdeki erkek davranışlarında benzerlik olduğunu belirtmektedir ve nedenler, kromozom farklılıklarında (XX kromozomlarından, XY kromozomları), hormonal farklılıklarda (testosteron) ya da erkekleri kadınlardan

ayırır diğeri bazı karakteristik özellikler olduğunu belirtmektedir. Yani erkekler ve kadınlar arasındaki fiziksel ve biyolojik farklılıklar kadınlara fiziksel olarak daha zayıf ve doğurgan olması özelliğinden dolayı hep ev/hane içi, erkeklere ise, hane dışı roller ve sorumluluklar yüklemekte olduğu saptaması yapılmaktadır. Sosyal inşa görüşünü savunanlar, *cinsiyet (sex)* ile *toplumsal cinsiyet (gender)* arasında çok zayıf bir ilişki olduğu görüşünü ileri sürerek şöyle açıklarlar: Kadınların doğurganlık özelliği ve hormonal farklılıkları onları erkeklerden ayırır, ancak bunun dışında biyolojik farklılıklarından kaynaklanan ayrımın bir önemini kalmadığı çünkü teknolojinin ilerlemesiyle fiziksel güce ihtiyaç duyulan üretim sahasında çok az iş türü kaldığını savunurlar. Dolayısıyla kadın veya erkek (biyolojik) olma toplumsal ilişkileri belirleyici olmadığı yönündedir ve toplumsal cinsiyeti belirleyen daha çok onların yetiştiği sosyal ve kültürel çevrenin etkili olduğunu vurgulamaktadırlar (Bilton vd. 2009: 129; aktaran: Bayhan, 2013: 154).

Yıldız-Tahincioğlu'na göre de (2011: 35), erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıklar, toplumsal cinsiyet söylemleri ve pratikleri aracılığıyla kategorik farklılıklara dönüştürülür. Köse'nin (2013: 37) deyimiyle de, *cinsiyet* ve *toplumsal cinsiyet* birçok kültürde kadının doğurganlık özelliği bağlamında sadece soyun devam etmesi yükünü taşımadığı; yaşamın tüm alanında sürdürülen ve hayata içkin bir durum olarak farklı anlamlara geldiği ve yaşamın üretilmesine ilişkin güçlü bir dinamik oluşturulmaktadır.

Marshall'ın, (1998: 98; aktaran: Ökten, 2009: 303) saptamasına göre, soyun sürdürülmesinde kadın ve erkeğe atfedilen rollere göre şekillenen cinsiyet rolleri, kadın ile erkek arasındaki ilişkileri, onların biyolojik farklarının ürünü değil, toplumsallaşmanın bir ürünü olarak gören bir perspektifle kavramsallaştırılmıştır. Zaman ve uzam bağlamında, toplumdan topluma farklılaşan, *toplumsal cinsiyet* rolleri, mevcut kültürün yeniden üretim ve ortaya çıkış anlayışına göre şekillenmektedir. Bu yeniden üretim sürecinde cinsiyet rolleri, ortaya çıkma sebeplerine göre tanzim edilir ve bir egemenlik simgesi olarak ortaya çıkış ile ilişkilendirilen "tohum ve toprak" metaforu üç kutsal dinde ve hatta çok eskilere gittiğine vurgu yapılmaktadır (Berktaş, 2000: 57; aktaran: Ökten, 2009: 303).

G. Hoşgör ise (2010: 298), feminist kurama dayanarak kadının iş hayatına dahil olup üretim sürecine katılmasının önemini belirtirken, sadece bunun yeterli olmayacağını ve erkeğin özel alanda işbölümüne katılması gerektiğini de vurgulamaktadır. Burada Afary ve Anderson'ın ifadesiyle de (2014: 256), toplumsal

etkileşimlerin temelinde, *toplumsal cinsiyet* çerçevesinde şekillenmiş ince bir katman olduğu belirtilmektedir.

Direk'in aktarımıyla (2014: 70-71), Freud için gerçek sorun kadın ve erkeğin biyolojik özelliği değildir. Asıl sorun kadın ve erkeğin biyolojisinin bir aynası olan psikolojisidir. Çocuk kız olarak doğmuşsa, içinde yetiştiği kültür aracılığıyla kız olmayı erkek olarak doğmuşsa erkek olmayı öğrenmektedir. Burada hetero normlarını dayatan kültürün içinde biyolojik *cinsiyet* ile *toplumsal cinsiyet* arasında bir ilişki olduğu çıkarımında bulunulmuştur. Bir diğer yaklaşım feministler ise, - özellikle de Simone de Beauvoir- biyolojik cinsiyet ile tarihsel, kültürel ve toplumsal olan *toplumsal cinsiyet* arasında zorunlu bir ilişki olduğunu yadsımışlardır. Beauvoir'ın "kadın doğulmaz, kadın olunur" sözü bu anlamda paradigmatik bir öneme sahiptir. Burada bu yadsımanın temeli biyolojik cinsiyetin dişil ve eril olarak iki ile sınırlı, ayrıca doğal olarak verili olmasına dayanır. Ancak *toplumsal cinsiyette* böyle bir sınırlandırmanın olmadığı ve o tarihsel, kültürel aktarımlarla kurulan çeşitli ilişkiler sonucunda öğrenilen kadın ve erkek olmanın farklı tarzlarını üstlendiği görülmektedir. Bu yüzden cinsiyet farklılıklarının neden olduğu *toplumsal cinsiyette*, biyolojik cinsiyet arasındaki bağ yadsınmaktadır.

Butler erkek ve kadın arasındaki ikili ayrımı reddetmiş ve kişilerin cinsiyet olgusunun kendisine önce verilmiş sabit bir kimlikten öte kültürel ve sosyal bir yapı tarafından şekillendirildiğini belirtmiştir (Hoşcan, 2006: 11). Öyle ki, her toplumun toplumsal cinsiyet öğretileri ve aktardığı, tek bir kanal yoktur. Bu bağlamda Özkan ve Gündoğdu'nun da (2011: 1135) belirttiği gibi, toplumların kendi deneyim ve bilgeliğiyle oluşturduğu atasözleri de *toplumsal cinsiyet* rolleri öğretileri için bir araç olmaktadır. Örneğin, "Koz gölgesi kız gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi" gibi sözler hem ağaçların gölgeleri ile doğal özelliklerini yansıtmaktadır hem de koz, yani kıza benzetilerek ceviz ağacının gölgesi, herkesin yanında olmasından mutluluk duyacağı bir kızı ima etmektedir ve söğüt gölgesi ise boylu poslu bir erkeğe benzetilerek güven duygusunu imlemektedir.

Burada kadın haz duygusu ile erkek ise güven duygusu ile ilişkilendirilmiştir. Böylece toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumluluklarının atasözleri veya özlü sözlerle nasıl aktarıldığı görülmektedir. Ayrıca Gümüsoğlu'nun ifadesiyle (2008: 49) ders kitapları da *toplumsal cinsiyet* öğretisi aracı olarak belirli görev üstlenmektedir. Ama günümüzde, bunların yanı sıra belki de en güçlü araçlar diyebileceğimiz medya ve sosyal çevredir.

Toplumsal cinsiyet (gender) ile ilgili Ersoy-Çak'ın da vurguladığı (2010: 105), kültürel bir kavram olmasından dolayı toplumun kadın ya da erkeğe yüklediği anlamlara ve beklentilere karşılık gelmektedir. Medya, toplumun kadın ve erkeğe vermiş olduğu rolleri ve sorumlulukları aktarma veya öğretme aracıdır. Medya reklam filmlerinde, dizilerde ve birçok kadınlara veya erkeklere yönelik programlar ayrıştırmasıyla, toplumsal cinsiyet oluşumunun aracı ve aktarıcısı olarak, yerelden ulusala, ulusaldan küresele güçlü bir etkiye sahiptir. Toplumsal cinsiyet öğretileri tabii ki, insanlara hep olumlu ifadelerle aktarılmayabilir. Sancar'ın belirttiğine göre (2013: 187), cinsiyet farklılıklarının sebep olduğu, toplumsal farklılıkların ve eşitsizliklerin doğal olduğunu düşünenlerin bir kısmı bu farklılıkları çok ciddi önyargılara dayandırıp, aşağılayıcı, ötekileştirici ve ayrımcılık içeren ifadeler kullanmaktadır.

Anlaşılan o ki, *toplumsal cinsiyet* rolleri ve sorumlulukları ister biyolojik kökene dayandırılınsın, ister toplumun ürettiği, aktardığı ve yaşattığı bir olgu olarak görülsün, değişmeyen gerçek kadının çağlar boyunca erkek egemenliği altında almış olduğu roller ve sorumluluklardır. Elbette ki, bu olguyu etkileyen sadece biyolojik farklılık değildir. Onun dışında toplumdaki inanış biçimleri, coğrafik şartlar, teknolojik gelişmeler ve bütün bunların sonucunda oluşan yaşam koşulları, bu olguyu besleyen değişik faktörler olarak görülebilir.

3.2. Cinsiyet (Sex)

Cinsiyet, dünyaya gelen her bireyin kız ya da oğlan olmasını belirleyen biyolojik ve fiziksel özellikler olarak ifade edilebilir. Kız ve oğlan olarak iki cins ile sınırlandırılması yapılan bu çalışmayla ilişkilendirildiğinde cinsiyetin önemli bir olgu olduğu görülmektedir.

Ersoy-Çak'a göre (2010: 105), *cinsiyet (sex)*, kadın ve erkek olmanın biyolojik yönünü anlatarak biyolojik bir yapıyı ifade eder. O, genetik ve fizyolojik özelliklerden oluşup, insanların doğuştan sahip olduğu ve nüfus cüzdanlarında yazan *cinsiyet*, bu terime karşılık gelir. Ağrıdağ'ın (2005; aktaran: Özkan ve Gündoğdu, 2011: 1136) belirttiğine göre, kadın veya erkek olmanın biyolojik ve fiziksel farklarının dışında, kadın ve erkeğe tarihsel aktarımlarla, kültürün ve toplumdaki gelişmelerin birbiriyle ilişkileri bağlamında toplumun kadın ve erkek olmaya yüklediği anlam ve beklentilerin tamamına *cinsiyet/toplumsal cinsiyet* rolü denmektedir. Batı dillerinde kadın/erkek ayrımı için *sex* ve *gender* sözcükleri

kullanılmaktadır. Bunlardan *sex*, *cinsiyetin* biyolojik yönünü; *gender*, *toplumsal cinsiyet* ise, kadın ve erkek olmaya toplumun ve kültürün attığı anlam ve beklentileri vurgulamaktadır.

Bilton ve diğerleri'ne (1993: 148; aktaran Ulusoy, 2013: 50) göre ise, cinsiyet farklılıklarını ifade ederken, dişil ve eril arasındaki fizyolojik ve biyolojik farklılıktan, "toplumsal cinsiyet" ayrımcılığından bahsederken, dişil ve eril rolleri arasındaki ayırmadan söz edilmektedir. Dişil/eril farklılığının kalıtımsal ve büyük oranda evrensel olduğu gözlemlenirken, dişillik/erillik ayrımı kültürel bağlarla belirlenir ve sürekli değişmektedir

Butler'a göre (Butler, 2014:9), "cinsiyet ne birinin sadece sahip olduğu bir şey, ne de birinin ne olduğunun değişmez tanımıdır." Cinsiyet, birinin tamamen yaşayabilir halidir ve onun, bir bedeni kültür içinde anlaşılır kılan ve hayat boyunca yaşayabilen normlardan biri olması gerekir. Böylece cinsiyet sadece iki cinsiyetle, yani dişil ya da eril diye sınırlandırılmayabilir. Burada Şeker'in belirttiğine göre (2014: 125), dişil veya eril olmak üzere tek bir cinsiyete ait olması gerektiği varsayılan fiziksel veya kromozomal özelliklerin tek bir bedende birleşmiş olması durumu da görülmektedir ve bu durum, "interseksüellik" olarak açıklanmaktadır;

Ayrıca "interseks" ve "hermafrodit" terimleri de herhangi bir kişinin çift cinsiyetliliğini ifade etmek için kullanılan kavramlardır. Yirminci yüzyılın başından itibaren tıbbi olanakların artmasıyla birlikte önceden biyolojik/genetik gizemli olan birçok şeyin (kromozom, gen ve DNA vb.) açıklanabilir olması, cinsiyetin dişil/eril olarak kesin sınırlarla ayrılmış olmadığını, interseks veya hermafroditizmin farklı türlerinin olduğunu göstermektedir. Hausman'ın ifadesine de vurgu yapan Şeker (2014: 125), yine yirminci yüzyılda teknolojik gelişmeler sonucunda tıbbın imkânları kromatin testleri gibi interseksüelliğin çeşitli türlerinin sınıflandırılmasına yarar sağlaması sonucu "gerçek cinsiyet" kavramının yenilgiye uğradığını vurgulamaktadır.

Butler'a göre (2012: 194), cinsiyet doğal bir düzene ait dolaylımsız, duyumsanabilir bir veri ve fiziksel özellikler olarak anlaşılmaktadır. Oysa burada fiziksel ve doğrudan bir algı olduğuna inanılan şey son derece karmaşık ve mitik bir inşadır; Öyle ki, bu durum fiziksel özellikleri, içinde algıladıkları ilişkiler ağı üzerinden yeniden yorumlayan "hayali bir oluşum" dur. Wittig'in (1996: 27; aktaran: Taburoğlu, 2013: 48) belirttiğine göre ise, cinsiyet kadın aracılığıyla cinsin zorunlu üretimi üzerinde heteroseksüel ekonominin temellendiği ve oluşturduğu sömürü

sistemidir. Cinsiyetlere ilişkin kalıp yargıların üretilmesinde ve aktarılmasında medyanın önemi çok büyüktür ve cinsiyet kimliklerinin yanlış ve taraflı kurgulanışını açığa çıkarması ve meşrulaştırması yönündeki tutumu toplumdaki bireylerin cinsel kimlik algısını biçimlendirmesinde etkili olmaktadır (Herrett-Skjellum ve Allen 1996; aktaran: Arsan ve diğerleri, 2013: 400).

Sonuç olarak cinsiyetin kadın ve erkeğin biyolojik ve fiziksel farklılıklarına karşılık gelen bir kavram olmasının yanı sıra üretilen ve dönüştürülen bir kavram olduğu saptaması da yapılmaktadır. Fakat toplumlarda genellikle cinsiyet kavramı, kişilerin doğuştan sahip olduğu farklı özellikleri anlatmak için kullanılan bir kavram olarak düşünülebilir.

3.3. Cinsel Kimlik

Cinsel kimlik, kişinin kendisini psikolojik, biyolojik ve fiziksel yönleriyle hangi cinsiyet içinde hissettiği veya gördüğü olarak belirtilebilir. *Cinsel kimlik* genelde biyolojik, fiziksel ve psikolojik durumların birbiriyle paralellik göstermesi sonucu ortaya çıkarken, bazı durumlarda biyolojik, fiziksel oluşumun tam tersi psikolojik bir oluşumun görülmesi mümkündür. Taburoğlu'nun aktardığına göre (2013: 13), *queer kuramı* için "erkek", "kadın" veya "eşcinsel olmak", cinsel kimliği belirleyen çeşitli icralar, performatifler, içinde belli bir cinsiyete sahip olma kararlılığıyla ilişkilidir. *Cinsel kimlik*, sürekli açık kalan bir varsayım, bir yanı sürekli belirsiz, eksik, olgunlaşmamış deneyimlerin, eylemlerin anlık bir sonucudur. Bu bağlamda kadın olmak da, bütün diğer cinsellik dürtüleriyle ilgili eylemlerde olduğu gibi, amaç edinilen ama sürekli ertelenen bir oluşumdur.

Herherington ve Parke'ye (1987; aktaran; Uslu ve diğerleri, 2007: 4) göre, *cinsel kimlik* erken dönemde gelişmenin yanı sıra, cinsiyet kararlılığının ve sürekliliğinin kavranması ancak 5 yaş evresinde mümkün olmaktadır. Bundan dolayı sürekli nitelikte değişkenlik gösteren başvuru yaşı ve tanı yaşı, erken çocukluk dönemi (0-4 yaş) ve sonraki evre (5 yaş ve üstü) olarak sınıflandırılmaktadır. Erken çocukluk dönemi, çocuğun oluşmakta olan cinsel kimliğinin henüz esnek olduğu ve cinsiyet belirlenmesi sonrasında yetiştirme tutumlarında gerekirse yapılacak değişikliklere uyum göstermesinin görece olası olduğu yaş dönemi olarak düşünülmektedir.

Set ve diğerleri ise (2006: 138) *cinsel kimliği*, kişinin kendi bedenini ve benliğini belli bir eşeylik içinde algılayışı, kabullenışı olarak tanımlanabileceğini

belirtir. *Cinsel kimlik*, kadın olma veya erkek olmaya ilişkin davranışların psikolojik ve biyolojik yönlerini imlemektedir. O aile, öğretmenler ve arkadaşlar gibi kültürel fenomenlerden aktarılan deneyimlerin verdiği sayısız ipuçları aracılığıyla gelişir. Cinsel rol ise, *cinsel kimlik* ile ilintili ve kısmen ondan etkilenecek meydana gelen davranıştır. Toplum içinde ortaya çıkan davranışların görünümüdür.

Cinsel kimlik ve cinsel rolün birbirine uygun olması standart ve sağlıklı bir sonuç için önemlidir. Bozkurt ve Gültaş'ın (belirsiz: 1) deyiimiyle *cinsel kimlik*, farklı olguların etkileşimi ile birlikte meydana gelmektedir. *Cinsel kimliğin* alt yapısı, biyolojik köken olan erkekte "XY", kadında "XX" kromozomlarıyla ortaya çıkmaktadır. Bu kromozomal fark, çevreden gelen mesajlar ve anatomik özelliklerin gözlemlenmesi ile 2-3 yaşlarında neredeyse tüm çocuklarda "ben erkeğim" ya da "ben kızım" yönünde temel algıları oluşturmaktadır. Temeli biyolojik yapı ile başlayan cinsel kimlik, anne-baba tutumları, davranışları ve kültürel normlar ile şekillenmektedir.

Zaman içerisinde cinsel roller ile anlamlı hale gelmektedir. Ergenlikte, biyolojik değişikliklerle beraber cinselliğin fiziksel anlamda da yaşanması ile *cinsel kimlik* bütünleşip oluşumunu tamamlamaktadır. Rice'a (1989; aktaran: Çalışandemir ve diğerleri, 2008: 17) göre, *cinsel kimlik (GenderIdentity)*: Kişinin kadın ya da erkek olmaya ilişkin içsel algısı veya duygusudur. Genelde kişinin *cinsel kimliği* biyolojik kimliği ile paraleldir. Yani biyolojik olarak erkekse, kendisini erkek olarak; biyolojik kimliği kadınsa, kendisini kadın olarak algılar. Fakat bazı durumlarda biyolojik olarak erkek ya da kadın olmasına rağmen, kendisini biyolojik kimliğine uygun olarak algılamayabilir. Bu durumda cinsel kimliğin sadece kadını ya da erkeği imlemediği görülmektedir.

3.4. Cinsellik

Akın ve diğerlerinin ifadesine göre (2009: 30), *cinsellik*, bireyin insan olarak ne olduğunun bir ifadesidir. Kişinin değerleri, tutumları, davranışları, fiziksel görünümü, inanışları, duyguları, sevdiği ve sevmediği her şey, kişiliği ve sosyalleşme alanlarında biçimlenir. *Cinsellik* daha dünyaya gelmeden (anne karnında iken) başlar ve yaşam boyu devam eder. Toplumsal yapıdaki etik, din, kültürel, ahlaki faktörlerden etkilenir. Üremeyi, cinsel zevk almayı ve vermeyi de içerir. *Cinsellik* temelde duyuya dayalı bir deneyimdir ve sadece cinsel organları değil bütün bedeni, aklı ve tüm yaşamı kapsamaktadır. Bu bağlamda cinsellik ne dünün ne

de bugünün konusu olarak düşünülebilir. Çünkü cinselliğin tarihi insanlığın tarihiyle başlamış olduğu saptanmaktadır. Ancak tarih öncesi dönemde, yaklaşık olarak M.Ö. 3200 yılında, henüz kayıtlı tarih başlamadan önce cinsiyetler arasındaki ilişkileri açıklamak için çok fazla kesin kanıt bulunmamaktadır. O dönemle ilgili daha çok mağara duvarlarındaki resimlerden bilgiye ulaşılmaktadır. (Tannahill, 2003; aktaran: Çalışandemir ve diğerleri, 2008: 17) Foucault'nun ifadesine göre (2012: 19-20), önceleri insanlar *cinselliği* içgüdüsel olarak yer ve zamanla sınırlamadan yaşayabilirken, 17. yüzyılın başından itibaren onun yatak odasına kapatılması gerektiği ve evli çiftlerin gerçekleştirebileceği bir eyleme dönüştürüldüğünü belirtmektedir. Ayrıca 17. yüzyıl sonrası, cinselliği sadece bir üreme aracı olarak düşünülmesi yönünde toplumsal bir algı oluşturulmaya başlanmıştır. Fakat bir taraftan *cinselliği* ablukaya alıp, haz alma duygusu olmaktan çıkararak ve sadece üreme aracı olarak algılanmasını sağlamaya çalışan toplumsal gelişmeler bir taraftan da *cinselliğin* kapalı kapılar arkasında yaşanması ve bunun için bir bedel ödenmesi yönünde çeşitli oluşumlar meydana getirmektedir. Böylece *cinsellik* üreme aracı olmanın yanı sıra bir de kazanç kapısına dönüştürülmüştür ve asıl amacı olan "haz" alma duygusuna yabancılaştırılmıştır.

Yine Foucault'un saptamalarını açıklayan Atay (2012: 109-110), *cinsellik* teriminin 19. yüzyıldan önce mevcut olmadığını aktarır ve Foucault'a göre "seks"in hep var olduğunu ama bir söylem ve sorunsal olarak *cinselliğin*, insan dünyasında modern zaman ve tamamen modern takıntılar sonucu ortaya çıkmış olduğunu belirtir. Üstelik *cinselliğin* her dönem olduğu gibi bugün de her an her yerde insanların karşısına çıkabileceğini ifade eder. Ayrıca modern toplumun asıl amacından uzaklaştırılan *cinselliği*, Freud'un düşündüğü gibi hiç de baskı altına falan almadığını, tam tersi *cinsellekle* kafayı bozmuş durumda olduğunu ve artık insan *cinselliğinin* doğal sınırların dışına taşmış ve postmodern-tüketim kültürünün hâkim olduğu günümüz toplumlarında "seks"in bir sektör olarak görüldüğünü vurgulamaktadır.

Cinselliğin uğramış olduğu düşünülen dönüşümle birlikte onun tanımlarında da birçok farklılıklar görülmesi muhtemeldir ve Foucault'un sözüne vurgu yapan Direk'in aktardığına göre (2014: 71), "*Cinsellik* iktidarın, söylemin, bedenlerin ve duygulanırlığın (affectivity) tarihsel olarak özgül bir düzenlenişidir. Böyle olduğu için de, *cinsellik* cinsiyeti yapay olarak üretir". Connell'ın (1998: 332-33; aktaran: Yıldız-Tahincioğlu, 2011: 36) belirttiğine göre *cinsellik*, kolektif bir düzeyde,

biyolojik olguları her zaman yok sayan gereğinden fazla güdülenmiş ideolojik eylemdir. Yani *cinselliğin* içerdiği doğallaştırma özelliği çerçevesinde ideoloji olduğunu söylemek mümkündür. Oysa cinselliğin temel amacı tüm yaşamı, bütün bedeni ve aklı kapsayan “haz” duygusu olduğu yönündedir.

Burada Set ve diğerlerinin de belirttiği gibi (2006: 138), *cinsellik*, sadece geçmişini değil, gelecekteki yaşamı da etkileyebilen, ergenlik çağının en önemli sağlık konularının başat olanıdır ve fiziksel, ruhsal ve toplumsal iyilik halinin çok önemli bir olgusudur. Brown (2000; aktaran: Korkmaz-Çetin ve diğerleri 2008: 391), *cinsellik*, toplumda genellikle cinsel yönelim ve davranışlar olarak bilinmesine rağmen, onlar aslında sonuçtur. Sağlıklı *cinselliği* kişinin ergenlik dönemi, kimlik duygusunun oluşması, biyolojik özellikleri, cinsel yönelim ve davranışları, aile tutumu, toplumsal ve kültürel değerler vb. çok güçlü faktörlerin etkilediği bilinmektedir.

3.5. Cinsel Yönelim

Giddens'a göre (2013: 497) *cinsel yönelim*, bireyin cinsel ve duygusal anlamda hissettiği çekimin yönüyle alakalıdır ve o bütün kültürlerde, henüz tam olarak anlaşılammış toplumsal ve biyolojik etkenler arasındaki karmaşık bir etkileşimin meydana getirdiği sonuçtur. Bu konuda Güner ve diğerlerinin ifadesi ise (2011: 20), *cinsel yönelim (sexualorientation)*: Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinsle eğilimi olduğunu belirler. Herhangi bir cinsiyetteki kişiye karşı yönelen ve devam eden duygusal ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik gibi.

Tar'a göre de (2013: 96) *cinsel yönelim*, belli bir cinsiyete karşı hissedilen, romantik ve cinsel çekimi ifade eder. Cinselliği oluşturan bir kaç unsurdan biridir. Diğerleri ise; biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet kimliği (eril ya da dişil olmaya ilişkin psikolojik duyum), toplumsal cinsiyet rolüdür (eril ya da dişil davranışları belirleyen kültürel normlara uyum). Ayrıca üç farklı cinsel yönelim ise şöyle açıklanmaktadır: Kişinin hemcinsine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsten birine yönelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsle, yani hem kadına hem erkeğe yönelmesi biseksüelliktir. *Cinsel yönelim*, duyguları ve kendilik kavramını içermesinden dolayı cinsel davranıştan farklılaşır ve kişiler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifşa edebilecekleri gibi, etmeyebilirler de.

Akın ve diğerlerinin saptamasına göre (2009: 31), *cinsel yönelimin* nasıl oluştuğu bilinmemektedir. Bir heteroseksüel erkek neden bir kadından hoşlanır sorusunun yanıtı verilemediği gibi diğer cinsel yönelimlerinde nasıl oluştuğu da bilinmemektedir. Genel olarak kabul gören açıklamalar, temeli karmaşık genetik bir zemin üzerine oturtulur ve çevresel faktörler de etkili olduğu yönündedir. Bireylerin heteroseksüel mi ya da biseksüel/eşcinsel olarak doğup doğmadıkları tartışmalıdır. Fakat bilinen Bir şey var ki insanların heteroseksüellik veya diğer yönelimler arasında bir tercih yapmadıkları ya da yapamadıklarıdır. Yani Birey heteroseksüel olmak istediği için heteroseksüel olmadığı gibi eşcinsel ya da biseksüel olmaya karar verip de eşcinsel olmadığını belirtirler. Ayrıca herhangi birinin cinsel denemelerinin, cinsel yönelimini ya da cinsel kimliğini belirtmediği anlamına gelmediğini ifade etmekte. Öyle ki, bir kişi başka bir kişiyle cinsel yönelimi dışında bir cinsel deneyim yaşayabilir (para kazanmak, hayatta kalmak vb. gibi), ya da sosyal normlar nedeniyle kendi cinsel yöneliminin tersi olsa da bazı cinsel deneyimler yaşayabilir.

Kaplan ve Sadock'a (2004; aktaran: Korkmaz-Çetin ve diğerleri, 2008: 391) göre, *cinsel yönelim* ve cinsel davranışları etkileyen faktörler olarak ailenin değer yargıları, kültürel etkenler ve biyolojik yapının önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca erkeklik ve kadınlık hissini yerleşmesinde de bu faktörlerin çok etkili olduğunu vurgulamaktalar.

3.5.1. Lezbiyen (Lesbian)

Güner ve diğerlerinin (2011: 21), Ersoy'un (2014: 412) saptamalarına göre, *lezbiyen (lesbian)*: Kadın eşcinsel. M.Ö.6. yüzyılda Lesbos Adası'nda (Midilli) yaşayan Yunan kadın şair Sappho'nun Afrodit'e âşık olduğu için *lezbiyen* olduğu iddia edilmiştir. Bundan dolayı "lezbiyen" kelimesinin "Lesbos" kelimesinden türediği varsayılır. Bu varsayımla örtüşen farklı saptamalara da rastlanmaktadır. Ayrıca lezbiyenliğin erkekler tarafından ilgi göremeyen kadınların onlardan intikam alma duygusuyla ve kadınların fiziksel yapısının bir parçası olan klitoris noktasının normal kabul edilenden daha büyük olması da, onların lezbiyen olmasında etkili olduğu öne sürülmektedir.

Giddens'ın belirttiğine göre (2013: 497), "*Lezbiyen*" terimi kadın eşcinseller için kullanılmaktadır, yani kadın kadına cinsel ilişkide bulunanları ifade etmektedir. Descoutures'a göre (2014: 367), toplumsal yapı içinde lezbiyenlik, toplumsal cinsiyet normunu, yani cinsellikler ve cinsiyetler arasındaki hiyerarşiyi kuran düzeni ihlal

olarak algılanmaktadır. Ayrıca Seidmann'ın (1997; aktaran: Giddens, 2013: 501)ifadesine göre, birçok eşcinsel kadın lezbiyenliği, bir cinsel yönelimden ziyade, başka kadınlara siyasi, toplumsal ve kişisel alanda gerçekleştirilen bir dayanışma olarak görmektedir.

3.5.2. Gey (Gay)

Giddens'in belirttiğine göre (2013: 497), günümüzde erkek eşcinseller için *gey* (*gay*) terimi kullanılmaktadır. Geylik, bir erkeğin başka bir erkeğe karşı cinsel içerikli duygu hissetmesi ve yönelmesi olarak açıklanabilir.

Tar'a göre ise (2013: 97) *gey*, erkek eşcinsel. Bu terim eşcinsel kurtuluş hareketiyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreç, "homoseksüellik"ten politik bir ayrışma olarak açıklanmaktadır. "Homoseksüellik" kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış ve hem kadın eşcinselleri hem erkek eşcinselleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Oysa "*gey*" kelimesi, daha çok erkek eşcinselleri ifade etmektedir ve bu aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal, erotik, cinsel yönelimleriyle oluşturdukları yaşam tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya çıkarılmıştır. İlk başta hem kadın hem de erkek eşcinseller için "*gey*" kelimesi kullanılmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller için kullanılan bir kelime olma özelliği kazanmıştır; ancak bu kelimenin İngilizce'deki karşılığı olan "*gey*" sözcüğü yurtdışında günlük yaşamdaki konuşma dilinde her iki cins için de kullanılmaya devam edilmektedir.

Bu kelimenin, Türkçe'ye, İngilizce'den geçmesi 1980'lere rastlamaktadır ve 2000'li yıllardan itibaren de, şu an kullanılan haliyle, okunduğu gibi yazılmaktadır. İlk kez, 1999'da Türkiyeli Eşcinseller Buluşması sonrasında "*gay*" sözcüğü, Türkçeleştirilerek "*gey*" şekliyle yazılıp kullanılmaya başlanmıştır. Böylece İngilizce'si "*gay*" olan "*gey*" sözcüğü (TDK, 06.09.2014), Eylül 2006 tarihinden itibaren de Türk Dil Kurumu elektronik sözlüğüne eklenmiştir ve *gey*, erkek eşcinsel olarak tanımlanmaktadır.

3.5.3. Biseksüel (Bisexual)

Cinsel yönelim türlerinden biri olan *biseksüellik*, kişinin hem cinsi ve karşı cins ayrımı yapmadan herhangi bir kişiye karşı hissettiği erotik, cinsel ve duygusal ilgi göstermesi veya ilişki kurması olarak ifade edilebilir. Giddens'a göre de (2013: 497), *biseksüel* (*bisexual*) terimi hem kadın hem de erkeklerle cinsel ve duygusal bağ kuran veya deneyim yaşayan bireyler için kullanılmaktadır.

Tar ise (2013: 98) *biseksüelliği*, duygusal ve cinsel açıdan her iki cinsiyete de ilgi duyan kadın veya erkek olarak tanımlamaktadır. Fakat *biseksüel* bir kişi her iki cinse de aynı ölçüde ilgi duymayabilir ve bu ilgi daimi olmayabilir. Ayrıca *biseksüellik*, aynı anda her iki cinsten iki ayrı kişiye de yönelmek değildir, yani *biseksüellik*, her iki cinsiyetten bireylerle aynı anda birlikte olmak anlamına gelmez ve duygusal değişkenlik görülebilir. Ama biseksüel bir kişi karşı cinsten biriyle evlilik yapıp çocuk sahibi bile olabilirken, diğer taraftan kendi cinsinden bir kişiyle duygusal bağ kurması ya da cinsel birliktelik yaşaması da mümkündür. Diğer taraftan *biseksüellik* ne bugün ortaya çıkan bir cinsel yönelim ne de dün Baird'ın ifadesiyle (2004: 42) o, "insanlığın kendisi kadar eski" olan bir cinsel yönelimdir.

Bazı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalardaki saptamalar, *biseksüelliğin* 1950'li ve 1980'li yıllar arasında çok yaygın olduğu göyöndedir. O kadar ki, neredeyse onun aslında norm oluşturduğu ve bir cinsel azınlık tercihi olmadığı söylenebilir. Fakat o yıllarda *biseksüellik* çok yaygın yaşanmasına rağmen, birçok kişi bunu dile getirmez, aksine insanlar heteroseksüelliği tercih etmiş gibi görünüp, diğer taraftan gizli sevgililer edindikleri belirtilmektedir (Baird, 2004: 35-36).

Aşçı'nın saptamasına göre (2013: 10-11), *biseksüellik*, cinsel yönelim anlamında politik bir duruşu da temsil etmektedir. Bu bağlamda farklı yorumlara açık olan bir cinsel yönelim olma özelliği de taşımaktadır ve onun nedenini araştıranların çok fazla çelişkiye düştükleri görülmektedir. Dolayısıyla biseksüel kimlik hakkında farklı yorumlarla karşılaşılmaktadır. Böylece en önemlilerden bazıları şöyle belirtilebilir:

- Cinsel kimliklerin içsel ve değiştirilemez olduğunu savunan araştırmacılar, *biseksüelliğin* de biyolojik/genetik, hormonal etkiler sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır ve dış faktörlerin önemli olmadığını vurgulamaktadır.

- Cinsel yönelimin toplumsallaşma ile meydana geldiğini savunan bazı araştırmacılar ise, anne ve babayı model alma, taklit ya da ret sonucu veya bilinçli bir seçim olabileceğini savunmaktadır ve onlar biyolojik ve hormonal etkilerin çok zayıf olduğunun üzerinde durmaktadır.

Biseksüellik hakkında Freud'un saptamasına vurgu yapan Connell'a göre (1998: 53) bütün insanlar ilk doğduğu zaman *biseksüel* duyguları çok güçlü olarak doğar. Fakat sonrasında dış faktörler onların duygularını yönlendirmektedir. Yani aile başta olmak üzere geçmişten günümüze toplumsal ve kültürel aktarımlar, bireyin *cinsel*

yönelim veya *cinsel kimlik* oluşturmada güçlü bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir.

Görüldüğü üzere bütün *cinsel yönelimlerin* çeşitli sebepleri olabileceği göz ardı edilmemelidir. Üstelik *cinsel yönelimlerin* hepsi ortak bir payda da buluşmakta ve hepsini etkileyen birçok faktörün olduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda, diğer cinsel yönelimler gibi *biseksüelliği* de etkileyen çeşitli faktörden söz etmek yanlış olmamalı ve *biseksüelliğin* de birçok sebep veya etken sonucunda ortaya çıkabileceği düşünülmelidir.

3.5.4. Travesti (Transvestite)-Transeksüel (Transsexual)

Güner ve diğerlerine göre (2011: 22), *transseksüel (transsexual)*: Kendisini karşı cinse ait hisseden veya benzeme isteği duyan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım hem erkek hem de kadın için kullanılmaktadır. Yani kişi erkek olduğu halde kadın, kadın olduğu halde erkek olmayı isteyebilir. Bu kişiler genellikle kendi cinsiyetinden rahatsızlık duyarlar veya bu cinsiyetin kendisi için uygun olmadığını düşünür ve bazen bedeninin seçtiği cinsiyete uygun hale gelmesi için bazen de duygularının seçtiği hale gelmek için hormonal ve/veya cerrahi tedavi görmek ister veya görmüştür.

Travesti (transvestite): Kişinin sadece karşı cins gibi giyinmesidir ve bu herhangi bir cinsiyet kimliği olarak görülmez. Kadın gibi giyinen bir erkek travesti, isterse kendisini erkek olarak tanımlayabilir. Travestilik herhangi bir cinsel yönelim olarak da kabul edilmez. Dolayısıyla bir kadın ya da erkek travesti heteroseksüel, eşcinsel veya biseksüel olabilir. *Travestilik* teriminin ortaya çıkışı ise, Latince'de "karşı, karşıt, öteki" gibi değişik anlamlara gelen "trans" kelimesiyle, yine Latince'de "giysi, elbise" anlamına gelen "vestis" kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur (Bullough 1993; aktaran: Aşçı, 2013: 11).

Bozkurt ve Gülçat ise (belirsiz: 3), *transseksüelliğin* oluşumunda veya gelişiminde biyolojik, psikolojik, ailesel, kültürel ve çevresel faktörlerin birlikte ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü herhangi bir kişide biyolojik yatkınlık varsa, diğer faktörlerin de etkisiyle açık bir tabloya dönüşebileceğini savunmaktadır.

Transseksüellik; kişinin anatomik cinsiyetini reddederek karşı cinsin birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerine sahip olmak istemesi olarak ifade edilmektedir. Bu kişilerin karşı cinsle sürekli ve güçlü bir özdeşim kurmanın yanı sıra, anatomik cinsiyetini kabullenmeme ve anatomik cinsiyetine ait rolde kendini rahatsız hissetme

duygusu vardır. *Transseksüellik* çok yaygın görülmeyebilir. Fakat *transseksüellikte* karşı cinsiyet özdeşimi süreklidir ve bu durum çocuklukta başlayan bir oluşumdur. Ama bazı kişilerde başlangıç ergenlik veya erişkinlikte gibi görünür. Oysaki bu kişiler erken yaşlardan itibaren cinsel kimlikle ilgili farklı yaşantıları olduğunu ifade etmektedir (Gülçat',1998; aktaran: Kayahan ve diğerleri, 2005: 142).

Sonuç olarak, toplumdaki çoğunluğun *transseksüelliğe* yaklaşımı da heteroseksüellik dışındaki diğer cinsel yönelimlere, yani biseksüelliğe ve eşcinselliğe yaklaşımdan çok farklı olmadığı öngörüsünde bulunabiliriz. Ayrıca *transseksüelliğin*, heteroseksüel çoğunluğun normal kabul ettiği, uyumlu hale getirdiği ve rehabilite etme süreci için tehdit oluşturduğu gerekçesiyle anormal sayılıp, tehdit veya korku kaynaklı oluşan homofobik davranışların ortaya çıkmasına gerekçe gösterilmesi de, kaçınılmaz olabilir.

3.5.5. Heteroseksüel

Heteroseksüel kavramı, Yunanca'da farklı anlamına gelen 'heteros' ile Latince'de cinsel anlamına gelen 'sexualis' kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu, Şah'ın aktarımıyla ifade edilmektedir. 1869'da bir Alman-Macar gazeteci olan Karoly Maria Kertbeny ya da Karl-Maria Kertbeny, 'homoseksüel' kavramını ilk defa kullandıktan bir süre sonra, bu kavramın tersini ifade etmek için - yine ilk defa- '*heteroseksüel*' kavramını kullanmıştır. Kavrama ilk kez Merriam-Webster's Ew International Dictionary' de "karşıt cinsler arasındaki cinsel tutku" biçiminde tanımlanan tıbbi bir kavram olarak yer verilmiş; ama sözlüğün 1934 yılındaki ikinci baskısında aynı sözcük, "karşı cins için hissedilen cinsel tutkunun ortaya çıkış biçimi; normal cinsellik" olarak tanımlanmıştır (Katz, 1995; aktaran: Şah, 2009: 38).

Jackson ve Scott'a göre (2012: 164), *heteroseksüellik*, yalnızca cinsel bir ifade biçimi olarak düşünülmemelidir. Heteroseksüellik sadece toplumsal cinsiyet ve cinsellik arasındaki kesişimin çizgisi değildir, o aynı zamanda sosyal hayatın cinsel ve cinsel-olmayan yönleri arasındaki bağlantıları ortaya çıkaran unsurlardan biridir. Bir kurum olarak heteroseksüelliğin tanımı ise, kadın ve erkek arasındaki ilişkileri yöneten, sadece cinsel hayatı değil, emeğin ve olanakların, ev içindeki ve ev dışındaki bölünmelerini de organize eden bir toplumsal cinsiyet ilişkisidir.

Heteroseksüelliğin sadece cinsel yönelimle ilişkisinin açıklanması gerekirse, Gündüç'ünün deyimiyle (2013: 22), bireyler karşı cinsiyetten kişilerin çekiciliği ile

sonuçlanan erotik ya da cinsel ilgiler geliştirir. Bu cinsel ilginin işaretleri çocukluk döneminde başladığı saptanır. Fakat çocukların ilk çocukluk dönemindeki cinselliği belirgin bir şekilde heteroseksüel değildir. Bu yöndeki Freud'un da görüşü (2012: 105), eril ve dişil eğilimlerin daha çok çocukluk döneminde başladığını belirtir. Dolayısıyla onların çocukluk döneminde başlayan eğilimleri cinsel yönelimlerinde de belirleyici olabilir.

Çocukların cinsel etkinliği ise, genellikle, aynı ya da diğer cinsiyetten çocuklara yönelebilen mastürbasyon ve keşif oyunları şeklinde kendini gösterir. Bu oyunlar sırasında çocuk hem kendi vücudunu hem de hangi cinsiyetten olduğunu dikkate almadan arkadaşlarının vücudunu keşfetme çabası içerisindedir. Ama geç çocukluk ve ergenlik dönemine giren çocuklar, aynı cinsiyetten akranların arkadaşlığını arar ve karşı cinsiyetten olanlarla ilişki kurmaktan kaçınırlar. Bu toplumsal cinsiyet ayrımı, heteroseksüel etkinlik fırsatlarının sınırlandırılmasına sebep olur, ancak bu durum diğer cinsiyete yönelik ilginin yokluğunu veya olmayacağını göstermez, Fakat çocukların heteroseksüel etkileşimlerdeki toplumsal cinsiyet rollerini erken yaşta öğrendikleri görülmektedir (Brannon, 2002: 14-15; aktaran: Güdücü, 2013: 21-22).

3.6. Homoseksüellik (Eşcinsellik)

Baird'ın tespitine göre (2004: 27), *homoseksüel (eşcinsel)* kelimesi Yunancadaki homo (eş, aynı) ortaçağ Latincesindeki *sexualis* (cinsel) kelimelerinden oluşturulmuş birleşik bir kelime olarak ortaya çıkmıştır. *Eşcinsellik* ilk kez 1869 yılında bir hastalık olarak *homoseksüel* terimi kullanılarak tanımlanmıştır (Candansayar, 2011: 159). Eşcinsellik hem kadın hem de erkek için kullanılan ortak bir kavramdır. Eşcinsel erkekler kendilerini genellikle gey (gay), eşcinsel kadınlar ise, kendilerini lezbiyen olarak tanımlamaktadır (Brown ve Rounsley'in 1996: 14-15; aktaran: Buz, 2011: 138). Eşcinsellik, kişinin belleğinin ulaşabileceği en uzak geçmişe gidebileceği gibi, erinlik öncesi ya da sonrasındaki belli bir zamana kadar hiç dikkati çekmemiş olabilir. *Eşcinsellik* kişinin tüm hayatı boyunca devam edebilir veya geçici duraklamalara uğratılabilir ya da kişinin normal bir gelişim yolundaki yaşamında bir bölüm oluşturabilir. Hatta yaşamın ilerleyen evresinde de ortaya çıkabilir (Freud, 2011: 43).

Giddens *eşcinselliği* kişinin kendi cinsine cinsel çekim hissetmesi olarak tanımlamış ve eşcinselliğin çeşitlerinin olduğunu da açıklamıştır. Bunlar:

Geçici eşcinsellik: bütün cinsel yaşamı temelde şekillendirmeyen, geçici eşcinsel yakınlaşmalardır. Örneğin; erkek öğrencilerin karşılıklı mastürbasyonu bu durumu açıklamak için uygundur.

Duruma bağlı eşcinsellik: Düzenli olarak gerçekleştirilebilir, ama kişinin esas cinsel tercihi değildir. Örneğin; erkeklerin kadınların bulunmadığı hapisanelerde hapisaneler yaşamaları sonucu ortaya çıkabilir.

Kişiselleşmiş eşcinsellik: Bireyin *eşcinsel* etkinlikleri tercih etmesiyle birlikte, durumunun daha kolay kabul görebileceği gruplardan soyutlanmış halde yaşadığı durumlarda ortaya çıkar., Homoseksüellik sosyal veya iş çevreden gizlenir.

Bir yaşam tarzı olarak eşcinsellik: Bireylerin kendilerini gizlemedikleri, artık çıktıkları ve benzer cinsel beğenilerinin yaşamlarının önemli bir parçasını teşkil ettiği diğer bireylerle bir araya geldikleri durumlardır (Giddens 2013: 497-500).

Giddens'in açıklamasında, Bailey ve Pillard tarafından ikizler üzerinde yapılmış olduğu belirtilen araştırma ile birbiriyle paralel iki çalışma eşcinselliğin biyolojik temelli olup olmadığını saptamaya çalıştıklarına dikkat çekmektedir. Zira ikizlerin aynı genleri paylaşmaları çalışma açısından önemlidir. Böylece bu çalışma için her iki kardeşin de aynı ailede yaşadığı ve en az birinin kendisini eşcinsel olarak açıkladığı 167 çift erkek ve 143 çift kız kardeşi incelenmiştir. Bu çift çocuklardan bazıları tek yumurta ikizi (tüm genleri aynı), bazıları çift yumurta ikizi (bunlar bazı genleri paylaşmışlardır), bazı çiftler ise, evlat edinilmiş ve(hiçbir genetik bağ yoktur). Araştırmacılar, cinsel yönelimin tamamen genetik temelli olması halinde, her tek yumurta ikizi kardeşin, genetik yapının tamamen aynı olmasından dolayı, eşcinsel olması gerektiğine karar kılmışlar. Çift yumurta ikizleri arasında genetik yapı kısmen aynı olduğu için çiftlerden bazılarının eşcinsel olması öngörülür ve en düşük eşcinsellik oranı ise hiçbir şekilde genetik bağ olmayan evlat edinilmiş çiftlerde görülmesi beklenir. Böylece çalışmanın sonucunda tek yumurta ikizi olan çiftlerde yaklaşık yarısı eşcinsel, çift yumurta ikizi olan çiftlerde beşte biri ve üvey çiftlerde ise, onda biri eşcinsel olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışmanın sonucu bize eşcinselliğin ne tamamen genetik ne de tamamen dış faktörlerden kaynaklı olduğu yönünde bir saptama sunmaktadır. Her toplumda aynı cinse ilgi duyan bireylerin olduğu görülmektedir ve bazı toplumlarda bu olgu doğal karşılanmaktadır. Hatta bazı kesimler tarafından teşvik edildiği söylenebilir. Mesela, Kuzey

Sumatra'daki Batak halkı evlilik öncesinde erkekler arasında *eşcinsel* ilişkiyi olağan karşılamaktadırlar (Giddens, 2013: 497-500).

Yine Margolis'in belirttiğine göre (2012: 89-90), bazı toplumlarda erkekler erken yaşlarda *homoseksüel (eşcinsel)* iken, yaşamının sonraki evresine heteroseksüel olarak devam ettiği gözlemlenmiştir ve bu kişiler kendilerini eşcinsel olarak ifade etmemektedir. Fakat çoğunlukla batı toplumu da dâhil olmak üzere eşcinsellik doğal kabul edilen bir olgu değildir; Baird'a göre (2004: 77), birçok toplumda eşcinsellik, aileyi parçalama yolunda ve insan neslinin sürekliliği açısından bir tehdit olarak görülmektedir. Oysa heteroseksüellik kapitalizmin temel taşı oluşturmakta ve diğer cinsel yönelimlerin doğal kabul edilmesine karşı çıkmaktadır. Ayrıca kapitalizm heteroseksüellik dışındakilerin bir hastalık olarak görülmesini sağlamaktadır.

Eşcinselliğin ya da heteroseksüellik dışındaki tüm cinsel yönelimlerin tıbbi bir hastalık olarak değerlendirilmesinin geçmişi yüz elli yılı geçmez. Ondan önce suç ya da günah olarak görülmüş olduğu bilinmektedir. Suç, günah veya hastalık olmadığı dönemlerin olduğu da söylenebilir. Ama *eşcinsellik*, doğal, normal ve sağlıklı *cinselliğin* ne olduğuna ya da olması gerektiğine dair üretilen tıbbi bilginin tamamlayıcı tanıtılarından biri olmaktan öte anlamı olmayan bir kavram olarak kısıpaca alınmıştır (Candansayar, 2014: 149-150).

Eşcinsellik özellikle tıbbi gelişmelerin yaşanmasıyla uzun yıllardan beri tıp alanında ve bilim çevrelerinin de katılımıyla çeşitli gruplar tarafından bir cinsel kimlik bozukluğu, hastalık, sapkınlık gibi olumsuz ifadelerle tanımlanmıştır. Ama 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı IV(DSMIV) ile ve daha sonra 1992 yılında Dünya Sağlık Örgütü de Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (ICD) ile eşcinselliğin bir hastalık veya ruhsal bozukluk olmadığı kararını almış ve *eşcinsel* kavramını hastalık sınıflandırmalarından çıkarmıştır. Türkiye'de de resmi olarak DSV-IV kullanılmaktadır (Tar, 2013: 97).

Yukarıdaki bilgiler ışığında *eşcinsellik*, insanlığın var olduğu günden beri kavram olarak olmasa da yönelim olarak var olmuştur ve olmaya da devam etmektedir diyebiliriz. Bazı dönemler günah ya da suç olarak, bazı dönemler hastalık olarak görülmüş. Ayrıca bazı toplumlarda daha doğal kabul edilirken, bazı toplumlarda kesinlikle yasaklama yoluna gidilmiş olabilir. Ayrıca biyolojik kökenli mi? Yoksa çevresel faktörler mi etkili? Sorusunun cevabını bulmak için birçok

araştırmacı tarafından çok sayıda araştırmaların yapıldığını söylemek de mümkündür. Sonuç olarak tek bir sebep veya neden gösterilmesinin mümkün olmadığıdır. Bu durumda toplumsal, kültürel, tarihsel, biyolojik, psikolojik ve ailesel birçok faktör *eşcinselliğin* kaynağı olabileceği sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan toplumsal yapı içinde sürekli varlığından kaygı ve korku duyulan bir olguymuş gibi görülüp, bunun sonucunda ortaya çıkabilecek tepkilerin doğurduğu her türlü olumsuz ifadelerin atfedilebileceği hedef haline gelmiştir diyebiliriz.

3.7. Homofobi

Homofobi terimi Yunanca "aynı, eş" anlamına gelen "homos" kelimesiyle, yine Yunanca "korku" anlamına gelen "phobos" kelimelerinin birleştirilmesi sonucu oluşturulan bir terimdir ve eşcinsel bireylere yönelik akıldışı korku, tiksinti, önyargı, nefret gibi hislere ve duygulara dayanan ayrımcılık ve diğer olumsuz tutum ve davranışları açıklar (Erol, 2009; aktaran: Aşçı, 2013: 12). Budak'ın (2003; aktaran: Şah, 2012: 24) deyişiyle, *homofobi*; genel olarak eşcinsellik, biseksüellik ve transseksüellik gibi yönelimleri olan ve cinsel kimlikleri bulunan bireylere karşı gösterilen psikolojik ve fiziksel şiddet, olumsuz duygu ve davranış olarak tanımlanmaktadır. Ellis'in ifadesi ise (2014: 212), *homofobi*, bireylerde bilinçli ya da bilinçsiz çocukluktan, ergenlik döneminden itibaren veya yaşamın ilerleyen evresinde çeşitli nesnelere, gruplara ve ideolojilere karşı ortaya çıkabilir. Ama *homofobi* genellikle eşcinsellerin varlığından duyulan kaygı/endişe, korku sonucu oluşur ve bu olgu bir dizi söylem aracılığıyla şekillendirilerek yeniden üretilmektedir.

Yine Ellis' göre (2014: 201), *homofobinin* tek bir konu ya da tek bir kökenden beslenmemesinin de etkisiyle, onun çok çeşitli şekillerde işlemesi ve ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılar. Bu yüzde onun çeşitli şekilleriyle ele alınması daha doğru bir yaklaşım olabilir. Özkan'ın da belirttiği gibi (2014: 386), *homofobik* yaklaşımlar, bütün insanlarda çeşitli oluşumlara karşı görülebileceği gibi, her birinde farklı şekillerde tezahür edebilir. Ayrıca *homofobiyi* besleyen toplumsal ve kültürel hegemonik kalıp yargıların, ortak olabileceği gibi, kişiden kişiye toplumdan topluma hatta süreç içerisinde değişkenlik göstermesi de muhtemeldir.

Bu bağlamda Göregenli'nin saptaması ise (2014: 364), *homofobi* sadece cinsel yönelim farklılıklarına karşı olumsuz duygularla sınırlı kalarak ötekiler yaratmaz, o aynı zamanda heteroseksüel olmayan insanların bazı yurttaşlık haklarının inkâr

edilmesine de yol açmaktadır. Örneğin; eğitim, sağlık, barınma vb. temel insan hakları olan faaliyetlerden mahrum bırakılmaktadır.

Baird'ın belirttiğine göre de (2004: 72-73), *homofobinin* temel kaynağını önyargılar oluşturmaktadır ve bunların çeşitleri vardır. Ön yargıların çeşitleri: Takıntılı (nesnelere her yeri sarmış, kişiyi mahvetmek isteyen, bu nedenle de yok edilmesi gereken komplocular ya da düşmanlar olarak görür), histerik (nefret edilen kişileri "öteki, aşağı ve cinsel açıdan tehdit edici" kişiler olarak görür) ve narsisistik (kendilerinden olmayan kişilerin varlığına tahammül edemezler) gibi farklı kategorilerin kombinasyonlarından oluşmaktadır. *Homofobi* ise, bu önyargıların hepsinden beslenir ve çeşitli söylemler aracılığıyla (günah, suç, doğaya aykırı, hastalık, yurtsever olmama, aile düzenini bozma ve devlet düzenini tehdit etme gibi birçok söylem olabilir.) meşrulaştırılır veya yaygınlaştırılır. *Homofobik* yaklaşım, genellikle heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri olan kişilere karşı gösterilmektedir. Bazı kuramcılara göre bu yaklaşımın nedeni; kişilerin kendi cinsel duygularını bastırmaları sonucu böyle bir tutum oluşturdukları yönündedir. Ayrıca eşcinsellere karşı homofobi tarih boyunca kadınlardan çok erkeklere karşı yönelmiştir. Burada lezbiyenlerin önemsiz görülmesinden ziyade, toplumsal cinsiyet bağlamında kadının erkek karşısındaki konumuyla ilişkilendirilen bir durumun söz konusu olabileceği düşünülebilir.

Giddens'a göre de (2013: 501), *homofobi*; eşcinsellere ve onların yaşam biçimlerine duyulan nefreti, öfkeyi ve bu duyguların sonucu ortaya çıkan davranışları işaret etmektedir ve o, 1960'ların sonlarında ortaya atılmış bir terimdir. *Homofobi*, gey ve lezbiyenlere karşı sadece düşmanca duygular ve şiddet eylemleri şeklinde kendini göstermekle kalmaz, aynı zamanda birçok kültürde yaygın sözlü küfürlerle varlığını göstermektedir. Sözelimi, heteroseksüel bir erkeği küçük düşürmek için kullanılan "ibne" ya da "nonoş" gibi terimlerle ya da gey erkekleri aşağılamak için kullanılan kadınlıkla ilgili "karı kılıklı" ya da "hanım evladı" gibi terimlerle kendini farklı şekillerde ifşa eden bir tür önyargıdır. Her ne kadar bazı toplumlarda eşcinsellik daha kabul görür olsa da, *homofobi* çoğu toplumda tabu haline getirilmiştir ve halen eşcinsellerin cinayete kurban gitme vakaları oldukça sık rastlanan bir durumdur. Warren Blumenfeld'in *homofobiyi* dört farklı kategoride değerlendirdiğini belirten Aşçı ise (2013: 13), bu kategorileri şöyle aktarır:

Kişisel homofobi; cinsel azınlıkların ya zavallı (çünkü mevcut durumları hakkında çaresizdirler) ya da hastalıklı görülecek veya nefret edilecek (çünkü biyolojik ve

psikolojik olarak tam değildirler, doğanın karşısındadırlar, yaşamlarıyla ahlak dışıdır, suçlu ve günahkârdırlar) kişiler olarak algılanmasıdır.

Kişilerarası homofobi; insanlar arasındaki ilişkinin toplumdaki kalıp yargılarla yönlendirilmesidir. Bu durum da, ayrımcılığa ve ötekileştirmeye yol açar. Kişilere yönelik şiddete dönüşecek aşağılayıcı sözler söylemek, yaftalamak ya da fiziksel tacizde bulunmak gibi farklı türleri görülebilir ve bu ayrımcılık aile içi, sosyal çevre ve iş ortamında olabilir.

Kurumsal homofobi; iş, eğitim, dini kurumlar gibi devlet ve özel tüm kurumlarda yaşanan ayrımcılıktır. Bu ayrımcılık genelde yasalarla meşrulaştırılır. Ayrıca dini cemaatlerin bazıları eşcinselleri cemaatlerinden çıkarıp eşcinsellik karşıtı çalışmalar yapmaktadır. Örneğin; bazı kiliseler bu tür çalışmalar yapar.

Kültürel homofobi; toplumsal yapıdaki mevcut normların ayrımcılık ve baskı yaratmasıdır. Eşcinseller hâkim kültürün etkisiyle toplum içinde mümkün olduğu kadar görünmez kılınmaya çalışılmaktadır. Bu olay geçmişteki eşcinsel bireyler yok sayılarak kayıt altına alınmaz ya da ünlü kişilerin cinsel kimliklerine atıfta bulunulmaz.

Gerçekten de bütün toplumlarda gerek toplumsal cinsiyet temelli, gerekse heteroseksüel cinsel tercihi tehdit eden ve toplumsal düzeni bozacağı endişesi sonucu ortaya çıkan bir olgu olsun, bireye ya da gruba yönelik *homofobi* veya *homofobik* yaklaşımlar görülmesi muhtemeldir. Ama her toplumda, bireye ya da gruba karşı oluşan homofobilerin sözlü ifadesi veya eylem boyutuna taşınması aynı oranda olmayabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE ÇÖZÜMLEMESİ

4.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

“Söylem” kavramının Avrupa akademik çevrelerde 1970’lerden sonra yaygın olarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Foucault’nun çağdaşlarından farklı olarak “ideoloji” kavramı yerine söylem kavramı kullanması bu durumun yaygınlık kazanmasında önemli olmuştur (Atabek ve Atabek, 2007: 151). Söylem farklılıkların örüntüsüyle oluşur. Söylemler, dilin biçimsel seviyedeki farklılığından daha çok, bakış açısını dilin anlam seviyesindeki farklılığına çevirir. Söylem analizi, farklılıkları ortaya çıkarır ve bir söylem içinde dönüşen, değişen, mübadele edilen bilgi yapılarını incelemeye alır (Sözen, 1999: 92-93).

Mutlu’ya göre (2008: 262-263), dilbilimde “söylem”, dilin tümcelerinin üstünde örgütlü bir biçimde kullanımınıdır. Foucault, söylemi sadece dünyayı basitçe tanımlamadan öte, toplumsal erkin başat bir görüngüsü olarak açıklamaktadır. Foucault, toplumsal fenomenlerin söylemler içerisinde kurulduğunu ileri sürer ve söylemlerin mevcut bir düşünme-görme biçimi olarak alternatif düşünme biçimlerini yok edebileceğini, dolayısıyla da belli bir iktidar dağılımını destekleyebileceğini açıklamaktadır. Eleştirel söylem analizi, dilin veya benzeri diğer temsil sistemlerinin toplumsal ve ideolojik boyutlarını çözümlmek için kullanılmaktadır. Politize gelenek içinde eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı, eşitsizlik iktidar varlığının gündelik dil kullanımını nasıl etkilediğini ön plana çıkararak, dil içinde toplumsal eşitsizliklerin pekiştirilmesi, yarışma veya müzakere edilme biçimine önem verir.

Söylem analizinin, metinlerin veya dilin semantik ya da sentaktik yapısını incelediği belirtilmektedir ve söylemlerin hem *dilbilimsel* hem de *sosyo-kültürel* boyutları üzerinde durduğu ifade edilmektedir. Ayrıca verilen mesajların anlamının ne olduğunun açıklanabilmesi için anlambilimsel (semantik), sözdizimsel (sentaks) ve göstergebilimsel (semyoloji) yazılı, sözlü ve görüntülü mesaj üzerinden çözümlenmesi ihtiyacı ortaya çıktığı belirtilmekte ve söylem analizi temel kavramları şöyle açıklanmaktadır:

Anlambilimsel (Semantik): Anlambilimsellik söylemleri, sözcük ve cümlelerin dilbilimsel anlamlarıyla ilişkilendirilerek açıklanması gerekliliğine cevap verir. Anlambilim, metnin veya söylemin içinde ve dışında bulunan tüm anlam ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Anlambilimde bu inceleme yapılırken *metin* ile *kullanıcı* arasındaki ilişkiler de dikkate alınmaktadır.

Söz dizinsel (Sentaks): Söz dizinsellik, sözcükleri gerek cümle içinde gerekse ifadenin bütününde buldukları yere göre anlamlandırmayı hedeflemektedir. Bir sözcüğün cümlenin başında, sonunda veya ortasında yer alması, o ifadenin anlamlandırılmasında farklılıklar ortaya çıkarmaktadır.

Göstergebilim (Semiyojji): Göstergebilim/Semiyojji, söylemin/dilin analiz edilmesinde simgelerden yararlanmayı amaçlar. Göstergebilim bir metni ya da söylemi çözümlerken, kendi içerisinde tutarlı olup metnin anlam evrenine, yüzeysel ve derin düzeylerdeki yapısını açıklamaya yönelik bir sistematik izlemektedir. Ayrıca kullandığı çözümlene araçlarıyla belirlediklerini sürekli denetlemektedir (Çelik ve Ekşi, 2008: 107)

Yukarıdaki bilgilerden hareketle söylem analizini birkaç cümleyle açıklamak gerekirse, söylemlerin kültürlerden, tarihten, sosyo-ekonomik koşullardan, güçlü ve güçsüzden, kimin ne söylediği, sözcüklerin dizilişi, tutarlı olup olmaması ve kontrol edilmesine kadar hepsinin ayrı ayrı önemi olduğu görülmektedir. Bu söylemleri ortaya çıkaran veya oluşturan olguları uzam-zaman, yerel-genel bağlamında, güçlü-güçsüz, doğal ya da yalıtılmış sözlü, yazılı veya görsel ifade edilmiş biçimleri ve ilintili oldukları ile ilişkisini irdeleyerek çözümlene yapmaktadır diyebiliriz.

4.1.1. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Van Dijk'ın (2005: 319-322) ifadesinde de belirtildiğine göre, söylem yoluyla toplumsal denetim uygulamasının önemli bir şartı, söylemin denetimi ve bizzat söylem üretimidir. Bu bağlamda temel sorular şunlardır: Hangi durumlarda kim, kime, ne söyleyebilir ya da yazabilir? Farklı söylem biçimlerine veya türlerine ya da söylemin üretim araçlarına erişme imkânına kim sahiptir? Bu soruların cevabı büyük önem taşımaktadır. Çünkü toplumdaki güçsüz bireylerin metin ya da konuşma biçimlerine erişme olanağı daha sınırlıdır. Güçsüz bireyler ancak gündelik yaşamdaki konuşma pratiklerinde gerek iş arkadaşlarıyla gerek aile içinde kendilerini ifade etme imkânına sahiptir. Nihai olarak güçsüzlerin (çocukların, mahkûmların, kadınların vb.) söyleyeceği neredeyse hiç bir şeyleri yoktur. Toplumdaki ekonomik, siyasi ve

statü olarak daha güçlü olan gruplar ve bunların üyeleri yaygın olan ve çeşitli söylem rollerini, türlerini, vesilelerini ve üsluplarını denetlerler ya da bunlara ulaşma olanağına ve/veya mülkiyetine sahiptirler. Bu güçlü gruplar söylemin/dilin biçimlerini, başlıkları, enformasyon argümanlarının seçimini ya da sansürlenmesini ve retorik işlemlerin doğasını belirler. Kendilerine tabi olan güçsüz gruplarla girdikleri biçimsel diyalogları denetlerler ve bu güçlü grup üyelerinin tercihe dayalı erişim ve/veya sunumları, toplumsal iktidarın kitlesel dolayımından geçerek yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynar. Bu noktada söylem ve iktidar arasındaki ilişki iç içe girmiş bulunmaktadır. Oysa toplumdaki ekonomik, siyasi ve statü olarak güçsüz olan gruplar resmi söylemin ve medya söyleminin sadece pasif alıcılarıdır. Nitekim kitle medyası örgütleri ve bunların anonim sahipleri söylemin hem finansal hem de teknolojik üretim koşullarını denetlemektedir. Toplumsal denetim biçimleri farklı iktidar yapılarında değişik meşrulaştırma biçimleri uygulayarak farklılaşabilir. Meşrulaştırma biçimlerindeki bu farklılıklar söylemin çeşitli türlerinde, haber başlıklarında, vesilelerinde ve üsluplarında belirgin olarak görülebilir. Bu bağlamda medya pratiklerinin iktidarın düzenlemelerine karşı muhalefet ve eleştiriye yer verdiği durumlar ve zamanlarda bile esnek ama başat bir oydaşmanın sınırları içerisinde kaldığı görülür.

Van Dijk, *haberi bir söylem olarak değerlendirmektedir*; çünkü haberin içinde yeniden üretildiği toplumsal biçimlenme ve söylemsel biçimlenmenin sorgulanması gerektiğini savunur ve söylem analizi, içerik analizi gibi incelenen metni toplumsal bağlamdan soyutlayamaz. Haberin söylem olarak değerlendirilmesi ve çözümlenmesi haberin hazırlandığı süreçlerden ve toplumsal yapı içerisinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinden koparılmadan incelenmesine olanak sağlar (Kula,2002: 191). Ayrıca Van Dijk eleştirel söylem analizi ile *güç ilişkileri, değerler, ideolojiler, kimlik tanımlamaları* gibi farklı toplumsal olguların dilsel kurgulanması aracılığıyla bireylere ve toplumsal düzene nasıl yansıdığı ve nasıl işlediği üzerine eğilmektedir (2003; aktaran; Çelik ve Ekşi, 2008: 113)

Van Dijk, haberi makro ve mikro yapılar şeklinde iki bölüme ayırarak incelemektedir ve makro yapı iki başlık altında ele alınır: “Tematik çözümleme ve şematik çözümleme.” Haberler, hikâyeler ya da savlar gibi, bir hiyerarşik şemayı izlemektedir. Bu şema içerisinde başlık haber girişi beraber özetleme yapmakta ve aynı zamanda bunlar, metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorunda olan özetlemenin yanı sıra, metne giriş görevini de yürütmektedir. Makro yapıda iktidar

yapılarının hangi söylemler ya da söylemsel farklılıklarla dışa vurulduğu ya da meşrulaştırıldığı incelenmektedir ve kullanılan haber kaynaklarına, haberlerin tekdüze ve benzer biçimde sunumu, haber başlıklarının seçimi, haberlerde yer alan aktörlerin olumlu-olumsuz aktif ya da pasif nasıl sunulduğuna bakılmaktadır. Mikro yapılarda ise, sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik çözümlenmeleri yapılmaktadır. Aktif ya da pasif yapıyla kurulan bir cümlenin anlamı farklı olabilmektedir. Bölgesel uyumda, birbirini takip eden cümlelerin ve cümlenin bölümlerinin birbiriyle olan ilişkilerine bakılmaktadır. Nedensel ilişkilerde cümle içerisinde nedensel bağlar aranmaktadır. İşlevsel ilişkide genel ifadeli bir cümlenin açılımının bir sonraki cümlede bulunup bulunmadığı kontrol edilmektedir. Kavramsal referans ilişkilerde, bir cümlede yer alan bir kavramla sonraki cümle arasındaki “kayıp bağlar”ın kurulup kurulmadığı irdelenmektedir. Sözcük seçimleri, ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Sözcük seçimlerindeki farklılık yoluyla, sosyal aktörler ve/veya sosyal katılımcılar hakkındaki temel inançlar ve ideolojiler ortaya çıkartılabilir. Haberin retorğinde ise, ikna edici veya inandırıcı veriler aranmaktadır. Fotoğraflar da ikna edici ve inandırıcı olma örneği göstermektedir (Özer, 2011: 83-84).

Kısaca anlamı belirleyen en önemli öge, söylem içinde bir iktidar ilişkisinin devam ettiğini gösteren durumdur. İktidar ilişkisi içerisinde taraflar kendi anlamlarını üretirken, öncelikle dışladıkları konu, olay veya kişileri düzenleyerek kendilerine yer edinirler. Haberlerde sunulan örgütlü karşıtlıklar, toplumsal nedenlerinden ayrışarak ve bağlamlarından kopartılarak üreilmeye devam edilir. Böylesi bir muhalefet, “biz” ve “onlar” karşıtlığında sürdürülür. Van Dijk’ın eleştirel söylem analizine temel oluşturan karşıtlıklar, “bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula, olumsuzları vurgulama, onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula, olumlu şeyleri vurgulama” ilkesinden yola çıkar (Koç, 2012: 205). Böylece yukarıda Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi, yapılması amaçlanan çalışmaya dayanak olması bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesi ışığında ele alınacak olan bu çalışma kapsamında LGBTT bireylerinin nasıl temsil edildiği, biz ve öteki inşasının nasıl kurgulandığı yerel basından temsil için seçilen yayınlarda yer bulan LGBTT bireylerle ilgili haberler ve bir şekilde herhangi bir haber içinde LGBTT bireyleri hakkında geçen ifadeler incelenerek açıklanmaya çalışılacaktır.

4.1.2. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Sınırlılıkları

Teun A. Van Dijk'a göre *söylem çözümlemesi*, dil çalışmalarında ağırlığı tek tek sözcüklerin, deyimlerin ya da cümlelerin incelenmesinden, yapıların ve işlevlerin çözümlenmesine, zira söyleme kaydıran bir yaklaşım olup bazen cümlenin ifadesindeki dilin analizidir (Kula, 2002: 190). Van Dijk için *söylem çözümlemesi*, dile ve dilin kullanımına ait teorik ve yöntemsel bir yaklaşımı temsil eder. Bu bağlamda çözümlemenin konusu kapsamında yer alan söylemler; *metinler, mesajlar, konuşmalar, diyaloglar ve haberleşmeler* aracılığıyla belirlenmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi, temel olarak sosyal gücün yaratmış olduğu baskı üzerine eğilmektedir. Toplumdaki güç ve eşitsizlik dengesinin kamusal alandaki yazılı ve sözlü dilde her gün yeniden üretilerek nasıl sunulduğunu inceler ve böyle muhalif bir araştırmayla, eleştirel söylem çözümleyicisi ortada tavrı alır ve toplumdaki sosyal eşitsizlikleri meydana çıkarmayı amaçlar. Fakat bunu yaparken, söylemsel içerik çözümlemesinden öte, dil-gramer çözümlemesine dayanan bir yöntem izlemektedir (Şeker ve Diğer., 2013: 175-176). Söylem analizinin ele alınmış ilkelerini Van Dijk şöyle sıralar:

- Söylem analizi, metin ve konuşma halinde bulunan söylemler üzerine eğilir.
- Söylem, söylemin yerel ve genel bağlamı içinde ele alınır. Söylemin geçtiği uzam-zaman, taraflar ve bu tarafların iletişimleri ve sosyal roller, normlar ve değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar olabilir.
- Söylem, sosyo-kültürel bağlam içinde sosyal uygulamanın doğal bir şekli olarak ortaya çıkar.
- Söylem birimleri, ardarda gelen birimlere (her birim bir önceki ya da sonraki birimle ilintili olarak) bağlı olarak açıklanmaktadır
- Söylem analizi, söylemin düzeyi ve katmanlarıyla ilgilenmenin yanında bunlar arasındaki karşılıklı ilişkiyle de alakalıdır.
- Dil kullanıcıları ve analistler “anlam” la ilgilenir ve özel iki soru türü üzerinde durur ve neden bunu söyledi ya da bu durumda aslında kastettiği şey ne?”
- Genelde dil söylem ve iletişim kurallı, hüküm verici faaliyetlerdir. Bunlar, hem katı/kuralcı dilbilgisi kurallarından, hem de esnek eleştiriye açık etkileşim ilkelerinden meydana gelmektedir.
- Söylem analizi, söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, görmezden geldikleri ve ikilemede kaldıkları üzerinde de durur (Van Dijk, 1997; aktaran; Çelik ve Ekşi, 2008: 108).

Söylem analizi, sözcüklerin, metinlerin hem yapısal hem de işlevsel ne, neyi, nerede, ne zaman, nasıl ifade ettiğini açıklığa kavuşturmaya çalışır. Bunu yaparken, mevcut metinler ve sözcükler kimler tarafından oluşturulmaktadır? Oluşturulanlar kimlerin yararına hizmet etmekte, kimleri bu metinler ve sözcükler ile üretilen ideolojinin baskısı altında tutmaya çalışmaktadır? Söylem analizi, sözlü, yazılı ve görsel dili, özünden veya doğal biçiminden soyutlamadan dar ve geniş bağlarını da dikkate alarak analiz etmekte ve çözümlenmeye çalışmaktadır, diyebiliriz.

4.1.3. Teun A. Van Dijk Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Önemli Soruları

Toplumsal pratiklerin birçoğu ideolojiler tarafından uyarılabilir. Van Dijk'ın (2003: 43-44), açıklamalarında da görüldüğü gibi, bu pratikler birbiriyle etkileşimde olan kadınlar ve erkekler, cinsiyet ayrımcılığı ya da feminizm gibi çeşitli cinsiyet ideolojilerini sergileyebilirler ve farklı etnik ya da ırksal grupların üyeleri ırkçı, etnik ayrımcı ya da ırkçılık karşıtı ideolojilerini ortaya koyabilirler. Bireyler, toplumsal grupların üyeleri olarak harekete geçtiği andan itibaren ideolojilerini eylemlerine ve etkileşime taşıyabilirler. Bu nedenle, erkekler kadınlara, beyazlar siyahlara, gençler yaşlılara, zenginler fakirlere ve heteroseksüeller eşcinsellere karşı çeşitli ayırım uygulayabilirler. Bu ayırım *yazılı*, *görsel* ve *konuşma* yoluyla olabilir. Ancak ideolojiler konuşmayı tamamlayan veya tek başına anlam ifade eden farklı davranış kalıplarıyla (el kol hareketleri, yüz ifadeleri, vücudun duruşu ve mesafe gibi) da gerçekleştirilebilir. Cinsiyete yönelik ayrımcı ideolojiler, kadınlar ve erkekler arasındaki günlük etkileşimlerin neredeyse tüm biçimlerini yönlendirebilir. Benzer yorumlar farklı etnik, ırksal, dini ya da direnme arasındaki ilişkiler tarafından denetlenir ya da denetlenmesin başka grupların üyelerinin günlük eylemleri, bu grupları tanımlayan ideolojilerin yönlendirdiği birçok yöntemde kendini fark ettirebilir. Bu şekilde, grup üyeleri hükmedilen grupların üyelerini sonsuz sayıda usta yöntemlerle tipik olarak sıra dışı kılabilir ve olumsuzlayarak ötekileştirebilir ve/veya dışlayabilir ya da toplumda var olan ve çözülmesi gereken bir sorunmuş gibi görebilir. Bu eylemleri çeşitli yollarla (onları kendi ülkelerine, şehirlerine, mahallelerine, firmalarına ya da evlerine kabul etmeyerek) gerçekleştirebilir. Ayrıca onları fiziksel kabalığın tacizin ya da şiddetin çeşitli biçimleriyle olduğu kadar hiçbir haklı zemine dayanmayan bir şekilde eleştirerek yapabilir. Bu ideolojik veya egemen kültür dayanaklı ayrımcılığın ve ötekileştirmenin pek çok biçimi, sözlü ya da metinsel aktarımların dili/söyleminde de etkin görülebilir.

Bu bilgilerden hareketle yapılması amaçlanan çalışmanın kapsamında incelenen gazete haberlerinin dilini/söylemini ideolojik zeminlere yerleştirip yerleştirmedeği, mevcut haberlerin Van Dijk'ın söylem çözümlemesi metodunu farklı sorularla zenginleştiren Bell'in soruları temel alınarak çeşitli sorular yöneltilip, çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Temel alınan sorularının aşamaları: Bireyler nasıl atıfta bulunuyorlar? Bu bireyler hangi toplumsal özelliklerle anılıyor? Bu bireylere karşı uygulanan ötekileştirme, ayırım, baskı hangi araçlarla yapılıyor? Haberlerde yer bulan kanıtlar hangi bakış açısıyla sıralanıyor? Toplumsal aktörler nasıl değerlendiriliyor? Ne tür toplumsal pratiklere atıfta bulunuluyor? (Bell, 1991: 126-127; aktaran; Şeker ve diğer, 2013: 176).

Yukarıdaki sorular yapılması amaçlanan bu çalışma için sorulması gerekli olduğu düşünülen sorulara dayanak oluşturmaktadır. Bu bağlamda, biz ve öteki nasıl kurgulanmıştır? Ötekinin kurgulandığı cümlelerde sıfat kullanılmış mı? Kullanıldıysa olumlu sıfatlar mı, yoksa olumsuzlayan sıfatlar mı kullanılmıştır? Cümle yapıları karmaşık ve uzun mu ya da kısa ve düz yapılardan mı oluşmakta? Mevcut cümle yapılarında incelen gazetelerin ideolojik yapılanması belirgin bir biçimde yansıtılmış mı veya yansız/tarafsız habercilik anlayışı mı görülmekte? Yüklemler aktif mi ya da pasif yapılarla mı oluşturulmuştur?

Eleştirel yaklaşım, medyanın belli başlı güvenilir kaynakları aracılığıyla *hâkim ideolojinin* ve dolayısıyla *söylemin yeniden üreticisi* olduğunu belirtmektedir. Eleştirel yaklaşımın ifadesiyle *haber yapılanmış bir süreçtir*. Haber üretim süreci haberin nesnel ve objektif/tarafsız olarak yansıtılabileceği yanılsaması üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla haberler toplumsal, ekonomik ve siyasal bağlamlarından izole edilerek oluşturulmaktadır. Ayrıca eleştirel yaklaşım haberin bir söylemi olduğunu savunur ve medyanın kendine özgü bir gerçeklik sunduğunu belirtir. Haberlere bakıldığında alıntılara yer verildiği; üstelik yoruma açık olmadığı görülmektedir. Ancak bu, medyanın ortaya koyduğu gerçeklikten ziyade, açıklamaları tırnak içinde verilen kaynakların meydana getirdiği gerçeklerdir (İnal 1997b:6; aktaran; Işık ve Özer, 2000: 69-70). Öyle ki, haber kaynakları kendi sözlerinin haber değeri taşıdığını bilmekte ve istekleri doğrultusunda muhabirleri yönlendirebilmektedir. Böylece haberi meydana getiren neredeyse muhabir olmaktan çıkıp, haber kaynakları olmakta ve medya hâkim söylemin yeniden üreticisi durumunda kendine bir yer edinmektedir (Van Dijk, 1994: 281).

Medya söyleminin haber değerleri ve mesleki normlar aracılığıyla kontrol edildiğini belirtir ve medya kurumları kamuoyu oluşturmak için, bilgi akışını aktif bir şekilde kontrol ederken, aynı zamanda alıcılarına/okuyucularına/izleyicilerine olayları ayıklar, tespit eder ve sunar. Böylece haber yapma sürecinde medya kurumları ideolojik ve politik işlevleri kapsamında, gerçekliği kurgulamakta ve ideolojinin medyadaki yansımaları ikna etme odaklı oluşturmaktadır. Doğalındaki ve basit yayınlama sürecindeki ideoloji, politik bir ideolojidir ve dilin kullanımından yansıtılmaktadır. Bu durumda medya söylemi haber toplama faaliyetinin bir ürünü olarak görülemez. Haber üretimi olayların taraflı ya da tarafsız doğrudan bir sunumu değildir, ama söylem sürecinin bir formudur. Çünkü bu haberler olaylara ender olarak tanıklık ederler ve çoğunlukla haberlerin görgü tanıklarının ifadelerinden, basın toplantılarından, akredite kaynak ifadelerinden, söyleşilerden, dokümanlardan, diğer medya kuruluşları ve ajanslardan elde edilen bilgiler ile ortaya çıkarılır. Dolayısıyla haberin yapılışması, genellikle mevcut söylemlerin yeniden üretilmesini içermektedir. Yani haberin kendine özgü söylemi bulunmaktadır ve bu söylemde toplumdaki diğer söylemlerle bir şekilde bağlantılıdır (Van Dijk, 1983: 28; aktaran; Işık ve Özer, 2000: 69-70).

Yukarıdaki bilgiler ışığında medyanın belli kaynaklardan yararlanarak hâkim ideolojinin yeniden üretiminde önemli bir rolü üstlenmesi, medyanın her alanında görülebilir. Yerel medya haberlerinin de, mikro düzeydeki aktarımında baskın kültürün ve çıkar gruplarının lehine olacağı düşünülen bir yaklaşımla, gerçekleri özünden kopararak yeni gerçekler yaratılması üzerine kurgulanması ve aktarılması muhtemeldir. Ayrıca yerel medya dili/söylemi yeniden üreterek yaygınlık ve meşruluk da kazandırabilir.

4.2. 2009-2014 Yılları Arasında Yerel Basında LGBTT Temsili (Gaziantep-Örneği)

Yapılan bu çalışma çerçevesinde, 2009-2014 yılları arasında Gaziantep Yerel Basın'ı temsilen *Sabah*, *Hâkimiyet*, *Telgraf*, *Gaziantep 27*, *Ekspres* ve *Olay* gazeteleri seçilmiştir ve LGBTT bireylerle ilgili doğrudan ya da farklı haber başlıkları altında dar anlamda da olsa yer bulan bütün haberler taranmıştır. Temsil için seçilmiş olan gazetelerin yetkili kişileri tarafında, gazetelerin yayın politikasının nerede konumlandırıldığı bilgisinden de hareketle, analiz edilen haberlerde “biz” ve “öteki” kurgusunun nasıl oluturulduğu ve tarfsız/yansız habercilik anlayışına sahip olup, olmadığı ayrıca gazetelerin haberleri aktarma biçimi, konumlandırılışı ile

parelel mi ya da LGBTT bireyleri nasıl temsil edilmiş? Bunlar, saptanmaya çalışılmaktadır

Cinsel Kimlik Farklılıklarını Aktarma Biçimi Tablosu

<i>GAZETELER</i>	<i>OLUMLAMAK</i>	<i>OLUMSUZLAMAK</i>	<i>NÖTR</i>	<i>TOPLAM</i>
<i>SABAH</i>	3	7	11	21
<i>HÂKİMİYET</i>	1	5	3	9
<i>EKSPRES</i>	1	5	2	8
<i>GAZİANTEPP27</i>		1		1
<i>OLAY</i>		2	2	4
<i>TELGRAF</i>	1	2	2	5
<i>GENEL/TOPLAM</i>	6	22	20	48

Yukarıdaki tabloda; yazılı yerel basını temsil için seçilmiş olan gazetelerden elde edilen toplam haberler sayısal olarak verilmekte ve bu haberlerin nasıl kurgulanmış olduğunun genel dağılımı yansıtılmaktadır. Yapılması amaçlanan çalışmanın aşamalarına göre haberlerin anlam üreten bölümleri çözümlenecektir. Haberler, doğrudan LGBTT bireyleri konu alan ve farklı başlık altında çeşitli konularla ilişkilendirilerek dolaylı şekilde yer verilen haberlerden oluşmaktadır.

4.3. Makro Yapılar

Van Dijk'a göre haberler makro önermelerden oluşmaktadır. Bunlar, genellikle temalardır ve birden fazla temadan oluşabilir; tema ise, söylem içinde yapılandırılmıştır. Ayrıca bu yapılar da, makro kurallar aracılığıyla söylemden meydana gelmektedir. Bunlar, üç aşamalıdır ve söz konusu olgular aracılığıyla söylem içinde enformasyon kısıtlamasına gidilir ve haberin ana fikri verilerek özetleme yapılabilir:

- 1- Enformasyon eksiltimi: Başlıkta yer, dönem ve zaman gibi bilgilerin verilmemesi.

- 2- Genelleştirme: Örneğin, kedi, köpek ve muhabbet kuşu gibi hayvanların tümünün evcil hayvanlar olarak genelleştirilmesi.
- 3- Kurgulama: genelleştirmeye benzer fakat isimlerden çok fiillere, kişilere veya eyleme yöneliktir.

Buradaki kurallara uyulması, uzun bir metnin kısaltılmasını sağlayabilir. Ayrıca haberin şematik özelliğini de işaret edebilir. Haberin şemasında ise, başlıklar haber girişi, ana olay, bağlam bilgisi oluşturmaktadır (Özer, 2011: 87). Yapılması amaçlanan çalıma için makro yapılardan yararlanılması planlanmaktadır.

4.3.1. Başlıklar

Van Dijk'a göre haber analizlerinde *manşet* ve *başlıkların* önemi büyüktür; çünkü okuyucunun ilk dikkatini çeken noktalardır. İdeolojik ve yönlendirici öğeler taşıyabilir. Bu sebeple verdiği mesajlar büyük önem taşımaktadır; ayrıca başlıklardan haberin temasını öğrenmek mümkündür. Başlıklarda ve manşetlerde yer alan kelimeler, kullanılan noktalama işaretleri, renklendirmeler ve yer verilen alıntılar eleştirel söylem analizinin önemli bir ayağını oluşturan başlıkların ve manşetlerin incelenmesini önemli kılan unsurlardan bazılarıdır. Okurların gazetede çıkan haberlerden hangilerini seçip okuyacaklarına karar verme noktasında başat belirleyicilerdir ve metnin okunma biçimini etkileme potansiyeline sahiptirler. Haber başlığının taşıdığı özellikler bütün haberler bağlamında düşünülme de, belli ölçülerde haber metnine de yansımaktadır (Özerkan, 2009; aktaran; Aşçı, 2013: 44).

4.3.1.1. Sabah

69 yıllık bir geçmişe sahip olan Sabah Gazetesi'nin editörü olan Nurgün Balcıoğlu ile yapılmış olan görüşme sonucunda gazetenin yayın hayatına başladığı günden bu yana hiç el değiştirmedeğini ve yayın politikalarının azınlıklar konusunda *pozitif ayrımcılık* yapan bir yaklaşıma sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca istihdam konusunda her zaman azınlık gruplara öncelik tanıyabilecekleri ifade edilmiştir. Bu ifadelerden hareketle yerel basını temsil için seçilmiş olan Sabah Gazetesi'nin yayın politikasını *sosyalist bir yaklaşım* zeminine yerleştirdiği görülmektedir.

Başlık: "Türkiye'de zina ve eşcinsellik var" (30 Kasım 2011).

Başlık düz anlamlı kullanılmış ve haber metninden alıntılanmıştır. Başlıkta noktalama işareti, renklendirme ve görsel de kullanılarak başlığa dikkat çekilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca başlıkta cinsel kimliği olumsuzlayan bir yaklaşım söz konusudur; fakat haberin 5'inci sayfadan verilmesi cinsel kimliği olumsuzlayan

mevcut haberin önemini azaltmaktadır. Her okuyucu haberi baştan sona ve/veya bütün gazetenin haberlerini okumayabilir fakat gazetenin satış stantlarındaki sunuluşunda ön plana çıkarılmak istenen haberin her okuyucu tarafından görülmesi sağlanabilir. Dolayısıyla başlık ve görselin konumlandırılışı, renklendirmeler ve kaçınıcı sayfadan verildiği, okuyucunun dikkatini çekecek biçimde yerleştirilebileceği gibi haberin gizemli ve önemsizleştirilerek de aktarılmasını sağlayabilir. Burada cinsel kimliği olumsuzlayan haber, verildiği sayfa bağlamında değerlendirildiğinde, görülen o ki, azınlık gruplara karşı pozitif ayrımcı bakış açısıyla yayın çizgisi konumlandırılan Sabah Gazetesi'nin, yayın anlayışıyla paralellik gösterdiği muğlak bir durum olarak görülmekle birlikte, cinsel kimliği ön plana çıkarmaya çalışması, konumlandırılışıyla tezatlık oluşturmaktadır. Başlık, aktarılmak istenen ana olayı büyük oranda yansıtmaktadır.

(Üst başlık: Katil yeğen “Bana da Saldırdı...”)

Başlık: Öldürülen amca homoseksüel çıktı! (25 Ocak 2012).

Başlık, yan anlamlı verilmiştir ve ana olayın gerekçesi gösterilen olgu başlıkta noktalama işareti kullanılarak ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır. Üst başlıkta olayın nedenleri arasında gösterilen eylemlerden birine yer verilmekte, noktalama işareti kullanılarak ve siyah zeminden yansıtılarak okuyucuda dramatik bir gerekçe çağrışımı uyandırması amaçlanmakta ve yine ana olayın nedenlerinden birine dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca başlıkta öldürülen kişinin cinsel kimliğine vurgu yapılması ve cinayeti işleyen kişi için kullanılan katil sıfatı, tarafsız/yansız olma ilkesiyle çelişirken, haberi yansıtan başlığın olayın öznesi durumundaki kişiler için ötekileştirici ve şiddet temelli kurgulandığı görülmektedir. Haberin diğer yansıtılış olgularına bakıldığı zaman gerek cinsel kimliğin vurgulanması, gerekse kullanılan sıfat ve gösterilen gerekçeler bağlamında dikkat çekilmesi gereken bir haber izlenimi oluştururken, 7'nci sayfadan yer verilerek önemini zayıflatılmaktadır.

Başlık: Homoseksüel ağabeyinin boğazını kesti! (5 Temmuz 2012).

Başlık, düz anlamlı verilmiştir; ana olayı büyük ölçüde yansıtmaktadır. Ayrıca cinsel kimliğe vurgu yapılarak, “kimliğin farklı olursa böyle canice öldürülmeyi hak edersin” iması yaratılmakta; şiddet temelli kurgulanmakta ve başlıkta noktalama işareti kullanılarak cinayetin işlenme şekline dikkat çekilmektedir. Habere 7'nci sayfadan verilerek sadece kendi hedef kitlesine yönelik ve önemsizleştirilerek yansıtıldığı görülmektedir.

Başlık: Yeni partide kadın, yaş, LGBT ve engelli kotaları var (27 Kasım 2012).

Başlık, haberin içeriğine dair belli bir duyurum çağrıştırırken, haber girişi okunduğu zaman, başlığı yansıttığı genel bilginin özele doğru ayrıntılı verildiği görülmektedir. Ayrıca başlık ve haber metninin tamamı siyah zeminden yansıtılmıştır. Burada azınlık grupların yaşamış olduğu güçlükler siyah rengin yarattığı çağrışımla metaforlaştırılmıştır.

(Üst başlık: İnsanlığın öldüğü nokta...)

Başlık: Öldürülen eşcinsel olunca kimse sesini çıkarmıyor! (24 Şubat 2014).

Haber yan başlıkla verilmiş ama ana olaya belli bir duyurum yapmaktadır. Haber girişi okunduğu zaman, ana olayı yansıttığı görülmektedir. Başlıkta noktalama işareti kullanılarak cinsel kimliği farklı olan bireylerin yaşamış olduğu sorunlara toplumun ve yetkililerin duyarsız kaldığına vurgu yapılmak istenmiş ve üst başlıkta kullanılan ifade ile insanların duygularına dokunarak duyarlı olmaya bir çağrı vardır. Ayrıca olay anını yansıtan renkli görsel ve başlığın renklendirilmesi dikkat çekici, inandırıcı ve gerçekçi bir izlenim oluşturmaktadır. Üstelik haberin 1'inci sayfadan verilmesi, LGBTT bireylerin haklarını aramaları herkes tarafından görülsün veya farkedilsin izlenimi yaratması, tarafsız bir yaklaşım olduğunu yansıtmaktadır diyebiliriz.

Başlık: Sevda B. isimli transseksüelin katil zanlısı yakalandı (10 Mart 2014)

Haber düz anlamlı başlıkla aktarılmış ve cinsel kimliğe vurgu yapılmıştır. Başlık ana olayı yansıtmaktadır ve iki adet arşiv görseli, renklendirme de kullanılarak haberin öznesi durumundaki maktul hakkında daha açıklayıcı bilgi verilmiş ve olayın inandırıcılık etkisi güçlendirilmiştir. Haber 3'üncü sayfadan aktarılarak LGBTT bireylerin yaşadığı mağduriyetler magazinselleştirilmiştir.

Sabah Gazetesi'nde yer alan ve doğrudan LGBTT bireylerle ilgili haberlere bakıldığı zaman, gazete cinayet ve olumsuzluk çağrıştıran haberleri, her ne kadar dikkat çekici başlıklarla, cinsel kimlik ve şiddet temelli kurguladığı görülse de, arka sayfalarda yer vererek sadece kendi okuyucusunu bilgilendirdiği ve önemini azalttığı gözlemlenmektedir. Fakat LGBTT bireylerin haklarını aradıkları haberlere bakıldığı zaman, 1'inci sayfadan aktarılarak gazetenin stantlardaki sunuluş avantajından yararlanmış ve neredeyse herkesin dikkatini çekecek biçimde konumlandığı görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle Sabah Gazetesi LGBTT bireylerin güçlü yönlerini veya haklılıklarını herkese duyurarak onların toplum tarafından varlıklarının kabulünü destekler gibi düşünülebilir, ama aynı haberlerde sürekli cinsel kimliğe vurgu yaptığı için okuyucuda ötekileştirici bir çağrışım da

uyandırması kaçınılmazdır. Böylece konumlandırılmış olduğu yayın politikasıyla haberleri yansıtma biçimi arasında paralel bir haber kurgusundan daha çok, tezat bir durumun ortaya çıktığı saptanmaktadır.

4.3.1.2. Hâkimiyet

2000 yılında yayın hayatına başlayan Hâkimiyet Gazetesi'nde görüşülen yetkili kişi Merve Tanrıöver; gazetenin kurulduğu günden bu yana hiç el değiştirmedini, yayın politikasını aynı çizgide devam ettirdiğini belirtilmiş ve merkezde konumlandırmıştır. Yani gazetenin herhangi bir pozitif ayrımcılık yapmadığını, haber değeri taşıyan her türlü haberi objektif veya tarafsız yayın anlayışıyla aktardığını açıklamıştır.

Hâkimiyet Gazetesi'nde toplam 9 habere rastlanmıştır fakat bu haberlerin başlıkları çalışmanın amacına yönelik anlam üretmediği için başlıklar çözümlemesinde yer verilememiştir.

4.3.1.3. Ekspres

Gazeteden herhangi bir yetkiliyle görüşme yapılmamıştır; çünkü gazeteden görüşme talebine yanıt alınamamıştır. Dolayısıyla gazete yetkililerinin yayın çizgisi konumlandırmaları Ekspres Gazetesi için söz konusu değildir. Ekspres Gazetesi'nin 43 yıllık bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir.

Başlık: Travesti kardeşini hastane de öldürdü (8 Ekim 2011).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiştir. Başlık okunduğu zaman ana olaydan genel bir duyurum vardır. Başlıkta cinsel kimlik vurgulanmış ve olumsuz bir çağrışım yaratmaktadır. Haber girişinde, cinayetin meşrulaştırılmasını olumlayan ifadelere noktalama işareti kullanılarak dikkat çekilmek istenmiştir. Olayın öznesi durumundaki kişilerden cinayet zanlısının olay sonrası siyah-beyaz görseli kullanılarak, cinayet zanlısının durumu dramatik yansıtılarak dikkat çekilmek istenmiştir ve haberde ana olay belli ölçüde yansıtılmıştır. Ayrıca haber 2'nci sayfadan verilmiştir.

Başlık: Eşcinsel polis (18 Temmuz 2012).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiş olup, cinsel kimlik vurgulanmış ve olumsuzlayan bir çağrışım yaratmaktadır. Ayrıca başlık büyük punto ve büyük harf kullanılarak daha da dikkat çekici olmaktadır ve haber 5'inci sayfadan verilerek magazinselleştirilmiştir

Başlık: Transseksüel cinayetine tepki eylemi (24 Şubat 2014).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiş; ama enformasyon eksikliği vardır. Çünkü genel bir ifade kullanıldığı için ana olayı genelleştirmiş durumdadır. Ancak haber girişi okunduğu zaman ana olay hakkında fikir vermektedir. Kullanılan renkli görseller ise başlığı yansıtır niteliktedir. Haberin 1'inci sayfadan verilmesi LGBTT bireylerin hakların aramalarını destekler bir yaklaşım olarak düşünülebilir; fakat başlıkta cinsel kimliği vurgulamak aynı zamanda ötekileştirilmenin de bir ifadesi olarak değerlendirilebilir ve başlıkta, mevcut olayın ötesine tüm cinsel kimlik cinayetlerine tepki gösterildiği yansıtılmaktadır.

Ekspres Gazetesi'nin haber başlıkları genel olarak değerlendirildiği zaman, başlıklarda ve haber girişlerinde cinsel kimliğin sürekli vurgulandığı, ön plana çıkarılmak istendiği ve olayın başat sebebi olarak dikkat çekilmeye çalışıldığı görülmektedir. Böylece bazı haberlerin cinsel kimliği ötekileştirici bir yaklaşımla kurgulandığı dikkati çekmektedir. Bu durum, cinsel kimlik farklılıklarını olumlayan veya yansız bir habercilik anlayışından yoksun olduğunu göstermektedir.

4.3.1.4. Gaziantep 27

1994 yılında yayın hayatına başlayan Gaziantep 27 Gazetesi'nin kurucusu Ökkeş Özekşi ile yapılmış olan görüşmede gazetenin kurulduğu günden beri hiç el değiştirmedeği ve aynı yayın politikasıyla devam ettiği belirtilmiştir. Ayrıca yerel basını temsil için seçilmiş gazetelerden biri olan Gaziantep 27'nin yayın politikasının merkezde yer aldığı (azınlık gruplar veya toplumun çoğunluğu) ve haber değeri taşıyan her türlü haberi ayırım yapmadan *objektif bakış açısıyla* aktarmanın temel prensipleri olduğu açıklanmıştır.

(Üst başlık: transseksüel cinayetine tepki).

Başlık: Katil bulunsun (24 Şubat 2014).

Başlıkta, enformasyon eksikliği söz konusudur çünkü ana olayı haber girişini okumadan anlamak neredeyse imkânsızdır. Üst başlık ana olaya çağrışım yapar şekilde verilmiş ve cinsel kimliğe vurgu yapılmıştır. Fakat orada da ana olay genel bir duyuruyla yansıtılmıştır. Haber girişi olayın anlaşılmasında daha belirgin ipuçları vermiştir; ama asıl ana olay ara başlıklar kullanılarak haber metninde verilmektedir. Başlık büyük puntolu yansıtılarak dikkat çekici kılınmaya çalışılmıştır ve olay anı görseli siyah-beyaz verilerek okuyucuda dramatik bir olay hissi oluşturmaktadır ve olayın öznesi durumundaki kişinin arşiv görseli kullanılarak olay

görsellerle de daha inandırıcı yansıtılmaya çalışılmıştır. Haber 8'inci sayfadan verilerek olay önemsizmiş gibi yansıtılmıştır.

Gaziantep27 Gazetesi'nin merkezde bir yayın politikası benimsemiş olduğu ifadesinden yola çıkarak mevcut haberin aktarılması ve diğer gazetelerde yer alan haber sayıları ile karşılaştırıldığı zaman, tek bir habere rastlanması, üst başlıkta ve haber girişinde cinsel kimliğe dikkat çekilmeye çalışılması, LGBTT bireylerle ilgili tarafsız habercilik anlayışına sahip olmadığını göstermektedir.

4.3.1.5. Olay

1992 yılında yayın hayatına başlayan Olay Gazetesi yetkililerinden biri olan Mustafa Özzorlar ile yapılmış olan görüşme sonucunda gazetenin kurulduğu günden bu yana hiç el değiştirmedeği ve iki ortaklı bir kuruluş olduğu açıklanmıştır. Gazetenin ortaklarından birinin *muhafazakâr*, diğerinin *sosyalist* olduğu; ama yayın politikasının genelde *iktidarda olan siyasi partinin ideolojik yaklaşımıyla paralellik gösterdiği* belirtilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak, Olay Gazetesi'nin yayın politikasını, şu an iktidarda bulunan siyasi partinin ideolojisiyle ilişkilendirilebilir ve *muhafazakâr bir yayın politikası* benimseyerek haberleri aktarması veya kurgulaması olasıdır.

Başlık: Lezbiyen yalanı İndirim Getirmedi! (21 Mayıs 2012).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiş; noktalama işareti kullanılarak cinsel kimlik farklılığı bir cinayet işleme gerekçesi olarak gösterilmesine vurgu yapılmak istenmiştir. Başlıkta maktulün kullanılan arşiv görseli ve cinayet zanlısının olay anı görseli olayı daha inandırıcı kılmak için kullanılmış ayrıca maktulün gözleri kapatılarak ifşa edilmek istenmediği de görülmektedir. Haber 2'nci sayfadan verilmiştir.

Başlık: Transeksüel Cinayetine Tepki (24 Şubat 2014).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiş ama enformasyon eksikliği vardır. Çünkü genel bir ifade kullanıldığı için ana olay dışındaki cinsel kimliklerin yaşadığı vahşete tepki genelleştirilmiş ve ana olay belirsizdir. Ancak ana olay haber girişinde verilmiştir. Başlığı yansıtan renkli olay anı görselleri kullanılmış ve böylece haberin inandırıcılık gücü artırılmış, haber 1'inci sayfadan verilerek LGBTT bireylerin haklarını aramalarını olumlayan bir yaklaşım söz konusu iken başlıkta cinsel kimliğin vurgulanması çelişki yaratmaktadır.

Olay Gazetesi'nin haber başlıkları incelendiği zaman, bazı haberlerde cinsel kimlik vurgulanırken, bazı haberlerde cinsel kimlik mağduru kişilerin yaşadığı olaylar ön plana çıkartılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ama mağduriyeti ön plana çıkartırken bile cinsel kimliği başlığa taşıdığı da görülmektedir. LGBTT bireyleri olumlayıcı ve tarafsız bir temsilden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca Olay Gazetesi; azınlık gruplara pozitif ayrımcı yaklaşımla yayın politikasının belirlendiği ifade edilen Sabah Gazetesi ile karşılaştırıldığı zaman, olayların aktarılışında, belirgin çizgilerle farklılaşmadığı görülmektedir. Budurumda gazete yetkilileri gazetenin yayın politikasını nasıl konumlandırırsa konumlandırırsın haberleri kurgulama biçimleri hâkim kültürü tedirgin etmeyecek hatta olumlayacakları bir yaklaşımla oluşturulmakta ve birbirinden çok farklılaşmadığı görülmektedir.

4.3.1.6. Telgraf

Yazılı Yerel Basın'ı temsil için seçilmiş gazeteler içinde yer alan Telgraf Gazetesi yetkili kişisi Hasan Akpınar ile yapılmış olan görüşme sonucu edinilen bilgiler; Telgraf Gazetesi, öncesinde Haber Gazetesi adıyla sosyalist bir yayın çizgisi benimseyen gazete satın alınarak 2006 yılında yeni yayın hayatına başlamış ve o günden sonra yayın çizgisini merkezde konumlandırmış olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, yapılmış olan görüşme sırasında, gazetenin ayrılıkçı ideoloji dışındaki her türlü haber değeri taşıyan olayları objektif bir yayın anlayışıyla yansıttığı özellikle ifade edilmiştir.

Başlık: Transseksüel cinayetine tepki (24 Şubat 2014).

Haber düz anlamlı başlıkla verilmiş; fakat genel bir ifade kullanıldığı için, ana olay hakkında yeterli çıkarım yapılamamaktadır. Başlıkta cinsel kimlik vurgulanarak sadece bir grubun maruz kaldığı vahşete dikkat çekilmek istenmiştir. Ancak haber 6'ncı sayfadan verilerek önemsizleştirilmiştir. Ana olay haber girişinde verilmiştir. Başlıkta, olay anını yansıtan siyah-beyaz görsel de kullanılarak dramatik olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir.

4.3.2. Haber Girişleri ya da Ana Olay

Haberler, hikâyeler ya da kanıtlar/deliller gibi, bir hiyerarşik şemayı takip etmektedir. Haber üretimi, profesyonel rutinler, zaman, yetişmiş insan ve baskıya girişin ağır sınırlılıkları altında her gün binlerce defa yapılmaktadır. Bu da bir şema tarafından organize edilmektedir. Söz konusu şema içinde başlık, başlıktan sonra gelen haber girişi birlikte özetleme yapmaktadır. Aynı zamanda bunlar, bir bütün

olarak metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorunda olan özetlemenin yanında, metne giriş görevini de gerçekleştirmektedir (Özer, 2011: 83). Başlıklarda ve/veya haber girişlerinde gazetenin siyasi görüşüne göre mesajlara rastlanabilir benimsediği ideoloji doğrultusunda giriş bölümünde vurgulamak istediği ayrıntı noktaları farklılık gösterebilir.

4.3.2.1. Sabah

- Travesti olduğu için ağabeyi tarafından öldürülen, Ramazan Çetin'in cenazesi ailesi tarafından Kabul edilmedi.... Fevzi Çetin dün akşam saat 19.00 sıralarında, kardeşinin tedavi olduğu hastaneye gitti. Ziyaretçi gibi hastaneye giren Çetin, iddiaya göre kardeşinin kadın kıyafetiyle yattığını görünce odadakileri dışarı çıkartıp, tabancayla 3 el ateş ederek öldürdü ve ardından silahıyla polise teslim oldu (**Ağabeyi Vurdu, Ailesi Kabul Etmedi, Sabah; 8 Ekim 2011**). *Bu olayda cinsel kimliğinden dolayı öldürülen kişinin cenazesinin bile en yakınları düşünülen kişiler tarafından öteki, görüldüğü için kabul edilmediği ve travesti olmanın toplumda dışlanması gereken bir durum gibi bakıldığı anlaşılmaktadır.*

- Gaziantep'te 14 yaşındaki B.T. erkeklerle sapık ilişkiye girdiği ileri sürülen ağabeyi Burhan Tatlı'yı önce boğazını keserek, daha sonra da 4 yerinden bıçaklayarak öldürdü... B.T. yanına yaklaştığı ağabeyine, "Erkeklerle yatıp kalkıyormuşsun" diyerek bıçağı önce boynuna, daha sonra da değişik yerlerine sapladı. Ağabeyinin öldüğünü gören B.T. daha sonra karakola gelerek teslim oldu (**Homoseksüel ağabeyinin boğazını kesti!, Sabah; 5 Temmuz 2012**). *Yukarıdaki haberde kullanılan "sapık" ifadesi, başlı başına cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan bir drum olduğunun göstergesidir. Ayrıca turnak içinde okuyucunun dikkatine sunulan ifadelere yer verilmesi ve olayın sonunda emniyet güçlerine teslim olduğunun belirtilmesi, utanç verici bir durumdan kurtulmanın vermiş olduğu gururla, cezayı çekmeye razıyım izlenimi yaratmaktadır.*

- Edinilen bilgiye göre Sevda B. isimli transseksüeli öldürdükten sonra Sırbistan'a kaçan katil zanlısı O., polis ve jandarmanın başarılı çabaları sonucu yakalandı... Polis ve Jandarmanın ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar sonucunda Ethem O. yakalanarak cezaevine gönderildi. (**Sevda B. isimli transseksüelin katil zanlısı yakalandı, Sabah; 10 Mart 2014**). *Haberde "transseksüel" ifadesinin kullanılması, cinsel kimlik vurgulanarak ön plana çıkarılmaya çalışıldığının bir işareti olarak değerlendirilebilir.*

- Gaziantep'te sevgilisi Ethem Orhan tarafından öldürülen Trans Sevda Başar'ın arkadaşları ve Zeugmadi Derneği üyeleri olayı protesto için basın açıklaması yaptı. Gaziantep'te yaşayan 29 yaşındaki Sevda Başar'ın kayıp ihbarından sonra araştırma yapan jandarma Sevda Başar'ın aşk yaşadığı Ethem Orhan'ın evinde inceleme yaptı... Olayın duyulmasından sonra Başar'ın arkadaşları ve Zeugmadi Demeği üyeleri ile sivil toplum örgütleri olayı protesto için Yeşilsu Parkında basın açıklaması yaptı... bir yenisi eklenen bu nefret cinayetleri ve saldırılar arterken geçtiğimiz günlerde Antep'te sevgilisi tarafından öldürülen Sevda için buradayız. Henüz 29 yaşında aramızdan ayrılmak zorunda kalan onlarca İnsandan birisi Sevda. **(Öldürülen eşcinsel olunca kimse sesini çıkarmıyor!, Sabah; 24 Şubat 2014).** *Haberde “Trans” ifadesinin kullanılması yine okuyucuyu yönlendirme eğiliminde bir yaklaşım olduğunun işareti olarak değerlendirilebilir. Asıl olaydan çok dikkatin, kişilerin cinsel tercihlerine çekilmeye çalışılması, tarafsız/yansız olmayı gölgelemektedir.*

39 yaşındaki Mustafa Erkale, sapık ilişkinin kurbanı oldu. Yaprak Mahallesi'nde amcası Mustafa Erkale'yi tabancayla vurarak öldüren yeğen Yusuf Erkale, amcasının erkeklerle sapık ilişkiye girdiğini ve kimsenin yüzüne bakamadıklarını söyleyerek “konuşma için gittiğimde bana da saldırdı” diye konuştu **(Öldürülen amca homoseksüel çıktı!, Sabah; 25 Ocak 2012).** *Burada “sapık ilişkinin kurbanı oldu” ifadesi ve bazı sözler, cinsel kimlik farklılığının bir öteki olmasının yanı sıra, cinsel kimliği farklı olan kişi, kurban edilerek ailenin diğer fertlerinin yüz karası ortatan kaldırıldı izlenimi oluşturmaktadır. Ayrıca “ konuşma için gittiğimde bana da saldırdı” cümlesi, ben amcamı öldürmeseydim o beni de kirletecekti. Başka çarem kalmadı gibi bir algı da yaratmakta ve cinayet, meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır.*

Buna göre birleşme sağlayacak bir yapılanma kadın kotası yüzde 50, 30 yaş kurmaktı. Altındaki bireyleri kapsayan yaş 'Bağımsızların da içinde bulunduğu kotası yüzde 20, LGBT kotası bu süreçte parti politikaları yüzde 5 ve engelli kotası yüzde 5 katılımcı bir yöntemle oluşturuldu. **(Yeni Partide Kadın, Yaş, LGBT ve Engelli Kotaları var, Sabah; 27 Kasım 2012).** *Yukarıdaki haberde belli haklara sahip olunması yönünde diğer azınlık görülen gruplarla ilişkilendirilerek olumsuz bir yaklaşım söz konusudur.*

- Hürriyet ve Adalet Partisini destekleyen Müslüman Kardeşler Grubu'nun sözcüsü Mahmut Gazlan ‘Türk modelini istemiyoruz. Orada zina ve eşcinsellik var’

(“Türkiye’de zina ve eşcinsellik var”, Sabah; 30 Kasım 2011). *Haber metni içerisinden alıntılanarak verilmiş olan başlık, haberin ana olayını da vermektedir. Haberde, cinsel kimlik farklılığının uluslararası problem yaratan yüz kızartıcı bir mevzuymuş gibi görüldüğü ve ön plana çıkartılmaya çalışıldığı söylenebilir.*

- Para kazanan kadınların oranı yüzde 15 bile değil. Avrupa Komisyonu 2012 ilerleme Raporu'nda kadınlara yönelik şiddet, kadınların iş gücüne katılımı, erken yaşta ve zorla yaptırılan evlilikler ve lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüellere yönelik ayrımcılık konusunda da eleştirilere yer verildi **(Para kazanan kadınların oranı yüzde 15 bile değil, Sabah; 11 Ekim 2012).** *Haberde cinsel yönelimleri farklı olan bireylere, diğer azınlık ve ötekileştirildiği düşünülen gruplarla ilişkilendirilerek yer verildiği görülmektedir ve tarafsız bir yaklaşım söz konusudur diyebiliriz.*

Sabah Gazetesi'nin haber/olay girişlerine bakıldığı zaman, başlıklarda ifade edilen konunun habere/olaya girişlerde ve haber metninde açıklandığı belirtilebilir. Haberlerin içeriği incelendiğinde, cinayet haberlerinde çoğunlukla meydana gelen olayın gerekçesi olarak gösterilen cinsel kimliğe vurgu yapıldığı ve olayın meşrulaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bazı haberlerde ise, bir taraftan LGBTT bireylerin karşılaştıkları mağduriyetlere dikkat çekilmeye çalışılırken, diğer taraftan sürekli cinsel kimliğe vurgu yapılmakta ve olayların gerçekleşmesinin başat nedeni olarak cinsel kimlik farklılığı gösterilmektedir. Olayların nedenleri olarak iddia edilen olguların bazıları, bazı metinlerde noktalama işaretleri kullanılarak ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır. Burada mevcut olayın meşrulaştırılması için okuyucuyu yönlendirmeye yönelik bir yaklaşım olduğu ileri sürülebilir. Sonuç olarak Sabah Gazetesi'nin konumlandırıldığı yayın politikasıyla tezat oluşturan bir haber kurgusu olduğu ve LGBTT bireylerle ilgili haberleri ötekileştirici ve olumsuzlayan temeller üzerine kurguladığı saptanmaktadır.

4.3.2.2. Hâkimiyet

- Travesti olduğu iddiasıyla ağabeyi 27 yaşındaki Fevzi Ç. Tarafından hastanede öldürülen 24 yaşındaki Ramazan Ç'nin cenazesi ailesi tarafından Kabul edilmeyince belediye görevlileri tarafından kimsesizler mezarlığında toprağa verildi... Fevzi Ç. dün akşam saat 19.00 sıralarında, kardeşinin tedavi olduğu hastaneye gitti. Ziyaretçi gibi hastaneye giren Ç., iddiaya göre kardeşinin kadın kıyafetiyle yattığını görünce odadakileri dışarı çıkartıp, tabancayla 3 el ateş ederek öldürdü ve ardından silahıyla polise teslim oldu **(Kardeş 3 kurşun, Hakimiyet; 8**

Ekim 2011). *Haberde öldürülen kişinin ailesi tarafından bile kabul edilmeyerek dışlandığı vurgulanmak istenmiştir ve “kimsesizler mezarlığı” ifadesi cesedinin de yalnız kalmaya mahkûm edilmesi gerekir gibi bir ima oluşturmaktadır.*

- Gaziantep Üniversitesi (GAÜN) Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu öğrencisi Taha Tufan, cinsel kimliğinden dolayı üniversitede ayrımcılığa maruz kaldığını dile getirdi. Tutan, LGBT bireyler örgütlendiği için rahatsızlık duyuyorlar. Herkesi aynı görmek istiyorlar. Farklı kişilere tahammülleri yok' dedi... Antep Üniversitesi Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu öğrencisi Taha Tufan, trans erkek olduğu için üniversite yönetimi tarafından ayrımcılığa maruz kaldığını belirtti (**“Haksızlığa uğruyorum”, Hâkimiyet; 6 Ocak 2014**). *Burada cinsel tercihten dolayı mağdur durumda olan bir kişinin yaşadıkları tarafsız olarak aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir.*

- Eskişehir'de bir kedinin katledilme olayını gündeme getiren LGBT Gaziantep üyeleri, hayvanlara yapılan şiddet ve tecavüzleri kınadı. Gaziantep Yeşilsu meydanında toplanan LGBT üyeleri, pankart ve dövizlerle, hayvanlara yapılan şiddet ve tecavüzleri kınadı... Sloganlar atan Gaziantep LGBT üyelerine vatandaşlar da destek verdi. Burada yapılan basın açıklamasında 'Geçtiğimiz günlerde Eskişehir de bir kedinin vahşice katledilmesi ve bu görüntülerin internete atılması üzerine birçok hayvan sever sokaklara çıkmaya başladı. Bizlerde bu gün burada bu cinayete karşı toplandık (**Hayvana şiddeti protesto ettiler, Hâkimiyet; 18 Şubat 2014**). *Yukarıdaki haberde her ne kadar hayvanlara yapılan şiddet haberin ana konusu olsa da “LGBT üyelerine vatan daşlarda destek verdi” ifadesinde sanki kişilerin cinsel kimlikleri farklı olunca o ülkenin vatandaşı olunmazmış gibi bir ima vardır.*

Haber giriş/ana olay ve metinler incelendiği zaman, LGBT bireylerin yaşadığı mağduriyetlerin aktarılmaya çalışıldığı; ancak sürekli cinsel kimliğin vurgulandığı ve gerçekleşen olayların temel nedenini cinsel kimlik farklılığı ile ilişkilendiren bir haber kurgusu söz konusudur. Böylece Hâkimiyet Gazetesi'nin her ne kadar başlıklarda cinsel kimliği ön plana çıkarmadığı görülse de haber girişleri ve ana olayda cinsel kimliğe vurgu yapması, tam olarak tarafsız/yansız bir habercilik anlayışı doğrultusunda olayları yansıtamadığını göstermektedir.

4.3.2.3. Ekspres

- Gaziantep'te yaşanan travesti cinayetinin ardından gözaltına alınan zanlı ağabey, “kardeşimi kadın kılığında görünce dayanamayarak onu öldürdüm” dedi. 2

yıldır ailesinden ayrı yaşayan R.Ç. (24), 3 gün önce yüksekte düşme sonucu kaldırıldığı Avukat Cengiz Gökçek Devlet hastanesi Ortopedi Servisi'nde tedavi gördüğü sırada dün akşam yanına gelen ağabey F. Ç. tarafından tabancayla vurularak öldürülmüştü. Olayın ardından “Namusumu temizledim” diyerek polise teslim olan F.Ç.'nin ifadesi alındı (**Travesti kardeşini hastane de öldürdü, Ekspres; 8 Ekim 2011**). *Haberde cinsel kimlik farklılığının gerekçe olarak gösterilmesinin yanı sıra noktalama işaretleriyle ön plana çıkartılmak istenen “Namusumu temizledim” ifadesi de kullanılarak toplum gözünde olayı meşru kılma ve kahraman olmanın temelleri atılmaya çalışılmaktadır diyebiliriz.*

- Salı günü internet üzerinden okuduğum gazete haberleri gündeme bomba gibi düştü ' gündüz polis gece travesti' bu gibi konular ne kadar ilgimizi çekiyor, böyle manşetten görüp mesleğinden olan bir insanı sirk izler gibi izlemek sanki bize bir şey kazandırdı... Eşcinseller Bu ülkede üçüncü sınıf olmanın hatta insan olamamanın sorunları ile karşı karşıya. Gece âlemlerinde onlardan yararlanan bir toplum var, oysa aynı insanları gündüz aşağılıyor, bir insan gibi günlük yaşama katılmalarına izin vermiyoruz (**Eşcinsel Polis, Ekspres; 18 Temmuz 2012**). *Haber girişini ve ana olayı genel olarak ele alırsak, LGBTT bireylerin yaşadığı mağduriyetlere duyarlı olmaya bir çağrı var. Fakat çağrı yaparken bile kullanılan “onlardan”, “bu gibi konular” ve başlıkta kullanılan “eşcinsel” sıfatı gibi ifadeler cinsel yönelimleri farklı olan bireyleri ötekileştirmekten sıyrılamamakta hatta cinsel kimlik farklılığına okuyucunun dikkati çekilmek istenmekte olduğu görülebilir.*

- LGBTT üyeleri, Gaziantep'te öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetine tepki göstermek için basın açıklaması düzenledi. Gaziantep'teki LGBT üyeleri, geçtiğimiz günlerde erkek arkadaşı tarafından öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda toplandı. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır yaptı. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında sık sık sloganlar atarak cinayete tepki gösterdi ve katilin bir an önce yakalanmasını istedi. Grup, yapılan basın açıklamasının ardından sessizce dağıldı (**Transseksüel cinayetine tepki eylemi, Ekspres; 24 Şubat 2014**). *Burada da haber girişinde ve ana olayda cinsel kimliğe dikkat çekilmeye çalışıldığı görülmektedir.*

- Olay, yaklaşık 2 hafta önce Şahinbey ilçesinde meydana geldi. İddiaya göre evli ve iki çocuk babası Ethem O., Sevda B. isimli transseksüel ile gizli aşk yaşamaya başladı. İlişkisinde sorunlar yaşayan Ethem O., tartıştığı Sevda B.'yi av

tüfeğiyle öldürdü. Cesedi Yağdöver köyündeki bağ evinin bahçesine gömerek Sırbistan'a kaçan Ethem O., bir süre sonra Türkiye'ye gizli giriş yaptı. Cinayetin aydınlatılması için çalışan polis ve jandarma, Ethem O.'nun Türkiye'ye girişinin ardından şahsı yakın takibe aldı. Polis ve jandarmanın ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar sonucunda Ethem O. yakalanarak cezaevine gönderildi (**Katil zanlısı yakalandı, Ekspres; 10 Mart 2014**). *Olayın öznesi durumundaki kişilerden birinin cinsel kimliğine “transseksüel” diye vurgu yapılırken, diğerinin cinsel kimliğinin vurgulanmaması, öldürülen kişinin öteki olarak gösterilmeye çalışıldığı izlenimi oluşturmaktadır.*

Ekspres Gazetesi'nin haberleri genel olarak incelendiğinde, başlıklarda ifade edilen konunun haber girişlerinde ve metin içinde açıklandığı saptanmıştır. Gazetede LGBTT bireylerin maruz kaldığı olumsuzluklar ve cinayet haberleri çoğunlukla yer bulan haberler olurken, aynı zamanda olaylar cinsel kimlik ve şiddet temelli kurgulanmış olduğu görülmektedir. Cinsel kimlik temelli haberlerde cinayetlerin meşrulaştırılması için gerekçe gösterilen olgular metin içinde noktalama işaretleri kullanılarak özellikle vurgulanmak istenmiştir. Ekspres Gazetesi LGBTT bireylerle ilgili haberlerde daha çok onları öteleyerek neredeyse cinayet gerekçelerini meşru kılmakta ve cinsel kimlik farklılığını olumsuzlamaktadır. Bu durumda tarafsız bir habercilik anlayışından yoksun olduğu ve cinsel kimlik farklılığını olumsuzladığı belirtilebilir.

4.3.2.4. Gaziantep 27

- LGBT üyeleri, Gaziantep'te öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetine tepki göstermek için basın açıklaması düzenledi. Gaziantep'teki LGBT üyeleri, geçtiğimiz günlerde erkek arkadaşı tarafından öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda toplandı. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır yaptı. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında sık sık sloganlar atarak cinayete tepki gösterdi ve katilin bir an önce yakalanmasını istedi (**Katil bulunsun, Gaziantep 27; 24 Şubat 2014**). *Gaziantep 27 Gazetesi'nde yer alan tek haber olarak incelenen bu haberde, başlık yan anlamlı ve enformasyon eksikliği ile verildiği için, ana olay haber girişinde anlaşılmaktadır ve haber metni, girişi açıklamaktadır. Cinsel kimlik temelli kurgulanmış olan haberde, LGBTT bireylerin yaşadığı güçlüklerle tepkileri*

aktarılmıştır. Fakat haberin cinsel kimlik temelli kurgulanması, objektif habercilik anlayışı ile çelişmektedir.

4.3.2.5. Olay

- Tedavi Gören Kardeşini Öldüren Sahıs Daha Sonra Silahıyla Polise Teslim Oldu. Gaziantep'te, hastanede yatan kardeşini travesti olduğu iddiasıyla öldüren şahıs daha sonra, "Namusumu temizledim" diyerek polise teslim oldu. F.Ç., tarafından hastane odasında kurşun yağmuruna tutuldu. Hastane odasına girerek kardeşi R.Ç.'yi gören ağabey F.Ç., önce diğer hastaları odadan çıkarttı. Daha sonra ise yanında getirdiği ruhsatsız tabancasıyla kardeşine 3 el ateş etti

TESLİM OLDU Kardeşini öldüren F.Ç., daha sonra tabancayla beraber hastane polisine giderek, "Namusumu temizledim" sözleriyle teslim olduğu öğrenildi. Hastane polisi tarafından gözaltına alınan ağabey F.Ç., sorgulanmak üzere Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. R.Ç.'nin cesedi ise, olay yeri inceleme ekipleri tarafından yapılan araştırmanın ardından hastane morguna kaldırıldı (**Hasta Yatağında Kurşun Yağdırdı; 8 Ekim 2011**). *Haber başlığında savunmasız bir insanın canice öldürüldüğüne dikkat çekilmeye çalışılırken, haber girişinde cinsel kimliğin vurgulandığı ve olayı meşrulaştırmaya yönelik kullanılan ifadenin ön plana çıkartılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca "teslim oldu" Ara başlığı kullanılarak zanlının suçunu kabul edecek kadar da onurlu bir davranış sergilediği yansıtılmak istendiği çıkarımında bulunulabilir.*

- Üniversite öğrencisi kız arkadaşını 'lezbiyen ilişkisi olduğu için' öldürdüğünü söyleyen sanığa mahkeme 'Kişilerin kendi tercihleriyle açıklanabilecek doğal eğilimleri sanığı ilgilendirmez' dedi. TERCİH VE EĞİLİMLERİ SANIĞI İLGİLENDİRMEZ' Mahkeme heyeti kararında, sanığın öldürdüğü sevgilisinin kendisinden ayrılmasını içine sindirememesinin hayatın doğal akışında ve kendisini tahrik edici sözler olarak kabul edilse dahi, P. T.'in 18 yaşından büyük, kendi kararlarını verebilecek, yaşamını değiştirebilecek erginlikte bir üniversite öğrencisi olduğunu vurgulayıp şu görüşleri belirtti: 'Maktulün, kız arkadaşı olan F. kadın ile arkadaşlığı konusunda ileri sürdüğü ispatlanamamış, ispatlansa dahi kişilerin kendi tercihleriyle açıklanabilecek doğal eğilimlerinin sanığı ilgilendirmeyeceği, maktulün de F. ile arkadaşlığı konusunda sanık tarafından yönlendirilemeyeceği, bu yöndeki yönlendirme ve baskıların süreklilik arz etmesi karşısında maktulün sanığa hitaben söylediği kabul edilebilecek sözlerin: se sanıktan gelen baskılara karşılık olduğu

gözetildiğinden, sanık açısından haksız tahrik teşkil etmeyeceği, bu nedenle sanık lehine haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı sonucuna varılmıştır (**Lezbiyen yalanı İndirim Getirmedi!; 21 Mayıs 2012**). *Haberde cinsel kimlik farklılığının bir cinayet gerekçesi olarak gösterilmesi geçerli bir sebep olarak görülmemiş ve insanların cinsel tercihlerinin farklılık gösterebileceği ve bunun da sadece kişileri bağladığı vurgulanmıştır. Böylece kimse tercihinden dolayı öldürülemez, birinin diğerinden üstün olduğunun bir ispatı yoktur algısı yaratılmaktadır. Fakat “Lezbiyen” kavramının başlığa taşınması tezat bir duyurum da yapmaktadır.*

- LGBT üyeleri, Gaziantep'te öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetine tepki göstermek için basın açıklaması düzenledi. Gaziantep'teki LGBT üyeleri, geçtiğimiz günlerde erkek arkadaşı tarafından öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda toplandı. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır yaptı. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında sık sık sloganlar atarak cinayete tepki gösterdi ve katilin bir an önce yakalanmasını istedi (**Transseksüel Cinayetine Tepki; 24 Şubat 2014**). *Yukarıdaki haberde de görülen o ki, haber girişinde cinsel kimliğe vurgu yapılmasından geri kalınmadığıdır. Olay Gazetesi'nin haberleri genel olarak ele alındığında, başlıklarda ifade edilen konunun haber girişleri ve haber metni içinde açıklandığı görülmektedir. İçerik olarak bakılırsa, cinsel kimlik temelli kurgulanmış haberler olduğu belirtilebilir.*

Tüm gazetelerin haberlerini genel bir değerlendirme ile açıklamak gerekirse, çoğunlukla LGBT bireylerin aleyhine bir konumlandırmadan söz etmek mümkündür; çünkü haberler cinsel kimlik temelli kurgulanmış olup, meydana gelen olayların gerekçeleri olarak imlenen cinsel kimlik farklılığının, vahşetin ve cinayetin başat sebebi gösterilip, olayların çeşitli söylemlerle meşrulaştırılmaya çalışıldığı saptanmıştır.

4.3.2.6. Telgraf

- Fevzi Ç. travesti olduğunu iddia ettiği ve hastanede yatan kardeşi Ramazan Ç.'yi, kurşun yağmuruna tuttu... Bir süre sonra iki kardeş arasında henüz bilinmeyen nedenle tartışma çıktı. Tartışmanın büyümesi üzerine Fevzi Ç., kardeşi Ramazan Ç.'ye tabancayla ateş etti. Ramazan Ç., olay yerinde hayatını kaybederken, silah sesleri üzerine hastane polisi ve olay sırasında hastanede bulunan polis ekipleri, cinayet zanlısı Fevzi Ç.'yi olayda kullandığı tabancayla birlikte suçüstü yakaladı

(Kardeşini hastane odasında vurdu; 8 Ekim 2011). *Haberde “Travesti” kavramı kullanılmakla birlikte hastanede yatan kardeşini kurşun yağmuruna tuttu ifadesinin başlıkta kullanılarak olayın savunmasız bir insanın acımasızca öldürülüşüne dikkat çekilmek istenmektedir. Ayrıca cinayeti işleyen kişinin tabancasıyla birlikte polis tarafından yakalandığının belirtilmesi, cinayeti işleyen kişinin gerekçe gösterdiği travesti olma iddiası ile kahraman olmadığını ve bir zanlı olduğunu yansıtmaktadır.*

- LGBT üyeleri, Gaziantep'te öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetine tepki göstermek için basın açıklaması düzenledi. Gaziantep'teki LGBT üyeleri, geçtiğimiz günlerde erkek arkadaşı tarafından öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda toplandı. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır yaptı. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında sık sık sloganlar atarak cinayete tepki gösterdi ve katilin bir an önce yakalanmasını istedi (**Transseksüel cinayetine tepki; 24 Şubat 2014**). *Yukarıdaki haberin ana olayı her ne kadar bir protesto haberi olsa da haber girişinde cinsel kimliğe vurgu yapılmasından kaçınılamadığı görülmektedir.*

- Bu yıl Gaziantep'te düzenlenen 1 Mayıs kutlamalarında bir ilk yaşandı. Bu yıl kutlamalara ilk defa LGBT üyeleri de katıldı. Gökkuşluğu renklerinden oluşan flamalarıyla, ' sloganlarıyla eylemlere farklı bir hava getiren LGBT üyeleri ilgi odağı oldu (**Haftanın Panoraması; 6 Nisan 2014**). *Çözümlemesi yapılan son haber olan bu haberde kullanılan “ilgi odağı”, “farklı bir hava” ve “ilk defa” gibi ifadeler LGBTT bireyleri olumlayan bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.*

Telgraf Gazetesi'nin haberlerini genel olarak değerlendirirsek, başlıklarda verilen konuların haber girişleri ve içeriklerde açıklandığı görülmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken, çalışma kapsamında ele alınıp, incelenen bütün haberlerin içinde farklılaşan tek haber örneği görülmektedir. “Haftanın Panoraması” başlığı altında verilen bu haber, LGBTT bireylerin gerek kullanılan sıfatlarla, gerekse manşetten verilerek ilişkilendirildikleri konu bağlamında cinsel kimliğe vurgu yapılmadan trajedi, vahşet, olumsuzluk çağrıştıran ya da olumsuzlama temelli kurgulanmayan tek haber örneğine rastlanmaktadır. Bu bağlamda bazı haberlerde her ne kadar cinsel kimliğe vurgu yaptığı görülse de, Telgraf Gazetesi'nin bütün gazeteler içinde LGBTT bireylerle ilgili haberlerde en objektif haber aktaran gazete olduğu söylenebilir.

4.3.3. Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan bilgisi, olayların *sosyal ve politik yönü* olarak düşünülmektedir. Aynı zamanda *yapısal ve tarihseldir*. Bağlamdan farklıdır çünkü gerçek olayların tarihini ve onların bağlamlarını da içerebilir, ancak aralarında belirgin çizgilerle ayırım yapmak mümkün değildir. Öyle ki burada, önceki olay da önem taşıyabilir. Olay öncesi gelişmelerin ne olduğu, olayın ne üzerine temellendiği ve olayın geçtiği yer de olaya anlaşılabilirlik kazandırabilir Ardalan bilgisinin yokluğu olayın tiplendirilmesini sağlar. Bu durumda ardalan ve bağlam bir arada düşünülebilir (Van Dijk, 1988: 54, 1991: 115; aktaran; Işık ve Özer, 2000: 74). Yapılan bu çalışmada temsil için seçilen Gaziantep yazılı yerel basındaki haberler incelenmiştir ve içerisinden ardalan ve bağlam bilgisine örnek oluşturan bazı haberler aşağıda verilmektedir:

- Travesti olduğu için ağabeyi tarafından öldürülen, Ramazan Çetin'in cenazesi ailesi tarafından Kabul edilmedi.... Ağabeyi Fevzi Çetin ise polise verdiği ifadesinde, mahalle baskısı yüzünden kardeşini öldürmek zorunda kaldığını ileri sürdü... Ancak çalıştığı birkaç işyerinden Ramazan Çetin cinsel tercihi nedeniyle işten çıkarılınca, ağabeyi de kendisiyle birlikte işten ayrıldı... Ancak 6 ay önce Ramazan Çetin otomobilde bir erkek ile ilişkiye girerken yakalanınca ağabeyinin yanından ayrılarak yaşamını tek başına sürdürmeye başladı... İlk dönemlerde kardeşine sürekli sahip çıkarak destek olan Fevzi Çetin, iddiaya göre Ramazan Çetin'in kadın kıyafetleri giymesi ve çevre baskıları nedeniyle eleştirmeye başladı... Ziyaretçi gibi hastaneye giren Çetin, iddiaya göre kardeşinin kadın kıyafetiyle yattığını görünce odadakileri dışarı çıkartıp, tabancayla 3 el ateş ederek öldürdü... Kardeşiyile ilgili çevresinden gördüğü 'mahalle baskısı' nedeniyle cinayeti işlediğini belirterek pişman olduğunu söyledi...(Ağabeyi vurdu, ailesi kabul etmedi, Sabah; 8 Ekim 2011). *Haberde "kadın kıyafetleriyle yattığını görünce" ifadesine yer verilerek olayın, toplum tarafından meşru görülmesi amaçlanmış olabileceği söylenebilir.*

-...Sapık ilişkinin kurbanı oldu... Amcasının erkeklerle sapık ilişkiye girdiğini ve kimsenin yüzüne bakamadıklarını söyleyerek "konuşmak için gittiğimde bana da saldırdı" diye konuştu... Amcasının karısından boşandığını ve eve erkek olarak sapık ilişkiye girdiğini, arkadaşlarının da kendisinden uzaklaştığını belirten Yusuf Erkale, şunları anlattı: Amcamı yakınları defalarca ikaz etmesine rağmen bu işlerden vaz geçmedi. Babam ve diğer akrabalarımız kimsenin yüzüne bakamıyordu. Ben de amcamla aynı evde birkaç gün kalmıştım. Bu nedenle arkadaşlarım beni yanlış

anladı, hepsi beni dışladı...**(Öldürülen amca homoseksüel çıktı!, Sabah; 25 Ocak 2012)**. *Haberde, erkeklerle sapık ilişkiye girdiğini ve kimsenin yüzüne bakamadıklarını söyleyerek konuştu ifadesine yer verilmesi, toplumsal değerler olarak düşünülen olgulara ters bir durumun yaşandığına ve olayın meşrulaştırılmaya çalışıldığı yansıtılmıştır diyebiliriz.*

-...B.T. yanına yaklaştığı ağabeyine, “Erkeklerle yatıp kalkıyormuşsun” diyerek bıçağı önce boynuna, daha sonra da değişik yerlerine sapladı... B.T. “Kimsenin yüzüne bakamıyordum. Arkadaşlarım bana “Ağabeyin kötü yolda, bizimle konuşma” dediler...**(Homoseksüel ağabeyinin boğazını kesti!, Sabah; 5 Temmuz 2012)**. *Haberde geçen kimsenin yüzüne bakamıyorduk ifadesi, toplum tarafından olayın meşru kabul edilebileceği bir gerekçe olarak düşünülebilir.*

-...Erken yaşta ve zorla yaptırılan evlilikler ve lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüellere yönelik ayrımcılık konusunda da eleştirilere yer verildi... Gay, biseksüel ve transeksüeller tehdit altında Öte yandan raporda, homoseksüelliğin Türkiye'de suç olmadığı ancak lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüellere yönelik ayrımcılık ve tehditlerin devam ettiği ve bu kişilerin şiddet suçu kurbanı oldukları kaydedildi.”**(Para kazanan kadınların oranı yüzde 15 bile değil, Sabah; 11 Ekim 2012)**. *Toplumdaki bazı kesimlerin yaşamış olduğu sıkıntıların geçmiş temelli ve bu sıkıntıların günümüzde tartışmalara konu olduğu yansıtılmaktadır.*

-...Yeni partiye aydınlar ve akademisyenler, çevre ve hayvan hakları aktivistleri, emekçiler, gençler, kadınlar, LGBT bireyler ve sanatçılar büyük destek veriyor...” **(Siyasetteki vicdansızlık ve adaletsizlik topluma mı sirayet etti?, Sabah; 12 Kasım 2012)**. *Haberde, toplumdaki bazı kesimlerin omuz omuza mücadelesi, yansıtılmakta istenmiştir diyebiliriz.*

-...Uluslararası ya da politik anlamda organize, medya, kan davaları, insan ve organ ticareti, pornografi, homoseksüel ve lezbiyenlere yönelik şiddet olduğuna işaret eden Dr. Özkan, şiddetin çeşitli sebepleri bulunduğunu belirtti...**(Kadına şiddet 7 yılda 14 kat arttı, Sabah; 26 Kasım 2012)**. *Haberde, toplumdaki bazı kesimlerin çeşitli haksızlıklara uğratıldıkları yansıtılmaya çalışılmıştır.*

-...'Bağımsızların da içinde bulunduğu kotası yüzde 20, LGBT kotası bu süreçte parti politikaları yüzde 5 ve engelli kotası yüzde 5 katılımcı bir yöntemle oluşturuldu.’...**(Yeni partide kadın, yaş, LGBT ve engelli kotaları var, Sabah; 27 Kasım 2012)**. *Haberde, toplumda azınlık görülen gruplara destek veren siyasi partilerin olduğu yansıtılmaktadır.*

-...Direnişin ön saflarında yer alan kadınlar, gençler ve LGBT (Gey, Lezbiyen, Biseksüel, Trans) bireylerin, otoriter bir hükümet etme biçiminden en fazla yara alan kesim olduğunu vurgulayan Cantek, bu nedenle kadınlar, gençler ve LGBT bireylerin direnişin sembolü olduğunu dile getirdi... Cantek, şunları ifade etti: 'Bu yüzden, özellikle kadınların çoğunluğu ve LGBT bireyler, iktidara direnirken aynı zamanda direnişin içinden çıkan ayrımcı, cinsiyetçi ve nefret söylemi içeren sloganlara, tavırlara da ısrarla direniyorlar; çünkü hükümet kanadından tüm direnişçilere yönelen nefret dolu söylemin, tutumun cinsiyetçilik, ayrımcılık, ahlakçılıktan beslendiğini kişisel deneyimleriyle biliyorlar... **(Halkın gücünü hissetmesi ve dayanışmanın tadına varması bakımından tarihi bir süreç, Sabah; 18 Haziran 2013). Haberde, azınlık görülen grupların birlikte hak arayışları yansıtılmaktadır.**

”- ddiaya göre evli ve iki çocuk babası: Ethem O, Sevda B isimli transseksüel ile gizli aşk yaşamaya başladı. İlişkisinde sorunlar yaşayan Ethem O., tartıştığı Sevda B.’yi av tüfeğiyle öldürdü... Olay. Yaklaşık 2 hafta önce Gaziantep’in Şahinbey ilçesinde meydana geldi... Ethem Orhan'ın cinayeti işledikten sonraki gün Atatürk havalimanı üzerinden Sırbistan'a kaçtığı öğrenildi... Katil belki de sırf trans bir kadın olduğu için Sevda’yı seçti. Sonuçta toplum tarafından da “alçak” birisi gibi gösterilen bir insana kimse sahip çıkmazdı... Hiçbir ceza arkadaşlarımızı geri getirecek kadar güçlü olmasa bile transfobik saldırıların ve cinayetlerin cezalandırılmaması nedeniyle sokakta ellerini kollarını sallayarak gezen onlarca saldırgan bulunduğunu biliyoruz. Darbe dönemlerinde ve hükümetlerin kendini halkın gözünde aklamak istediği dönemlerde translara yöneltilen nefreti unutmuyoruz. Çırıl çıplak soyulan arkadaşlarımızın İçi kedi dolu çuvallara konularak işkencelerden geçirildiği günler aklımızda. Saçlan kesilerek trenlere doldurulan transların hiç bilmedikleri yerlere sürgüne gönderildikleri günler çok uzakta değil. Seks işçiliği yaptıkları için evlerine düzenlenen baskınları sırasında polisin nefret söylemlerine ve şiddetine maruz kalan arkadaşlarımız var... Tıpkı hükümetlerin kendilerini toplum önünde başarılı gösterme çabasında olduğu gibi trans arkadaşlarımızın katilleri de “nasıl olsa travestiydi, ters ilişki teklif etti ben de dayanamadım” deyip kendilerini aklama çabasındalar... Medya kuruluşları “Travesti dehşeti, Trasvesti cinayeti” gibi başlıklarla trans bireyleri ya canavar gösteriyor ya da ölümlerini meşrulaştırıyor. Kullanılan dil translara, eşcinsellere ve kadınlara olan nefreti ve aşığılama çabasını büyütüyor...(Sevda B. isimli transseksüelin katil

zanlısı yakalandı, Sabah; 10 Mart 2014). *Haberde, cinsel kimliği farklı olan bireylerin farklı zamanlarda nasıl mağduriyetler yaşadıkları yansıtılmaktadır.*

-... Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Görevlisi Çağdaş Ceyhan, ‘Toplumun dezavantajlı kesimlerine haberlerde yer verilmiyor. Herkesin ama Herkesin haberi yapılmalı. Bir eşcinsel olsa bile onun sorunları yazılmalı çizilmeli’ diye konuştu.”(**Şiddet içeren haberlerde artış, Hâkimiyet; 1 Mayıs 2009).** *Haberde geçen toplumda dezavantajlı kesim ifadesi, dışlama temelli bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.*

-...Ümmetim bunlardan başka bir şey daha yapacaktır. Livata (homoseksüellik), sapanlarla ve parmaklar arasına alarak birbirlerine taş atmak, güvercinle oynamak, def çalmak, içki içmek, sakal tıraş etmek, bıyıkları uzatmak, ıslık çalmak, el çırpma, ipek giymek. Ümmetim bunlara bir tane daha ekleyecek. O da lezbiyenlik (sevicilik)...”(**Son Resül'den hayat düsturları, Hâkimiyet; 30 Ocak 2012).** *Haberde geçen kavramlar günah boyutunda değerlendirilerek, eleştirilerin toplum tarafından meşru görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır diyebiliriz.*

-... 'Babamı görmedim, tanımadım, anam bile kim olduğunu bilmezmiş.. Ona istediğin kadar küfret.. Anam gençliğinde önüne gelenle düşer kalkardı., şimdi şehirde bir evi var. Hanımım, iki kız kardeşim ve teyze kızlarımı satıp ekmek parasını çıkarıyor zor da olsa.. Bana gelince, bilmem bilir misin Hacı Baba, benim gibilere büyük şehirlerde şimdi eşcinsel kimileri gay, kimi homoseksüel diyor. Demem o ki küfür edip ağzını kirletme diyorum yani...(**Evimizi başımıza yıktılar!, Hakimiyet; 19 Haziran 2013).** *Haberde geçen kavramların, olumsuzların en olumsuzu çağrışımı yaratması, yapılan eleştirileri meşru gösterme yönünde değerlendirilebilir.*

-...Trans. Travesti, gay, lezbiyen ve biseksüel bireylerin, (LGBT) cinsel kimliklerinden dolayı yaşadıkları hak ihlalleri gündemdeki yerini koruyor... Tufan, bölüm başkanının da bu tür yaklaşımlar sergilediğini belirterek, bölüm başkanının kendisine, 'Benim bütün kızlarımdan uzak duracaksın. Kimseyle konuşmayacaksın' dediğini iddia etti. Bu yaklaşımla aslında kendilerine tek düze bir yaşam tarzının dayatıldığına vurgu yapan Tufan, üniversitede LGBT bireylerine karşı geliştirilen bu yaklaşımların yeni olmadığını söyledi... (**Haksızlığa uğruyorum, Hâkimiyet; 6 Ocak 2014).** *Haberde farklı cinsel kimliğe sahip bir kişinin, geçmişte yaşadığı sıkıntılar yansıtılmak istenmiştir.*

- Eskişehir'de bir kedinin katledilme olayını gündeme getiren LGBT Gaziantep üyeleri, hayvanlara yapılan şiddet ve tecavüzleri kınadı... 'Geçtiğimiz günlerde Eskişehir de bir kedinin vahşice katledilmesi ve bu görüntülerin internete atılması üzerine birçok hayvan sever sokaklara çıkmaya başladı. Bizlerde bu gün burada bu cinayete karşı toplandık...**(Hayvana şiddeti protesto ettiler, Hâkimiyet; 18 Şubat 2014)**. *Haberde haksızlığa uğrayanların sadece toplumda azınlık olduğu düşünülen grupların değil, hayvanların da haksızlığa uğratıldıkları yansıtılmaya çalışılmıştır.*

-Gaziantep'te yaşanan travesti cinayetinin ardından gözaltına alınan zanlı ağabey, “kardeşimi kadın kılığında görünce dayanamayarak onu öldürdüm” dedi. 2 yıldır ailesinden ayrı yaşayan R.Ç. (24), 3 gün önce yüksekten düşme sonucu kaldırıldığı Avukat Cengiz Gökçek Devlet hastanesi Ortopedi Servisi'nde tedavi gördüğü sırada dün akşam yanına gelen ağabey F. Ç. tarafından tabancayla vurularak öldürülmüştü. Olayın ardından “Namusumu temizledim” diyerek polise teslim olan F.Ç.'nin ifadesi alındı **(Travesti kardeşini hastane de öldürdü, Ekspres; 8 Ekim 2011)**. *Haberde kullanılan bazı kavramlar, olaya toplumun gözündeki meşruluk kazandırmaya çalışılmasının yansıması olarak düşünülebilir.*

-...“Türkiye Modelini” şark dünyasında kabul görmeyeceğinin kesin ifadesiymiş gibi şunları söylüyor. “Türkiye’de kadınlar üniversitede başörtüsü takamıyor. Zina ve eşcinsellik var...”**(Yaranmak, Ekspres; 2 Aralık 2011)**. *Haberde cinsel kimlik farklılığının dışlanmasının meşru kılınması için siyasi bir sorun olarak yansıtıldığı söylenebilir.*

-...O kadın bir fahişe olur, konsomatris olur, herhangi bir insan eşcinsel olur. Onu yargılamak, cezalandırmak bizim haddimiz olmamalı...”**(Adaletin tecellisi, Ekspres; 13 Aralık 2011)**. *Haberde, bazı insanların toplumun nezdinde olumsuz görülen farklı yönleri olabilir ama bu insanların bazı haklarının olduğu da, nutulmaması gerektiği temel alınmış diyebiliriz.*

-...Hocamızın suçu... Dikkat! Görev yaptığı lisedeki bir sınıfta 2 erkek öğretmenin eşcinsel ilişkisini sınıf kapısının anahtar deliğinden gözetlemesi ve okula yayması... 44yaşına gelmiş görme özürlü bir öğretmene böyle bir suçlamadan dolayı “maaş kesme cezası” veriliyor... Eşcinsel iki hoca nasıl bir haleti ruhiye içinde olmalı ki, sınıfta böyle bir işe kalkışabiliyorlar? Böyle bir haltı karıştıran insanlar bunu tam kapının karşısında mı yapar? Yoksa sınıfın kuytu bir yerine çekilip öyle mi yapar?...” **(Bu ne acizlik?, Ekspres; 9 Şubat 2012)**. *Haberde, bir kişi tarafından,*

cinsel yönelimi farklı olan bireylerin yaşamış olduğu cinsel yakınlığın konuşulmasının bile suç olabileceği yansıtılmaktadır.

-...'Gündüz polis gece travesti' bu gibi konular ne kadar ilgimizi çekiyor, böyle manşetten görüp mesleğinden olan bir insanı sirk izler gibi izlemek sanki bize bir şey kazandırdı. Cinsel sapmanın, tercihin ve ya sorunun mesleği olurmuş gibi, poliste görülmesi garipmiş gibi, polis bu toplumun insanı değilmiş gibi...**(Eşcinsel Polis, Ekspres; 18 Temmuz 2012)**. *Haberde, farklı cinsel kimliğe sahip bir kişinin, mesleğini yapabilmesi için olduğundan farklı bir kimlikte görünmek zorunda kaldığı yansıtılmış diyebiliriz.*

-Bir süre sonra iki kardeş arasında henüz bilinmeyen nedenle tartışma çıktı. Tartışmanın büyümesi üzerine Fevzi Ç., kardeşi Ramazan Ç.'ye tabancayla ateş etti... Fevzi Ç.'nin polise verdiği ilk ifade, kardeşinin travesti olduğunu iddia ederek, 'Dışarı çıkacak, kimselerin yüzüne bakacak halimiz kalmadı. Bu utançtan kurtulduk' dediği öğrenildi **(Kardeşini hastane odasında vurdu, Telgraf; 8 Ekim 2011)**. *Haberde, kardeşini travesti olduğu için öldürdüğünün belirtilmesi, olay meşru gösterilmeye çalışmış gibi düşünülebilir.*

Birileri, 'LGBT Bloku da ne?' diye soruyor, diğerleri de 'LGBT, Lezbiyen, Gay, Biseksüel ve Transseksüel'lerin oluşturduğu, bu Tanıl yarın baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve Yeryüzü Sofrası'nda (YS) iftar yaptığı yeni bir Sivil Toplum Kuruluşu (STK) 'dır, diyorlar... Birileri, (özür dileyerek) 'homoseksüellik, pezevenklik, puştluk, lezbiyenlik. geylik. ibnelik, orospuluk ve benzeri sıfatları taşıyanlar, toplumun 'hasta' tipleridir' diyor; diğerleri, hayır, hayır. Gezi den sonra onlar artık tedavi olup STK olarak toplumda saygın bir yer edindiler' diyorlar... Birileri, (yine özür dileyerek) 'yahu etmeyin, tutmayın; homoseksüellik, pezevenklik, puştluk, lezbiyenlik, geylik, ibnelik, orospuluk, sarhoşluk, alkoliklik, ayyaşlık ve benzeri sıfatlar hiç hoş normalleşti. Artık Gezi'den sonra, toplumda ne kadar iyi sıfat varsa onların yerine bu kavramlar kullanılıyor...**(Diyorlar Diyorlar, Telgraf; 27 Kasım 2013)**. *Habrede, toplumsal değerleri tehdit eden olguların olduğu yönünde yapılan eleştiriler, aynı zamanda eleştiriye meşru kılma temelli düşünülebilir.*

-...Transseksüel kimliği ile kendi ailesi, toplum, erkek arkadaşı, hayatına giren bütün insanlarla sorun yaşadı. Normal bir kadındı o. Konuşması, yaşayışı, bedeni, hareketleri, beyni, vücudu, tamamen bir kadındı...**(Transseksüel cinayetine tepki, Telgraf; 24 Şubat 2014)**. *Haberde, var olan bir şeyin değiştirilmiş olmasından dolayı, kişinin dışlanmış olduğu yansıtılmaktadır.*

-...Bu yıl Gaziantep'te düzenlenen 1 Mayıs kutlamalarında bir ilk yaşandı. Bu yıl kutlamalara ilk defa LGBT üyeleri de katıldı. Gökkuşuğu renklerinden oluşan flamalarıyla, 'sloganlarıyla eylemlere farklı bir hava getiren LGBT üyeleri ilgi odağı oldu...'(**Haftanın Panoraması, Telgraf; 6 Nisan 2014**). *Haber, farklı cinsel kimliğe sahip bireylerin yaratmış olduğu farklılıktan dolayı ortaya çıkan olumlu bir atmosferin olduğunu yansıtmaktadır.*

-...Gaziantep'te, hastanede yatan kardeşini travesti olduğu iddiasıyla öldüren şahıs daha sonra, "Namusumu temizledim" diyerek polise teslim oldu... Gaziantep'te yaşanan travesti cinayetinin ardından gözaltına alınan zanlı ağabey, 'Kardeşimi kadın kılığında görünce dayanamayarak onu öldürdüm' dedi...(**Hasta Yatağında Kurşun Yağdırdı, Olay; 8 Ekim 2011**). *Haberde, kadına benzediği için toplumsal değerleri kirlettiği düşünülen kişinin ölümü hak ettiği savunulduğu ayrıca "namusumu temizledim" ifadesinin kullanılması, toplumsal yapıda önemli görülen olgular için tehdit oluşturan bir durumun ortadan kaldırdığına vurgu yapılarak olay, meşrulaştırılmaya çalışılmış olabilir.*

-Üniversite öğrencisi kız arkadaşını 'lezbiyen ilişkisi olduğu için' öldürdüğünü söyleyen sanığa mahkeme 'Kişilerin kendi tercihleriyle açıklanabilecek doğal eğilimleri sanığı ilgilendirmez' dedi... P T. ile lezbiyen ilişkisi olduğu öne sürülen F. T. ise ifadesinde, 'Olaydan bir gün öncesinde de E., P'nin yanında beni tehdit etmiş ve beni öldüreceğini söylemişti. (**Lezbiyen yalanı İndirim Getirmedi!, Olay; 21 Mayıs 2012**). *Haberde farklı cinsel kimliğe sahip olmanın ölüm sebebi olarak gösterilebileceği yansıtılmıştır.*

4.4. Mikro Yapılar

Mikro yapı çözümlemesinde sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük /kelime seçimleri ve retorik çözümlemesi yapılmaktadır ve mikro yapılar ışığında yapılması amaçlanan çalışmanın çözümlemesini yapabiliriz.

4.4.1. Kelimelerin Seçimi ve Sentaktik çözümleme

Kelime seçimleri eleştirel söylem çözümlemesinin en önemli bölümlerinden biridir. İdeolojik yapılanma kelimeler vasıtasıyla oluşabilir. Kullanılan kelimeler gazetenin ait olduğu sınıfı yansıtabilir yaygın kullanılan bir örnek vermek gerekirse, aynı insanın terörist veya özgürlük savaşçısı olarak tanımlanması muhabirin giderek gazetenin ideolojisini gösterir. Bu durumda haberi oluşturmak için seçilen kelime ve/veya cümleler sadece sentaksının bölümleri değildir. Aynı zamanda, bölgesel

uyumun da bir parçasıdır. Dolayısıyla kelime seçimleri haber söyleminin mikro yapıları içerisinde anlamın oluşmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bazı kelimeler profesyonel pratiklerin bir parçası olarak kullanılırken, aynı zamanda okuyucunun olay hakkında bir çerçeve çizmesini sağlar (Van Dijk, 1991: 116; 1988a: 81; aktaran Işık ve Özer, 2000: 76).

Haberler hazırlanırken, hedef kitle dikkate alınarak kelime seçimi yapılmakta ve özellikle de kelimeler Türkçe olarak seçilmektedir. Bu durumda modern haber tekniği olarak bilinen “5N 1K” (ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kim) kuralı çerçevesinde haber dili oluşturulmaktadır. Aslında ideolojik olarak tarafsız/yansız bir dil olduğunu varsaymak aynı zamanda habercilikte mutlak bir nesnellik olabileceğini de varsaymak demektir. Fakat böyle bir haberin pratikte imkânsız bir durum olduğu söylenebilir (İnal, 1997; aktaran; Aşçı, 2013: 72). Bu bağlamda haber metninin çözümlenmesi için kelime seçimleri büyük önem taşımaktadır. Çünkü kelime seçimleri hem gazetenin ideolojisi açısından hem de aktarılmak istenen haberin algılanması açısından önemli ipuçları verebilir. Ayrıca çözümlemenin diğer bir aşaması olan sentaktik çözümlene niçin önemli olduğu burada belirtilmektedir: Dil ve mantık birbiri ile çok sıkı bir ilişki içindedir. Bundan dolayı mantık kuralları dilin kuralları olarak kabul edilmektedir. Dil, bir temsil sistemidir ve Rudolf Carnap bu temsil sistemine “sentaks” demiştir. Carnap’a göre “bir dilin mantıksal sentaksı, o dilin formel teorisidir.” Dilin biçimsel teorisi tümcelerin, sözcüklerin anlamlarıyla ilgili değildir. Sözcük türleri ve bunların tümce içinde düzenlemeleriyle ilgilidir. Bu durum, mantık bilgisi gerektirmektedir. Bu mantıksal oluşumda önermelerin anlamları “semantik çözümlene” yoluyla; önermelerin nasıl bir araya gelecekleri “sentaktik çözümlene” yoluyla meydana çıkarılmaktadır. Bir bilgi sistemin içinde öncelikle mantığa uygun olması durumunda, yani önerme bir sentaks içinde yer aldığı anda ortaya çıkar. Ancak bu tek başına yetersiz kalır, çünkü önermenin anlamının deneylenebilen bir içerik hakkında olması gerekmektedir (Carnap, 1978; Carnap, 1935; aktaran; Aşçı, 2013: 66).

Sentaktik çözümlenmede cümlelerin uzun-kısa, basit-karmaşık, aktif-pasif durumda olup, olmadıklarına bakılmaktadır. Haberlerin aktarımında yer verilen cümlelerin kullanılışı, öznesinin konumunu belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, pasif yapıyla oluşturulan bir cümlede, polis eylemi meşrulaştırılabilmektedir. Ya da aktif yapıyla oluşturulan bir cümlede polisin haklı

ve güçlü olduğu anlamı çıkabilmektedir (Van Dijk 1988a: 7781,1991: 116; aktaran; Işık ve Özer, 2000: 76).

Gündelik yaşamın içinde gerçekleşen söylemde sıkça karşılaşılan cümle yapıları haber metinlerinin çözümlemesini yaparken geniş bir alan oluşturmaktadır. LGBTT bireylerin *cinsel kimlik* temelli yansıtılması açısından bakıldığında, dikkat edilmeyen fakat çok önemli ipuçları barındırdığı görülmektedir. Burada yapılan çalışma için seçilmiş olan *Sabah*, *Hâkimiyet*, *Ekspres*, *Gaziantep27*, *Olay* ve *Telgraf* gazetelerin haber metninde yer alan kelimeler incelenmekte ve sentaktik çözümleme yapılmaktadır.

4.4.1.1. Sabah

- Eşcinsellere **ayrımcılığın** bitirilmesi... Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisindeki eşcinsellere **karşı** yapılan **ayrımcılığın** ve **kategorizasyonun** sona erdirilmesi için gerekli talimatları vermesi beklentisini yineliyor...”(Dava öncesi **gözaltı ve tutukluluk süreleri konusunda büyük endişe var, Sabah; 11 Ocak 2012**). *Haberde geçen kelimeler, var olan bir sorunun çözüme kavuşturulması yönünde bir beklenti olduğunu yansıtmaktadır. Bu durumda cinsel kimlik farklılığına karşı yapılmış olan ayırımın giderilmesi desteklenmekte ve tarafsız bir yaklaşım söz konusudur diyebiliriz.*

- ‘Türk modelini istemiyoruz. Orada zina ve **eşcinsellik** var’ ifadesini kullandı (Sabah;30.Kasım.2011) “Orada eşcinsellik var” istemiyoruz ifadesinin başlığa taşınması *cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan bir yaklaşımın olduğunu göstermektedir.*

- **Eşcinsel ve korunmasız ilişki** ile birden çok partnere sahip olmak risktir... (Türkiye’deki vaka sayısı 2 binden 5 bine yükseldi, Sabah; 12 Aralık 2011).

Cinsel kimlik farklılığını risk olarak görmek, başlı başına tehlikeli bir durum izlenimi yaratmaktadır. Bu durum, eşcinsel bireylerin potansiyel tehlike olarak algılanmasını kaçınılmaz kılabilir.

- **Travesti olduğu için** ağabeyi tarafından öldürülen, Ramazan Çetin’in cenazesi **ailesi tarafından Kabul edilmedi**... Belediye görevlileri tarafından **kimsesizler mezarlığında** toprağa verildi... **Mahalle baskısı** yüzünden kardeşini öldürmek **zorunda** kaldığını ileri sürdü İlk dönemlerde kardeşine sürekli sahip çıkarak destek olan ... Ancak çalıştığı birkaç işyerinden Ramazan Çetin **cinsel tercihi nedeniyle** işten çıkarılınca, ağabeyi de **kendisiyle birlikte** işten ayrıldı

Ancak 6 ay önce Ramazan Çetin otomobilde **bir erkek** ile **ilişkiye girerken yakalanınca** ağabeyinin yanından ayrılarak yaşamını **tek başına** sürdürmeye **başladı**. ... İlk dönemlerde kardeşine **sürekli** sahip çıkarak **destek olan** Fevzi Çetin, iddiaya göre Ramazan Çetin'in **kadın kıyafetleri** giymesi ve **çevre baskıları** nedeniyle eleştirmeye **başladı**... Ziyaretçi **gibi** hastaneye giren Çetin, iddiaya göre kardeşinin **kadın kıyafetiyle** yattığını görünce odadakileri **dışarı çıkartıp**, tabancayla 3 el ateş ederek **öldürdü** ve **ardından** silahıyla polise teslim oldu... Eşi **3 aylık hamile** olduğu belirtilen Fevzi Çetin, polisteki sorgusunda tabancayı bir kamyoncudan aldığını ve kardeşiyle ilgili **çevresinden gördüğü 'mahalle baskısı' nedeniyle** cinayeti işlediğini belirterek **pişman olduğunu söyledi**. Avukat Cengiz Gökçek Hastanesi'nde otopsi yapılan Ramazan Çetin'in cenazesi **ailesine** teslim edilmek **istendi**. Ancak, Kilisin Musabeyli İlçesi'ne bağlı Tahtalı Köyü'ndeki **yakınları** cenazeyi **kabul etmedi**... Burada yıkanan cenaze, **6 görevli** ve **mezarlık imamı** tarafından **kimsesizler mezarlığına** defnedildi. (**Ağabeyi Vurdu, Ailesi Kabul Etmedi, Sabah; 8 Ekim 2011**). *Burada olayın meşrulaştırılması için "mahalle baskısı", "kadın kıyafetleri" ve "travesti" gibi kelimelerin kullanıldığı ve bu gerekçelerden dolayı aslında son anakadar kardeşine sahip çıkan bir insanın ne kadar zor durumda kalarak hatta 3 aylık hamile eşi olmasına rağmen bu cinayeti işlemek zorunda kaldığına dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Üstelik cenazesinin bile kabul edilmemesi gereken bir kişi imasının olduğu da söylenebilir.*

- Öldürülen amca **homoseksüel çıktı!**... 39 yaşındaki Mustafa Erkale, **sapık** ilişkinin kurbanı oldu. Yaprak Mahallesi'nde amcası Mustafa Erkale'yi **tabancayla vurarak** öldüren yeğen Yusuf Erkale, amcasının **erkeklerle sapık ilişkiye** girdiğini ve **kimsenin yüzüne bakamadıklarını** söyleyerek "konuşmak için gittiğimde **bana da saldırdı**" diye konuştu... Amcamı yakınları **defalarca** ikaz etmesine rağmen **bu işlerden** vaz geçmedi. Babam ve diğer akrabalarımız **kimsenin yüzüne bakamıyordu**. **Ben de** amcamla **aynı** evde **birkaç** gün kalmıştım. Bu nedenle arkadaşlarım **beni yanlış anladı, hepsi beni dışladı**. Olay gecesini evine gittiğimde (**Bu işleri bırak artık**) **dedim**. **Bana (senede mi canın istiyor)** diyerek **saldırdı**. Ben de tabancamı çekerek rastgele **ateş ettim** (**Sabah; 25 Ocak 2012**). *Haberde toplumda dışlanan veya kötü olarak düşünülen "Sapık" ifadesinin kullanılması, LGBTT bireylerin nasıl temsil edildiği perspektifini yansıtmak için yeterince açıklayıcıdır. Ayrıca kişinin ölümü hakettiğine okuyucuyu ikna etmek için birçok sebep*

gösterilmeye çalışılmaktadır. Yani cinsel kimliğin farklıysa zaten ölmeyi hak ediyorsun iması açıkça görülmektedir.

- Şişen tek Başbakan'ın egosu olsa **neyse!...** Eğer **bu yöntem tarzı** geçerli olsaydı Obama'nın Amerika'da "**zenci nesiller**" yetiştirmesi, Belçika Başbakanı'nın, "**eşcinsel**" nesiller yetiştirmek için nutuk atması gerekirdi" diye yazdı (**Sabah; 6 Şubat 2012**). *Bu haberde de, tırnak işareti kullanılarak dikkat çekici yansıtılan ifadeler olduğu ve eşcinsel olmanın olağan dışı bir durummuş gibi hissettirilmesi söz konusudur.*

- **Homoseksüel ağabeyinin boğazını kesti!...** **B.T. erkeklerle sapık** ilişkiye girdiği ileri sürülen ağabeyi Burhan Tatlı'yı **önce boğazını keserek, daha sonra da 4 yerinden bıçaklayarak öldürdü.** Katil zanlısı genç, daha sonra polise gelerek teslim oldu. B.T. yanına yaklaştığı ağabeyine, "**Erkeklerle yatıp kalkıyormuşsun**" **diyerek bıçağı önce boynuna, daha sonra da değişik yerlerine sapladı** Ağabeyinin öldüğünü gören B.T. daha sonra karakola gelerek teslim oldu. Bu konuşmadan 3 saat sonra onu takip ettim. Niye böyle yapıyorsun dedim, bana ne yapayım bir kere oldu" dedi. B.T. "**Kimsenin yüzüne bakamıyordum. Arkadaşlarım bana "Ağabeyin kötü yolda, bizimle konuşma"** dediler... Niye böyle yapıyorsun dedim, bana ne yapayım bir kere oldu" dedi... (**Sabah; 5 Temmuz 2012**). *Haber metninde yer alan kelimeler arasında "sapık" gibi ötekileştirici ifadelerin kullanıldığı görülmektedir ve noktalama işareti kullanılarak önplana çıkarılmak istenen farklı kelimelerin olduğu görülmektedir. Böylece okuyucuyu yönlendirme eğiliminin olduğu iması da yaratılmakta ve cinsel kimlik farklılığı çeşitli sıfatlar kullanılarak kötülenmektedir.*

-...**Erken yaşta ve zorla** yaptırılan evlilikler ve **lezbiyen, gay, biseksüel ve taranseksüellere** yönelik **ayrımcılık** konusunda **da** eleştirilere yer verildi... **Gay, biseksüel ve transeksüeller tehdit** altında Öte yandan raporda, **homoseksüelliğin** Türkiye'de suç olmadığı ancak **lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüellere** yönelik **ayrımcılık ve tehditlerin** devam ettiği ve **bu kişilerin şiddet suçu kurbanı** oldukları kaydedildi (**Para kazanan kadınların oranı yüzde 15 bile değil, Sabah; 11 Ekim 2012**). *Yukarıdaki kelimelerde LGBTT bireylerin uğradığı haksızlıklara dikkat çekilmeye çalışılmaktadır ve tarafsız bir yaklaşım olduğundan söz edilebilir.*

-... Uluslararası ya da politik anlamda organize, medya, kan davaları, insan ve organ ticareti, pornografi, **homoseksüel ve lezbiyenlere yönelik şiddet** olduğuna işaret eden Dr. Özkan, şiddetin çeşitli sebepleri bulunduğunu belirtti... (**Kadına şiddet 7 yılda 14 kat artı, Sabah; 26 Kasım 2012**). *Yine burada da yer alan bazı*

kelimelerin duyurumu, cinsel kimlik farklılığından dolayı şiddete ve dışlanmaya maruz kalan insanların olduğunu göstermektedir..

-... Yakalanan örgüt üyelerinden 2'sinin **aynı zamanda eşcinsel oldukları**, örgüt lideri, yardımcısı ve üyelerinin çeşitli birçok suçlardan suç kayıtlarının olduğu tespit edildi (**Fuhuş operasyonunda 17 kişi gözaltında, Sabah; 29 Kasım 2012**). *Haberde geçen "aynı zamanda" ifadesi, örgüt üyesi olarak suçluların birde eşcinsellermiş. Yani eşcinsel olmak bütün suçların en kötüsü, ötekinin de ötekisi izlenimi yaratılmıştır.*

-...Çok sayıda kitabı bulunan Fransız tarihçinin, kendi internet sitesinde, hayatına son vereceğini ima eden bir mesaj yayınladığı, Fransa'da **eşcinsellerin evliliği ve evlat edinmesine olanak sağlayan** yasayı protesto etmek için halkı pazar günü düzenlenecek gösteriye çağırdığı kaydedildi" (**Fransa'nın ünlü tarihçisi katedralde intihar etti, Sabah; 23 Mayıs 2013**). *Haberde cinsel kimlik farklılığını doğal kabul etmeyen yurtdışında saygın kişilerin de olduğu izlenimi vardır.*

-... Direnişin **ön** saflarında yer alan **kadınlar, gençler ve LGBT (Gey, Lezbiyen, Biseksüel, Trans) bireylerin, otoriter bir hükümet etme biçiminden en fazla yara alan kesim** olduğunu vurgulayan Cantek, bu nedenle **kadınlar, gençler ve LGBT bireylerin direnişin sembolü** olduğunu dile getirdi... Cantek, şunları ifade etti: 'Bu yüzden, **özellikle kadınların çoğunluğu ve LGBT bireyler**, iktidara direnirken **aynı zamanda direnişin içinden çıkan ayrımcı, cinsiyetçi ve nefret söylemi içeren** sloganlara, tavırlara **da ısrarla** direniyorlar; çünkü hükümet kanadından **tüm** direnişçilere yönelen **nefret dolu** söylemin, tutumun **cinsiyetçilik, ayrımcılık, ahlaklıktan** beslendiğini kişisel deneyimleriyle biliyorlar. (**Halkın gücünü hissetmesi ve dayanışmanın tadına varması bakımından tarihi bir süreç, Sabah; 18 Haziran 2013**). *Kullanılan kelimelerden anlaşılana, azınlık gruplar olarak düşünülenlerin hak arayışlarını destekleyen bir yaklaşım olduğu yönündedir.*

- Sevda B. isimli **transseksüelin katil zanlısı yakalandı**... **İddiaya göre evli ve iki çocuk babası**: Ethem O, Sevda B isimli **transseksüel** ile **gizli** aşk yaşamaya başladı. İlişkisinde soranlar yaşayan Ethem O., tartıştığı Sevda B.'yi av tüfeğiyle öldürdü. Cesedi Yağdöver Köyündeki **bağ evinin bahçesine** gömerek Sırbistan'a kaçan Ethem O., **bir süre sonra** Türkiye'ye **gizli** giriş yaptı... Cinayetin aydınlatılması için çalışan polis ve Jandarma. Ethem O.' nun Türkiye'ye girişinin ardından şahsı **yakın** takibe aldı. Polis ve Jandarmanın ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar

sonucunda Ethem O. yakalanarak cezaevine gönderildi.”(Sabah; 10 Mart 2014).
Haberde ana olay aktarılırken, cinsel kimliğin vurgulandığı kelimeler görülmektedir.

- Olayın duyulmasından sonra Başar'ın arkadaşları ve ZeugMadi Demeği üyeleri ile sivil toplum örgütleri olayı protesto için Yeşilsu Parkında basın açıklaması yaptı. Katil belki de **sırf trans bir kadın olduğu için** Sevda'yı seçti. Sonuçta toplum tarafından da **“alçak”** birisi gibi gösterilen bir insana kimse sahip çıkamazdı. Sevgilisi **önce darp edip daha sonra av tüfeğiyle vurarak** Sevdayı gömdü. Üstelik Sevdanın altınlarını da alarak Sırbistan'a kaçtı. Daha sonra da jandarmaya ve ailesine bu durumu İhbar etti. Sevdayı evlenmek vaadiyle kandıran Ethem Orhan isimli katilin yakalanmasını ve cezasının verilmesini talep ediyoruz. Henüz 29 yaşında **aramızdan ayrılmak zorunda kalan** onlarca İnsandan **birisi** Sevda... İçinde bulunduğumuz Baki Koşar Nefret Suçları ile Mücadele Haftası'nda **bir trans** kadını **daha erkek şiddeti ve transfobik nefret** aramızdan aldı. Dün Dora'yı, Azra'yı ve **tek tek ismini** sayamayacağımız **onlarca trans** kadın arkadaşımızı **sokak ortasında** darp eden, öldüren ve **hatta üzerindeki paraları dahi alıp kaçan, bütün bu insanlar bir an önce** bulunmalı ve **gerekli** ceza verilmelidir. **Hiçbir** ceza arkadaşlarımızı **geri getirecek kadar** güçlü olmasa **bile transfobik** saldırıların ve cinayetlerin cezalandırılmaması nedeniyle sokakta **ellerini kollarını sallayarak gezen** onlarca saldırgan bulunduğunu biliyoruz... **Çırlı çıplak soyulan** arkadaşlarımızın **İçi kedi dolu** çuvallara konularak **işkencelerden geçirildiği** günler aklımızda. **Saçlan kesilerek trenlere doldurulan** transların **hiç bilmedikleri** yerlere **sürgüne gönderildikleri** günler çok uzakta değil... **Tıpkı hükümetlerin kendilerini toplum önünde başarılı gösterme çabasında olduğu gibi trans** arkadaşlarımızın katilleri de **“nasıl olsa travestiydi, ters ilişki teklif etti ben de dayanamadım”** deyip kendilerini aklama çabasındalar... Devlet **ses** çıkarmadıkça **bu** katillerin ve saldırganların sayısı artıyor” şeklinde açıklamada bulundu... “Okullarda, sokaklarda, televizyonlarda ve **insanların olduğu her** yerde eşcinsellere ve translara yönelik **körüklenen bir nefret** var. **Bu** nefret karşısında da **tüm bu** yerlerde **yaşayan ve direnen** insanlar var... Medya kuruluşları **“Travesti dehşeti, Trasvesti cinayeti”** gibi başlıklarla **trans** bireyleri **ya canavar** gösteriyor **ya da ölümlerini** meşrulaştırıyor (**Öldürülen eşcinsel olunca kimse sesini çıkarmıyor!**, Sabah; 24 Şubat 2014). *Haberde kullanılan bazı kelimelerle LGBTT bireyler, kendilerinin ve arkadaşlarının yaşadığı mağduriyetlere dikkat çekmek istemiş ve toplumun cinsel kimlik farklılığına nasıl baktıklarını farklı şekilleriyle aktarmaya çalışmışlardır.*

- BDP ve HDP belediye başkan adayları, SES Genel Başkanı Çelin Erdolu. HDP. ESP. SYKP ve LGBT örgütleri katılım sağladı. **(BDP, Efrin'de bir sınır kapısı açılmasını istiyor, Sabah; 20 Ocak 2014)**. *Haberde LGBT bireylerin diğer azınlık gruplarla işbirliği içinde olduğu görülmektedir.*

Sabah Gazetesi'nde cinsel kimlik farklılığından kaynaklanan doğrudan ve dolaylı olarak yer almış haber metinlerinde kullanılan kelimelerin incelenmesi sonucu görülen o ki, farklı konularla ilişkilendirilerek aktarılan haberlerin bazılarında tarafsız, bazılarında olumsuz bir yaklaşım tespit edilmektedir. Fakat doğrudan cinsel kimlik temelli gerçekleşen olayları aktaran haberlerde kullanılan kelimeler, tarafsız/yansız bir yaklaşımın olup olmadığını belirlemek için daha belirgin ipuçları vermektedir. Bu durumda özellikle belirtmek gerekirse, ana olayda bir cinayetin gerekçesi cinsel kimliğin farklı oluşu gösterilirken, burada kullanılan "sapık" sıfatı, cinsel kimlik farklılığını olumsuz veya tarafsız olma gibi bir yaklaşımın söz konusu olmadığını göstermektedir. Bazı haberler kaynaktan aktarıldığı için, orada geçen kelimeler tam olarak olumsuz ya da olumsuzlayan, belirgin ipuçları vermemekle birlikte, başlıklarda kullanılan bazı kelimeler ve isimleri niteleyen sıfatlarla cinsel kimliğin vurgulanması, dolaylı olarak olumsuzlayan ve öteki olduğunu ima eden bir çağrışım yaratmaktadır.

Sabah Gazetesi'nde haberlerin aktif-pasif cümle yapılarına bakıldığı zaman, cinayet haberlerinde zanlının ifadeleri aktif cümle yapılarıyla oluşturulurken, maktul hakkında verilen bilgilerin haberleri pasif cümle yapılarıyla oluşturulduğu görülmektedir. Diğer olayları aktaran haberlerin cümle yapıları ise, genellikle aktif biçimde oluşturulduğu görülmektedir. Cümlelerin aktif biçimde oluşturulması aynı zamanda mevcut haberlere meşruluk kazandırma yönünde kurgulanmış olabileceğinin ipuçlarını verebilir.

4.4.1.2. Hâkimiyet

-... Herkesin **ama** Herkesin haberi yapılmalı. **Bir eşcinsel olsa bile onun sorunları yazılmalı çizilmeli' diye konuştu.** **(Şiddet içeren haberlerde artış, Hâkimiyet; 1 Mayıs 2009)**. *Haberde "Bir eşcinsel olsa bile" ifadesinin oluşturduğu algı kişi eşcinsel ise ötekidir ama onunda bazı hakları olduğuna duyarlı davranabiliriz iması vardır.*

-**Travesti olduğu iddiasıyla** ağabeyi 27 yaşındaki Fevzi Ç. Tarafından hastanede öldürülen 24 yaşındaki Ramazan Ç'nin cenazesi **ailesi tarafından kabul**

edilmeyince belediye görevlileri tarafından **kimsesizler mezarlığında** toprağa verildi... Ancak çalıştığı **birkaç** işyerinden Ramazan Ç'nin **cinsel tercihi nedeniyle** işten çıkarılınca, **ağabeyi de kendisiyle birlikte** işten ayrıldı... Ancak **6 ay önce** Ramazan Ç. **otomobilde bir erkek ile ilişkiye girerken** yakalanınca ağabeyinin yanından ayrılarak yaşamını **tek başına** sürdürmeye başladı. . **İlk dönemlerde** kardeşine **sürekli sahip çıkarak** destek olan Fevzi Ç iddiaya göre Ramazan Ç'nin **kadın kıyafetleri giymesi ve çevre baskıları nedeniyle,** eleştirmeye başladı... Ramazan Ç., **birkaç gün önce** kentte **eşcinsellerin bulunduğu parkta** düşerek ayağını kırdı... Fevzi Ç. dün akşam saat 19.00 sıralarında, kardeşinin tedavi olduğu hastaneye gitti. **Ziyaretçi gibi** hastaneye giren Ç. iddiaya göre kardeşinin **kadın kıyafetiyle** yattığını görünce odadakileri dışarı çıkartıp, tabancayla **3 el ateş ederek** öldürdü ve ardından **silahıyla** polise teslim oldu. **Eşinin 3 aylık hamile** olduğu belirtilen Fevzi Ç., polisteki sorgusunda tabancayı bir kamyoncudan aldığını ve kardeşiyle ilgili çevresinden gördüğü **'mahalle baskısı'** nedeniyle cinayeti işlediğini belirterek **pişman olduğunu söyledi...** **Ailesi cenazeyi kabul etmedi.** Avukat Cengiz Gökçek Hastanesi'nde otopsi yapılan Ramazan Ç'nin cenazesi **ailesine teslim edilmek istendi.** Ancak, Kilisin Musabeyli İlçesi'ne bağlı Tahtalı Köyü'ndeki **yakınları cenazeyi kabul etmedi...** Burada yıkanan cenaze, **6 görevli ve mezarlık imamı** tarafından **kimsesizler mezarlığına** defnedildi. (**Kardeş 3 kurşun, Hâkimiyet; 8 Ekim 2011**). *Haberde olayın meşrulaştırılması için "mahalle baskısı", "travesti" gibi kelimelerin kullanıldığı ve bu gerekçelerden dolayı cinayeti işlemek zorunda kaldığı izlenimi oluşturulmaktadır. Üstelik son ana kadar kardeşine sahip çıkan bir insanın ne kadar zor durumda kalarak hatta 3 aylık hamile eşi olmasına rağmen olayı gerçekleştirdiğine dikkat çekilmektedir ve öldürülen kişinin cenazesinin bile kabul edilmemesi ve dışlanması gereken bir öteki olduğu iması vardır.*

-Ümmetim bunlardan başka **bir şey daha** yapacaktır. **Livata** (homoseksüellik), sapanlarla ve parmaklar arasına alarak birbirlerine taş atmak, güvercinle oynamak, def çalmak, içki içmek, sakal tıraş etmek, bıyıkları uzatmak, ıslık çalmak, el çırpamak, ipek giymek. Ümmetim bunlara **bir tane daha** ekleyecek. **O da lezbiyenlik** (sevicilik)... (**Son Resül'den hayat düsturları, Hâkimiyet; 30 Ocak 2012**). *Haberde yer verilen kelimelerde, eşcinselliğin ne kadar kötü ve günahların en büyüğü olduğuna dikkat çekildiği görülmektedir.*

-Yakalanan örgüt üyelerinden 2'sinin **aynı zamanda eşcinsel oldukları**, örgüt lideri, yardımcısı ve üyelerinin çeşitli birçok suçlardan suç kayıtlarının olduğu tespit edildi (**Fuhuş çetesine darbe, Hâkimiyet; 29 Kasım 2012**). *Haber metnindeki kelimelerin duyurumu, örgüt üyesi olarak suçlulara birde eşcinsellermiş. Yani eşcinsel olmak bütün suçların en kötüsü, ötekinin de ötekisi izlenimi yaratılmıştır.*

-...'Babamı görmedim, tanımadım, **anam bile kim olduğunu** bilmezmiş.. **Ona** istediğin kadar küfret.. Anam gençliğinde **önüne gelenle** düşer kalkardı., şimdi şehirde bir evi var. Hanımım, iki kız kardeşim ve teyze kızlarımı satıp ekmek parasını çıkarıyor zor da olsa.. **Bana gelince**, bilmem bilir misin Hacı Baba, **benim gibilere** büyük şehirlerde şimdi **eşcinsel kimileri gay, kimi homoseksüel** diyor. Demem **o ki** küfür edip **ağzını kirletme diyorum yani..'** demesin mi, dilimin ucuna gelen bildiğim **bütün** küfürleri unuttum...(Evimizi başımıza yıktılar!, **Hakimiyet; 19 Haziran 2013**). *Yukarıdaki haber metninde yer alan kelimelerin yarattığı çağrışım, toplumda yasak kabul edilen her türlü olumsuzluğun cinsel yönelimi farklı olan bir kişide var olabileceği yönünde diyebiliriz.*

-Gaziantep Üniversitesi (GAÜN) Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu öğrencisi Taha Tufan, **cinsel kimliğinden dolayı** üniversitede **ayrımcılığa maruz kaldığını dile getirdi**..., LGBT bireyler örgütlendiği için rahatsızlık duyuyorlar. Herkesi **aynı** görmek istiyorlar. **Farklı** kişilere **tahammülleri yok' dedi**.... Antep Üniversitesi Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu öğrencisi Taha Tufan, **trans** erkek olduğu için üniversite yönetimi tarafından **ayrımcılığa maruz kaldığını belirtti**..., 'Bölüm hocaları sınıflar gidip **'Onunla konuşmayın, arkadaşlık kurmayın.** Yaptığı şeyin yanlış olduğunu anlasın ki; **bu tercihten** vazgeçsin' demiş. **O** süreçten **sonra** zaten **kimse benimle** görüşmedi' dedi. Tufan, bölüm başkanının da bu tür yaklaşımlar sergilediğini belirterek... Bölüm başkanın **kendisine**, **'Benim bütün kızlarımdan uzak duracaksın. Kimseyle konuşmayacaksın'** dediğini iddia etti. **Bu yaklaşımla** aslında **kendilerine tek düze bir yaşam tarzının dayatıldığına** vurgu yapan Tufan, üniversitede LGBT bireylerine karşı geliştirilen **bu yaklaşımların** yeni olmadığını söyledi..'Aslında **bu, farklı** olmayacaksın, **herkesin** istediği kişiye **bürüneceksin** yaklaşımıdır. **Bunu** zorunlu olarak **belki** bir eşcinsel saklayabilir, ama bir trans **asla bunu gizli yaşayamaz'** dedi (**Haksızlığa uğruyorum, Hâkimiyet; 6 Ocak 2014**). *Haberde cinsel kimlik farklılığından dolayı bir kişinin yaşadığı güçlükler özne kişinin ifadeleriyle yansıtılmaya çalışılmaktadır. Böylece kişilerin cinsel tercihleri ne olursa olsun bundan dolayı dışlanmaması gerektiği izlenimi oluşmaktadır.*

-Sovyetlerin baş yıkıcısı olan Gorbaçov'a övgüler yağdıran Zülfü Livaneli'nin '**siyasi travesti**' ölçüsü tartışılırken Ahmet Ümit'in '**aydın**' olma vasfı da o derece tartışılmalıdır (**Agatha Ahmet Ümit sen MİL kimsin?, Hakimiyet; 21 Ocak 2014**) *Vurgulanmak istenen asıl konu bağlamında tırnak işaretleri ile önplana çıkartılmak istenen ifadelerin, aynı zamanda cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan bir çağrışım yarattığı söylenebilir.*

- Eskişehir'de bir kedinin katledilme olayını gündeme getiren LGBT Gaziantep üyeleri, hayvanlara yapılan **şiddet** ve **tecavüzleri kınadı**... **En çarpıcı** pankart ise '**Hayat yalnızca insanlar için olsaydı. Nuh'un Gemisinde hayvanların ne işi vardı**' yazılanıydı. Sloganlar atan Gaziantep LGBT üyelerine **vatandaşlar da destek verdi**... '**Geçtiğimiz** günlerde Eskişehir de bir kedinin **vahşice** katledilmesi ve **bu** görüntülerin internete atılması üzerine **birçok hayvan sever** sokaklara çıkmaya **başladı**. **Bizlerde** bu gün burada **bu cinayete karşı toplandık**... **Bu cinayet** internete düşmeseydi **bile** Türkiye 'de ve dünya da **birçok** hayvan hakları **ihlali** yaşanmaktadır... **Küçücük** kafeslere hapsedilen hayvanlar **özgürce yaşam** haklarından **mahrum** bırakılmaktadırlar. Yıllardır sosyal medya üzerinde görüyoruz foklar, tilkiler ve **kürkü olan birçok diğer** hayvan **canlı canlı** yüzülerek **ölüme** terk ediliyorlar. Belediyelerin **yol ortasında zehirleyerek** katlettiği köpek ve kedilerin **hesabı** verilmelidir. Can Aksoy un canlıların yaşam haklarını, yaşam alanlarını ihlal eden **herkesin** adil bir biçimde yargılanmasını **talep ediyoruz**... **Vicdanı olan herkesi bu katliama** ve **esarete** dur demeye ve **bütün** canlıların **özgürce yaşayabileceği** bir dünya kurmaya çağırıyoruz (**Hayvana şiddeti protesto ettiler, Hâkimiyet; 18 Şubat 2014**).'

Yukarıdaki haberde LGBTT bireyleri, kendilerinin ve arkadaşlarının yaşadığı mağduriyetlere dikkat çekmek istemiştir. Toplumun cinsel kimlik farklılığına nasıl baktığına, ne tür sıfatlar kullanarak eşcinsel bireyleri ifade ettikleri kullanılan kelimelerle yansıtılmaya çalışılmakta ve farklı şekillerde maruz kaldıkları olumsuzlukları aktarmaya çalışmaları verilmektedir. Bu yaklaşım tarafsız/objektif olarak değerlendirilebilir.

Hâkimiyet Gazetesi'nde yer alan haberler genellikle kaynaktan aktarılmıştır. Fakat kaynaktan aktarılan haberler gazetenin haber kurgusu ile ilgili, her ne kadar gazetenin muhabir yorumu kadar açık ipuçları vermese de, yer verilen haberlerin içeriğine ve kelimelerine bakıldığı zaman özellikle bazı haberlerde cinsel kimlik farklılığını, ötekinin de ötekisi, günahkârın da günahkârı ve ahlaksızında ahlaksızı

olarak gösteren haberlere rastlanmaktadır. Bazı haberlerde ise tarafsız olduğu söylenebilir. Bu durumda gazete doğrudan belki cinsel kimlik farklılığını olumsuzlar görünmeyebilir. Fakat ötekileştirici haberlere yer vermesi bile, dolaylı olarak cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan ve ötekileştiren bir anlayışa sahip olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir..

Gazetede yer alan cinayet haberlerinin cümle yapılarına bakıldığında ise, Sabah Gazetesi'ndeki cinayet haberlerinin cümle yapılarıyla benzerlik göstermektedir. Yani zanlının ifadeleri aktif cümle yapılarıyla oluşturulurken, maktul hakkında verilen bilgilerin haberleri pasif cümle yapılarıyla oluşturulduğu görülmektedir. LGBTT bireylerinin mağduriyetlerine dikkat çekilmek istenen diğer haberlerde cümleler genellikle aktif yapılarla oluşturulmuştur. Soçun olarak cinsel kimlik farklılığının ötekileştirildiği bir yayın anlayışının olduğunu söylemek mümkündür.

4.4.1.3. Ekspres

- Travesti kardeşini **hastane de** öldürdü. Gaziantep'te yaşanan **travesti cinayetinin** ardından gözaltına alınan **zanlı** ağabey, **“kardeşimi kadın kılığında görünce dayanamayarak onu öldürdüm”** dedi... R. Ç. (24), Ağabey F. Ç. tarafından **tabancayla vurularak öldürülmüştü**. Olayın ardından **“Namusumu temizledim”** diyerek polise teslim olan F.Ç.'nin ifadesi alındı. Zanlının ifadesinde, kardeşinin **travesti olmasına** dayanmadığını ifade ederek **“hastaneye onu görmeye gittim. Ama onu kadın kılığında görünce dayanamadım ve onu öldürdüm”** dediği **öğrenildi**. Adliyeye sevk edilen F.Ç. basın mensuplarının **“Kardeşinizi neden öldürdünüz?”** sorularını **yanıtsız** bırakırken, **“Pişman mısınız?”** Sorusuna ise **“Pişmanım”** yanıtını verdi (**Ekspres; 8 Ekim 2011**).”

Haberde özne kişinin kadın kılığında olması ölmesi için gerekçe gösterilmiş ve kadınlarda diğer bir öteki olarak gösterilmiştir. Ayrıca “travesti” gibi kelimelerin kullanıldığı ve bu gerekçelerden dolayı cinayetin işlediğinin yansıtılması üstelik “Namusumu temizledim” ifadesi, olayın meşru kılınması için ne kadar çok sebebi varmış gibi bir izlenim oluşturmaktadır.

- “Türkiye’de kadınlar üniversitede başörtüsü **takamıyor**. **Zina** ve **eşcinsellik var...**” (**Yaranmak, Ekspres; 2 Aralık 2011**). *Cinsel kimlik farklılığının olumsuzlandığı ve haber metninde eşcinselliğin vurgulandığı görülmektedir.*

- O kadın **bir fahişe olur, konsomatris olur, herhangi bir insan eşcinsel olur.** Onu yargılamak, cezalandırmak **bizim haddimiz olmamalı...**" (Adaletin tecellisi, **Ekspres, 13 Aralık 2011**). *Haberde vurgulanmak istenen insanların bireysel tercihlerine saygı gösterilmesi gerektiğidir. Fakat burada cinsel kimlik farklılığı, bireysel tercihler içinde en olumsuzu olsa da iması yaratılarak dışlanmış olduğu söylenebilir.*

-**Bu ne acizlik? Dikkat!** Görev yaptığı lisedeki bir sınıfta 2 erkek öğretmenin **eşcinsel ilişkisini** sınıf kapısının anahtar deliğinden **gözetlemesi** ve okula **yayması**. 44 yaşına gelmiş görme özürlü bir öğretmene böyle bir suçlamadan dolayı "maaş kesme cezası" **veriliyor**. Şimdi **bu** adam anahtar deliğinden **böyle bir ilişkiyi** nasıl görebiliyor? **Eşcinsel** iki hoca nasıl bir haleti ruhiye içinde olmalı **ki**, sınıfta **böyle bir işe** kalkışabiliyorlar? **Böyle bir haltı karıştıran** insanlar **bunu** tam kapının karşısında mı yapar? (**Ekspres; 9 Şubat 2012**). *Haber metninde geçen "böyle bir haltı karıştıran" cümle, cinsel kimlik farklılığının argo ifadeler kullanılarak kötülendiğinin ve ötekileştirildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.*

-**Eşcinselliğe bağımsızlık savaşçılarıdır-bağırıyorlar.** Koro halinde slogan **atıyorlar**. (**Deneme, Ekspres; 13 Mart 2012**). *Burada geçen ifadeler eşcinsel bireylerin özgürce yaşama hakkı arayışlarını çağrıştırmaktadır.*

- **Eşcinsel polis.** " Salı günü internet üzerinden okuduğum gazete haberleri gündeme **bomba gibi düştü ' gündüz polis gece travesti' bu gibi** konular ne kadar **ilgimizi çekiyor**, böyle manşetten görüp mesleğinden olan bir insanı **sirk izler gibi** izlemek **sanki bize bir şey kazandırdı**. Cinsel **sapmanın, tercihin** ve ya **sorunun** mesleği olurmuş gibi, poliste görülmesi **garipmiş gibi**, polis **bu toplumun insanı değilmiş gibi...** Sanırım Avrupa' da olsa **travesti** durumundaki bir polisi meslekten atmazlardı. Sözde ' **sanık** ' polis tedavi amaçlı girişimlerde bulunmuş ama bir sonuç **alamamış**. Artık **bu** insanlara **eşit** bakma zamanımız geldi, kişilik için (**ister hastalık deyin, ister tercih deyin,**) insanların **cinsel kimliğine bakmamak gerek**. **Bu** sorunda ülkemizde **mağdur** olan **onlarca** aile ve genç var. **Onların** karşılaştığı sorunlar **psikolojik destek** gerektirmekte... **Eşcinseller Bu** ülkede **üçüncü sınıf** olmanın **hatta** insan olamamanın sorunları ile karşı karşıya. **Gece âlemlerinde onlardan** yararlanan **bir toplum var**, oysa **aynı** insanları **gündüz aşağılıyor**, **bir insan gibi günlük yaşama** katılmalarına izin **vermiyoruz**. **Eşcinsellere hasta gözü** ile bakıyoruz, **onlardan** korkuyoruz ve **baskı** oluşturup **normal insanlar gibi yaşamalarına** izin **vermiyoruz**. Oysa işin uzmanları böyle düşünmüyor ' **Cinsel**

yönelim, kişinin kendisinin seçip değiştirebileceği **bir durum** değildir' diyor. **Bu** insanlar geçen yazımda belirmişim, **Afganistan gibi** ülkelerde **anında taşlanarak katlediliyor...** Genelde toplum çocuklara **kötü örnek** olur diye **eşcinselleri** dışlıyor ama çocuk **'iyi örnek'** oluşturması gereken anne ve babayı **da örnek** almıyor, **eşcinsellik sorunu** ile karşılaşan aileler **profesyonel** destek almalı.... Bence başta **bu** insanlar **eşit** değerlendirilmeli (**Ekspres;18 Temmuz 2012**). *Haberde geçen kelimelere genel olarak bakılırsa, LGBTT bireylerin yaşadığı mağduriyetlere duyarlı olmaya bir çağrı olduğu duyumsanmaktadır. Fakat aynı zamanda öteki olmayada bir çağrı olduğu söylenebilir. Kullanılan bazı kelimeler ve “onlardan”, “bu gibi konular” ayrıca başlığı niteleyen “eşcinsel” sıfatı gibi ifadeler cinsel yönelimleri farklı olan bireyleri ötekileştirmekten sıyrılamamakta hatta cinsel kimlik farklılığına okuyucunun, dikkatinin çekilmeye çalışıldığı söylenebilir.*

-Transseksüel cinayetine tepki eylemi.. Gaziantep'teki **LGBT üyeleri, geçtiğimiz** günlerde erkek arkadaşı tarafından **öldürülen** Sevda Başar isimli **transseksüelin** cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda **toplandı**. Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır **yaptı**. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında **sık sık** sloganlar atarak **cinayete tepki gösterdi** ve **katilin bir an önce** yakalanmasını **istedi**. Grup, yapılan basın açıklamasının ardından **sessizce dağıldı**. **Öldürülen** Sevda Başar isimli **transseksüelin yakın** arkadaşı olan **transseksüel** Bayan Seçil Kardelen, 'Sevda Başar **benim hem çocukluk** arkadaşım **hem de ev** arkadaşım. **Şıkır şıkır, neşeli, çok sevimli, hayata dolu dolu bakan bir** insandı. **Transseksüel kimliği** ile kendi ailesi, toplum, erkek arkadaşı, hayatına giren **bütün** insanlarla **sorun yaşadı**. **Normal bir kadındı o**. Konuşması, yaşayışı, bedeni, hareketleri, beyni, vücudu, **tamamen bir kadındı**. (**Ekspres; 24 Şubat 2014**). *Yukarıdaki haber metninde geçen kelimelere balıkdığı zaman ana olay aktarılırken yine cinsel kimlik farklılığının vurgulandığı ve başlığa taşınarak önplana çıkartılmaya çalışıldığı görülmektedir.*

- Olay, yaklaşık 2 hafta önce Şahinbey ilçesinde meydana **geldi** İddiaya göre **evli ve iki çocuk** babası Ethem O., Sevda B. isimli **transseksüel** ile **gizli aşk yaşamaya başladı**...tartıştığı Sevda B.'yi **av tüfeğiyle öldürdü**... Sırbistan'a kaçan Ethem O., **bir süre sonra** Türkiye'ye **gizli giriş yaptı**... Polis ve jandarmanın ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar sonucunda Ethem O. yakalanarak cezaevine **gönderildi**. (**Katil zanlısı yakalandı, Ekspres; 10 Mart 2014**). *Haberde geçen kelimeler içindeki “transseksüel” ifadesi kişinin cinsel kimliğini imlemektedir. Olayın öznesi durumundaki kişilerden birinin cinsel kimliğine vurgu yapılırken*

diğerinin cinsel kimliğinin vurgulanmaması, öldürülen kişiyi aynı zamanda öteki göstermektedir diyebiliriz.

Ekspres Gazetesi'nde yer verilen haberlerin kelimeleri genel olarak incelediği zaman, gerek kaynaktan aktarılan gerekse, gazete muhabirinin aktardığı haberlerde bazı kaynaktan aktarılan haberler hariç, çoğunlukla cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan ve dışlayan bir durum söz konusudur. Özellikle dikkati çeken kelimeler ise, isimleri niteleyen "Travesti" ve "Transseksüel" kelimelerine sıkça yer verilerek okuyucunun dikkatine sunulmasıdır. Gazetenin çoğunlukla Farklı cinsel kimlikleri dışlayan, olumsuzlayan ve ötekileştiren bir yaklaşım içinde olduğu haber metinlerinde geçen kelimelere ve haberlerin kurgulanışına bakıldığı zaman açıkça görüldüğü söylenebilir.

Ekspres Gazetesi'nde yer alan haberlerin cümle yapıları incelendiği zaman, yine cinayet haberlerinde özne konumundaki kişilerin ifadelerinin ve yaşadıklarının aktarıldığı cümlelerde zanlının ifadesi aktif yapılarla kurulmuş olup, mağduriyetlerin aktarıldığı cümleler ise pasif yapılarla kurulduğu görülmektedir. Diğer olaylar ise genellikle aktif cümle yapılarıyla kurularak aktarılmıştır. Sonuç olarak, cümle yapılarının da olayları meşru kılmaya yönelik oluşturulduğunu söylemek mümkündür.

4.4.1.4. Gaziantep 27

- Transseksüel cinayetine tepki... Gaziantep'teki LGBT üyeleri, geçtiğimiz günlerde erkek arkadaşı tarafından öldürülen Seveda Başar isimli transseksüelin cinayetini protesto etmek için Yeşilsu Meydanı'nda toplandı. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır yaptı.. Basın açıklaması sırasında **sık sık** sloganlar atarak cinayete **teпки gösterdi** ve katilin **bir an önce** yakalanmasını **istedi**. Grup, yapılan basın açıklamasının ardından **sessizce dağıldı...** **Öldürülen Seveda Başar isimli transseksüelin** yakın arkadaşı olan **transseksüel** Bayan Seçil Kardelen, 'Seveda Başar **benim hem çocukluk arkadaşım hem de ev arkadaşım**dı. **Şıkır şıkır, neşeli, çok sevimli, hayata dolu dolu bakan bir** insandı. **Transseksüel kimliği** ile **kendi** ailesi, toplum, erkek arkadaşı, hayatına giren **bütün** insanlarla **sorun yaşadı**. **Normal bir kadındı o**. Konuşması, yaşayışı, bedeni, hareketleri, beyni, vücudu, **tamamen bir kadındı**. **Şıkır şıkır** sevgilisine hazırlanmış, **neşe dolu, heyecanla telefonla konuşarak** arabasına biniyor..." (**Katil bulunsun, Gaziantep 27; 24 Şubat 2014**).

Gaziantep27 Gazetesi'nde yer verilen tek haberdir ve birinci kaynaktan aktarılmış olduğu görülmektedir. Fakat üst başlığa taşınan “Trasseksüel” kelimesi ötekileştirici ve dışlayıcı bir çağrışım yaratmıştır. Haberin cinsel kimlik temelli kurgulanmış olduğu da söylenebilir. Bu durumda tarafsızlıktan söz etmek pek mümkün değildir. Gazetede yer alan tek haberin cümle yapıları incelendiğinde, genellikle aktif cümle yapısı ile haberin yansıtıldığı görülmektedir.

4.4.1.5. Olay

“Tedavi gören kardeşini **öldüren** şahıs daha sonra **silahıyla** polise teslim oldu. **Hasta yatağında kurşun yağdırdı...**”

- Gaziantep'te, **hastanede yatan** kardeşini **travesti olduğu iddiasıyla öldüren** şahıs daha sonra, “**Namusumu temizledim**” diyerek polise **teslim oldu**. F.Ç., tarafından hastane odasında **kurşun yağmuruna tutuldu**. Hastane odasına girerek kardeşi R.Ç'yi gören ağabey F.Ç., **önce** diğer hastaları odadan **çıkarttı**. **Daha sonra** ise yanında getirdiği **ruhsatsız** tabancasıyla kardeşine **3 el ateş etti...** **Ağabeyinin tabancasından çıkan** kurşunlarla **vücudunun çeşitli yerlerinden ağır** yaralanan R.Ç., olay yerinde hayatını kaybetti... Gaziantep'te yaşanan **travesti** cinayetinin ardından gözaltına alınan **zanlı ağabey**, '**Kardeşimi kadın kılığında görünce dayanamayarak onu öldürdüm**' dedi... Gaziantep Emniyet Müdürlüğündeki işlemlerinin ardından adliyeye sevk **edildi** Adliyeye götürülürken, görüntü almaya çalışan gazetecilere, '**pişman**' olduğunu söyleyen Fevzi Ç, çıkartıldığı mahkeme tarafından **tutuklandı (Olay; 8 Ekim 2011)**. *Haber metnindeki kelimelerin duyurumu; kişinin “travesti” olması ölümüne gerekçe gösterildiğini yansıtıran “Hasta yatağında kurşun yağmuruna tutuldu ifadesinin başlığa taşınması ise, savunmasız bir insanın acımasızca öldürülmesine dikkat çekmektedir. Fakat zanlının kullandığı “Namusumu temizledim” ifadesinin tırnak işareti kullanılarak verilmesi cinayetin diğer gerekçesi olarak gösterilmektedir ve zanlının olayı meşru kılmaya çalıştığının yansıtılmasıdır diyebiliriz.*

- **Lezbiyen yalanı İndirim Getirmedi!** Üniversite öğrencisi kız arkadaşını '**lezbiyen ilişkisi olduğu için**' **öldürdüğünü** söyleyen sanığa mahkeme '**Kişilerin kendi tercihleriyle açıklanabilecek doğal eğilimleri sanığı ilgilendirmez**' dedi. Sanık **önceki** duruşmalarda olduğu gibi, sevgilisi Pınar Türkmen ile 4 yıl '**karı-koca hayatı**' yaşadıklarını, cinayetten 7 ay önce ayrıldıklarını, bu ayrılıktan sonra ise P'nin, çevresinde '**lezbiyen olarak** tanınan Fidan T. ile arkadaşlık kurduğunu anlattı.

E. G., '**Kendisini** Fidan ile arkadaş olursa **aynı** yakıştırmannın **kendisine de** yapılacağını belirterek uyardım. **Bana, 'Seni ilgilendirmez. Benim başka bir evli erkek ile arkadaşlığım var. Masraflarımı o karşılıyor' dedi.** Ben de **öfkelenip öldürdüm'** diye konuştu. P T. ile **lezbiyen** ilişkisi olduğu öne sürülen F. T. ise ifadesinde, 'Olaydan **bir gün öncesinde de E., P'nin yanında beni tehdit etmiş ve beni öldüreceğini** söylemişti. R. **araya girerek** sanığı uzaklaştırmıştı' dedi. **(Olay; 21 Mayıs 2012)**. Her ne kadar haberde yansıtılmak istenen cinsel kimlik farklılığının bir cinayet gerekçesi olarak gösterilmesi geçerli bir sebep kabul edilmemiş ayrıca insanların cinsel tercihlerinin farklılık gösterebileceği ve bunun da sadece kişileri bağladığı vurgulanmış olsa da, haberde geçen kelimelerden hareketle, "lezbiyen olarak tanınan" ifadesi ve kavramın başlığa taşınması cinsel kimlik temelli bir haber kurgusunun oluşumunu yansıtmaktadır.

-... 4 - **Gay'lar** ile birlikte yürüyen CHP milletvekillerini **ti'ye** almak **(Melih Gökçek ve bizimkiler...!, Olay; 4 Temmuz 2013)**. Buradaki "Gay'lar" ve "ti'ye" ifadelerinde eşcinsel bireyleri küçümseyen bir ima olduğu görülmektedir.

- **Transaksüel Cinayetine Tepki**. LGBT üyeleri, Gaziantep'te **öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin** cinayetine **teпки göstermek** için basın açıklaması **düzenledi**. Yeşilsu Meydanı'nda **toplandı**. Grup adına basın açıklamasını Zeugmadi LGBT Üyesi Eyüp Çakır **yaptı**. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında **sık sık sloganlar atarak** cinayete **teпки gösterdi** ve katilin **bir an önce** yakalanmasını **istedi**. Grup, yapılan basın açıklamasının ardından **sessizce dağıldı**. **Öldürülen Sevda Başar isimli transseksüelin yakın arkadaşı** olan **transseksüel** Bayan Seçil Kardelen, 'Sevda Başar benim **hem çocukluk** arkadaşım **hem de ev** arkadaşımdı. **Şıkır şıkır, neşeli, çok sevimli, hayata dolu dolu bakan bir** insandı. **Transseksüel kimliği** ile **kendi** ailesi, toplum, erkek arkadaşı, hayatına giren **bütün** insanlarla **sorun yaşadı**. **Normal bir kadındı o**. Konuşması, yaşayışı, bedeni, hareketleri, beyni, vücudu, **tamamen bir kadındı**. **Şıkır şıkır** sevgilisine hazırlanmış, **neşe dolu, heyecanla telefonla konuşarak** arabasına biniyor...(Olay; 24 Şubat 2014). Haberde de görülen o ki, "Transseksüel" kavramının başlıkta kullanılması cinsel kimliğe vurgu yapıldığını göstermektedir.

Olay Gazetesi'nde yer verilen tüm haberlerin kelimeleri incelendiğinde; kaynaktan aktarılan haberlerin başlığında kullanılan "Transseksüel" kelimesi ötekileştirici bir çağrışım oluşturmaktadır. Her ne kadar haber metninin içinde kullanılan sıfatlar olumlu olsa da, bu sıfatlar kaynağın kullandığı sıfatlardır.

Muhabir yorumlarının aktarıldığı bölümlerde “Travesti” ve “Transseksüel” gibi isimleri niteleyen sıfatların kullanılması ve bazı olayları meşrulaştırmak için kullanılan farklı kelimeler de cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan, dışlayan ve ötekileştiren bir izlenim yaratmaktadır. Bu durumda tarafsızlık/yansızlık ve olumlayan bir yayın anlayışından söz etmek mümkün değildir.

Gazete'nin haberlerinde cümle yapılarına bakıldığı zaman, orada da cinayet haberlerinin aktarıldığı cümle yapılarının kuruluşu diğer gazetelerden belirgin bir şekilde farklılaşma görülmemektedir. Diğer haberler ise, genellikle aktif cümle yapıları ile kurulmuş olduğu söylenebilir.

4.4.1.6. Telgraf

Fevzi Ç. travesti olduğunu iddia ettiği ve hastanede yatan kardeşi Ramazan Ç.'yi, kurşun yağmuruna tuttu... **Bir süre sonra** iki kardeş arasında **henüz bilinmeyen nedenle** tartışma çıktı...Fevzi Ç., kardeşi Ramazan Ç.'ye **tabancayla** ateş etti. Fevzi Ç.'nin polise verdiği **ilk** ifadede, kardeşinin **travesti olduğunu iddia** ederek, **'Dışarı çıkacak, kimselerin yüzüne bakacak halimiz kalmadı. Bu utançtan kurtulduk'** dediği öğrenildi. (**Kardeşini hastane odasında vurdu, Telgraf; 8 Ekim 2011**). *Haberde başlıkta kullanılan ifade savunmasız bir insanın acımasızca öldürüldüğüne dikkat çekerken, cinayete gerekçe gösterilen cinsel kimlik farklılığı (“travesti” kavramı) metin içinde belirtilmeden geçilememiştir.*

-... **Birileri**, (özür dileyerek) **'homoseksüellik, pezevenklik, puşluk, lezbiyenlik, geylik, ibnelik, orospuluk** ve benzeri **sıfatları taşıyanlar**, toplumun **'hasta'** tipleridir' diyor; **diğerleri**, hayır, hayır. Gezi den sonra **onlar** artık tedavi olup **STK olarak** toplumda **saygın bir yer** edindiler' diyorlar...**Birileri**, (yine özür dileyerek) 'yahu etmeyin, tutmayın; **homoseksüellik, pezevenklik, puşluk, lezbiyenlik, geylik, ibnelik, orospuluk, sarhoşluk, alkoliklik, ayyaşlık ve benzeri sıfatlar** hiç hoş normalleşti. Artık Gezi'den sonra, toplumda **ne kadar iyi sıfat varsa onların yerine bu kavramlar** kullanılıyor...” (**Diyor – Diyorlar, Telgraf; 27 Kasım 2013**). *Yukarıdaki haber metninde yer verilen kelimeler ise, olumsuz ifadeler olarak kabul gören birçok kavramın artık doğal kabul edildiği hatta cinsel yönelim çeşitliliğini açıklamak için kullanılan kavramların bile normalleştirildiğine dikkat çekilmek ve bu durumun yanlışlığı vurgulanmak istenmiştir.*

- **Transseksüel cinayetine** tepki. LGBT üyeleri, Gaziantep'te öldürülen **Sevda Başar** isimli transseksüelin **cinayetine tepki** göstermek için basın açıklaması

düzenledi. Toplanan grup; basın açıklaması sırasında **sık sık sloganlar atarak cinayete tepki** gösterdi ve katilin **bir an önce** yakalanmasını istedi. Grup, yapılan basın açıklamasının ardından **sessizce** dağıldı. Öldürülen **Sevda Başar isimli transseksüelin yakın arkadaşı** olan **transseksüel** Bayan Seçil Kardelen, 'Sevda Başar benim **hem çocukluk** arkadaşım **hem de ev** arkadaşım. **Şıkır şıkır, neşeli, çok sevimli, hayata dolu dolu bakan bir** insandı. **Transseksüel kimliği** ile kendi ailesi, toplum, erkek arkadaşı, hayatına giren **bütün** insanlarla **sorun** yaşadı. **Normal bir kadındı o.** Konuşması, yaşayışı, bedeni, hareketleri, beyni, vücudu, tamamen bir kadındı. **Şıkır şıkır** sevgilisine hazırlanmış, **neşe dolu, heyecanla telefonla konuşarak** arabasına biniyor..." (Telgraf; 24 Şubat 2014). *Haber de görülen o ki, "Transseksüel" kavramının başlıkta kullanılması cinsel kimlik farklılığına dikkat çekilmek istendiğini göstermektedir. Ayrıca metin içinde kullanılan ve cinsel kimliği imleyen kavramların olduğu da görülmektedir.*

- Bu yıl Gaziantep'te düzenlenen 1 Mayıs kutlamalarında **bir ilk** yaşandı. Bu yıl kutlamalara **ilk defa LGBT üyeleri de** katıldı. **Gökkuşluğu renklerinden oluşan flamalarıyla, ' sloganlarıyla** eylemlere **farklı bir hava getiren** LGBT üyeleri **ilgi odağı** oldu... (Haftanın Panoraması, Telgraf; 6 Nisan 2014). *Haberde aktarılmak istenenin olumlu olması ve "ilgi odağı" ve "farklı bir hava" gibi ifadelerin kullanılması LGBTT bireyleri olumlayan bir yaklaşımın olduğunu ayrıca haberin kurgusu da olumlayıcı temellendirilmiştir diyebiliriz.*

Telgraf gazetesi'nde yer verilen haberlerin kelimeleri genel olarak değerlendirildiği zaman, kaynaktan aktarılan haberlerde kullanılan kelimelerde Farklı cinsel kimlikleri dışlayan ve ötekileştiren kelimelerin, sıfatların kullanıldığı görülmektedir. Yine kaynaktan aktarılan bazı haberlerde cinsel kimlik farklılığına haber başlığında "Transseksüel" kavramı kullanılarak dikkat çekilmek istendiğine ve olumsuz bir yaklaşım olduğuna rastlanmaktadır. Fakat Telgraf Gazetesi'nde yer verilen ve gazete muhabirinin yorumu ile aktarılan haberde kullanılan bazı sıfatlar ve "ilgi odağı", "farklı bir hava" ifadesi cinsel kimlik farklılığını "öteki" olmaktan çıkarmış, bu farklılığın oluşturduğu bir çeşitlilik, enerji ve zenginlik olduğu izlenimi yaratmaktadır. Bu bağlamda her ne kadar bazı haber başlıklarında cinsel kimliği olumsuz vurgulayan kelimelerin kullanıldığı görülse de, gazete muhabirinin yorumuyla aktarılan haberde cinsel kimlik farklılığını olumlayan bir yaklaşımın olduğu saptanmaktadır.

Gazete'nin haberleri cümle yapıları bağlamında incelendiği zaman, görülen o ki, cinayet haberlerinde zanlının ifadelerinin aktif cümle yapılarıyla aktarılmasına pek rastlanmamaktadır; Diğer taraftan olayı aktaran cümleler genellikle aktif yapılarla oluşturulmuştur. Burada cinayet haberlerinin aktarılma biçiminde diğer gazetelerden bir farklılaşma görülmektedir. Ayrıca zanlının ifadelerine aktif cümle yapıları kurularak yer verilmemesi, işlenen cinayetin her ne sebeple işlenirse işlensin meşru olmadığını yansıtmaktadır.

İncelenen tüm gazete haberlerinin cümle yapılarından hareketle genel bir değerlendirme yaparsak, mevcut gazetelerin yayın politikalarında belirgin bir çizgiye sahip olduklarını saptamak pek mümkün değildir. Her ne kadar gazetelerin, yetkilikîşileri tarafından yayın politikaları farklı farklı konumlandırılmış olsa da haberleri aktarma biçimlerinde bu farklılığın açıkça yansıtılmamış olduğu saptanmıştır. Özetle temsil için seçilmiş olan gazetelerin hâkim kültür odaklı haberleri kurguladığı için konumlandırılmaları paralelinde haberleri yansıtamadıklarını ve tarafsız/yansız bir yayın politikası benimseyemediklerini söylemek mümkündür.

4.4.2. Haberin Retoriği

Haber retoriğinde, haberin ikna edici ve inandırıcı olması için olayın taraf ve tanıklarından *alıntılar* yapılır ve belli ideolojik görüşleri vurgulamak için *abartılar*, *metaforlar*, ironiler kullanılarak bizim iyi şeylerimizin ve onların kötü şeylerinin vurgulanmasıdır. Ayrıca fotoğraflar, sayılar ve istatistiksel veriler kullanmak ikna etme ve inandırıcı olma yönünde kullanılan öğeler arasındadır (Van Dijk 1988a: 8-12, 1988b: 16, 1991: 116; aktaran; Işık ve Özer, 200: 77). Yapılan bu çalışmada haberin retoriği öğeleriyle ilgili olarak haber metninde noktalama işaretleri kullanılarak vurgulanmak istenen söylemler, fotoğraflar, başlıklar ve renklendirmeler incelenmektedir.

4.4.2.1. Sabah

Toplam 21 haberden 6'sı doğrudan LGBTT bireyleri ile ilgili olup, diğer haberler farklı başlıklar altında, çeşitli konularla ilişkilendirilerek dar anlamda aktarılan LGBTT bireyler ile ilgili haberlerdir. Burada öncelikli olarak çalışmanın amacına uygun anlam üretecek haberlerin çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Sabah Gazetesi'nde yer alan ve anlam üretmesi düşünülen haberler incelenmiştir. Haberlerin bazılarının başlığı renkli ve tırnak içinde verilerek dikkat

çekici yansıtılmaya çalışılmıştır. Bazı başlıklar büyük puntolu, koyu renkli ve noktalama işareti kullanılarak ön plana çıkartılmak istenmiştir. Genel olarak haberlere konu olan, ana olayların nedenleri olarak gösterilen olguları ifade etmek için kullanılan kavramlar, noktalama işaretleri kullanılarak okuyucunun dikkatini çekecek biçimde yansıtılmış, olayın öznesi durumunda olan kişilerin özellikle cinayet zanlılarının gerekçe gösterdikleri olgular dikkat çekici yansıtıldığı görülmektedir. Bu gerekçelerle olayın öznesi durumundaki kişilerin gelecek yaşamlarını tehlikeye atmayı göze alarak mevcut olayları gerçekleştirmek zorunda kaldıkları iması yaratılmıştır ve olaylar meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. 6 haberde 7 adet görsel kullanılmış olay anı, olayın öznesi durumundaki kişilerin görsellerinden oluşmaktadır. Kullanılan görseller genellikle haber başlıkları ile uyumlu yansıtılmış ve haberin inandırıcılık yönünü güçlendirmiştir. Öyleki, cinsel kimlik temelli işlenen cinayetlerin ve diğer ilişkilendirildikleri olayların, genellikle LGBTT bireyler aleyhine bir konumlandırma biçimi ile aktarıldığı görülmektedir. Bazı haberlerde sayısal veri kullanılarak haberin inandırıcılığı güçlendirilmiştir ve LGBTT bireyler lehine bir durum söz konusu olmasına rağmen, ilişkilendirdiği konu içinde bile “öteki” olarak yansıtılmaktadır. Burada Sabah Gazetesi'nin konumlandırılmış olduğu yayın anlayışı ile haberleri yansıtma biçimi arasında bir tezatlık görülmektedir.

4.4.2.2. Hâkimiyet

Elde edilen 9 haberden 3'ü doğrudan LGBTT bireylerle ilgili haberlerdir. Bu haberlerde 3 görsel kullanılmıştır başlıklar ve görsel birbiri ile uyumludur ayrıca renklendirmeler kullanılarak dikkat çekici olması amaçlanmıştır. Fakat içeriği yansıtma konusunda başlıklarda enformasyon eksikliği görülmektedir. Görseller olay anını yansıtan, güncel ve arşiv fotoğraflar kullanılarak daha inandırıcı yansıtılmak istenmiştir. Başlıklar ve görseller, haberin içeriğinde aktarılan ana olayı ve öznesini tam olarak yansıtmasa da okuyucunun merakını uyandıracak unsurlara sahiptir. Diğer haberlerin bazılarında ise, LGBTT bireylerinin cinsel tercihlerine yönelik olumsuz ve öteleyici/dışlayıcı iması oluşturan söylemlerle karşılaşmaktadır. Hâkimiyet Gazetesi'nin yer verdiği haberler genellikle birinci kaynaktan aktarılarak verilmiştir. Dolayısıyla muhabirin görüşünü veya gazetenin konumlandırılışı ile haberleri aktarma biçimi arasında paralel bir yayın anlayışı olup olmadığını

saptamak pek mümkün görülmemektedir Fakat yer vermiş olduğu cinayet haberi incelendiği zaman LGBTT bireyleri “öteki” gösteren bir yaklaşım söz konusudur.

4.4.2.3. Ekspres

Toplam 8 haberin yer verildiği Ekspres Gazetesi'ndeki haberler incelendiği zaman, 4 haberde 5 görsel kullanılmıştır ve ana olayı yansıtmaktadır. Bazı başlıklar koyu renkli ve cinsel kimliği vurgular nitelikte yansıtılarak dikkat çekicilik kazandırılmıştır. Bazı haberlerde ise, ana olayın gerçekleşme gerekçeleri noktalama işaretleri kullanılarak okuyucuyu yönlendirmeye ve mevcut olaya meşruluk kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kaynaktan aktarılmış ve gazetenin yayın politikasına dair bir saptamada bulunmak pek mümkün olmayan haberler de görülmektedir. Haberlerde her hangi bir sayısal veri bulunmamaktadır. Fakat bütün haberler dikkate alındığı zaman, çoğunlukla LGBTT bireyleri olumsuzlayan ve ötekileştiren bir durumun olduğu saptanmaktadır.

4.4.2.4. Gaziantep 27

Gaziantep27 Gazetesi'nde 2009-2014 yılları arasında yayınlanan tek habere rastlanmıştır ve haber muhabir yorumu ile verilmemiş, kaynaktan aktarılmıştır. Fakat haberin başlığı büyük puntolu ve koyu renkli verilerek habere dikkat çekilmeye çalışılmıştır ayrıca üst başlıkta cinsel kimliğin vurgulanması gazetenin her ne kadar muhabir yorumu olmadığı için konumlandırıldığı yayın politikasını saptamak muğlak bir durum gösterse de üst başlıkta cinsel kimliğin vurgulanması ötekileştirici bir duyumsama oluşturmaktadır. Haber, olay anını yansıtan ve ana olayın öznesi konumundaki kişiye ait arşiv görseller kullanılarak, daha ikna edici yansıtılmaya çalışılmış ve 3 görsel kullanılmıştır. Bu durumda gazetenin, LGBTT bireyleri olumlayan veya tarafsız/yansız olmasından söz etmek pek mümkün değildir.

4.4.2.5. Olay

Yayınlanan dört haberde on görsel kullanılmış, haberlerden bir tanesi manşetten verilmiş, bu haber dört görselle olayı aşama aşama yansıtmaktadır. Başlık, içerikle uyum içindedir. Haberın konusu olan özne konumundaki kişilerin güncel fotoğrafları ve arşiv fotoğrafları kullanılarak olay daha inandırıcı aktarılmaktadır. Bazı haberlerin başlığında cinsel kimlik vurgulanarak bir ötekileştirme söz konusudur. Fakat Olay Gazetesi'nde dikkat çeken, cinayet haberlerindeki başlıkların bazılarında cinsel kimlik temelli olduğuna vurgu yapılırsa

da, asıl vurgulanmak istenen noktalama işaretleri kullanılarak cinsel kimliğin gerekçe gösterilmesi ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır. Diğer haberde ise başlık ve üst başlıkta maktulün hasta yatağında yatarken savunmasız şekilde, vahşice öldürüldüğüne dikkat çekilmek istenmiştir. Bu haberde spot okunduğu zaman olayın cinsel kimlik temelli olduğu anlaşılırken, haberde gerek kullanılan görseller gerekse, siyah sayfadan aktarılan haber metni, başlıkların büyük puntolu ve büyük harflerle yansıtılması olayın trajedi ve vahşet boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Fakat aynı haberde katil zanlısının cinayet gerekçesi olarak ileri sürdüğü sebeplerde noktalama işaretleri kullanılarak okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Genel olarak haberlerde özne konumundaki kişilerin ve ana olayın güncel ve arşiv görselleri kullanılmıştır ve başlıkla uyum içindedir. Renklendirmeler kullanılmıştır ve içeriği yansıtmaktadır. Haber sayısı ile karşılaştırıldığı zaman, Olay Gazetesi haberlerinde en çok görseli kullanan gazete olarak diğer gazetelerden farklılaştığı ve aktardığı haberlerde okuyucunun zihninde kalıcılık yaratılması ve ikna edilmesi önemli görülmektedir. Görsellerin okuyucunun bilgi edinmesi için anlaşılır nitelikte olduğu ve içeriğe dair merak uyandırabileceği görülmektedir. Gazetenin LGBTT bireylerle ilgili haberleri yansıtmaya biçimine değinmek gerekirse, hiçbir sebep cinayet nedeni olarak kabul edilemez algısı yaratırken, diğer taraftan bazı başlıklarda cinsel kimliğin vurgulanması da tam anlamıyla tarafsız bir haber aktarma biçimini gölgelemektedir.

4.4.2.6. Telgraf

Yayınlanan 5 haberden 3'ü incelenmiştir. Mevcut haberlerde 3 fotoğraf kullanılmıştır ve bazılarının renkli yansıtılarak gerçekçi bir çağrışım yaratması ve ön plana çıkartılmak istendiği görülmektedir. Kullanılan fotoğraflar genel olarak haberin öznesi durumundaki kişilerin güncel fotoğraflarından ve olay anını yansıtan fotoğraflardan oluşmaktadır. Fotoğrafların haberin başlığı ve LGBTT bireylerle ilgili aktarılan içerik ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bazı fotoğraflar haberin içeriğini tam olarak yansıtmaya bile aktarılan habere dair okuyucunun fikir edinebileceği başlıkların yanı sıra bilgi edinme konusunda merakını uyandırabilir. Ayrıca "Haftanın Panoraması" başlığı altında manşetten verilen haberde, görsel renklendirilmiş, haberin başlığı ve içeriğiyle uyum içinde yansıtılmıştır.

Bu haberin, LGBTT bireylerle ilgili cinayet, diğer azınlık grupların yaşadığı sorunlarla ilişkilendirilen ve protesto haberleri dışında, olumlu bir gelişme iması

yaratan ve haber değeri taşıdığı düşünülerek yer verilen tek haber olduğu görmektedir. Haber, her ne kadar haber metninden daha büyük görsel kullanılarak magazinsel bir çağrışım oluştursa da, aynı zamanda manşetten verilerek önemi de vurgulanmaktadır. Bu habere diğer gazetelerin hiç birinde yer verilmemiştir. Ayrıca haber, LGBTT bireylerle ilgili kullanılan sıfatlar, aynı manşette yer verilen diğer önemli haberler ve ilişkilendirildiği konu bağlamında her anlamda olumlayıcı tek haber olarak görülmektedir. Böylece Telgraf Gazetesi, diğer haber başlıklarının bazılarında cinsel kimliğe vurgu yapmış olsa da, bu haber ile temsil için seçilmiş olan diğer bütün gazetelerden LGBTT bireyleri olumlayan bir yaklaşım göstererek farklılaşmaktadır. Bütün bunlardan hareketle, temsil için seçilmiş olan gazeteler içinde en tarafsız haber aktaran gazete olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Çağlar boyunca cinsel arzu ve yönelimler üzerine birçok kuramcının ve doktorun kafa yorduğu söylenebilir ve ilk çağda cinsel yönelimler ve arzular üzerine kafa yoran filozoflardan biri Platon olmuştur. Ayrıca Soranus gibi doktorların da olduğu bilinmektedir (Baird, 2004: 98). Öyle ki, cinsel yönelimlerin çeşitlilik göstermesi, geçmişten günümüze, genetik faktörlerden mi kaynaklanmakta, yoksa çevresel faktörler mi etkili birçok çalışmanın odağında yer almış olmasının yanı sıra LGBTT bireyler de, farklı yer ve zamanlarda, çeşitli toplumlarda, kültürel etkilerin doğurduğu sonuçlar minvalinde oldukça değişik yaklaşımlara ve farklı algılanış biçimlerine maruz kalmışlardır. Üstelik bu algılar paralelinde muamele görmüşlerdir. Her daim her toplumda var olduğu bilinen cinsel yönelim çeşitliliği, bir taraftan bilimsel sahada araştırmalara ve tartışmalara konu olurken, diğer taraftan toplumun büyük çoğunluğu tarafından kullanılan medya araçlarının dikkatini çekmeye başlamış ve her medya aracı kendi özellikleri, hedef kitlesi doğrultusunda gündeme taşımıştır.

Günümüzde ise, yazılı basının önemi azalmış ve daha çok yeni iletişim teknolojileri kapsamında tanımlanabilen cihazlarla habere ve bilgiye ulaşmak yaygınlık kazanmıştır. Fakat bu teknolojilerin sağladığı olanaklar gazetenin etkisini zayıflatmış olsa da, gazetenin tematikleşmesi ve yerelleşmesinin de sağlamış olduğu avantajla birlikte, belli başlı özelliğinden dolayı yazılı basının etkisinin tamamen ortadan kalktığını düşünmek yanlış olur. Bu nedenle toplumda önemli bir kesim hala habere ve bilgiye basılı ürünler aracılığıyla ulaşmayı tercih etmektedir. Bunların yanı sıra, her gazetenin yayın politikası, sermaye ve ideolojisinin farklı olması ve yerel basının yöresini ilgilendiren olaylara daha duyarlı ve takipçisi olma özelliği, temsil gibi önemli bir konuda kullandığı söylemler ve dil pratikleri ile hedef kitlesinde nasıl bir etki bırakmak istediğini göstermektedir. Tüm bu araştırmalar doğrultusunda “Yazılı Yerel Basın’da LGBTT Temsili: Gaziantep Örneği (2009-2014)” yılları arasında Sabah, Hâkimiyet, Ekspres, Gaziantep27, Olay ve Telgraf gazetelerinde yer alan ve içerisinde LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel),

Homoseksüel (Eşcinsel), Cinsel Yönelim gibi kelimelerin geçtiği bütün haberler eleştirel söylem çözümlemesi doğrultusunda incelenmiştir. Bu çalışma ile LGBTT bireylerin öznesi olduğu konuların ve farklı konuların özneleriyle ilişkilendirilerek yazılı yerel basında farklı ideolojilere sahip olan gazetelerde baskın kültürün etkisi altında nasıl üretilip hangi şekilde haber haline getirildiği incelenmiştir. Ayrıca haber içeriklerinin nasıl oluşturulduğu, manşet ve başlıklarda ne tür anlamlar içeren kelimelerin kullanıldığı, haber öznelerine ait ifadelerin halkın sesi olarak yansıtılıp yansıtılmadığı da incelenmiştir.

2009 ve 2014 yılları arasında Gaziantep Yerel Basın'da yayın hayatını sürdüren gazeteler arasından temsil için seçilen gazeteler, belirlenen kıstaslar çerçevesinde haberleri tarandığında, seçilmiş olan gazetenin hepsinde, belli zaman aralıklarında yayınlanan hiçbir habere rastlanmamıştır. Bu nedenle yerel basından seçilmiş olan gazetelerde kapsam dışı bırakılan yıllar şu şekilde belirtilmektedir:

1. Sabah Gazetesi'nde 2009 ve 2010 yıllarında hiç habere rastlanmamıştır. Bunun için 2 yıl çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.
2. Ekspres Gazetesi'nde 2009, 2010 ve 2013 yıllarında yayınlanan hiç habere rastlanmamaktadır ve 3 yıl çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.
3. Gaziantep27 Gazetesi'nde sadece 2014 yılı çalışmanın kapsamında yer almaktadır.
4. Olay Gazetesi'nde 2009 ve 2010 yıllarında hiç haber yayınlanmamıştır. Dolayısıyla 2 yıl çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.
5. Telgraf Gazetesi'nde ise, 2009, 2010 ve 2012 yıllarında hiç haber yayınlanmamıştır. Bu nedenle 3 yıl çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Belirlenen kıstaslar paralelinde Sabah Gazetesi'nde yer alan; farklı haber başlıkları altında ve doğrudan LGBTT bireylerin yaşamış olduğu olayları konu alan toplam 21 habere ulaşılmıştır. Bu yönüyle, en çok habere yer veren gazete olarak diğer temsil için seçilmiş olan gazetelerden farklılaşmaktadır. Çalışmanın amacı için anlam oluşturan haberlerin başlıkları eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile incelendiğinde başlıkların çoğu, düz anlamlı başlıklar biçiminde verilmiş olsa da, genellikle renklendirmeler ve noktalama işaretleri kullanılarak okuyucuyu yönlendirmeye yönelik olduğu saptanmıştır. Okuyucuyu yönlendirmeye yönelik başlıkların haber metinlerine bakıldığı zaman, metin içinde de noktalama işaretleri kullanılmış ve olayların meşrulaştırılmaya çalışıldığı yönlendirici ifadelerin olduğu rastlanmaktadır. Genel olarak gazetenin farklı başlıklar altındaki haber metinleri

içinde yer verilen kelimeler de incelendiğinde, bazılarında LGBTT bireylerin mağduriyetleri farklı konularla ilişkilendirilerek dar anlamda verilmiş olup, tarafsız bir yaklaşımın olduğu görülürken, ilişkilendirildiği konu içinde bile “öteki” olduğu iması yaratılmaktadır. Bazı haberlerde ise, mağduriyetlerin giderilmesine yönelik olumsuz bir yayın anlayışına sahip olduğu görülmektedir.

Her ne kadar bazı haber metinlerinde ilişkilendirildiği konu bağlamında, bazı haber başlıklarında yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi yönünde bir yaklaşım söz konusu olsa da, genel bir değerlendirme sonucunda cinsel kimlik farklılığını olumsuzlayan, ötekileştiren/dışlayan bir haber kurgusu olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan birkaç haber içeriği dışında, genellikle gazetenin haber içeriklerinde sayısal veri ve/veya analize yer verilmemiştir. Bu nedenle gazetenin ideolojisi çoğunlukla söylemler ve olayların aktarıldığı dil aracılığı ile oluşturulmaktadır. Özellikle doğrudan LGBTT bireylerin konu edildiği haberlerde, tek haberde sayısal veri kullanılmıştır. Bu haberde ise, cinsel kimlik farklılığını ötekileştiren bir yaklaşım söz konusudur. Böylece yayın politikasını azınlık gruplara pozitif ayrımcı bir yayın çizgisi doğrultusunda oluşturduğu ifade edilen Sabah Gazetesi'nin, yayın politikasıyla çeliştiği saptanmıştır.

Hâkimiyet Gazetesi'nde toplam 9 habere yer verilmiştir. Bu haberler eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelendiği zaman, çalışmanın amacı için anlam oluşturan başlıklar enformasyon eksikliği ile verilmiş olup büyük puntolu, noktalama işaretleri ve renkli görsel kullanılarak dikkat çekilmeye çalışılmıştır. İncelenen diğer gazete başlıkları ile kıyaslandığında doğrudan LGBTT bireyleri konu alan haberlerde düz anlatımla ve ana olayın hiç haber başlığında yansıtılmaması dikkat çekici bir durumdur. Mevcut haber başlıkları altında aktarılan olaylardan, ancak okuyucu haber girişlerini okuduğu zaman, ana olay hakkında fikir sahibi olabilir. Farklı başlıklar altında verilen haber metinlerinin ana olayı ile ilişkilendirilerek dar anlamda yer verilen haberlerde ise, bazılarında tarafsız bir yaklaşım söz konusu olsa da, genellikle olumsuz ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

Genel olarak Hâkimiyet Gazetesi'nin haberleri eleştirel söylem çözümlemesi yönteminin her aşaması dikkate alınarak yorumlandığında, başlıklarda gazetenin ideolojik yayın anlayışını saptamak pek mümkün olmasa da, haber girişleri, ana olaylar ve farklı başlıklar altında çeşitli konularla ilişkilendirilerek dar anlamda yer verilen haberler çerçevesinde tamamının değerlendirilmesi sonucu, cinsel kimlik farklılığını dışlayan ve ötekileştiren bir yayın çizgisine sahip olduğu görülmektedir.

Ayrıca gazetede yer verilen haber içeriklerinin birkaç tanesinde sayısal veri kullanılmıştır. Fakat çoğunlukla gazete, ideolojisini söylemler ve olayların aktarıldığı dil aracılığı ile yansıtmaktadır. Bütün bunların sonucunda gazetenin ideolojik yayın anlayışının, her kesime eşit mesafeden yaklaştığını ve kendisini merkezde konumlandıran yayıncılık anlayışı ile çeliştiği saptanmaktadır.

Ekspres Gazetesi'nde toplamda 8 habere yer verilmiştir. Haber başlıkları ve haber metinleri eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ışığında incelendiğinde, bazı haber başlıklarının düz anlamlı başlıkla verilmiş ve ana olayı yansıttığı görülürken, bazılarında ise, enformasyon eksikliği olup, sadece ana olaya bir duyurum yapmaktadır. Ayrıca başlıkların bazıları koyu renkli, cinsel kimliği vurgular nitelikte dikkat çekici yansıtılmıştır. Ana olayı yansıtan olay anı görsellerin kullanıldığı da görülmektedir. Haber girişleri ve metinleri incelendiği zaman, duygulara hitap eden ifadelerin noktalama işaretleri kullanılarak okuyucuyu yönlendirmeye ve olayı meşrulaştırmaya çalışıldığı görülmekte ve sürekli cinsel kimliğin vurgulandığı bir durum söz konusudur. Farklı başlıklar altında çeşitli konularla ilişkilendirilerek dar anlamda aktarılan haberler de ise, cinsel kimlik farklılığının çoğunlukla ötekileştirilmesi söz konusudur.

Genel bir değerlendirme sonucu, doğrudan veya dolaylı aktarılan haberlerin çoğunda cinsel kimlik farklılığını dışlayan ve olayların gerekçeleri olarak başat sebep gösterilip, bu olayların meydana gelmesini halkın gözünde meşru kılmaya yönelik bir eğilim vardır. Ekspres Gazetesi'nin ideolojik yayın politikasının yansız/tarafsız olmaktan ziyade, cinsel kimlik farklılığını dışlayan, olumsuzlayan ve öteleyen bir yayın anlayışına sahip olduğu saptanmıştır.

Gaziantep27 Gazetesi'nde yer verilen tek haberin başlığı ve haber giriş, metni eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile incelendiğinde, ana başlıkta enformasyon kısıtlaması olduğu görülürken, üst başlık haber metnine dair bir duyurum yapmaktadır. Yine de ana olay hakkında bir gizem söz konusudur. Haber girişi ana olayla ilgili fikir vermekte ve cinsel kimliğe dikkat çekilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ana olayı yansıtan olay anı ve olayın öznesi durumundaki kişinin görseli kullanılmış ve haberin inandırıcılık gücü artırılmıştır. Gaziantep27 Gazetesi LBTT bireyleri konu alan tek habere yer vererek diğer bütün gazetelerden farklılaşmaktadır. Kendisini haber değeri taşıyan her olaya objektif yaklaşım, sayfasına taşıyabileceğini ifade ederek merkezde konumlandıran gazete, tek habere yer vermesi, üst başlıkta ve haber girişinde cinsel kimlik farklılığına dikkat çekilmek

istenmesi, objektif/yansız habercilik anlayışı ile tezat oluşturan bir durumu ortaya çıkarmaktadır.

Belirlenen dönem kapsamında Olay Gazetesi'nde yer verilen haberler, eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile incelendiğinde, çalışmanın amacı için anlam oluşturan başlıklar düz anlamlı verilmiş, bazıları büyük harf, büyük puntolu ve başlıkta renklendirme kullanılarak başlığa dikkat çekilmiş, bazılarında noktalama işaretleri kullanılarak, bazılarında ise cinsel kimlik farklılığına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Yayımlanan toplam 4 haberde 10 görsel kullanılarak haber sayısı ile karşılaştırıldığında en çok görsel kullanan gazete olarak diğer gazetelerden farklılaşmaktadır. Bu durum görselin haber metnindeki ana olaya inandırıcılık kazandırmasının yanı sıra, magazinsel bir yaklaşım olarak da düşünülebilir. Haber girişleri ve metinleri incelendiğinde, cinsel kimlik farklılığının sebep olarak gösterildiği olayların trajedi ve vahşet boyutuna dikkat çekilmesi yönünde okuyucunun duygularını harekete geçirecek ifadeler yer verildiği ve bu ifadelerin noktalama işareti kullanılarak okuyucunun dikkatini çekecek biçimde aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Genel olarak haberlerde, hiçbir gerekçe vahşet, cinayet ve şiddet sebebi olmamalı izlenimi yaratan bir yaklaşım söz konusu olsa da, bazı haberlerde cinsel kimlik farklılığına vurgu yapılmış olduğu da görülmektedir. Dolayısıyla belki vahşet, şiddet ve cinayet boyutunda cinsel kimlik farklılığının ötekileştirilmesi yâdsınmış olabilir. Fakat sık sık cinsel kimliğin vurgulanıp, gerekçe olarak gösterilmesi de dışlamaya yönelik bir duruma çağrışım yapmaktadır. Böylece mevcut iktidar yanlısı bir yayın politikası izlediği ifade edilen Olay Gazetesi'nin de tam olarak cinsel kimlik farklılığına objektif/tarafsız yaklaştığını söylemek mümkün değildir.

Son olarak Telgraf Gazetesinin haberleri eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile incelendiği zaman, başlıkların; enformasyon eksikliği ve cinsel kimlik farklılığına dikkat çekilmek istenen, büyük harf ve büyük puntolu dikkat çekici ve düz anlamlı farklı şekilde yansıtılmış olduğu saptanmıştır. Haber metinlerine bakıldığında ise, olay anını yansıtan görsellerin de kullanılarak bazı haber metinlerinde cinsel kimlik farklılığı gerekçe gösterilip işlenen cinayetin vahşet boyutuna dikkat çekilmek istendiği, başlıkta ve haber metni içinde okuyucunun duygularını harekete geçirecek ifadeler yer verildiği görülmektedir. Telgraf Gazetesi'nin ve Olay Gazetesi'nin cinayet haberlerini aktarma biçimleri benzerlik

göstermektedir; çünkü her iki gazete de hiçbir gerekçe cinayet sebebi gösterilip meşru kılınmaz izlenimi oluşturmaktadır.

Telgraf Gazetesi'ni diğer bütün gazetelerden ayıran bir özellik vardır. Bu da, LGBTT bireylerle ilgili gerek farklı başlıklar altında çeşitli konularla ilişkilendirilerek dar anlamda yer verilen haberler olsun, gerekse doğrudan LGBTT bireyleri konu alan haberler olsun, hepsinden farklılaşmasının en önemli özelliği hiçbir şekilde olumsuzluk, ötekileştirme, dışlanma vahşet, trajedi çağrıştırmayan, ayrıca kullanılan sıfat, ifadeler ve haberin manşetten verilmesi, tamamen olumlayan bir yaklaşımla kurgulayıp, aktarmış olduğu habere rastlanmasıdır. Böylece Telgraf Gazetesi bazı başlıklarda cinsel kimlik farklılığına vurgu yapmış olsa da, yazılı yerel basını temsil için seçilmiş olan gazeteler içinde, en tarafsız/yansız ve objektif habercilik anlayışıyla LGBTT bireyleri konu alan haberleri aktarmış olduğu saptanmıştır. Bu durumda kendisini merkezde konumlandırıp herkese eşit mesafeden yaklaştığı belirtilen gazetenin, ideolojik yayın politikasıyla da büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

LGBTT bireyleri, ne tür haberlerle ve bu haberleri kurgulama biçimleriyle (yansız/tarafsız, objektif, olumlayan ya da olumsuzlayan ötekileştiren, dışlayan) nasıl temsil ettikleri boyutunda, bütün gazetelerin genel bir değerlendirmesini yaparsak, oranları farklı olmakla birlikte, çoğunlukla cinsel kimlik farklılığını dışlayıcı ve olumsuzlayıcı yaklaşımla temsil ettikleri saptanmıştır. Bütün gazeteler, ideolojik yayın anlayışını nasıl konumlandırmış olursa olsun, genellikle “şiddet”, “vahşet” ve “ötek” temelli kurgulanmış haberlere yer vermeleri, yayın politikalarının konumlandırılışıyla da çelişmektedir. Bunların sonucunda gazetelerin, hâkim kültürün etkisinden sıyrılarak kendilerini konumlandıkları ideolojileri paralelinde ve objektif yayın anlayışıyla haberleri manşetlerine taşıyamadıklarını söylemek yerinde olacaktır.

Öyleki gazeteler, LGBTT bireyleri olumlayan ve tarafsız bir yaklaşımla aktarmaya çalıştıkları haberlerde bile toplumsal çoğunlukta kaygı ve korku yaratmayacak biçimde haberleri kurguladıkları söylenebilir. Böylece gazetelerin LGBTT bireyleri temsil etme noktasında neredeyse hepsinin haber kurgusunun benzerlik göstermesi, sayıca az da olsa, bazı haberlerde tarafsız veya olumlayan bir yaklaşımla haberleri aktarmaları çoğu haberlerde ise, LGBTT bireyleri ötekileştiren kötü gösteren bir duruma rastlanması, tam olarak bir yayın politikası benimsemiş olmadıklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan gazetelerin,

ekonomi temelli kuruluşlar olmasından dolayı sermaye sahiplerinin çıkarlarını gözetmesi ve hâkim kültürü oluşturanları tedirgin etmeme kaygısının yarattığı bir durum da olabilir.

Sonuç olarak gazetelerin kendilerini nerede konumlandıkları değil toplumsal çoğunluğun, yani hâkim kültürü oluşturduğu düşünülenlerin, gazetelerde ne tür ve nasıl kurgulanmış haberleri okumak istedikleri, yazılı yerel basından temsil için seçilmiş olan gazetelerin yayın çizgisinin belirleyicisi olarak düşünülebilir. Bu bağlamda gazeteler sayfasında yer verdiği haberleri toplumdaki heteroseksüel çoğunluk bakış açısıyla oluşturulan “anormal” ve onların meşru gördüğü “normal” i yazılı basındaki dilsel pratikler aracılığı ile oluşturması kaçınılmazdır. Bu durumda, LGBTT bireylerin yazılı yerel basındaki temsili için demokratik toplumsal dayanışma pratiklerinin ortaya çıkmasını ve yaygınlık kazanmasını sağlayacak bir zemin için, çaba harcanması gerekmektedir. Böyle bir zeminin oluşturulmasında da bütün kitle iletişim araçları gibi yine yazılı yerel ve ulusal basına da önemli bir görev düşmektedir. Mevcut heteroseksüel bakış açısını ve bu bakış açısını besleyen yapısal kaynaklarda değişimin gerçekleşmesini sağlayacak bir eleştiriye maruz bırakılmalıdır. Bu tür dayanışmaya katkı sunan bir anlayış ışığında ve pratikte ancak doğru kimlik temsillerine fayda sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- AFARY, J. ve ANDERSON, K. B. (2014), "Foucault, Toplumsal Cinsiyet ve Akdeniz ve Müslüman Toplumlarda Erkek Eşcinselliği". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. Öztürk. Ş. (ed.), Ünal. E. (Çev.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.228-263.
- AKIN, A., Özvarış, Ç. B., ÖZGÜLNAR, N., DİLBAZ, B., ÖZAYDIN, N. G. (2009), "Üreme Sağlığına Giriş: Katılımcı Rehberi". T.C. Sağlık bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Ankara, ss.4-104.
- ALTAY Derya. (2005), "Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan". Kadife Karanlık, 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar, (Rigel, N. Batuş, G.,Yücedoğan, G., Çoban, B.), (Haz.),2. Baskı, Su Yayınları, İstanbul, ss.9-74
- ALTUN, S. U. (2011), "İletişim Fakültesi Dergisi/ Dondurmama Gaymak Filmi Bağlamında Medyada Egemen söylem ve Kültürün Temsili". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, Sayı 41: 27-48.
- ALTUNBAŞ, Hüseyin. (2003), Radyo Reklamcılığı: Türkiye’de Yerel Radyolar, 1. Baskı, Tablet Kitapevi, Konya.
- ARSAN, E. (2014), "Savaşı ve Barışı Çerçevelemek: Türk ve Kürt Basınında ‘Öteki Acının’ Tanıklığı". Azınlıklar Ötekiler ve Medya. Inceoğlu, Y. ve Çoban, S. (Der.), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ss.144-165.
- ARSAN, E., ÜNALAN, E., TÜRKÖĞLU, S. (2013), "Cinsiyetçilik ve Medya: "Güzin Abla" Köşesinde Yeniden Üretilen Ataerkil Cins Kimlikleri". Cogito 58. Feminizm, Öztürk. Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.385-402.
- ARSLAN, Z. (2001), "Postmodern Söylem ve İnsan Hakları". Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 56(1): 1-22.
- AŞÇI, Sinan. (2013), Yazılı Basında LGBT Temsili: Onur Haftası Haberlerinde Türkiye Ve ABD Karşılaştırması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Genel gazetecilik Bilim Dalı, İstanbul.
- ATABEK, G. Ş., ATABEK, Ü.(2007),Medya Metinlerini Çözümlemek:İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri. Siyasal Kitapevi, Ankara.
- ATAY, Tayfun. (2012), Çin İşi Japon İşi: Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değiniler. 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- AYGÜL, E. (2010), "Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması" Yeni medyada nefret söylemi. Çomu, T. (Haz), 1. Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, ss.95-140.
- BAIRD, Vanessa. (2004), Cinsel Çeşitlilik: Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller. Goğan. H. (Çev.), 1. Baskı, Metis yayınları, İstanbul.

- BALKIR, G. (2012), "Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı". Hukuka, Dünyaya ve Yaşama dair Sözümüz Var! Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu: Türkiye Barolar Birliği, Tübakkom, 1. Kadın Avukatlar Kurultayı. Ankara, ss.1-15.
- BAYHAN, V. (2013), "Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet". Doğu Batı Düşünce Dergisi, 1. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara. Sayı:64, ss.147-167.
- BEZİRGÂN-ARAR, Y ve BİLGİN, N. (2009), "Gazete Haber Başlıklarında Ötekinin İnşası". Kültür ve iletişim, 12(2):133-157.
- BİNARK, M. (2010), "Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi". Yeni medyada nefret söylemi, Çomu, T. (Haz), 1. Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, ss. 11-53.
- BOZKURT, A. ve Gülçat, Z. Cinsel Kimlik ve Bozuklukları, <http://nebula.wsimg.Com/93aecb7c5a498998168a6e5533fcb3e2?AccessKeyId=E6C508A2501805F234D3&disposition=0&alloworigin=1>, (Erişim tarihi: 16.10.2014).
- BURNUKARA, P. ve UÇANOK, Z. (2012), "Okul Ortamı ve Sanal Ortamda Meydana Gelen Akran Zorbalığı Ne Ölçüde Örtüşüyor?" Türk Psikoloji Dergisi, 27(69):81-96.
- BUTLER, Judith. (2012), Cinsiyet belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi. Ertür. B. (Çev.), 3. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- BUTLER, Judith. (2014), Bela Bedenler. (Çakırlar, C. ve Talay, Z.), (Çev.), 1. Baskı, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- BUZ, S. (2011), "Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Travesti Bireylerle Sosyal Hizmet". Toplum ve Sosyal Hizmet, 22(2):137-148.
- CALZO, J. P. (2009), "Media Exposure and Viewers' Attitudes Toward Homosexuality: Evidence for Mainstreaming or Resonance?", Journal of Broadcasting & Electronic Media, Volume 53, Issue 2,
- CANDANSAYAR, S. (2014), "Tıbbın (Eş)cinselliğe Bakışı İçin Bir Arkeoloji Denemesi". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. Öztürk, Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.149-166.
- CONNELL, R. W. (1998), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika. Soydemir. C. (Çev.), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ÇAKIR, V. (2005). "Bir Sosyal Etkinlik Olarak Eğlence ve Televizyon (Konya Örneği)" Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 13: 123-142.
- ÇALIŞANDEMİR, F., BENCİK, S. ve ARTAN, İ. (2008), "Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış". Eğitim ve Belim, 33(150): 14-27.
- ÇELENK, S. (2010), "Ayrımcılık ve Medya". İlef Dergisi, 211-227.
- ÇELENK, S. (2010), "Kadınların Medyada Temsili ve Etik Sorunlar". İlef Dergisi, 229-236.
- ÇELİK, H. ve EKŞİ, H. (2008), "Söylem Analizi". Marmara Eğitim Bilimleri Dergisi, 29(1): 99-117.
- ÇINAR, M. (2013), "Habercilik ve Nefret Söylemi". Medya ve Nefret Söylemi. Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.137-154.
- ÇOBAN, B. (2009), "Toplumsal Hareketler ve Radikal Medya". Küreselleşme, Direniş, Ütopya; Yeni Toplumsal Hareketler: Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet. Çoban, B. (Haz.), 1. Baskı, Kalkedon Yayınları, ss.43-62.

- ÇOMU, T. ve BİNARK, M. (2013), "Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi". Medya ve Nefret Söylemi Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.199-216.
- DAĞTAŞ, E. (2005), "Magazin Eklerinde Tüketim Kültürünün İzdüşümleri". Selçuk İletişim, Sayı: 21.
- DESCOUTURES, V. (2014), "Lezbiyen Anneler: Eşcinsel Ebeveynlik Işığında Karşı Cinsel Normatif Düzen". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. Öztürk, Ş. (Ed.), Yılmaz, A. ve Aytemur, G. (Çev.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.366-374.
- DİREK, Z. (2011), "Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleştirilmesi". Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar, Direk. Z. (Der.), 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss.67-84.
- DİRİNİ, İ. (2010), "Okur Yorumlarında Yeniden Yeniden Üretilen Nefret Söylemi". Yeni Medyada Nefret Söylemi. Çomu, T. (Haz), 1.Baskı, Kalkedon Yayınları, İstanbul, ss.55-93.
- DOĞANAY, Ü. (2013), "İrkçiliğin İzini Satır Aralarında Sürmek: Popüler Kültür Ürünlerinde İrkçilik Söyleminin Yaygınlaşma Biçimleri". Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar. Çınar. M. (Ed.), 1.Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss.155-176.
- DOLTAŞ, D. (2009), "Söylem ve Yazın". Söylem Üzerine. Kocaman, A. (Haz), 3. Baskı, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, ss. 48-55.
- DURNA, T. (2014), "Kitap Eleştirisi: Azınlıklar Ötekiler ve Medya Üzerine". İlef Dergisi, 1(1): 151-160.
- EKSPRES GAZETESİ'nden herhangi bir yetkili ile 04.11.2014 tarihi veya başka bir tarih yapılması planlanan görüşme için, yanıt alınmamıştır.
- ELLİS, M. L. (2014), "Hastamız Homofi". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. Öztürk, Ş. (Ed.), Öztürk, Ş. (Çev.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.200-212.
- ERCAN, H.(2005), "Türkiye'deki Gazetelerde Cinsellik". Türk AIDS-HIV Dergisi, 8(2): 61-69.
- ERDOĞAN, İ. (2006), "Türkiye'de Ulusal ve Yerel Gazetelerin Habercilik Anlayışları: Deprem Haberlerinin Karşılaştırmalı Analizi". Selçuk İletişim, 4(3):51-64.
- ERDOĞAN, İrfan ve ALEMDAR, Korkmaz (1990), İletişim ve toplum Kitle iletişim Kuramları tutucu ve değişimci yaklaşımlar. 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- ERSOY, B. (2014), "Her Kadın Heteroseksüel Değildir: Çifte Kavrulmuş Mücadelede Eşcinsel ve Biseksüel Kadınlar". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Öztürk. Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.411-430.
- ERSOY, E. (2009), "Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)". Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2): 209-230.
- ÇAK, E. Ş. (2010), "Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türkiye'deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları". Yedi, DEÜ GSF Dergisi, Sayı 4. Ss.101-110.
- FİNE, Cordelia. (2011), Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması. Tanrıyar. K. (Çev.), 1. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- FOUCAULT, Michel. (1987), Michel Foucault: Söylemin Düzeni, Ilgaz, T. (Çev), 1. Baskı, Hil Yayınları, İstanbul.
- FOUCAULT, Michel. (2012), Cinselliğin Tarihi. Tanrıöver. H. U. (Çev.), 4. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- FREUD, Sigmund. (2011), Cinsellik Üzerine. Kapkın. E. (Çev.), 2. Baskı, Payel Yayınları, İstanbul.
- FREUD, Sigmund. (2012), Cinsiyet Üzerine. Öneş. A. A. (Çev.), 16. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.
- GAZİANTEP27 GAZETESİ kurucusu, Ökkeş Özekşi ile (04.11.2014 tarihinde görüşme yapılmıştır).
- GERBNER, George. (2014), Medyaya Karşı. Morgan, M. (Der.), Ayas, G., Batmaz, V. ve Kovacı, İ. (Çev.), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- GEZGİN, S. (2007), "Türkiye'de Yerel Basın". Türkiye'de Yerel Basın, Gezgin. S. (Ed.), 1. Baskı, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, ss.177-209.
- GİDDENS, Anthony. (2013), Sosyoloji. Güzel. C. (Haz.), 1. Baskı, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- GÖREGENLİ, M. (2004), "Gruplararası ayrımcılık ideolojisi olarak homofobi ve homofobik şakalar". Lezbiyen ve Geylerin sorunları ve toplumsal barış için çözüm arayışları. Kaos GL Yayınları. 142-148
- GÖREGENLİ, M. (2013), "Nefret Söylemi ve Nefret Suçları". Medya ve Nefret Söylemi, Çınar, M. (Ed), 1.Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 57-73.
- GÖREGENLİ, M. (2014), "Heteroseksizm, Homofobi ve Nefret Suçları: Sosyal Psikolojik Yaklaşım". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Öztürk. Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.353-381.
- GÜDÜCÜ, Burcu. (2013), Sadistik ve Mazoşistik Davranışların Cinsel Yönelimler Açısından İncelenmesi, Adli Tıbbi Yaklaşım. Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.
- GÜMÜŞOĞLU, F. (2008), "Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet" Toplum ve Demokrasi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 2(4):39-50.
- GÜNER, U., KALKAN, P., ÖZ,Y., ÖZSOY, E. C. ve SÖYLE, F. (2011), "Türkiye'de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenme Raporu". İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1 Ocak-30 Haziran 2010. İstanbul, ss.2-57.
- GÜNEŞ, S. (2010), "Yeraltı Mekânı ve Kavramının Toplum ve İmgelem Üzerine Etkisi". MetuJfa, 27(2):125-139.
- GÜRELİ, N. (2007), "Yerel Basının İşleyişi ve Demokrasilerde Önemi." Türkiye'de Yerel Basın, Gezgin. S. (Ed.), 1. Baskı, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, ss.171-175.
- HÂKİMİYET GAZETESİ yetkili kişisi Merve Tanrıöver ile (04.11.2014 tarihinde) görüşme yapılmıştır.
- HALL, S. (2005), "Kodlama, Kodaçımılama". Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma. Yavuz, Ş. (Der.), Yavuz, Y. (Çev), 1. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara, ss. 85-98.
- HAZAR, M. (2011), "Sosyal Medya Bağlılığı-Bir Alan Çalışması". İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 32.151-175.
- HERMAN, S. Edward ve CHOMSKY, Noam. (2012), Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası. Abadoğlu. E. (Çev.), 2. Baskı, bgts Yayınları, İstanbul.
- HOŞCAN, Ö. (2006), "The Media Portrayal of Homosexuality In The Turkish Pres Between 1998 And 2006". In Partial Fulfillment Of The Requirement For The Degree Of Master Of Science In Media And Cultural Studies, Ss.222.

- HOŞGÖR, G. A. (2010), "Türkiye’de Kırsal Kadının Toplumsal Konumu: Bölgesel Eşitsizlikler, Yasal Müdahaleler ve Kısmi Kazanımlar". Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları: Eşitsizlik, Mücadeleler, Kazanımlar. Durudoğan. H, Gökşen. F, Oder. B. E, Yüksek. D. (Der.), 1. Baskı, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss.295-314.
- IŞIK, Metin. (2005), Kitle İletişim Teorilerine Giriş, 2. Baskı, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.
- IŞIK, G. ve ÖZER, Ö. (2000), "İşçi ve Memur Toplu İş Bırakma Eylemlerinin Türk Basınında Sunumu". Selçuk İletişim, 1(3): 68-81.
- IŞIK, M. (2005), "Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi". Selçuk İletişim, 3(4):114-121.
- IŞIK, T. (2008), 'Eşcinseller 'yasa yok' diye sessiz kalıyor', <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=245065>, (Erişim Tarihi: 11.21.2014).
- IŞIK, U. (2009), "Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı". İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 28.29-55.
- İLHAN, V. (2007), "Gündelik Hayatta E-Yaşam: İhtiyaç-Arzu Çelişkisi Çerçevesinde Yeni İletişim Teknolojileri Bağımlılığı". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 30.59-78.
- İNCEOĞLU, Y. (2013), "Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi". Medyada nefret Söylemi. Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 75-92.
- İNCEOĞLU, Y. ve ÇOBAN, S. (2014), "Öteki’leştirme Sürecinde Medyanın Yeri". Azınlıklar Ötekiler ve Medya. İnceoğlu, Y ve Çoban, S. (Der), 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ss. 50-102.
- JACKSON, Stevi ve SCOTT, Sue. (2012), Cinselliği Kuramlaştırmak. Sezerli. S. (Çev), 1. Baskı, Notabene Yayınları, Ankara.
- JENSEN, K. B. (2005), "Nitel Bilim Olarak beşeri Araştırmalar: Kitle İletişim Araştırmalarına Katkılar". Medya ve İzleyici bitmeyen tartışma. Şahinde, Y. (Der.), Yavuz, Y. (çev), 1. baskı, Vadi Yayınları, Ankara, ss.25-53.
- KARAN, U. (2013), "Nefret Söylemi ve Yakından İlişkili Diğer Kavramlar: Ayrımcılık, Nefret Suçu ve Hakaret". Medya ve nefret Söylemi. Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 95-125.
- KAVAKLI, Oğuzhan. (1985), Haberleşme: Haberleşme teorileri ve Haberleşme Araçları. Baskı belirsiz, Ankara Matbaası, İzmir.
- KAYAHAN, B. ve Diğer. (2005), "Cinsel Kimlik Disforu Sendromu: Olgu Sunumu". Klinik Psikiyatri, (8):141-145.
- KAZAZ, M ve ÇOBAN, M. (2010), "Televizyon Haberleri ve Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Sürecine İdeoloji İnşa Stratejilerinin Kullanımı". Selçuk İletişim, 6(2):191-206.
- KEYMAN, E. Fuat. (2013), "Nefret Söylemi, Nefret Suçu, Demokrasi ve Birlikte Yaşama: Türkiye Örneği". Medya ve Nefret Söylemi. Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 7-13.
- KILIÇ, D. (2011), "Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009)". Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı 1.144-169.
- KOÇ, N. K. (2012), "Türkiye’de Yazılı Basında Tekel İşçi Eyleminin Sunumu". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, (4): 189-215.

- KORKMAZ-ÇETİN, S., Bildik, T., Eremiş, S., Demirel, N., Özbaran, B., Tamar, M ve Aydın, C. (2008), “Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme”. Türkiye Psikiyatri Dergisi, 19(4):390-397.
- KÖSE, E. (2013), “Cinsiyet /Toplumsal Cinsiyet İkciliği Üzerine Eleştirel Yaklaşımlar ya da Doğa ‘Doğal mıdır?’”. Doğu Batı Düşünce Dergisi, 1. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara. Sayı:64, ss.37-52.
- KÖSEOĞLU, Ö. (1012). "Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları". Selçuk İletişim, 7(2):58-81.
- KULA, N. (2002), “ Gazetelerde Yer Alan Polise Yönelik Haberlerdeki Söylemsel Boyutlar”. Polis Bilimsel Dergisi, 4(1-2): 187-203.
- LAZAR, Judith. (2001), İletişim Bilimi, Cengiz A. (Çev), 1. Baskı, Vadi yayınları, Ankara.
- MARGOLIS, Jonathan. (2012), Jonathan Margolis ‘O’: Orgazmın Mahrem Tarihi. Tosun. T. (Çev.), 1. Baskı, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- MCLETCHE, P. & KNIGHT, K. (2011), “Activism and Emerging Media” Patti McLetchie <https://whyweprotest.net/threads/activism-and-emerging-media-patti-mcletchie.97766/> (erişim tarihi, 09.11.2014).
- MCQUQAİL, Denis ve WINDAHL, Sven. (2005), İletişim Modelleri -Kitle İletişim Çalışmaları-. Yumlu, G. (çev), 2. Baskı, İmge Dağıtım Yayınları, Ankara.
- MORA, N. (2011), "Tarihten Günümüze Alman Kolektif Belleğinde Türk İmgesi ve Medyada Yansıması". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2):21-33.
- MORLEY, David. (2005), "Etkin izleyici Kuramı Sarkaçlar ve Tuzaklar". Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma. Yavuz, Ş. (Der.), Yavuz, Y. (Çev), 1. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara, ss.99-104.
- MUTLU, Erol. (2008), İletişim Sözlüğü. Baskı, belirsiz, Ayraç Kitapevi, Ankara.
- MUTLU, Mustafa. (2007), Kitle İletişiminde Sorunlar ve Sorumluluklar, 1. Baskı, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul.
- ODABAŞ, S. (2008), “ ‘Güzelliğin On Para Etmez Şu Bendeki Aşk Olmasa’: Medyada Beden Politikalarının temsili”. Kültür ve İletişim, 11(1):53-72.
- OKSAÇAN, Erdem Halit. (2012),Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi.1. baskı,Tekin Yayınevi,İstanbul.
- OLAY GAZETESİ yetkili kişisi (Mustafa Özzorlar ile (04.11.2014 tarihinde) görüşme yapılmıştır.
- ÖKTEN, Ş. (2009), “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni”. Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 2(8): 302-312.
- ÖNER, B. (2002), “Sosyal Temsiller”. Kriz Dergisi, 10(1):29-35.
- ÖZARSLAN, Z. (2003), “Politik Söylem John Wilson”. Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji. Çoban, B. ve Özarslan, Z. (Haz.), 1. Baskı, Su Yayınları, İstanbul, ss.131-152.
- ÖZER, Ömer. (2011), Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri. L-T LiteraTürk Yayıncılık, Konya.
- ÖZKAN, B. ve Gündoğdu, A. E. (2011), “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri ve Deyimler”. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(3):1134-1147.
- ÖZKAN, H. M. (2014), “Araştırmacı Bir Aktivist...”. Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Öztürk. Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.382-386.

- ÖZSOY, S. (2004), "Eğitim Hakkı: Kendi Dilini Bulamamış Bir Söylem". Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 2(6) :58-83.
- ÖZSOY, S. ve Yıldız, K. (2013), "Türkiye'deki Spor Basınında Nefret Söylemi" International Journal Social Science Research 2013, Year:2, Issue:2, ISSN: 2146-8257.
- PALABIYIK, A. (2013), "Toplumsal Cinsiyet'e Sosyolojik Bir Yaklaşım: Ortadoğu'nun Halleri". Doğu Batı Düşünce Dergisi, 1. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara. Sayı:64, ss.225-257.
- POSTMAN, Neil. (2010) Televizyon Öldüren Eğlence: Gösteri Çağında Kamusal Söylem. Akınhay, O. (Çev), 3. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- RADFORD, Benjamin. (2004), Medya Nasıl Yanılıyor? Basının Aktivistlerin ve Reklamcıların Yanlış Yönlendirmesi. Akdaş. A. (Haz.), 1. Baskı, Güncel Yayıncılık, İstanbul.
- RİFAT, Mehmet. (2008), XX. Yüzyılda Dilbilim Göstergibilim Kuramları. Baskı belirsiz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- RUHİ, Ş. (2009), "Söylem ve Birey". Söylem Üzerine. Kocaman, A. (Haz), 3.Baskı, ODTÜ yayıncılık, Ankara, ss. 12-26.
- SABAH GAZETESİ yetkili kişisi Nurgün Balcıoğlu ile (04.11.2014 tarihinde) görüşme yapılmıştır.
- SANCAR, Serpil. (2013), Erkeklik: İmkânsız İktidar; Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, 3. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- SCOTT, W. Joan. (2007), Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi. Baskı (Belirsiz), Agora Kitaplığı.
- SELEK, P. (2013), "Akıllı Ol...". Cinsiyet Halleri: Türkiye'de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları. Mutluer. N. (Haz.), Varlık Yayınları, İstanbul, ss.220-231.
- SENDER, Katherine. (2005), "Cinsel Öznelliklerin Satışı: İzleyicilerin Gey Penceresinden Reklamlara Tepkisi". Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma. Yavuz, Ş. (Der.), Yavuz, Ş. (Çev), 1. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara, ss. 159-192.
- SET, T., DAĞDEVİREN, N. ve AKTÜRK, Z. (2006), "Ergenlerde Cinsellik". Genel Tıp Dergisi, 16(3):137-141.
- SEVİM, Fatima. (2013), Medya Okuryazarlığı Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Medyada Temsili. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Anabilim Dalı Medya ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- SÖZEN, Edibe. (1999), Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/güç ve Refleksivite, 1. Baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- STEVENSON, Nick. (2008), Medya Kültürleri: Sosyal Teori ve Kitle İletişimi. Orhon, G ve Aksoy, B. E. (Çev), 1. Baskı, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- SUCU, İ. (2012), "Althusser'in Gözünde İdeoloji ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya". Selçuk İletişim, 7(3): 30-41.
- ŞAH, U. (2012), "Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi". Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 32(2):23-49.
- ŞAH, Umut. (2009), Türkiye'deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ŞEKER, B. (2014), "İnterseksüellik ve Cinsiyetin İnşası". Cogito 65-66. Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Öztürk, Ş. (Ed.), 2. Baskı, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.124-131.

- ŞEKER, M., TORUK, İ. ve SİNE, R. (2013), "Töre Cinayetlerinin Türk Medyasında Sunumu: Mardin Katliamı". Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, (3): 166-195.
- ŞEN, A. F. (2011), "Kültürel Kimlikler Karşısında Sınıf Kimliği ve İşçi Sınıfı Kimliğinin Medyada Temsili (Tekel İşçi Eylemi Örneği)". İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 33: 87-112.
- ŞEN, S. (2006), "Laik ve Anti-Laik Söylemlerde Beden İmgesi: Söylemin 'Beden'selleşmesi". ÇTTAD. V/ 12, (Bahar): 81-102.
- TABUROĞLU, Ö. (2013), "Queer Kuramı: Yapılaşmamış Kimlikler, Keyfi Cinsiyetler". Doğu Batı Düşünce Dergisi, 1. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara. Sayı:64, ss.9-19.
- TAR, Yıldız. (2013), Yoldaş Ben İbneyim: Solun LGBT ile İmtihanı. 1. Baskı, Ceylan Yayınları, İstanbul.
- TDK.GOV.TR.(2006),GüncelTürkçeSözlük,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.543eb7a79f6589.09721536, (Erişim tarihi: 25.9.2014).
- TDK.GOV.TR.(2006),GüncelTürkçeSözlükhttp://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.543f8bbd2e7677.92063918, (erişim tarihi: 06.09.2014).
- TELGRAF GAZETESİ yetkili kişisi Hasan Akpınar ile (04.11.2014 tarihinde) görüşme yapılmıştır.
- TERKAN, B. (2010), "Kadın Örgütlerinin İnterneti Alternatif Medya Olarak Kullanımı Üzerine Bir İnceleme". Selçuk İletişim, 6(3):34-55.
- TOKGÖZ, Oya. (2003), Temel Gazetecilik, 5.Baskı, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- TOTAL, N. (2014), "Televizyon: Patolojik ve Sağaltıcı Kamusal Alan ve Ötekinin Acısı ve Yasının İmkânsız Kılınması". Azınlıklar, Ötekiler ve Medya. İnceoğlu. Y. ve Çoban. S. (Der.), 1.Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ss.275-289.
- ULUÇ, G., SOYDAN, M. ve ANKARALIGİL, N. (Belirsiz:), "Medyada Kadının Temsiline İlişkin Feminist Bir Okuma Çalışması: Tempo Dergisi". Ss.41-53.
- ULUSOY, D. (2013), "Plastik Sanatlarda Toplumsal Cinsiyet". Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16(2):47-73.
- USLU, R., ÖZTOP, d., ÖZCAN, ö., YILMAZ, S., BERBEROĞLU, M., ADIYAMAN, P., ÇAKMAK, M., KERİMOĞLU, E. ve ÖCAL, G. (2007), "Erkek Yalancı Hermafrodit Olguların Yetiştirildikleri Cinsiyetle İlişkili Biyopsikososyal Değişkenler". Türk Psikiyatri Dergisi, 18(2):1-10.
- USTAKARA, F. (2011), "Kişilerarası İletişimle Bağlantılı Renk Olgusunun Bireysel Çağrışım Boyutuna Yönelik Bir Alan Araştırması: Gaziantep Örneği". Selçuk İletişim, 6(4):138-154.
- ÜSTÜN, Ç. (2014), "Bazı Filozoflara Ait Hikâyeler veya Söylemler Hakkında Özgün Yorumlar Üretmek". TurkishStudies- International PeriodicalForTheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkicVolume. Ankara 9(2): 1575-1581.
- VAN DİJK, A. T. (2003), "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım", Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji". Çoban, B. ve Özarslan, Z. (Haz), Ateş, N. (Çev), 1. Baskı, Su Yayınları, İstanbul. Ss:14-109.
- VAN DİJK, Teun, A. (1994), "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları". Medya İktidar İdeoloji, Küçük, M. (Çev. ve Der.), Ark Yayınları, Ankara. Ss. 271-327.

- VAN DIJK, Teun, A. (2005), "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları". Medya, İktidar, İdeoloji. Küçük. M. (Çev. ve Der.), 3. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara. Ss.315-375.
- VURAL, A. M. (2007), "İşlev, Önem ve Misyonlarıyla Yerel Basın ve Eskişehir Örneklerinden Elde edilen Bulgular". Türkiye'de Yerel Basın. Gezgin, F. (Ed.), 1.baskı, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul. Ss 337-356.
- YAĞMURLU, A. (2011), "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya". Selçuk İletişim, 7(1):5-15.
- YIDIZ-TAHİNCİOĞLU, A. Nevin. (2011), Namusun Halleri: "Kadından akraba olmaz...ama yabancı da olmaz...". 1. Baskı, Postiga Yayınları, İstanbul.
- YOUNG, I. M. (2013), "Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler". Cogito 58. Feminizm. Öztürk, Ş. (Ed.), Kalınış. R. (Çev.), 2. Baskı, Yapı Kredi Sanat Yayıncılık, İstanbul, ss.39-57.
- YUMUL, A. (2013), "Nefret Suçu ya da 'Ölü Vicdanlar Ülkesi'". Medya ve Nefret Söylemi. Çınar, M. (Ed), 1. Baskı, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 127-134.
- YÜZER, T. V. (2006), "Günlük Yaşamda İnternet ve Medya İlişkileri". Selçuk İletişim, 4(2):86-96.
- ZEYREK, Ş. (2009), "Söylem ve Toplum: Dilin Toplumsal ve Kültürel Niteliği". Söylem Üzerine. Kocaman, A. (Haz), 3. Baskı, ODTÜ Yayınları, Ankara, ss.27-47.

Elektronik Kaynaklar

- <http://www.hakimiyetgazetesi.com/>
<http://www.gaziantepsabah.com/>
<http://www.gazeteekspres.com/>
<http://www.gaziantep27.net/>
<http://www.olaymedya.com/>
<http://www.telgraf.net/>

ÖZGEÇMİŞ

Fatma Yenmez 26.02.1978 yılında Mersin'in Mut İlçesi'nde doğdu. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'ne 2008'de girdi ve 2012'de mezun oldu. Yüksek lisans derecesini 2015 yılında "Yazılı Yerel Basın 'da LGBTT Temsilleri: Gaziantep Örneği (2009-2014)" konulu tezi ile Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ana Bilim Dalı'ndan aldı. Fatma Yenmez Orta derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

Fatma Yenmez was born in Mut town of Mersin on 26 th of February, 1978. In 2008 She started to study Public Relations and Advertising department of Selçuk University, Communication Faculty and graduated from university in 2012. She got her master's degree in 2015 through his thesis named LGBTT examples on written local press: Gaziantep Example (2009-2014) in Social Sciences Department of Gaziantep University. Fatma Yenmez can speak English in Intermediate level.